

คู่มือสวัสดิการ

การช่วยเหลือและดูแลเด็กด้อยโอกาสของประเทศไทย

คู่มือสวัสดิการการช่วยเหลือและดูแลเด็กด้อยโอกาสของประเทศไทย

บรรณาธิการ

ศ.ดร.นพ. ศุภสิทธิ์ พรธรรมาโณทัย

มูลนิธิศูนย์วิจัยและติดตามความเป็นธรรมทางสุขภาพ

ที่ปรึกษา

ผศ.โสภณ อ่อนโอภาส

นักวิชาการอิสระ/

เลขาธิการสภาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ (2556-2562)

นางอรนุช ชัยชาญ

พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดพิษณุโลก

ผู้เขียน

ผศ.ดร.พุดตาน พันธุ์เณร

คณะบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์และการสื่อสาร

มหาวิทยาลัยนเรศวร

นายอดิพันธ์ สุวัฒน์เมฆินทร์

มูลนิธิศูนย์วิจัยและติดตามความเป็นธรรมทางสุขภาพ

นางสาวชัญญิกา สุวรรณิน

มูลนิธิศูนย์วิจัยและติดตามความเป็นธรรมทางสุขภาพ

ผู้ประสานงาน

นางสาวมาริษา ตรีดารา • นายณรงค์ศักดิ์ สมจรรย์ • นางสาวละอองดาว โฉมสี • นายวรุฒม์ มุขแจ้ง

พิมพ์ครั้งแรก มกราคม 2566

สนับสนุนโดย กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา

จัดพิมพ์และเผยแพร่ มูลนิธิศูนย์วิจัยและติดตามความเป็นธรรมทางสุขภาพ

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ

พุดตาน พันธุ์เณร.

คู่มือสวัสดิการการช่วยเหลือและดูแลเด็กด้อยโอกาสของประเทศไทย. – พิษณุโลก :

มูลนิธิศูนย์วิจัยและติดตามความเป็นธรรมทางสุขภาพ, 2566.

203หน้า

1. เด็กด้อยโอกาส. I. อติพันธ์ สุวัฒน์เมฆินทร์, ผู้แต่งร่วม. II. ชัญญิกา สุวรรณิน, ผู้แต่งร่วม.

III. ชื่อเรื่อง.

362.7

ISBN (e-book) 978-616-93649-3-1

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 1 บทนำ	
1. ปัญหาของเด็กและเยาวชนของประเทศไทย	1
2. นิยาม “สวัสดิการสังคม”	3
บทที่ 2 คู่มือการให้สวัสดิการเด็กถ้วนหน้า	7
1. สถานการณ์ทั่วไป	7
2. วัตถุประสงค์	8
3. นิยามเฉพาะที่ใช้ในคู่มือ	8
4. กฎหมายที่เกี่ยวข้อง	8
5. สวัสดิการ	9
5.1 ภาพรวมการจัดสวัสดิการ	10
5.2 การจัดสวัสดิการตามช่วงอายุของเด็ก	13
6. กระบวนการดูแลกลุ่มเด็กถ้วนหน้า	14
7. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	18
8. แบบฟอร์มสวัสดิการที่เกี่ยวข้อง	19
บทที่ 3 คู่มือการให้สวัสดิการเด็กยากจน	21
1. สถานการณ์ทั่วไป	21
2. วัตถุประสงค์	22
3. นิยามเฉพาะที่ใช้ในคู่มือ	22
4. กฎหมายที่เกี่ยวข้อง	22
5. สวัสดิการ	22
5.1 ภาพรวมการจัดสวัสดิการ	23
5.2 การจัดสวัสดิการตามช่วงอายุของเด็ก	28
6. กระบวนการดูแลกลุ่มเด็กยากจน	31
7. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	35
8. แบบฟอร์มสวัสดิการที่เกี่ยวข้อง	36

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทที่ 4 คู่มือการให้สวัสดิการเด็กกำพร้า เร่ร่อน ถูกทอดทิ้ง

1. สถานการณ์ทั่วไป	39
2. วัตถุประสงค์	40
3. นิยามเฉพาะที่ใช้ในคู่มือ	40
4. กฎหมายที่เกี่ยวข้อง	41
5. สวัสดิการ	41
5.1 ภาพรวมการจัดสวัสดิการ	42
5.2 การจัดสวัสดิการตามช่วงอายุของเด็ก	44
6. กระบวนการดูแลกลุ่มเด็กกำพร้า	46
7. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	52
8. แบบฟอร์มสวัสดิการที่เกี่ยวข้อง	54

บทที่ 5 คู่มือการให้สวัสดิการเด็กพิการ

1. สถานการณ์ทั่วไป	57
2. วัตถุประสงค์	64
3. นิยามเฉพาะที่ใช้ในคู่มือ	64
4. กฎหมายที่เกี่ยวข้อง	64
5. สวัสดิการ	64
5.1 ภาพรวมการจัดสวัสดิการ	65
5.2 การจัดสวัสดิการตามช่วงอายุของเด็ก	68
6. กระบวนการดูแลกลุ่มเด็กพิการ	71
7. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	75
8. แบบฟอร์มสวัสดิการที่เกี่ยวข้อง	85

บทที่ 6 คู่มือการให้สวัสดิการแม่เลี้ยงเดี่ยว และเด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ และโรคติดต่อร้ายแรง

1. สถานการณ์ทั่วไป	89
2. วัตถุประสงค์	94
3. นิยามเฉพาะที่ใช้ในคู่มือ	94
4. กฎหมายที่เกี่ยวข้อง	94
5. สวัสดิการ	95
5.1 ภาพรวมการจัดสวัสดิการ	95
5.2 การจัดสวัสดิการตามช่วงอายุของเด็ก	99

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทที่ 6 คู่มือการให้สวัสดิการแม่วัยรุ่น และเด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ และโรคติดต่อร้ายแรง (ต่อ)

6. กระบวนการดูแลแม่วัยรุ่นฯ	102
7. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	106
8. แบบฟอร์มสวัสดิการที่เกี่ยวข้อง	107

บทที่ 7 คู่มือการให้สวัสดิการเด็กที่ถูกทารุณกรรม, เด็กถูกบังคับใช้แรงงาน, เด็กที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด, เด็กเสี่ยงต่อการกระทำผิด และเด็กในธุรกิจบริการทางเพศ

1. สถานการณ์ทั่วไป	111
2. วัตถุประสงค์	120
3. นิยามเฉพาะที่ใช้ในคู่มือ	120
4. กฎหมายที่เกี่ยวข้อง	121
5. สวัสดิการ	122
5.1 ภาพรวมการจัดสวัสดิการ	123
5.2 การจัดสวัสดิการตามช่วงอายุของเด็ก	126
6. กระบวนการดูแลเด็กที่ถูกทารุณกรรมฯ	130
7. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	144
8. แบบฟอร์มสวัสดิการที่เกี่ยวข้อง	145

บทที่ 8 คู่มือการให้สวัสดิการเด็กพื้นที่ห่างไกล, เด็กในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ และเด็กถูกผู้ใช้แรงงานที่มีสถานที่ทำงานไม่เป็นหลักแหล่ง

1. สถานการณ์ทั่วไป	149
2. วัตถุประสงค์	150
3. นิยามเฉพาะที่ใช้ในคู่มือ	150
4. กฎหมายที่เกี่ยวข้อง	150
5. สวัสดิการ	150
5.1 ภาพรวมการจัดสวัสดิการ	151
5.2 การจัดสวัสดิการตามช่วงอายุของเด็ก	156
6. กระบวนการดูแลกลุ่มเด็กถ้ำหน้า	158
7. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	165
8. แบบฟอร์มสวัสดิการที่เกี่ยวข้อง	166

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
เอกสารอ้างอิง	169
ภาคผนวก ก. แนวปฏิบัติการแจ้งเกิดสำหรับเด็กที่เกิดในประเทศไทย	179
ภาคผนวก ข. การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในคดีอาญาตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชน	193
ภาคผนวก ค. การดำเนินคดีอาญากับเด็กและเยาวชน	197

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพ 1 จำนวนประชากรปีพ.ศ. 2552 - พ.ศ. 2561 จำแนกตามช่วงอายุประชากร	7
ภาพ 2 ภาพรวมการจัดสวัสดิการสำหรับเด็กถ้วนหน้า	12
ภาพ 3 กระบวนการดูแลเด็กภายใต้สวัสดิการถ้วนหน้าด้านสุขภาพ	16
ภาพ 4 กระบวนการดูแลเด็กถ้วนหน้าด้านการศึกษา	17
ภาพ 5 ภาพรวมการจัดสวัสดิการสำหรับเด็กยากจน	27
ภาพ 6 กระบวนการดูแลเด็กยากจน	32
ภาพ 7 สวัสดิการสำหรับการดูแลเด็กกำพร้า เด็กเร่ร่อน และเด็กถูกทอดทิ้ง	43
ภาพ 8 กระบวนการช่วยเหลือเด็กกำพร้า	49
ภาพ 9 กระบวนการช่วยเหลือเด็กเร่ร่อน	50
ภาพ 10 กระบวนการช่วยเหลือเด็กถูกทอดทิ้ง	51
ภาพ 11 สวัสดิการสำหรับเด็กพิการ	67
ภาพ 12 กระบวนการดูแลเด็กพิการ (สวัสดิการด้านสุขภาพและ สวัสดิการด้านสังคม และเศรษฐกิจ)	73
ภาพ 13 กระบวนการดูแลเด็กพิการ (สวัสดิการด้านการศึกษา)	74
ภาพ 14 อัตราป่วยกลุ่มอายุ 15 - 24 ปี ด้วยโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ประเทศไทย ปีงบประมาณ 2557 - 2562	89
ภาพ 15 ร้อยละความชุกของผู้ติดเชื้อเอดส์ในประเทศไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2539 - 2560	90
ภาพ 16 สวัสดิการสำหรับการดูแลแม่วัยรุ่น	97
ภาพ 17 สวัสดิการสำหรับเด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ และโรคติดต่อร้ายแรง	98
ภาพ 18 กระบวนการช่วยเหลือแม่วัยรุ่น	104
ภาพ 19 กระบวนการช่วยเหลือเด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์/โรคติดต่อร้ายแรง	105
ภาพ 20 สวัสดิการการดูแลเด็กถูกทารุณกรรม บังคับใช้แรงงาน เกี่ยวข้องกับยาเสพติด เสี่ยงต่อการกระทำผิด ธุรกิจบริการทางเพศ และเด็กที่อยู่ในกรมพินิจ	125
ภาพ 21 กระบวนการดูแลเด็กที่ถูกทำร้ายหรือทารุณกรรมโดยบุคคลในครอบครัว	132
ภาพ 22 กระบวนการดูแลเด็กที่ถูกทำร้ายหรือทารุณกรรมโดยบุคคลภายนอกครอบครัว	133

สารบัญภาพ (ต่อ)

	หน้า
ภาพ 23 กระบวนการดูแลเด็กที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด	136
ภาพ 24 กระบวนการดูแลเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำผิด	138
ภาพ 25 กระบวนการดูแลเด็กที่ถูกบังคับใช้แรงงาน	141
ภาพ 26 กระบวนการช่วยเหลือเด็กที่อยู่รัฐกิจบริการทางเพศ	143
ภาพ 27 แสดงสวัสดิการสำหรับเด็กพื้นที่ห่างไกล	153
ภาพ 28 แสดงสวัสดิการสำหรับเด็กลูกผู้ใช้แรงงานที่มีสถานที่ทำงานไม่เป็นหลักแหล่ง	154
ภาพ 29 แสดงสวัสดิการสำหรับเด็กและเยาวชนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้	155
ภาพ 30 แสดงกระบวนการช่วยเหลือเด็กพื้นที่ห่างไกล	161
ภาพ 31 แสดงกระบวนการช่วยเหลือเด็กลูกผู้ใช้แรงงานที่มีสถานที่ทำงานไม่เป็นหลักแหล่ง	162
ภาพ 32 แสดงกระบวนการช่วยเหลือเด็กและเยาวชนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้	163

สารบัญตาราง

	หน้า
ตาราง 1 การจัดสวัสดิการเด็กถ้วนหน้าตามช่วงวัย	14
ตาราง 2 จำนวนประชากรเด็ก เด็กด้อยโอกาส และเด็กยากจน ปี พ.ศ. 2555 – 2561	21
ตาราง 3 การจัดสรรเงินอุดหนุนนักเรียนยากจนของกองทุนเสมอภาคเพื่อการศึกษา	25
ตาราง 4 การจัดสวัสดิการเด็กยากจนตามช่วงวัย	30
ตาราง 5 จำนวนเด็กกำพร้า เด็กเร่ร่อน และเด็กถูกทอดทิ้งในบ้านพักเด็กและครอบครัว และสถานรองรับเด็กปี พ.ศ. 2559 - 2560	39
ตาราง 6 สาเหตุการรับเด็กเข้าสู่บ้านพักเด็กและครอบครัว และสถานรองรับเด็ก ปี พ.ศ. 2559 – 2560	40
ตาราง 7 การจัดสวัสดิการเด็กกำพร้า เร่ร่อน ถูกทอดทิ้งตามช่วงวัย	46
ตาราง 8 ข้อมูลผู้พิการตามอายุและประเภทความพิการ ณ วันที่ 30 ธันวาคม พ.ศ. 2562	57
ตาราง 9 ข้อมูลการศึกษาของคนพิการ ณ วันที่ 30 ธันวาคม พ.ศ. 2562	58
ตาราง 10 ประเภทและหลักเกณฑ์ความพิการของกระทรวงศึกษาธิการและกระทรวง พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์	61
ตาราง 11 การจัดสวัสดิการเด็กพิการตามช่วงวัย	70
ตาราง 12 จำนวนเด็กติดเชื้อ HIV/AIDS ระหว่างปี พ.ศ. 2558 - 2560	90
ตาราง 13 อัตราการถ่ายทอดเชื้อ HIV จากแม่สู่ลูก ระหว่างปี 2553 – 2560	91
ตาราง 14 ค่ามัธยฐานร้อยละของพฤติกรรมทางเพศของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 และ นักเรียนอาชีวศึกษา ชั้นประกาศนียบัตรปีที่ 2	91
ตาราง 15 อัตราการคลอดของของหญิงอายุ 10 - 14 ปี และ 15-19 ปี ระหว่างปี พ.ศ. 2550 - 2560	93
ตาราง 16 ร้อยละของเด็กแรกเกิดน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์จำแนกตามอายุของแม่ ปี พ.ศ. 2550 – 2560	93
ตาราง 17 การจัดสวัสดิการสำหรับการดูแลเด็กกลุ่มแม่วัยรุ่น เด็กที่ได้รับกระทบจากโรค เอ็ดส์ และโรคติดต่อร้ายแรงตามช่วยวัย	101
ตาราง 18 จำนวนนักเรียนที่ถูกกล่วงละเมิดทางเพศ ระหว่างปี พ.ศ. 2556 – 2560	111
ตาราง 19 จำนวนเด็กอายุ 15 – 17 ปี และเด็กอายุ 15 – 17 ปีที่ทำงานในปี พ.ศ. 2560	112
ตาราง 20 แสดงจำนวนเด็กที่ถูกใช้แรงงานในรูปแบบที่เลวร้าย ปี พ.ศ. 2560	112
ตาราง 21 จำนวนผู้ป่วยเกี่ยวกับยาเสพติดของสถาบันธัญญารักษ์ ปีงบประมาณ 2558 – 2562	113
ตาราง 22 สถิติการปราบปรามการค้ามนุษย์ จำแนกตามรูปแบบการค้ามนุษย์	114
ตาราง 23 จำนวนผู้เสียหายจำแนกตามรูปแบบการถูกแสวงหาประโยชน์ สัญชาติ อายุ และเพศ	115

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตาราง 24 จำนวนคดีรับใหม่จำแนกตามเพศ ของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนทั่วประเทศ ปี พ.ศ. 2558 – 2560	117
ตาราง 25 จำนวนคดีจำแนกตามอายุขณะกระทำความผิด ระหว่างปี พ.ศ. 2558 – 2560	117
ตาราง 26 การจัดสวัสดิการให้เด็กที่ถูกทำร้ายและ/หรือทารุณกรรม เด็กที่ถูกบังคับให้ขายแรงงาน เด็กที่มีปัญหาเกี่ยวข้องกับยาเสพติด เด็กที่อยู่ในธุรกิจทางเพศ และเด็กที่เสี่ยงต่อการประทุษร้ายจากการเลี้ยงดูโดยมิชอบ ตามช่วงวัย	118
ตาราง 27 การจัดสวัสดิการเด็กพื้นที่ห่างไกลตามช่วงวัย	157
ตาราง 28 การจัดสวัสดิการให้เด็กลูกผู้ใช้แรงงานที่มีสถานที่ทำงานไม่เป็นหลักแหล่งตามช่วงวัย	157
ตาราง 29 การจัดสวัสดิการให้เด็กในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ ตามช่วงวัย	158

บทที่ 1

บทนำ

ปัญหาของเด็กและเยาวชนของประเทศไทย

เด็กและเยาวชนจำนวนมากกำลังเผชิญกับสถานะแวดล้อมที่เสี่ยงและเป็นอันตราย บางคนอาศัยอยู่ใกล้พื้นที่เสี่ยง แหล่งมั่วสุกยาเสพติด บางคนซึมซับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ความรุนแรง ก้าวร้าว หรือการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร และตั้งครมไม่พร้อม สามารถสรุปปัจจัยเสี่ยงได้ดังต่อไปนี้^(1, 2)

วัตถุนิยม ค่านิยมในการใช้สินค้าราคาแพง มีียี่ห้อ และวัตถุนิยมทางสังคมจากราคาของที่ใช้ทำให้เด็กและเยาวชนหลายคนดำเนินชีวิตหรือมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมเพื่อหาเงินซื้อสิ่งของที่ตนเองต้องการ

ยาเสพติด ถึงแม้รัฐบาลจะมีมาตรการต่าง ๆ เพื่อป้องกันให้เด็กและเยาวชนอยู่ห่างไกลจากยาเสพติด แต่ด้วยสถานะแวดล้อมหรือบุคคลในครอบครัวเกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติด เช่น เหล้า บุหรี่ สารระเหยจะทำให้เด็กและเยาวชนมีความเสี่ยงเพิ่มขึ้น ข้อมูลของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน มีเด็กและเยาวชนเกี่ยวข้องกับคดีของยาเสพติดในปี พ.ศ. 2562 สูงถึง 10,634 คดี⁽³⁾ และข้อมูลจากระบบการบำบัดรักษาเสพติด (บสต.) ในปีงบประมาณ 2564 จากผู้เข้ารับการบำบัดรักษาเสพติดจำนวน 155,500 ราย เป็นเด็กและเยาวชนจำนวน 26,450 ราย คิดเป็นร้อยละ 17.01 ดังนั้นปัญหายาเสพติดยังเป็นปัญหาใหญ่ของเด็กและเยาวชนไทย

เพศเสรีในเด็กวัยรุ่น เด็กสามารถเข้าสู่สื่อที่เกี่ยวข้องกับเพศสัมพันธ์ สื่อลามก หรือการ์ตูน นิยายที่แอบแฝงเรื่องเพศได้ตลอดเวลา รวมทั้งเด็กบางคนอาจทดลองทำตามสื่อที่ได้ดูกับแฟน คู่รัก จนเป็นค่านิยมในหมู่วัยรุ่น จนกระทั่งไปสู่การขายบริการทางเพศของเด็กและเยาวชนชายหญิง ซึ่งค่านิยมนี้จะทำให้วัยรุ่นเสี่ยงในการตั้งครมไม่พร้อม หรือได้รับเชื้อ HIV หรือโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ต่าง ๆ หากไม่ได้ป้องกันอย่างถูกต้อง

ความรุนแรงในพฤติกรรมและอารมณ์ ความกดดันทางด้านการเรียน การสอบแข่งขัน การเห็นพฤติกรรมความรุนแรงในครอบครัว หรือผ่านสื่อต่าง ๆ ซ้ำซาก ล้วนส่งผลกระทบต่อเด็กให้มีพฤติกรรมที่ก้าวร้าวรุนแรง หรือใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหา ในทางตรงกันข้ามเด็กบางกลุ่มที่ได้รับผลจากความรุนแรงในครอบครัว อาจมีพฤติกรรมหวาดกลัว ซึมเศร้า เกิดความเปราะบางด้านร่างกาย และจิตใจจนไม่สามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง ต้องพึ่งพิงบุคคลอื่น หรือยอมรับการถูกรังแกซ้ำ ๆ จนเป็นผลให้เกิดปัญหาการจบชีวิตของเด็กและเยาวชนที่เพิ่มขึ้น

อินเทอร์เน็ต สร้างช่องว่างที่เพิ่มมากขึ้นระหว่างพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูบาอาจารย์ในโลกสมัยเก่ากับเด็กไทยในยุคสารสนเทศ เด็กส่วนใหญ่สามารถเข้าไปค้นคว้าข้อมูลในเว็บไซต์ได้ด้วยตนเอง ดังนั้นหากพ่อแม่ ผู้ปกครองไม่คอยสอดส่อง เด็กอาจใช้อินเทอร์เน็ตไปในทางที่ไม่เหมาะสม หรือถูกล่อลวงผ่าน

โปรแกรมแชทต่าง ๆ ได้ง่าย หรือแม้กระทั่งการส่งภาพ เสียง หรือข้อความที่เด็กอาจจะรู้เท่าไม่ถึงการณ์ และกระทำผ่านอินเทอร์เน็ต ก็เป็นปัจจัยเสี่ยงที่จะก่อให้เกิดปัญหา与孩子ได้

สื่อลามกอนาจาร ยุคสมัยเดิมเด็ก ๆ จะเข้าถึงสื่อลามกอนาจารได้จำกัด อาจต้องไปซื้อหนังสือ หรือแผ่น CD แต่ด้วยเทคโนโลยีในปัจจุบันเด็ก ๆ สามารถค้นหา เข้าดู ส่งต่อ สื่อลามกอนาจารได้ง่ายผ่าน มือถือของตนเอง

การตั้งกลุ่มมอเตอร์ไซด์ การรวมกันของวัยรุ่นเพื่อขี่มอเตอร์ไซด์ตามถนนในเมืองหรือตาม แหล่งชุมชนต่าง ๆ มีให้เห็นอยู่บ่อยครั้ง ซึ่งบางครั้งพบว่ามี การพนัน แข่งขัน การข่มขืนร่วมด้วย และการ รวมกลุ่มของวัยรุ่นหลาย ๆ คนในกลุ่มมอเตอร์ไซด์อาจทำให้เด็กและเยาวชนเกิดการเลียนแบบพฤติกรรม เพื่อนในกลุ่มหรือประพฤติดนไม่เหมาะสม

อิทธิพลจากครอบครัว ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด ครอบครัวเป็นหน่วยทางสังคมที่เล็ก ที่สุดสำหรับเด็ก อีกทั้งยังเป็นที่พักและผู้ใกล้ชิดกับเด็กมากที่สุด ดังนั้นอิทธิพลด้านการเลี้ยงดูของ ครอบครัวมีผลต่อพฤติกรรมและปัญหาของเด็กอย่างมากไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ เช่น การศึกษาของนวลตา⁽²⁾ พบว่าปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อผลกระทบของเด็กนอกจากการเล่นเกมส์ คือ การที่ผู้ปกครองประหยัามาก เกินไป เข้มงวดมากเกินไป การตีโดยไม่มีเหตุผล และการไม่ให้รางวัลแก่เด็ก

นอกจากที่กล่าวมาภาวะความเสี่ยงยังอาจเกิดจากการพนันออนไลน์ หรือการใช้สื่อออนไลน์ ชักจูงให้กระทำความผิด รวมทั้งการเคลื่อนย้ายของประชากรทั้งภายในประเทศและข้ามพรมแดนมาจาก ประเทศเพื่อนบ้าน เช่น พม่า ลาว และกัมพูชา เพื่อแสวงหาชีวิตความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น อาจส่งผลกระทบต่อเด็กและเยาวชน⁽⁴⁾ เช่น ปัญหาแรงงานเด็กต่างชาติ ปัญหาเด็กและเยาวชนไร้รัฐ ไร้สัญชาติจากพ่อแม่ที่เป็นชนกลุ่มน้อย และเด็กและเยาวชนผู้ลี้ภัยที่เสี่ยงต่อการถูกกล่ลวง เอาเปรียบ เปรียบ เป็นต้น จากภาวะความเสี่ยงต่าง ๆ ทำให้เด็กไทยและเด็กสัญชาติอื่น ๆ ที่อยู่ในประเทศไทยมี โอกาสที่จะประสบปัญหาที่หลากหลาย ซึ่งได้มีการสรุปปัญหาเร่งด่วนของประเทศไทย⁽⁵⁾ ดังต่อไปนี้

1. **ปัญหาด้านการศึกษา** พบว่าเด็กและเยาวชนขาดเรียน ออกกลางคัน หนีเรียน ไม่เรียนต่อใน ระดับสูง ยากจน ไม่มีทุนศึกษาต่อ เรียนจบแล้วไม่มีงานทำ
2. **ปัญหาครอบครัว** พบว่าครอบครัวไม่มีเวลาดูแลบุตรหลาน ครอบครัวเปราะบาง แตกแยก ขาดความอบอุ่น
3. **ปัญหาด้านยาเสพติด** พบว่าเด็กและเยาวชนมีการเสพยาบ้า สารระเหย กัญชา
4. **ปัญหาทางเพศการมีสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร** พบว่ามีการค้าประเวณี เกิดปัญหาท้อง ไม่พร้อมของเด็กวัยรุ่น ทำให้เด็กที่เกิดมามีสุขภาวะไม่เหมาะสม
5. **ปัญหาการก่ออาชญากรรม** มีการทะเลาะเบาะแว้ง ยกพวกตีกัน ลักขโมย ปล้นจนถึงขั้น การข่มขืน

6. ปัญหาการค้ำมนุษย์ แรงงานเด็ก การค้าประเวณี ขอทาน เร่ร่อน และอื่น ๆ

7. ปัญหาด้านพฤติกรรม ได้แก่ ความฟุ้งเฟ้อ การแต่งกาย ติดเกมส์ ขาดวินัย ความรับผิดชอบ ไม่รู้จักหน้าที่ของตนเอง ขาดความร่วมมือกับชุมชน ไม่มีพลังเยาวชนและขาดจิตสำนึก

8. ปัญหาคุณธรรม จริยธรรม พบว่า เด็กและเยาวชนมีนิสัยกิริยามารยาทก้าวร้าว ขาดความเคารพเชื่อฟัง ไม่ปฏิบัติตามวัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม

9. ปัญหาการใช้เวลาว่าง เด็กและเยาวชนใช้เวลาว่างในการเล่นเกมส์ ติดเพื่อน มั่วสุม เล่นการพนัน ดื่มสุรา ติดบุหรี่ และอื่น ๆ

ด้วยปัญหาที่หลากหลาย แนวทางการให้ความช่วยเหลือจึงเริ่มต้นจากการแบ่งประเภทของเด็กด้อยโอกาสเพื่อจัดหาสวัสดิการให้กับเด็กได้ตรงกับปัญหาที่เด็กและเยาวชนประสบ ซึ่งการศึกษาครั้งนี้ได้ทบทวนวรรณกรรม และจำแนกกลุ่มเด็กและเยาวชนด้อยโอกาสเป็น 16 กลุ่ม กล่าวคือ เด็กยากจน เด็กพิการหรือมีความบกพร่องทางการเรียนรู้ เด็กเร่ร่อน เด็กกำพร้า เด็กถูกทอดทิ้ง แม่วิัยรุ่น/วิัยใส เด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคติดต่อร้ายแรง เด็กถูกบังคับค้าแรงงาน เด็กที่ถูกทารุณกรรม เด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูโดยมิชอบ เด็กในสถานพินิจ เด็กที่มีปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติด เด็กพื้นที่ชนบทห่างไกล เด็กถูกแรงงานก่อสร้าง เด็กในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และเด็กไร้สัญชาติ เด็กเหล่านี้ประสบความด้อยโอกาสควรได้รับการสงเคราะห์และคุ้มครอง ซึ่งนำไปสู่แนวคิดการจัดสวัสดิการสังคมเพื่อคุณภาพชีวิตของเด็กและเยาวชนต่อไป

นิยาม “สวัสดิการสังคม”

สวัสดิการสังคม หมายถึง ระบบการจัดบริการทางสังคมซึ่งเกี่ยวกับการป้องกัน การแก้ไขปัญหา การพัฒนา และการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคม เพื่อตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานของประชาชน ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้อย่างทั่วถึง เหมาะสมเป็นธรรมและให้เป็นไปตามมาตรฐานทั้งด้าน การศึกษา สุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัย การทำงานและการมีรายได้ นันทนาการ กระบวนการยุติธรรมและ บริการสังคมทั่วไปโดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิที่ประชาชนจะต้องได้รับ และการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมทุกระดับ⁽⁶⁾

สวัสดิการตลอดช่วงวัยของมนุษย์ สามารถแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มคือ

1. สวัสดิการถ้วนหน้า (universal welfare) ตามสิทธิพลเมือง เช่น บัตรประกันสุขภาพ ถ้วนหน้า สวัสดิการเบี้ยความพิการ (800 บาทต่อเดือน) สวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุแบบขั้นบันได (600 - 1,000 บาทต่อเดือน) การศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชน เป็นต้น

2. สวัสดิการภาคบังคับ (compulsory welfare) บริการประกันสังคมมาตรา 33, 35 (คนพิการ) มาตรา 39 (ไม่ได้ทำงานประจำแล้วประสงค์จะส่งประกันสังคมต่อ) และมาตรา 40 อาชีพ อิสระสมัครใจ

3. **สวัสดิการแบบมีเงื่อนไข (conditional welfare or cash transfer)** ใช้ Mean-test ทดสอบคุณสมบัติผู้สมควรได้รับสิทธิ บริการการช่วยเหลือทางสังคม เงินสงเคราะห์ เงินอุดหนุน เงินเยียวยา เงินทุนประกอบอาชีพ เงินฉุกเฉิน โครงการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ เป็นต้น

องค์ประกอบของสวัสดิการสังคม แบ่งเป็น 7 องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่⁽⁷⁾

1. **การศึกษา** หมายถึง สิ่งที่ประชาชนพึงได้รับในการส่งเสริมพัฒนาตนเองให้มีความรู้ ทักษะ ตลอดจนปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อนำไปสู่การดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ การให้สวัสดิการการศึกษาไม่ควรมีข้อจำกัด ประชาชนจะมีข้อบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์และสังคม เป็นผู้ยากจน ชนกลุ่มน้อย คนต่างวัฒนธรรม ต่างศาสนา ต่างความเชื่อ ต่างความสนใจทางการเมือง ต่างแบบแผนการดำเนินชีวิต ผู้อยู่ในภูมิภาคท้องถิ่นห่างไกล หรือด้อยโอกาส ก็ควรได้รับบริการการศึกษาพิเศษและจัดรูปแบบการศึกษาที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนที่มีข้อจำกัดเหล่านั้น ทั้งนี้ประชาชนทุกคนต้องได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน อย่างเป็นธรรมและเท่าเทียมกัน

2. **สุขภาพอนามัย** หมายถึง สิ่งที่ประชาชนพึงได้รับการป้องกันโรค การรักษาพยาบาล การส่งเสริมพัฒนา สุขภาพร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคมอย่างทั่วถึงกับคนทุกคนในทุกพื้นที่

3. **ที่อยู่อาศัย** หมายถึง การที่ประชาชนมีที่อยู่อาศัยตามควรตามอัตภาพเพื่อช่วยเสริมสร้างคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น ในทำนองเดียวกัน ประชาชนทุกคนควรจะได้มีที่อยู่อาศัยตามแต่กำลังความสามารถของบุคคลที่จะได้มา อย่างน้อยที่สุดที่อยู่อาศัยต้องให้ความปลอดภัย ความมั่นคง อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี ไม่มีสภาพเสื่อมโทรมแออัด มีมลพิษ เสี่ยงต่อภัยพิบัติ เสี่ยงต่อความเสื่อมเสียทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม

4. **การทำงานและการมีรายได้** หมายถึง การที่ประชาชนมีงานที่ก่อให้เกิดรายได้อย่างน้อย ต้องเพียงพอแก่การดำรงชีพ โดยงานที่ทำงานจะต้องมีสวัสดิการอย่างน้อยตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ในนัยของเด็กหรือเยาวชนด้อยโอกาส หมายถึง ผู้ปกครองที่มีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีพของเด็ก และรวมถึงงานที่ต้องไม่เสี่ยงต่อการเจ็บป่วย อุบัติเหตุ อุบัติภัยต่าง ๆ อีกทั้งต้องไม่ใช่งานที่สร้างความเสื่อมเสียแก่ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ไม่ผิดศีลธรรมหรือผิดกฎหมาย ประชาชนทุกกลุ่มพึงจะต้องได้รับรายได้และสวัสดิการจากการทำงานอย่างเสมอภาคเท่าเทียมและยุติธรรม ทั้งนี้ประชาชนสามารถรวมกลุ่มรวมตัวกันปกป้องผลประโยชน์ของคนในรูปของสหภาพแรงงาน เมื่อมีการเลือกปฏิบัติหรือไม่ได้รับความยุติธรรมในเรื่องรายได้

5. **ความมั่นคงทางสังคม** หมายถึง การที่ประชาชนได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย อย่างเสมอภาคและเป็นธรรม สามารถเข้าถึงบริการที่รัฐจัดให้ และได้รับความช่วยเหลือทางด้านกฎหมาย ถึงแม้ว่าประชาชนจะมีข้อบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์และสังคม เป็นผู้ยากจน ชนกลุ่มน้อย คนต่างวัฒนธรรม ต่างศาสนา ต่างความเชื่อ ต่างความสนใจทางการเมือง ต่างแบบแผนการดำเนินชีวิต ผู้อยู่ในภูมิภาคท้องถิ่นห่างไกล หรือด้อยโอกาส

6. บริการสังคม หมายถึง การให้บริการแก่ประชาชนโดยเฉพาะผู้ยากจน ผู้ด้อยโอกาสและกลุ่มเป้าหมายพิเศษ เพื่อช่วยสร้างเสริมการมีคุณภาพชีวิตที่ดีช่วยพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุขตามควรแก่อัตภาพ

7. นันทนาการ หมายถึง การที่ประชาชนมีกิจกรรมนันทนาการเพื่อความบันเทิงและการพักผ่อนหย่อนใจอย่างมีคุณภาพ โดยกิจกรรมนันทนาการนั้น ๆ ไม่เป็นการทำให้เสื่อมเสียศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ไม่ผิดศีลธรรม และไม่ผิดกฎหมายไม่เป็นการเอารัดเอาเปรียบละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชนในกลุ่มอื่น ๆ

ด้วยหลักของการจัดสวัสดิการดังกล่าวและเพื่อเป้าหมายด้านการศึกษาเป็นสำคัญ กล่าวคือ การจัดสวัสดิการให้กับเด็กหรือเยาวชนด้อยโอกาสได้อย่างเหมาะสม ต้องประกอบทั้งความพร้อมด้านร่างกาย จิตใจ ครอบครัวยุทธศาสตร์ และสิ่งแวดล้อม การศึกษาครั้งนี้จึงได้จัดกลุ่มสวัสดิการเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการศึกษา ด้านเศรษฐกิจและสังคม และด้านสุขภาพ ซึ่งประเทศไทยได้มีการจัดสวัสดิการทั้ง 3 กลุ่มทั้งในลักษณะถัวหน้า และสวัสดิการเฉพาะกลุ่ม ดังรายละเอียดที่จะได้กล่าวในบทต่อไป

บทที่ 2

คู่มือการให้สวัสดิการเด็กถ้วนหน้า

1. สถานการณ์ทั่วไป

ตามสถิติจำนวนประชากรปี พ.ศ. 2554 - 2563 พบว่า มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรตามกลุ่มอายุที่สำคัญ คือ ประชากรวัยเด็ก (อายุ 0 - 19 ปี) มีจำนวนลดลง ขณะที่ประชากรสูงอายุ (อายุ 60 ปีขึ้นไป) มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้อัตราพึ่งพิงวัยสูงอายุเพิ่มขึ้น นั่นคือ คนวัยแรงงานจะต้องรับภาระดูแลผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น ในปีพ.ศ. 2554 ประเทศไทยมีประชากรเด็ก (อายุ 0 - 19 ปี) จำนวน 17,002,145 คน และค่อย ๆ ลดลงตามลำดับเมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนประชากรเด็ก (อายุ 0 - 19 ปี) ระหว่างปี พ.ศ. 2554 กับ พ.ศ. 2563 จำนวนประชากรเด็กลดลงร้อยละ 13.49

ภาพ 1 จำนวนประชากรปีพ.ศ. 2554- พ.ศ. 2563 จำแนกตามช่วงอายุประชากร

ที่มา: กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

จากแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560 - 2564 ที่มุ่งเน้นให้เด็กและเยาวชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีเหมาะสมตามช่วงวัย ทั้งด้านสุขภาพกาย ใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา มีทักษะการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับศตวรรษที่ 21 รวมทั้งมีความเป็นพลเมืองสร้างสรรค์ที่สามารถปรับตัวเท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงของบริบทโลก มีความรับผิดชอบต่อตนเอง มีจิตสำนึกต่อส่วนรวม และมีส่วนร่วมในฐานภาคีที่มีพลังในกระบวนการพัฒนาสังคม⁽⁸⁾ การได้รับสวัสดิการที่ดีและเพียงพอก็จะช่วยให้เด็กเติบโตเป็นเด็กและเยาวชนที่มีคุณภาพต่อไป ซึ่งประเทศไทยมีหลักการเรื่องความเสมอภาคและห้ามการเลือกปฏิบัติ ตั้งแต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ต่อเนื่องมาถึงรัฐธรรมนูญ

พ.ศ. 2560 มาตรา 27 ใจความสำคัญว่า “การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล ไม่ว่าด้วยเหตุความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิดเชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือเหตุอื่นใด จะกระทำมิได้” มาตราการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิหรือเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น หรือเพื่อกู้มครองหรืออำนวยความสะดวกให้แก่เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ หรือ ผู้ด้อยโอกาส ย่อมไม่ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม⁽⁹⁾ ซึ่งปัจจุบันรัฐจัดสวัสดิการแบบถ้วนหน้าให้กับเด็ก ดังนี้

1. **สวัสดิการก่อนเกิด** แม่วัยรุ่นสามารถฝากครรภ์และใช้บริการต่าง ๆ ของระบบสาธารณสุขตามสิทธิโดยไม่มีค่าใช้จ่าย เช่น บริการสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรคในกลุ่มหญิงตั้งครรภ์ กลุ่มหญิงหลังคลอด หรือโครงการก้าวอย่างเพื่อสร้างลูก เป็นต้น

2. **สวัสดิการด้านการศึกษา** จัดการศึกษาให้เด็กทุกคนเรียนฟรี 15 ปี ผ่านโครงการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาลจนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำหรับเด็กปกติ และเด็กด้อยโอกาสต่าง ๆ ทั้งที่มีสัญชาติไทย สัญชาติอื่น หรือไร้สัญชาติ

3. **สวัสดิการด้านสุขภาพ** จัดหลักประกันสุขภาพให้ทุกคนที่มีสัญชาติไทย ทุกช่วงอายุจะได้รับบริการที่เหมาะสมกับแต่ละช่วงวัย เด็กตั้งแต่แรกเกิดจนถึงอายุ 6 ขวบ จะได้รับวัคซีนตามช่วงวัย หลังจากนั้นเด็กและเยาวชนจะใช้สิทธิประกันสุขภาพถ้วนหน้าตามถิ่นที่อยู่หรือสถานศึกษาตามโครงการบริการสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรค ในกลุ่มเด็กเล็ก 0 - 6 ปี และ 6 - 24 ปี ส่วนเด็กที่มีสัญชาติอื่น หากติดตามพ่อแม่ที่มีใบอนุญาตทำงานสามารถซื้อบัตรประกันสุขภาพ และกลุ่มเด็กที่มีปัญหาสถานะและสิทธิ สามารถลงทะเบียนในกองทุนบุคคลที่มีปัญหาสถานะและสิทธิเพื่อรับสวัสดิการด้านสุขภาพ

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลสำหรับการศึกษาดด้วยตนเองในการเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสวัสดิการสำหรับเด็กทุกคนในประเทศไทย
2. เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานสำหรับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการดูแลเด็กถ้วนหน้า

3. นิยามเฉพาะที่ใช้ในคู่มือ

เด็ก หมายถึง⁽¹⁰⁾ บุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปีบริบูรณ์ แต่ไม่รวมถึงผู้ที่บรรลุนิติภาวะด้วยการสมรส

4. กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

พระราชบัญญัติการพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. 2562⁽¹¹⁾

พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2550, แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560⁽¹²⁾

กฎกระทรวง ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการจดทะเบียนเป็นองค์กรเอกชนหรือองค์กรชุมชนด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2553⁽¹³⁾

ระเบียบกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ว่าด้วยการให้ความช่วยเหลือหรือสนับสนุนแก่องค์กรเอกชน หรือองค์กรชุมชน พ.ศ. 2552⁽¹⁴⁾

ระเบียบกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ว่าด้วยหลักเกณฑ์การลงทะเบียนของกลุ่มเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2551⁽¹⁵⁾

ระเบียบกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ว่าด้วยมาตรฐานการดำเนินงานขององค์กรเอกชนหรือองค์กรชุมชน พ.ศ. 2552⁽¹⁶⁾

พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546⁽¹⁰⁾

กฎกระทรวง กำหนดแนวทางการพิจารณาว่าการกระทำใดเป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็ก หรือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อเด็ก พ.ศ. 2549⁽¹⁷⁾

กฎกระทรวง กำหนดมาตรฐานขั้นต่ำในการอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอนและพัฒนาเด็กที่อยู่ในความปกครองดูแล พ.ศ. 2549⁽¹⁸⁾

กฎกระทรวง กำหนดความประพฤติของนักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. 2548⁽¹⁹⁾

ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการลงโทษนักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. 2548⁽²⁰⁾

ระเบียบกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ว่าด้วยการลงโทษเด็ก พ.ศ. 2548⁽²¹⁾

พระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. 2545⁽²²⁾

ประกาศกระทรวงศึกษา เรื่องการส่งเด็กเข้าเรียนในสถานศึกษา พ.ศ. 2546

ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยหลักฐานในการรับนักเรียนนักศึกษาเข้าเรียนในสถานศึกษา พ.ศ. 2558

กฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการนับอายุเด็กเพื่อเข้ารับการศึกษภาคบังคับ พ.ศ. 2545

พระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545⁽²³⁾

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542⁽²⁴⁾ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562⁽²⁵⁾

กฎกระทรวง ว่าด้วยการแบ่งระดับและประเภทการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2546⁽²⁶⁾

กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการนับอายุเด็กเพื่อเข้ารับการศึกษภาคบังคับ พ.ศ. 2545

5. สวัสดิการ

สวัสดิการที่เกี่ยวข้องกับเด็กทุกคนในประเทศไทยใน 3 ด้านที่สำคัญ ได้แก่ สวัสดิการด้านการศึกษา สวัสดิการด้านสังคมและเศรษฐกิจ และสวัสดิการด้านสุขภาพ มีดังนี้

1. สวัสดิการด้านการศึกษา

- 1.1 โครงการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 1.2 โครงการเงินอุดหนุนรายหัวเพิ่มเติมสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก
- 1.3 โครงการเงินอุดหนุนรายหัวเพิ่มเติมค่าอาหารนักเรียนประจำพักนอน

- 1.4 เงินอุดหนุนรายหัว สำหรับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัวและสถานประกอบการ
- 1.5 การสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาระดับอนุบาลจนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำหรับโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษาและโรงเรียนอาชีวศึกษา
- 1.6 โครงการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษา โดยสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา
- 1.7 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (ศพด.)
- 1.8 เงินอุดหนุนอาหารเสริม (นม)
- 1.9 เงินอุดหนุนสนับสนุนอาหารกลางวัน

2. สวัสดิการด้านสังคมและเศรษฐกิจ

- 2.1 เงินสงเคราะห์บุตร (ประกันสังคม)

3. สวัสดิการด้านสุขภาพ

- 3.1 หลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (บัตรทอง)
- 3.2 สวัสดิการรักษายาบาลข้าราชการ (บุตรคนที่ 1-3)
- 3.3 บัตรประกันสุขภาพ สำหรับผู้ติดตามแรงงานต่างด้าว
- 3.4 กองทุนประกันสุขภาพสำหรับบุคคลที่มีปัญหาสถานะและสิทธิ

5.1 ภาพรวมการจัดสวัสดิการ

การจัดสวัสดิการสำหรับเด็กทุกคนที่อยู่ในประเทศไทยที่แสดงในภาพ 2 แบ่งกลุ่มเด็กตามสัญชาติและสถานะสัญชาติ ได้แก่ กลุ่มแรก เด็กสัญชาติไทย และกลุ่มที่สอง เด็กสัญชาติอื่นหรือเด็กที่มีปัญหาสถานะและสิทธิ โดยเด็กทั้งสองกลุ่มจะได้รับสวัสดิการการศึกษาเป็นไปตามช่วงวัยในโครงการเรียนฟรี 15 ปีตามนโยบายของรัฐบาล คือ ตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษา (อนุบาล) จนถึงระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 หรือระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช. 1-3) รวมทั้งเด็กที่เรียนในโรงเรียนประจำพักนอน เด็กที่ศึกษาโดยครอบครัวหรือสถานประกอบการ และเด็กที่เรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก นอกจากนี้ เด็กทุกคนที่ศึกษาระดับประถมศึกษา - ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จะได้รับสวัสดิการการเสริมสร้างสุขภาพโภชนาการที่ดีผ่านโครงการอาหารกลางวัน และโครงการนมโรงเรียน ส่วน NGOs จะมีการจัดการศึกษาให้กับเด็กสัญชาติอื่นผ่านศูนย์เรียนรู้เด็กข้ามชาติ

สำหรับเด็กที่ไม่มีหลักฐานทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทย กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดให้สถานศึกษากำหนดรหัส G, P หรืออื่น ๆ ให้กับผู้สมัครเรียน และให้ใช้เลขรหัสประจำตัวนั้นจนกว่าจะได้รับการจัดทำทะเบียนราษฎร และได้เลขประจำตัว 13 หลัก ตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร ทั้งนี้เด็กนักเรียนรหัส G เป็นเด็กไร้สถานะทางทะเบียนราษฎร ที่มีเลขประจำตัว 13 หลักขึ้นต้นด้วยตัวอักษร G กระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) เป็นหน่วยงานที่ออกให้ ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับส่วนการปกครองหรือกระทรวงมหาดไทย⁽²⁷⁾ ส่วนเด็กนักเรียนที่มีเลขประจำตัวขึ้นต้นด้วย P หมายถึง นักเรียนที่เรียนอยู่ในสถานศึกษาของเอกชน และเด็กนักเรียนที่มีเลขประจำตัวขึ้นต้นด้วย 0 หมายถึง นักเรียนที่เรียนอยู่ในศูนย์การเรียนรู้นอกโรงเรียน (กศน.)

สำหรับสวัสดิการด้านสุขภาพ เด็กจะได้รับสวัสดิการแตกต่างกันตามสถานะสุขภาพของตนเอง ดังนี้

1. เด็กสัญชาติไทย ได้รับสวัสดิการด้านสุขภาพจากภาครัฐดังนี้

- 1.1 สิทธิหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สิทธิบัตรทอง/สิทธิ 30 บาท)
- 1.2 สิทธิข้าราชการ เฉพาะบุตรคนที่ 1 - 3
- 1.3 สิทธิประกันสังคม

2. เด็กที่เกิดจากพ่อแม่ที่เป็นแรงงานต่างด้าว

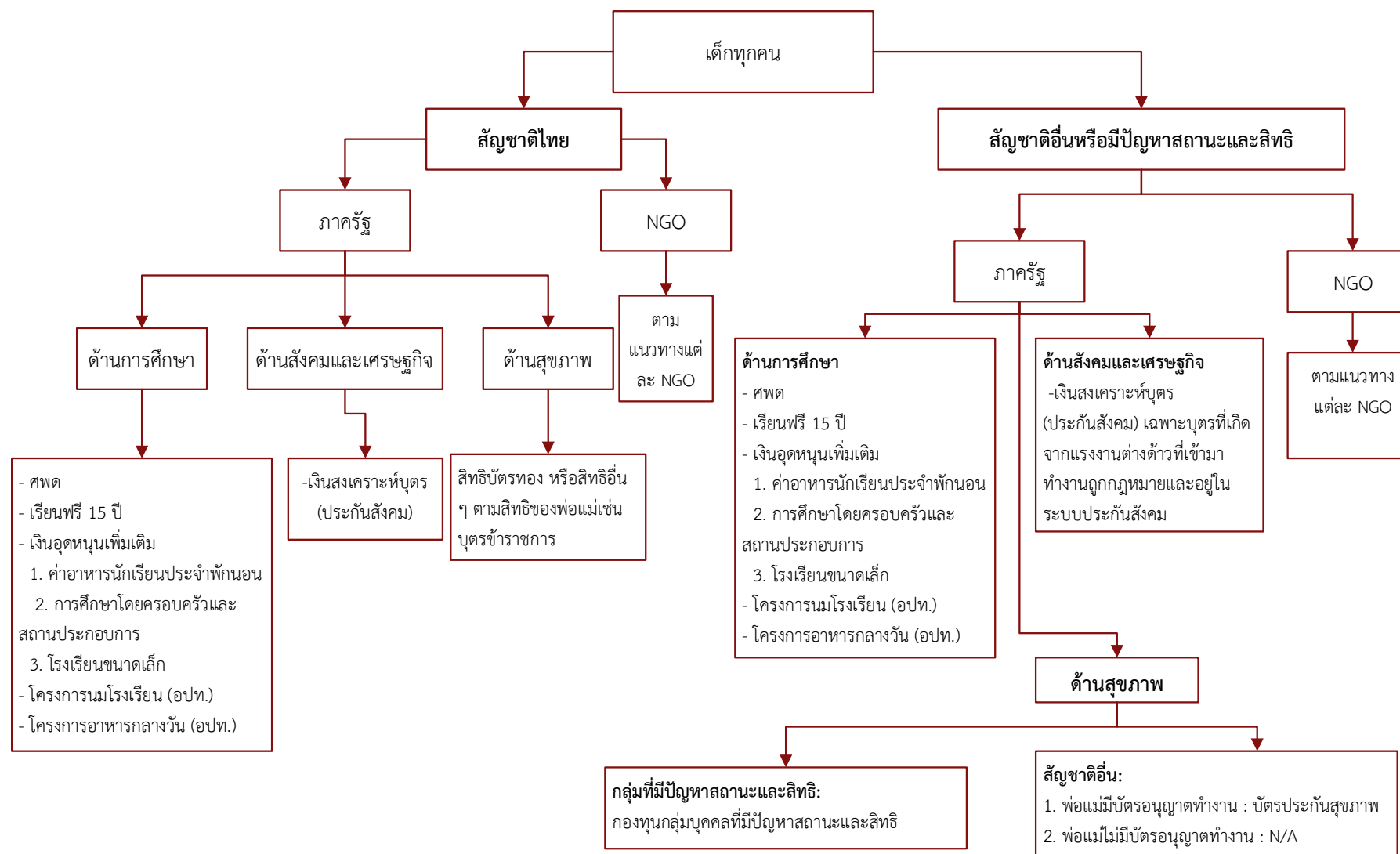
2.1 กลุ่มที่พ่อแม่เข้ามาทำงานอย่างถูกต้องตามกฎหมาย จะได้รับสวัสดิการด้านสุขภาพจากภาครัฐ เมื่อทำบัตรประกันสุขภาพ ซึ่งจะต้องเสียค่าใช้จ่าย ดังนี้

- อายุไม่เกิน 7 ปีบริบูรณ์ บัตรราคา 730 บาท คัดกรอง 2 ปี และ
- อายุเกิน 7 ปี - 18 ปีบริบูรณ์ บัตรราคา 3,700 บาท (สามารถยกเว้นค่าตรวจสุขภาพ 500 บาท กรณีมีใบรับรองแพทย์ไม่เกิน 90 วัน)

2.2 กลุ่มที่พ่อแม่ลักลอบเข้ามาทำงาน จะไม่ได้รับสวัสดิการสุขภาพใด ๆ

3. เด็กที่มีปัญหาสถานะและสิทธิ สำหรับบุตรของบุคคลที่มีปัญหาสถานะและสิทธิ จะต้องขึ้นทะเบียนในเครือข่ายบริการสาธารณสุขในอำเภอที่อาศัยอยู่โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย จึงจะได้รับสิทธิทางสุขภาพผ่านกองทุนบุคคลที่มีปัญหาสถานะและสิทธิ และจะหมดสิทธิเมื่อได้รับสัญชาติไทย รับสิทธิสวัสดิการอื่นที่รัฐจัดให้ เช่น ประกันสังคมและเสียชีวิต

สำหรับสวัสดิการด้านสังคมและเศรษฐกิจ สำหรับเด็กสัญชาติไทย และบุตรแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานโดยถูกต้องกฎหมายและอยู่ในระบบประกันสังคม เมื่อคลอดบุตรจะได้รับเงินสงเคราะห์เดือนละ 600 บาทจนบุตรมีอายุครบ 6 ปีบริบูรณ์ สามารถรับเงินสงเคราะห์สำหรับบุตรได้ไม่เกิน 3 คน

ภาพ 2 ภาพรวมการจัดสวัสดิการสำหรับเด็กถ้วนหน้า

5.2 การจัดสวัสดิการตามช่วงอายุของเด็ก

จากตาราง 1 แบ่งเด็กเป็น 5 ช่วงวัย ดังนี้

1. เด็กแรกเกิด - 2 ปี จะได้รับสวัสดิการด้านสุขภาพ ตามสถานะสัญชาติ และสิทธิของพ่อแม่ และเด็กสัญชาติไทยสามารถเข้าศึกษาในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้ตั้งแต่อายุ 2 - 5 ปี และหากพ่อแม่อยู่ในระบบประกันสังคม เมื่อคลอดบุตรแล้วสามารถเบิกค่าสงเคราะห์บุตรจากประกันสังคมเดือนละ 800 บาท จนบุตรอายุครบ 6 ปี เบิกได้จำนวน 3 คน

2. เด็กอายุ 3 - 6 ปี ช่วงก่อนปฐมวัย เด็กทุกสัญชาติสามารถเข้ารับการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา (อนุบาล) โดยได้รับการสนับสนุนค่าใช้จ่ายจากโครงการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาลจนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน (เรียนฟรี 15 ปี)

3. เด็กอายุ 7 - 12 ปี ได้รับการสนับสนุนค่าใช้จ่ายจากโครงการเรียนฟรี 15 ปี รวมทั้งเด็กที่เรียนในโรงเรียนประจำพักนอน เรียนกับครอบครัว (การจัดการศึกษาโดยครอบครัวและสถานประกอบการ) และเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก จะได้รับเงินสนับสนุนเพิ่มเติม สำหรับเด็กสัญชาติไทยจะได้รับสวัสดิการอาหารกลางวัน และนมสดพาสเจอร์ไรท์พร้อมดื่ม 1 ถู่ง ผ่านโครงการนมโรงเรียน และโครงการอาหารกลางวัน ที่ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในโครงการดังกล่าว

4. เด็กอายุ 13 - 15 ปี ได้รับการสนับสนุนค่าใช้จ่ายจากโครงการเรียนฟรี 15 ปี ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และสวัสดิการด้านสุขภาพเช่นเดียวกับเด็กในช่วงอายุอื่น ๆ

5. เด็กอายุ 16 - 18 ปี ได้รับการสนับสนุนค่าใช้จ่ายจากโครงการเรียนฟรี 15 ปี สำหรับการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย และปวช. 1-3 นอกเหนือจากนั้น NGOs ยังมีการจัดสวัสดิการด้านการศึกษาสำหรับเด็กที่มีสัญชาติอื่น เพื่อเป็นการส่งเสริมให้เด็กที่มีความรู้ภาษาไทยไม่เพียงพอ จนไม่สามารถเข้าเรียนในโรงเรียนได้เข้าเรียนในศูนย์เรียนรู้เด็กข้ามชาติ ซึ่งส่วนใหญ่จะอยู่ในจังหวัดที่มีแรงงานต่างด้าวอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก เช่น จังหวัดสมุทรสาคร จังหวัดระนอง หรือจังหวัดตาก เช่น มูลนิธิรักษ์ไทย จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ตามอัธยาศัยเด็กข้ามชาติ ที่จังหวัดสมุทรสาคร โดยมีภาษาที่ใช้ในการสอน 4 ภาษา คือ ไทย อังกฤษ พม่า และมอญ แต่อย่างไรก็ตาม การเรียนในศูนย์การเรียนรู้ยังไม่สามารถเทียบโอนวุฒิการศึกษาเพื่อเข้าศึกษาต่อในระดับชั้นต่าง ๆ ในประเทศไทยได้⁽²⁸⁾

ตาราง 1 การจัดสวัสดิการเด็กถ้วนหน้าตามช่วงวัย

กลุ่มอายุ	สวัสดิการด้านการศึกษา	สวัสดิการด้านสังคม/เศรษฐกิจ	สวัสดิการด้านสุขภาพ		
			สัญชาติไทย	สัญชาติอื่น	มีปัญหาทางสิทธิและสถานะ
แรกเกิด - 2 ปี	- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (ศพด.) (2 - 5 ปี)	- เงินสงเคราะห์บุตร (ประกันสังคม สำหรับเด็ก สัญชาติไทย และ เด็กลูกแรงงานต่างด้าว ที่อยู่ในระบบประกันสังคม)	สิทธิหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า (บัตรทอง, 30บาท) หรือสิทธิลูกข้าราชการ (คนที่ 1 - 3 เท่านั้น)	กรณี 1 บัตรประกันสุขภาพ (เสียค่าใช้จ่าย) กรณี 2 ไม่มี	กองทุนบุคคลที่มีปัญหาสถานะและสิทธิ
3 - 6 ปี	- เรียนฟรี 15 ปี				
7 - 12 ปี	(4 - 18 ปี)				
13 - 15 ปี	- เงินเพิ่มโรงเรียนขนาดเล็ก				
16 - 18 ปี	- เงินเพิ่มนักเรียนประจำพัก - เงินอุดหนุนการจัดการศึกษาโดยครอบครัวและสถานประกอบการ นอน - เงินสนับสนุนค่าใช้จ่ายฯ โรงเรียนเอกชนฯ - เงินสนับสนุนค่าใช้จ่ายฯ โดย สนง.คกก.อาชีวศึกษา - เงินอุดหนุนสำหรับอาหารเสริม (นม) อปท. - เงินอุดหนุนสำหรับอาหารกลางวัน - อปท.				

6. กระบวนการดูแลกลุ่มเด็กถ้วนหน้า

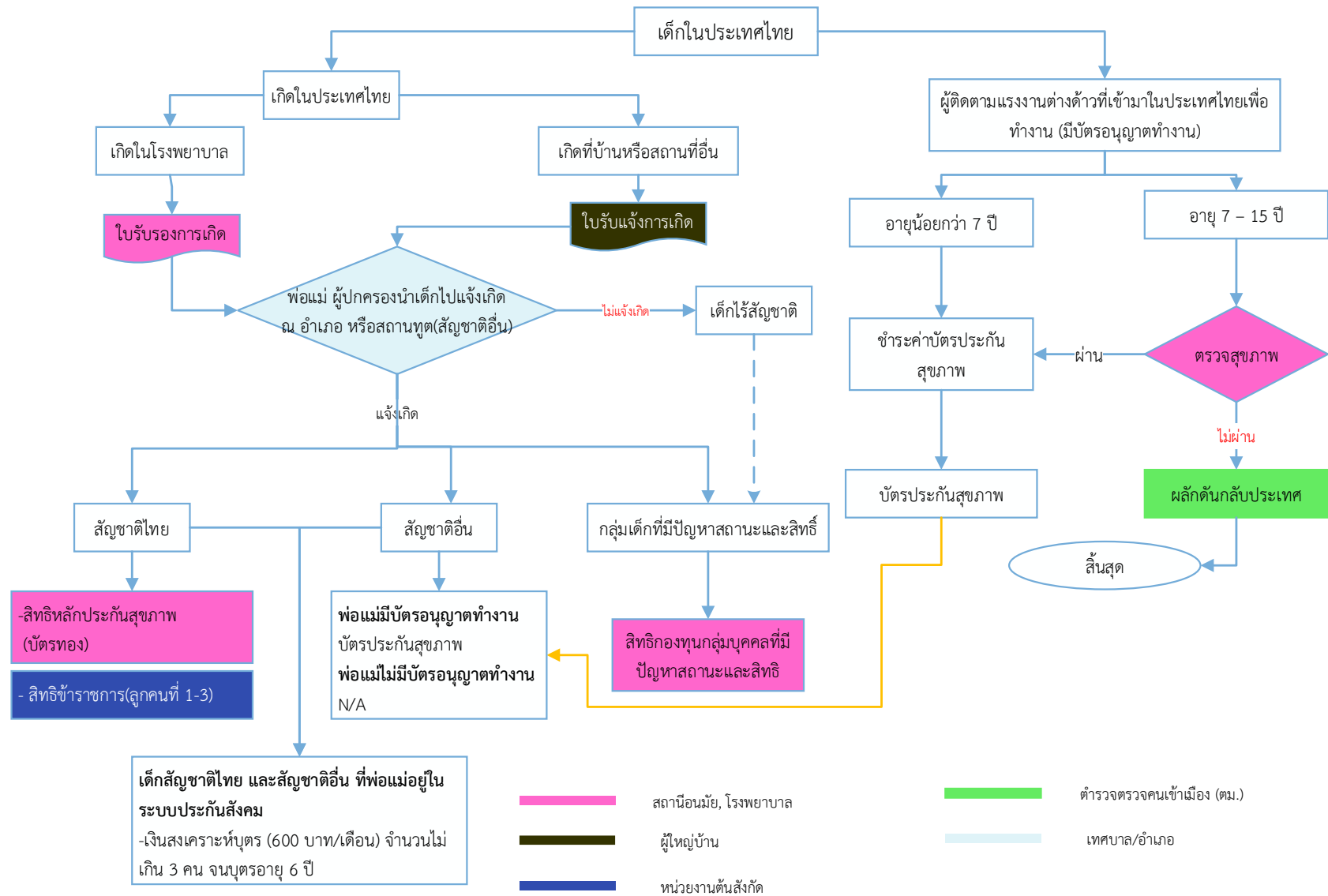
จากภาพ 3 แบ่งเด็กเป็นกลุ่มที่เกิดในประเทศไทย และผู้ที่ติดตามแรงงานต่างด้าวเข้ามาในประเทศไทยเพื่อทำงานเฉพาะกลุ่มที่มีใบอนุญาตทำงานถูกต้อง เพื่อแสดงถึงขั้นตอนการรับสวัสดิการด้านสุขภาพภายในประเทศไทยของกลุ่มผู้ติดตามแรงงานต่างด้าว (เด็กอายุ 0 - 18 ปี) ส่วนเด็กที่ติดตามแรงงานต่างด้าวเข้ามาทำงานในประเทศไทยโดยไม่มีใบอนุญาตทำงาน จะไม่ได้รับสวัสดิการสุขภาพ แต่ได้รับสวัสดิการด้านการศึกษา และสวัสดิการด้านสังคมและเศรษฐกิจ ที่จะกล่าวถึงต่อไปในกลุ่มเด็กสัญชาติอื่น

สำหรับเด็กที่เกิดในประเทศไทย แบ่งตามสถานที่เกิดคือ ภายในสถานพยาบาล กับการเกิดที่บ้านของตนเองหรือสถานที่อื่น ๆ หากเกิดในโรงพยาบาลไม่ว่าแม่เด็กจะมีสัญชาติไทย สัญชาติอื่น ๆ หรือเป็นบุคคลที่มีปัญหาสถานะและสิทธิ โรงพยาบาลจะออกหนังสือรับรองการเกิด (ทร. 1/1) ให้กับเด็กทุกคน แต่ถ้าเกิดที่บ้านตนเองหรือสถานที่อื่นให้แจ้งกับผู้นำชุมชน (ผู้ใหญ่บ้าน) เพื่อขอใบรับแจ้งเกิด (ทร. 1 ตอนหน้า) และต้องไปแจ้งเกิดที่อำเภอให้เรียบร้อยภายใน 15 วัน นับจากวันที่เด็กเกิดแต่หากไปแจ้งเกิดภายหลัง 15 วัน สามารถทำได้ในกรณีเด็กเกิดนอกบ้านแต่ต้องไม่เกิน 30 วัน หากเกินระยะเวลาที่กำหนดจะมีความผิดต้องโทษปรับไม่เกิน 1,000 บาท⁽²⁹⁾ และต้องใช้พยานบุคคลในการรับรองการเกิดของเด็ก พร้อมทั้งเอกสารอื่น ๆ ตามที่ราชการกำหนด

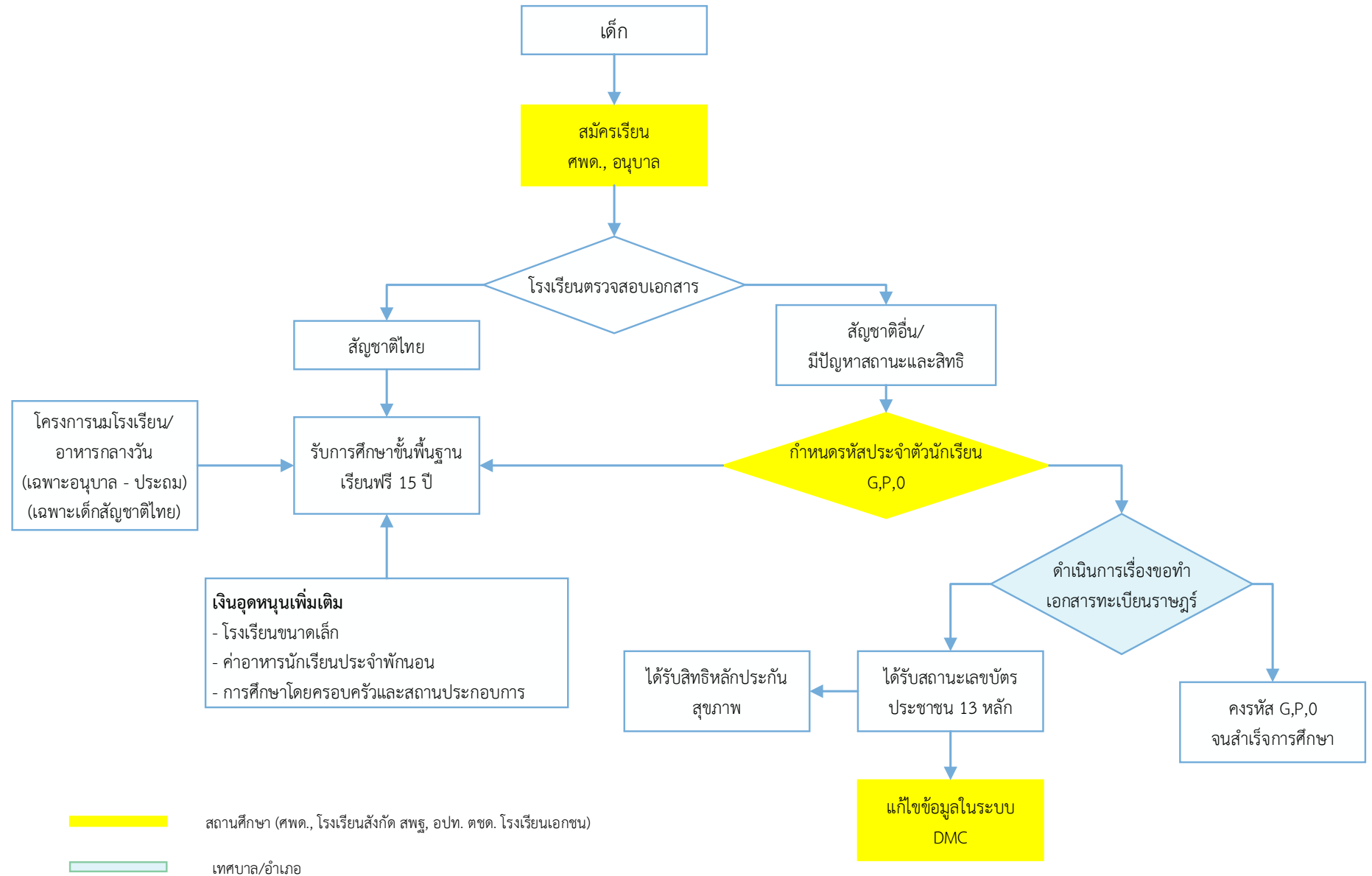
ภายหลังจากการแจ้งเกิด เด็กสัญชาติไทยจะได้รับสวัสดิการสุขภาพตามสิทธิของพ่อแม่ คือ สิทธิหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า (บัตรทอง) หรือสิทธิข้าราชการสำหรับบุตรคนที่ 1 - 3 ที่ผู้มีสิทธิ (พ่อหรือแม่) หรือสิทธิประกันสังคมที่จะมีการจ่ายเงินค่าดูแลเด็กให้กับผู้ประกันตนจำนวน 600 บาท สำหรับบุตรคนที่ 1 - 3 จนกระทั่งบุตรมีอายุ 6 ขวบ ต้องแจ้งข้อมูลของบุตรพร้อมสูติบัตรกับหน่วยงานต้นสังกัดเพื่อให้บุตรสามารถใช้สิทธิข้าราชการตามพ่อหรือแม่ ส่วนเด็กสัญชาติอื่น หากแม่ฝากครรภ์ในสถานพยาบาลในประเทศไทย เมื่อคลอดบุตรจะต้องดำเนินการลงทะเบียนกองทุนประกันสุขภาพคนต่างด้าวและแรงงานต่างด้าว ณ โรงพยาบาลที่คลอดบุตรพร้อมชำระเงิน 730 บาท หลังจากนั้นเด็กจะได้รับสวัสดิการด้านสุขภาพผ่านกองทุนฯ สำหรับกลุ่มเด็กที่มีปัญหาสถานะและสิทธิ พ่อ แม่ ผู้ปกครองจะต้องลงทะเบียนกองทุนประกันสุขภาพบุคคลที่มีปัญหาสถานะและสิทธิที่สถานีนามัย โรงพยาบาลในพื้นที่ที่ตนเองพักอาศัย เพื่อรับสวัสดิการด้านสุขภาพต่อไป นอกเหนือจากนั้นเด็กสัญชาติไทยและสัญชาติอื่นที่เป็นบุตรแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานในประเทศไทยอย่างถูกต้องตามกฎหมายและอยู่ในระบบประกันสังคม มีสิทธิได้รับเงินสงเคราะห์บุตร ตั้งแต่เด็กเกิดจนอายุครบ 6 ปี โดยครอบครัวหนึ่งสามารถเบิกค่าสงเคราะห์บุตรได้ไม่เกิน 3 คน โดยทำเรื่องแจ้งผ่านสำนักงานประกันสังคม

หลังจากนั้นเมื่อเด็กอายุครบตามเกณฑ์จะเข้าเรียนในสถานศึกษาโดยได้รับการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการศึกษาขั้นพื้นฐานจากภาครัฐเป็นระยะเวลา 15 ปี ตามคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 28/2559 ให้จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 15 ปี โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย สำหรับเด็กสัญชาติอื่นหรือเด็กที่มีปัญหาสถานะและสิทธิ เมื่อสมัครเข้าเรียนและสถานศึกษาตรวจสอบเอกสารหลักฐานต่าง ๆ เรียบร้อยแล้ว สถานศึกษาจะออกรหัส G,P หรืออื่น ๆ ให้กับนักเรียน เพื่อนำข้อมูลไปใช้แทนเลขประจำตัวประชาชนของนักเรียนในการบันทึกข้อมูลในระบบ Data Management Center (DMC) เพื่อใช้ในการยืนยันตัวตนนักเรียนในการเลื่อนชั้นเรียน ย้ายโรงเรียน ลาออกกลางคัน และโรงเรียนประสานงานผู้ปกครองให้ทำเรื่องขอเอกสารทะเบียนราษฎร หากภายหลังนักเรียนมีหลักฐานตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎรมาแสดง ให้แจ้งให้โรงเรียนทราบเพื่อเปลี่ยนแปลงข้อมูลในระบบ DMC หากนักเรียนไม่ได้แสดงหลักฐานดังกล่าวจนเรียนจบให้โรงเรียนบันทึกหมายเหตุในสมุดทะเบียนนักเรียนว่า “ไม่มีหลักฐานตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร”

นอกเหนือจากเงินสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการศึกษาขั้นพื้นฐาน 15 ปี นักเรียนที่เรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก หรือนักเรียนที่รับการศึกษาโดยครอบครัวและสถานประกอบการ จะได้รับเงินอุดหนุนส่วนเพิ่ม ส่วนนักเรียนในโรงเรียนประจำพักนอนจะได้รับค่าอาหารกลางวันเพิ่มเติม โดยเด็กสัญชาติไทยในระดับชั้นอนุบาลถึงประถมศึกษา นักเรียนจะได้สวัสดิการอาหารกลางวัน และนมโรงเรียน ในทุกวันที่มาโรงเรียน ผ่านโครงการนมโรงเรียนและโครงการอาหารกลางวัน

ภาพ 3 กระบวนการดูแลเด็กภายใต้สวัสดิการถ้วนหน้าด้านสุขภาพ

ภาพ 4 กระบวนการดูแลเด็กถ้วนหน้าด้านการศึกษา

7. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- **สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน**
อาคาร สพล. 5 ชั้น 8 กระทรวงศึกษาธิการ ถนนราชดำเนินนอก เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 10300
โทรศัพท์ 02-288-5515 สายด่วน 1579 E-mail: smart@obecmail.obec.go.th
- **กองส่งเสริมและพัฒนาการจัดการศึกษาท้องถิ่น**
ถนนนครราชสีมา แขวงดุสิต เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 10300
โทรศัพท์ 02-241-9000
Website: <http://www.dla.go.th/servlet/TemplateOrganizeServlet?organize=sis>
- **สำนักงานประกันสังคม สำนักงานใหญ่**
เลขที่ 88/28 หมู่ 4 ถนนติวานนท์ ตำบลตลาดขวัญ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี
สายด่วน 1506
Website: <https://www.sso.go.th/wpr/main>
- **สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ**
เลขที่ 120 หมู่ 3 ชั้น 2-4 อาคารรวมหน่วยงานราชการ ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ
80 พรรษา ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร 10210
โทรศัพท์ 02-141-4000 สายด่วน 1330 โทรสาร 02-143-9730-1
Website: www.nhso.go.th
- **กองทุนประกันสุขภาพคนต่างด้าวและแรงงานต่างด้าว**
กองเศรษฐกิจสุขภาพและหลักประกันสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข
88/20 ถนนติวานนท์ นนทบุรี 11000 โทรสาร 02-590-1567
Website: <http://fwf.cfo.in.th/>
- **กองทุนประกันสุขภาพผู้มีปัญหาสถานะและสิทธิ**
กองเศรษฐกิจสุขภาพและหลักประกันสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข
88/20 ถนนติวานนท์ นนทบุรี 11000 โทรสาร 02-590-1567
Website: <https://state.cfo.in.th/>

8. แบบฟอร์มสวัสดิการที่เกี่ยวข้อง

1. สวัสดิการด้านการศึกษา

- ❖ โครงการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงการศึกษาขั้นพื้นฐาน
 - แบบหลักฐานการจ่ายเงิน
 - แบบหลักฐานการยืนยันการจัดหา
 - ใบแสดงเจตจำนงบริจาคค่าเครื่องแบบนักเรียน/ค่าอุปกรณ์การเรียน
 - แบบใบสำคัญรับเงินค่าใช้จ่ายในการจัดกิจกรรมสำหรับนักเรียน
- ❖ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
 - ใบสมัคร
 - ใบมอบตัว
 - ทะเบียนประวัตินักเรียน
- ❖ เงินอุดหนุนอาหารเสริม (นม)
 - แบบบันทึกการรับ-เก็บรักษา-แจกจ่าย นมยูเอชที
 - แบบบันทึกการรับ-จ่ายนมพาสเจอร์ไรส์
- ❖ เงินอุดหนุนสนับสนุนอาหารกลางวัน
 - ใบจัดซื้อวัสดุเครื่องบริโภค
 - ใบสรุปเบิกเงินชดเชยเงินยืมโครงการอาหารกลางวัน
 - ใบสำคัญรับเงิน
 - ใบรับใบสำคัญรับเงิน

2. สวัสดิการด้านสังคมและเศรษฐกิจ

- ❖ เงินสงเคราะห์บุตร (ประกันสังคม)
 - แบบคำขอรับประโยชน์ทดแทน
 - แบบคำขอรับประโยชน์ทดแทน ผู้ประกันตนตามมาตรา 40

3. สวัสดิการด้านสุขภาพ

- ❖ หลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (บัตรทอง)⁽³⁰⁾
 - แบบคำร้องลงทะเบียนเลือกหน่วยบริการหรือเปลี่ยนแปลงหน่วยบริการประจำสิทธิหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ
- ❖ สวัสดิการรักษายาบาลข้าราชการ (บุตรคนที่ 1-3)⁽³¹⁾
 - ใบเบิกเงินสวัสดิการเกี่ยวกับการรักษายาบาล
- ❖ บัตรประกันสุขภาพ สำหรับผู้ติดตามแรงงานต่างด้าว⁽³²⁾
 - ใบรับรองแพทย์ตรวจสุขภาพคนต่างด้าว/แรงงานต่างด้าว
 - แบบลงทะเบียนบัตรประกันสุขภาพคนต่างด้าว/แรงงานต่างด้าว

- คำร้องขอคืนเงินค่าประกันสุขภาพคนต่างด้าว/แรงงานต่างด้าว
- คำร้องขอย้ายหน่วยบริการประกันสุขภาพคนต่างด้าว/แรงงานต่างด้าว
- ❖ กองทุนประกันสุขภาพสำหรับบุคคลที่มีปัญหาสถานะและสิทธิ⁽³³⁾
 - แบบคำร้องขอลงทะเบียนสิทธิรักษาพยาบาลของผู้ที่มีปัญหาสถานะและสิทธิ

บทที่ 3

คู่มือการให้สวัสดิการเด็กยากจน

1. สถานการณ์ทั่วไป

เด็กยากจนในประเทศไทยมีแนวโน้มลดลงเมื่อเทียบกับจำนวนประชากรเด็ก (แรกเกิด - 18 ปี) ของประเทศ แต่เมื่อเทียบกับจำนวนเด็กด้อยโอกาสกลับพบว่าเด็กยากจนมีสัดส่วนเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2558 - 2561 เด็กยากจนมีสัดส่วนเป็นร้อยละ 99.17 ของจำนวนเด็กด้อยโอกาสทั้งหมดตามรายการที่แสดงในตาราง 2

ตาราง 2 จำนวนประชากรเด็ก เด็กด้อยโอกาส และเด็กยากจน ปี พ.ศ. 2555 – 2561

ปี	จำนวนประชากรเด็ก2 (แรกเกิด-18 ปี) (คน)	เด็กด้อยโอกาส (คน)1	เด็กยากจน (คน)	สัดส่วนเด็กยากจนกับเด็กด้อยโอกาส	สัดส่วนเด็กยากจนกับประชากรเด็กทั้งหมด
2555	15,824,685	4,323,142	4,144,783	95.87	26.19
2556	15,640,576	4,892,063	4,585,207	93.73	29.32
2557	15,363,446	4,880,793	4,646,370	95.20	30.24
2558	15,069,430	4,802,767	4,599,684	95.77	30.52
2559	14,798,295	3,702,319	3,632,944	98.13	24.55
2560	14,567,392	3,701,223	3,660,764	98.91	25.13
2561	14,368,190	3,659,258	3,628,741	99.17	25.26

ที่มา: ¹ สถิติด้านการศึกษา, สำนักงานสถิติแห่งชาติ,

² ระบบสถิติทางการทะเบียน, กระทรวงมหาดไทย

เพื่อเป็นการแก้ปัญหาความยากจนลดความเหลื่อมล้ำและสร้างโอกาสทางการศึกษาให้กับเด็ก หน่วยงานภาครัฐได้จัดสวัสดิการด้านต่าง ๆ ให้กับกลุ่มเด็กยากจน ครอบครัวยากจนหลากหลายสวัสดิการ เช่น โครงการอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด จากกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.), เงินสงเคราะห์ปัจจัยพื้นฐานนักเรียนยากจน จากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) หรือ กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) ที่ดำเนินการช่วยเหลือนักเรียนยากจนพิเศษไปแล้ว 711,536 คน ครอบคลุมสถานศึกษาในสังกัด สพฐ., อปท. และโรงเรียนสังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดน (ตชด.)⁽³⁴⁾

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลสำหรับการศึกษาด้วยตนเองในการเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสวัสดิการสำหรับเด็กยากจนในประเทศไทย
2. เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานสำหรับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการดูแลเด็กยากจน

3. นิยามเฉพาะที่ใช้ในคู่มือ

เด็กยากจน หมายถึง เด็กที่อาศัยอยู่กับครอบครัวที่มีรายได้เฉลี่ยไม่เพียงพอต่อการยังชีพ เช่น รายได้ต่ำกว่าเส้นความยากจน หรือครอบครัวไม่สามารถให้ปัจจัยสี่แก่เด็กได้อย่างเพียงพอ

4. กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

พระราชบัญญัติกองทุนเสมอภาคทางการศึกษา 2561⁽³⁵⁾

พระราชบัญญัติกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา พ.ศ. 2560⁽³⁶⁾

พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551⁽³⁷⁾

พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2550⁽³⁸⁾

พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546⁽³⁹⁾

กฎกระทรวง กำหนดเด็กที่อยู่ในสภาพที่จำเป็นต้องได้รับการสงเคราะห์ พ.ศ. 2549⁽⁴⁰⁾

ระเบียบคณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติ ว่าด้วยการรับเงิน การจ่ายเงิน การเก็บรักษาเงิน การจัดหาผลประโยชน์ และการจัดการกองทุนคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2548⁽⁴¹⁾

กฎกระทรวง ว่าด้วยการแบ่งระดับและการเทียบระดับการศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2546⁽⁴²⁾

5. สวัสดิการ

สวัสดิการที่เกี่ยวข้องกับเด็กยากจน แบ่งเป็น 3 ด้านที่สำคัญ ได้แก่ สวัสดิการด้านการศึกษา, สวัสดิการด้านสังคมและเศรษฐกิจ และสวัสดิการด้านสุขภาพ มีดังนี้

1. สวัสดิการด้านการศึกษา

- 1.1 เงินอุดหนุนรายหัวเพิ่มเติมค่าปัจจัยพื้นฐานสำหรับนักเรียนยากจน (สพฐ. และ อปท.)
- 1.2 โครงการจัดสรรเงินอุดหนุนแบบมีเงื่อนไข (กสศ.)
 - 1.2.1 โรงเรียนสังกัด สพฐ.
 - 1.2.2 โรงเรียนสังกัด อปท.
 - 1.2.3 โรงเรียน สังกัด ทชด.
- 1.3 ทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูง (กสศ.)
- 1.4 เงินอุดหนุนรายหัวสำหรับนักเรียนโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์
- 1.5 เงินอุดหนุนสำหรับการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย
- 1.6 กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.)

- 1.7 เงินอุดหนุนสำหรับส่งเสริมศักยภาพการจัดการศึกษาท้องถิ่น (ค่าปัจจัยพื้นฐานสำหรับนักเรียนยากจน)
- 1.8 เงินอุดหนุนสำหรับการจัดการศึกษาแก่เด็กด้อยโอกาส

2. สวัสดิการด้านสังคมและเศรษฐกิจ

- 2.1 โครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด
- 2.2 เงินสงเคราะห์ครอบครัวผู้มีรายได้น้อย
- 2.3 เงินสงเคราะห์เด็กในครอบครัวยากจน
- 2.4 เงินสงเคราะห์กรณีฉุกเฉิน
- 2.4 กองทุนคุ้มครองเด็ก (เงินสงเคราะห์)

3. สวัสดิการด้านสุขภาพ

- 3.1 หลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (บัตรทอง)
- 3.2 สวัสดิการรักษายาบาลข้าราชการ (บุตรคนที่ 1-3)
- 3.3 บัตรประกันสุขภาพ สำหรับผู้ติดตามแรงงานต่างด้าว
- 3.4 กองทุนประกันสุขภาพสำหรับบุคคลที่มีปัญหาสถานะและสิทธิ

5.1 ภาพรวมการจัดสวัสดิการเด็กยากจน

สวัสดิการด้านการศึกษา เด็กสัญชาติไทย สัญชาติอื่นหรือเด็กที่มีปัญหาสถานะและสิทธิจะได้รับสวัสดิการส่วนใหญ่เหมือนกัน ยกเว้น สวัสดิการกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) ที่จัดสรรให้เฉพาะเด็กสัญชาติไทยเท่านั้น สวัสดิการด้านการศึกษาสำหรับเด็กยากจนจะแบ่งเด็กเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มนักเรียนยากจน และกลุ่มนักเรียนยากจนพิเศษ โดยเบื้องต้นใช้เกณฑ์การคัดกรองผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์แบบ Proxy Means Test: PMT เพื่อให้เห็นถึงชุดสวัสดิการที่เด็กนักเรียนยากจนและยากจนพิเศษว่ามีความแตกต่างกัน ดังนี้

1. กลุ่มเด็กนักเรียนยากจน (ค่า PMT $45 \leq$ คะแนน ≤ 50) นักเรียนที่เรียนในโรงเรียนสังกัด สพฐ. และ อปท. ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น จะได้รับเงินอุดหนุนปัจจัยพื้นฐานนักเรียนยากจนจาก สพฐ. และ อปท. ส่วนเด็กนักเรียนยากจนที่เรียนในโรงเรียนสังกัด ทชด. จะได้รับเงินอุดหนุนจากโครงการทุนเสมอภาคของ กสศ. ตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ส่วนระดับปวช. 1 - 3 จะมีทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูงของ กสศ. นอกเหนือจากนั้นนักเรียนยากจนสามารถเข้าศึกษาต่อในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ซึ่งเป็นโรงเรียนประเภทพักนอน โรงเรียนจะจัดอาหารให้นักเรียนครบทั้ง 3 มื้อ รวมทั้งของใช้ส่วนตัว ชุดนักเรียน และอุปกรณ์ใช้ในการเรียนต่าง ๆ ส่วนนักเรียนยากจน ที่สำเร็จการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สามารถเลือกเรียน กศน. ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อใช้เวลาในการประกอบอาชีพหารายได้เพิ่มเติม

2. กลุ่มเด็กนักเรียนยากจนพิเศษ (ค่า PMT > 50) นักเรียนที่เรียนในโรงเรียนสังกัด สพฐ. และอปท. จะได้รับการจัดสรรเงินเพิ่มเติมจาก กสศ. ตั้งแต่ระดับปฐมวัย (ศพด.) จนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ส่วนโรงเรียน ตชด. จะได้รับการจัดสรรตั้งแต่ระดับอนุบาล - มัธยมศึกษาตอนปลาย และสถาบันอาชีวศึกษาจะได้รับจัดสรรผ่านทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูง ตามรายละเอียดในตาราง 3

สำหรับสวัสดิการด้านสังคมและเศรษฐกิจ ครอบครัวที่มีบุตรสัญชาติไทยจะสามารถลงทะเบียนขอรับสวัสดิการโครงการเงินอุดหนุนเด็กแรกเกิด และเงินสงเคราะห์ผู้มีรายได้น้อย ส่วนเงินสงเคราะห์จากกองทุนคุ้มครองเด็ก เป็นสวัสดิการที่ให้สำหรับเด็กที่พึงได้รับการสงเคราะห์ และคุ้มครองสวัสดิภาพสำหรับสวัสดิการด้านสุขภาพ เด็กสัญชาติไทยจะได้รับสิทธิหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า, สิทธิบุตรข้าราชการคนที่ 1 - 3 ส่วนเด็กสัญชาติอื่น จะได้รับสวัสดิการสุขภาพเมื่อเป็นผู้ติดตามแรงงานต่างด้าวที่มีใบอนุญาตทำงานในประเทศไทย หากไม่ได้รับอนุญาตหรือลักลอบทำงานจะไม่ได้รับสวัสดิการใด ๆ จากภาครัฐ ส่วนกลุ่มเด็กที่มีปัญหาสถานะหรือสิทธิ จะสามารถใช้สวัสดิการสุขภาพจากกองทุนบุคคลที่มีปัญหาสถานะและสิทธิได้ภายหลังจากการลงทะเบียนขอรับสิทธิ ณ สถานพยาบาลภายในท้องถิ่นที่พักอาศัย

ตาราง 3 การจัดสรรเงินอุดหนุนนักเรียนยากจนของกองทุนเสมอภาคเพื่อการศึกษา

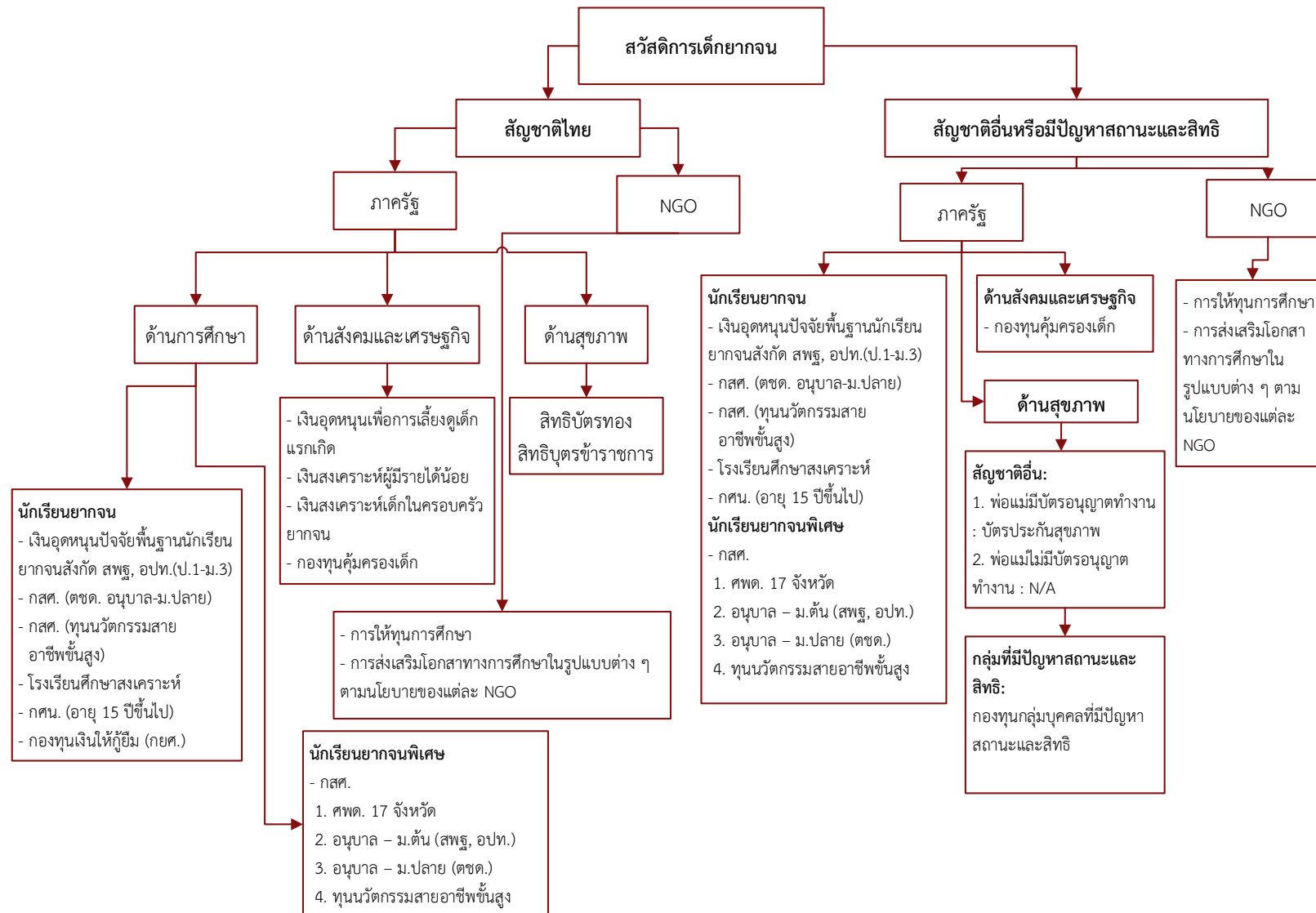
สังกัดการศึกษา	ระดับการศึกษา	เงินอุดหนุนปัจจัยพื้นฐาน นักเรียนยากจน (PMT 45 ≤ คะแนน ≤ 50)	เงินอุดหนุนนักเรียนยากจน พิเศษแบบมีเงื่อนไข (บาท) (PMT > 50)	รวมจำนวนเงิน ที่นักเรียนยากจน พิเศษได้รับ/คน (บาท)	จ่ายให้กับ ผู้ปกครอง/นักเรียน (บาท)	จ่ายให้ สถานศึกษา (บาท)
สำนักงาน คณะกรรมการ การศึกษาขั้น พื้นฐาน (สพฐ.) ¹	อนุบาล	500 (กสศ.จัดสรรให้เฉพาะ นักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ ทุนเสมอภาค)	2,000 (กสศ.จัดสรรเพิ่มเติม)	2,500	1,500 (500 คือ เงินอุดหนุน ปัจจัยพื้นฐาน และ 1,000 คือค่า ครองชีพ)	1,000
	ประถมศึกษา	500 (สพฐ. จัดสรร)	2,000 (กสศ.จัดสรรเพิ่มเติม)	2,500	1,500 บาท (ค่าครองชีพ)	1,000
	ม.ต้น	1,500 (สพฐ. จัดสรร)	2,000 (กสศ.จัดสรรเพิ่มเติม)	3,500	2,500 บาท (ค่าครองชีพ)	1,000
องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น (อปท.) ²	ศพด	-	400	400	-	-
	อนุบาล	500 (กสศ.จัดสรรให้เฉพาะ นักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ ทุนเสมอภาค)	2,000 (กสศ.จัดสรรเพิ่มเติม)	2,500	1,500 (500 คือ เงินอุดหนุน ปัจจัยพื้นฐาน และ 1,000 คือค่า ครองชีพ)	1,000
	ประถมศึกษา	500 (อปท. จัดสรร)	2,000 (กสศ.จัดสรรเพิ่มเติม)	2,500	1,500 บาท (ค่าครองชีพ)	1,000
	ม.ต้น	1,500 (อปท. จัดสรร)	2,000 (กสศ.จัดสรรเพิ่มเติม)	3,500	2,500 บาท (ค่าครองชีพ)	1,000
	อนุบาล	500	2,000	2,500	1,500	1,000

¹ หนังสือที่ กสศ. 04/00332/2562 ลงวันที่ 18 ธันวาคม 2562² หนังสือที่ กสศ. 04/00326/2562 ลงวันที่ 13 ธันวาคม 2562

สังกัดการศึกษา	ระดับการศึกษา	เงินอุดหนุนปัจจัยพื้นฐาน นักเรียนยากจน (PMT 45 ≤ คะแนน ≤ 50)	เงินอุดหนุนนักเรียนยากจน พิเศษแบบมีเงื่อนไข (บาท) (PMT > 50)	รวมจำนวนเงิน ที่นักเรียนยากจน พิเศษได้รับ/คน (บาท)	จ่ายให้กับ ผู้ปกครอง/นักเรียน (บาท)	จ่ายให้ สถานศึกษา (บาท)
กองบัญชาการ ตำรวจตระเวน ชายแดน (ตชด.) ^{3*}	ประถมศึกษา	500	2,000	2,500	1,500	1,000
	ม.ต้น	1,500	2,000	3,500	2,500	1,000
	ม.ปลาย	1,500	2,000	3,500	2,500	1,000

หมายเหตุ * เริ่มจัดสรรเงินอุดหนุนให้โรงเรียนสังกัดตชด. ปีพ.ศ. 2562 และ ใช้ระบบคัดกรองนักเรียนที่มีความยากจน มาตรฐานเดียวกับโรงเรียนสังกัดอื่นที่เข้าร่วมโครงการกับ กสศ.

³ หนังสือเลขที่ กสศ. 04/00325/2562 ลงวันที่ 13 ธันวาคม 2562

ภาพ 5 ภาพรวมการจัดสวัสดิการสำหรับเด็กยากจน

5.2 การจัดสวัสดิการตามช่วงอายุของเด็ก

จากตาราง 4 แสดงการจัดสวัสดิการตามช่วงอายุของเด็กยากจน โดยแบ่งเป็น 5 ช่วงอายุ ได้แก่

1. เด็กแรกเกิด - 2 ปี ครอบครัวยากจนที่มีบุตรสัญชาติไทย สามารถลงทะเบียนรับสวัสดิการโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด เงินสงเคราะห์ผู้มีรายได้น้อย เงินสงเคราะห์เด็กในครอบครัวยากจน และกองทุนคุ้มครองเด็ก ส่วนเด็กสัญชาติอื่นและกลุ่มที่มีปัญหาสถานะและสิทธิ จะได้รับสวัสดิการจากกองทุนคุ้มครองเด็ก ซึ่งพ่อแม่ ผู้ปกครองที่ยากจน สามารถขอรับค่าเลี้ยงดู ค่าพาหนะ ค่าใช้จ่ายทางการศึกษา ทุนประกอบอาชีพได้ เพื่อช่วยเหลือบรรเทาความเดือดร้อนของครอบครัว ในมิติของสวัสดิการด้านสุขภาพ เด็กทุกช่วงอายุจะได้รับสวัสดิการด้านสุขภาพ ดังนี้ เด็กสัญชาติไทยจะได้รับสิทธิหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าตั้งแต่แรกเกิด หรือหากเป็นบุตรคนที่ 1 - 3 ของข้าราชการจะใช้สิทธิเบิกจ่ายข้าราชการตามสิทธิของพ่อแม่ หรือเติบโตขึ้นไปจนทำงานและได้รับสิทธิอื่น เช่น ประกันสังคม เป็นต้น สำหรับเด็กสัญชาติอื่นที่ติดตามพ่อหรือแม่มาทำงานในประเทศไทย จะต้องซื้อบัตรประกันสุขภาพจึงจะได้รับสวัสดิการด้านสุขภาพจากภาครัฐ แต่หากพ่อแม่เข้ามาทำงานโดยผิดกฎหมาย เด็กที่ติดตามมาก็จะไม่สามารถได้รับสวัสดิการด้านสุขภาพใด ๆ ส่วนกลุ่มเด็กที่มีปัญหาสถานะและสิทธิ จะได้รับสิทธิประกันสุขภาพผ่านกองทุนบุคคลที่มีปัญหาสถานะและสิทธิ เมื่อพ่อหรือแม่ยื่นลงทะเบียนต่อหน่วยบริการสุขภาพในท้องถิ่นของตนเอง ส่วน **สวัสดิการด้านการศึกษา** เด็กที่อยู่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 17 จังหวัดจะได้รับเงินอุดหนุนในโครงการเงินอุดหนุนแบบมีเงื่อนไขของ กสศ.

2. เด็กอายุ 3 - 6 ปี เด็กสัญชาติไทย สัญชาติอื่นและกลุ่มที่มีปัญหาสถานะและสิทธิจะได้รับสวัสดิการด้านการศึกษา 3 สวัสดิการ ได้แก่ 1) โครงการเงินอุดหนุนแบบมีเงื่อนไขของ กสศ. สำหรับนักเรียนระดับอนุบาลในสังกัด สพฐ. อบต. และ ตชด. และ 2) โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ซึ่งนักเรียนไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการศึกษาและพักนอนประจำในโรงเรียน ส่วนสวัสดิการด้านสังคมและเศรษฐกิจ และสวัสดิการด้านสุขภาพได้รับเหมือนกลุ่มเด็กแรกเกิด อายุ 2 ปี

3. เด็กอายุ 7 - 12 ปี จะได้รับสวัสดิการด้านการศึกษาจากหลากหลายหน่วยงาน เช่น สพฐ. อบต. กสศ. และหน่วยงาน NGOs ต่าง ๆ ที่ให้ทุนการศึกษาสำหรับเด็กที่ครอบครัวมีปัญหาทางเศรษฐกิจ (ยากจน) การให้สวัสดิการและทุนสนับสนุนต่าง ๆ นี้จะให้เด็กทั้ง 3 กลุ่มคือ สัญชาติไทย สัญชาติอื่น และกลุ่มที่มีปัญหาสถานะและสิทธิ ส่วนสวัสดิการด้านสังคมและเศรษฐกิจ เด็กสัญชาติไทยที่มีอายุมากกว่า 6 ปีบริบูรณ์ จะไม่ได้รับเงินสงเคราะห์ในโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดแล้ว ดังนั้นสำหรับเด็กสัญชาติไทยหากมีปัญหาจากความยากจน ครอบครัวสามารถขอรับสวัสดิการผ่าน 3 โครงการ คือ เงินสงเคราะห์ผู้มีรายได้น้อย เงินสงเคราะห์เด็กในครอบครัวยากจน และกองทุนคุ้มครองเด็ก หรือขอรับความช่วยเหลือจาก NGOs ต่าง ๆ แต่สำหรับกลุ่มเด็กสัญชาติอื่นหรือกลุ่มที่มีปัญหาสถานะและสิทธิ ยังคงได้รับสวัสดิการด้านสังคมและเศรษฐกิจผ่านกองทุนคุ้มครองเด็ก และ NGOs

4. เด็กอายุ 13 - 15 ปี จะศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งเด็กยากจนในช่วงอายุนี้นี้จะได้รับสวัสดิการด้านการศึกษา ด้านสังคมและเศรษฐกิจ และด้านสุขภาพ เช่นเดียวกับเด็กในช่วงอายุ 7 - 12 ปี

5. เด็กอายุ 16 - 18 ปี จะศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือ ปวช. 1 - 3 เด็กยังได้รับสวัสดิการจากหลากหลายหน่วยงานเหมือนเดิม และมีสวัสดิการเพิ่มเติมสำหรับผู้เรียนในระดับ ปวช. 1 - 3 สามารถสมัครขอรับทุนในโครงการทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูงของ กสศ. หรือหากเด็กมีความประสงค์จะทำงานเพื่อแบ่งเบาภาระของครอบครัว สามารถทำงานหรือประกอบอาชีพต่าง ๆ ที่เหมาะสมแล้วเรียนในระบบ กศน. นอกจากนั้นเด็กสัญชาติไทยที่ศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือ ปวช. 1 - 3 สามารถยื่นเรื่องขอกู้ยืมเงินเรียนจาก กยศ. ได้แต่เมื่อได้รับอนุมัติให้กู้ยืมแล้ว จะต้องสละสิทธิเงินช่วยเหลือจาก กสศ. ส่วนสวัสดิการด้านสังคมและเศรษฐกิจ และสวัสดิการด้านสุขภาพ จะเหมือนกับเด็กในกลุ่มอายุ 7 - 12 ปี และ 13 - 15 ปี

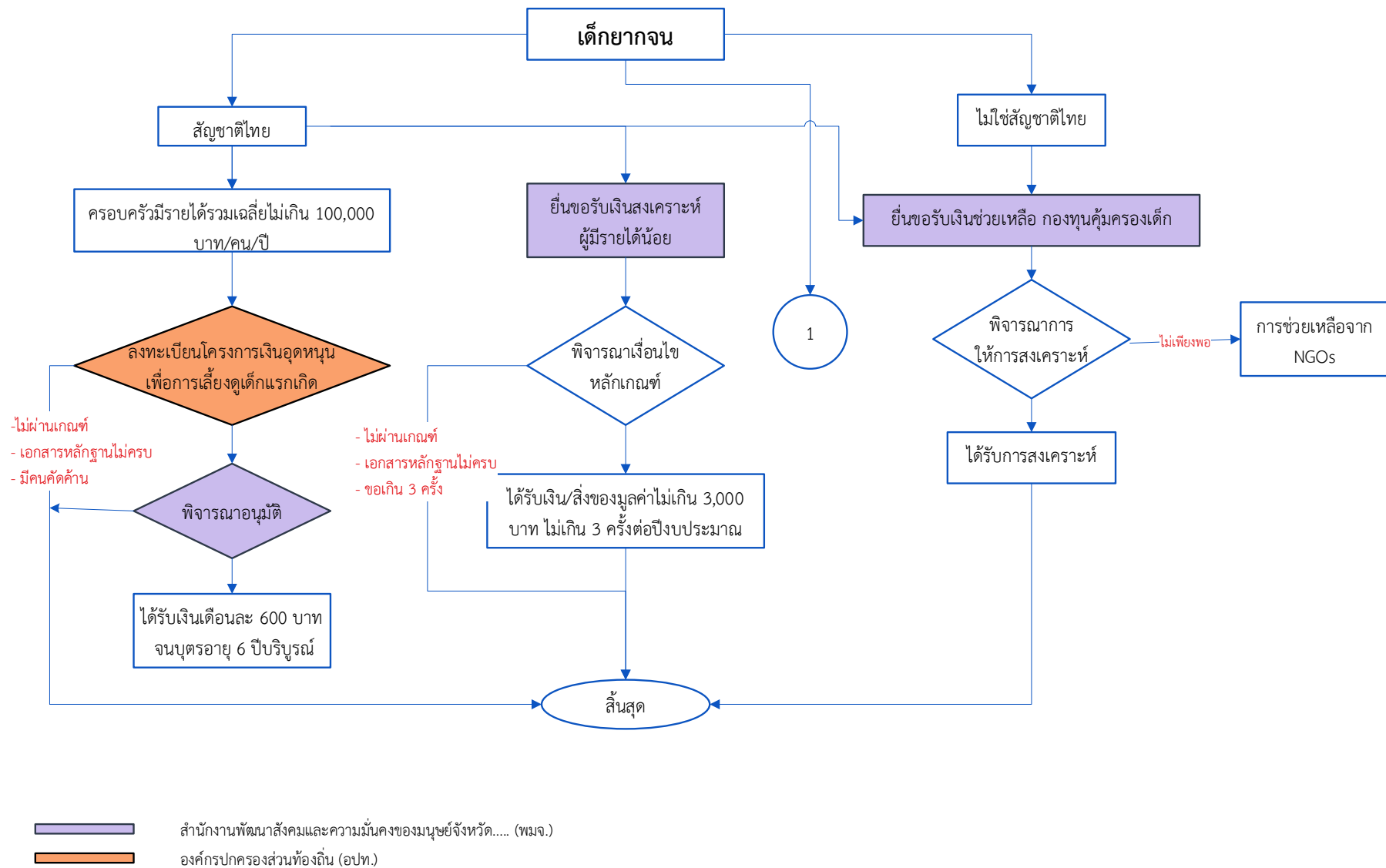
ตาราง 4 การจัดสวัสดิการเด็กยากจนตามช่วงวัย

กลุ่มอายุ	สวัสดิการด้านการศึกษา (เด็กสัญชาติไทย, สัญชาติอื่นและกลุ่มที่มีปัญหาสถานะ และสิทธิ)	สวัสดิการด้านสังคมและเศรษฐกิจ		สวัสดิการด้านสุขภาพ		
		สัญชาติไทย	สัญชาติอื่น และกลุ่มมี ปัญหาสถานะ และสิทธิ	สัญชาติไทย	สัญชาติอื่น	มีปัญหา สถานะ และสิทธิ
แรกเกิด - 2 ปี	ยากจนพิเศษ - กสศ. (ระดับ ศพด.)	- โครงการอุดหนุนเด็ก แรกเกิด	กองทุน คุ้มครองเด็ก	สิทธิหลักประกัน สุขภาพถ้วนหน้า (บัตรทอง, 30 บาท) หรือสิทธิลูก ข้าราชการ (คนที่ 1 - 3 เท่านั้น)	กรณี 1 บัตรประกัน สุขภาพ (เสียค่าใช้จ่าย) กรณี 2 ไม่มี	กองทุนบุคคล ที่มีปัญหา สถานะและ สิทธิ
3 - 6 ปี	ยากจน - กสศ. (ศพด. 17 จังหวัด และระดับอนุบาล สังกัด ตชด.) - รร.ศึกษาสงเคราะห์ ยากจนพิเศษ - กสศ. (ระดับอนุบาล โรงเรียนสังกัด สพฐ., อปท. และ ตชด.)	- เงินสงเคราะห์ ผู้มีรายได้น้อยฯ - เงินสงเคราะห์เด็กใน ครอบครัวยากจน - กองทุนคุ้มครองเด็ก				
7 - 12 ปี 13 - 15 ปี	ยากจน - เงินอุดหนุนปัจจัยพื้นฐานนักเรียนยากจน (สพฐ., อปท.) - กสศ. (ตชด.) ยากจนพิเศษ - กสศ. (สพฐ.,อปท.,ตชด.)	- เงินสงเคราะห์ ผู้มีรายได้น้อยฯ - เงินสงเคราะห์เด็กใน ครอบครัวยากจน - กองทุนคุ้มครองเด็ก				
16 - 18 ปี	ยากจน - กศน. (อายุ 15 ปีขึ้นไป) - กองทุนเงินให้กู้ยืมฯ (ระดับม.ปลายหรือ ปวช.1-3) - กสศ. (ตชด.) ยากจนพิเศษ - กสศ. (ตชด.) - กสศ. (ทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูง)	- เงินสงเคราะห์ ผู้มีรายได้น้อยฯ - เงินสงเคราะห์เด็กใน ครอบครัวยากจน - กองทุนคุ้มครองเด็ก				

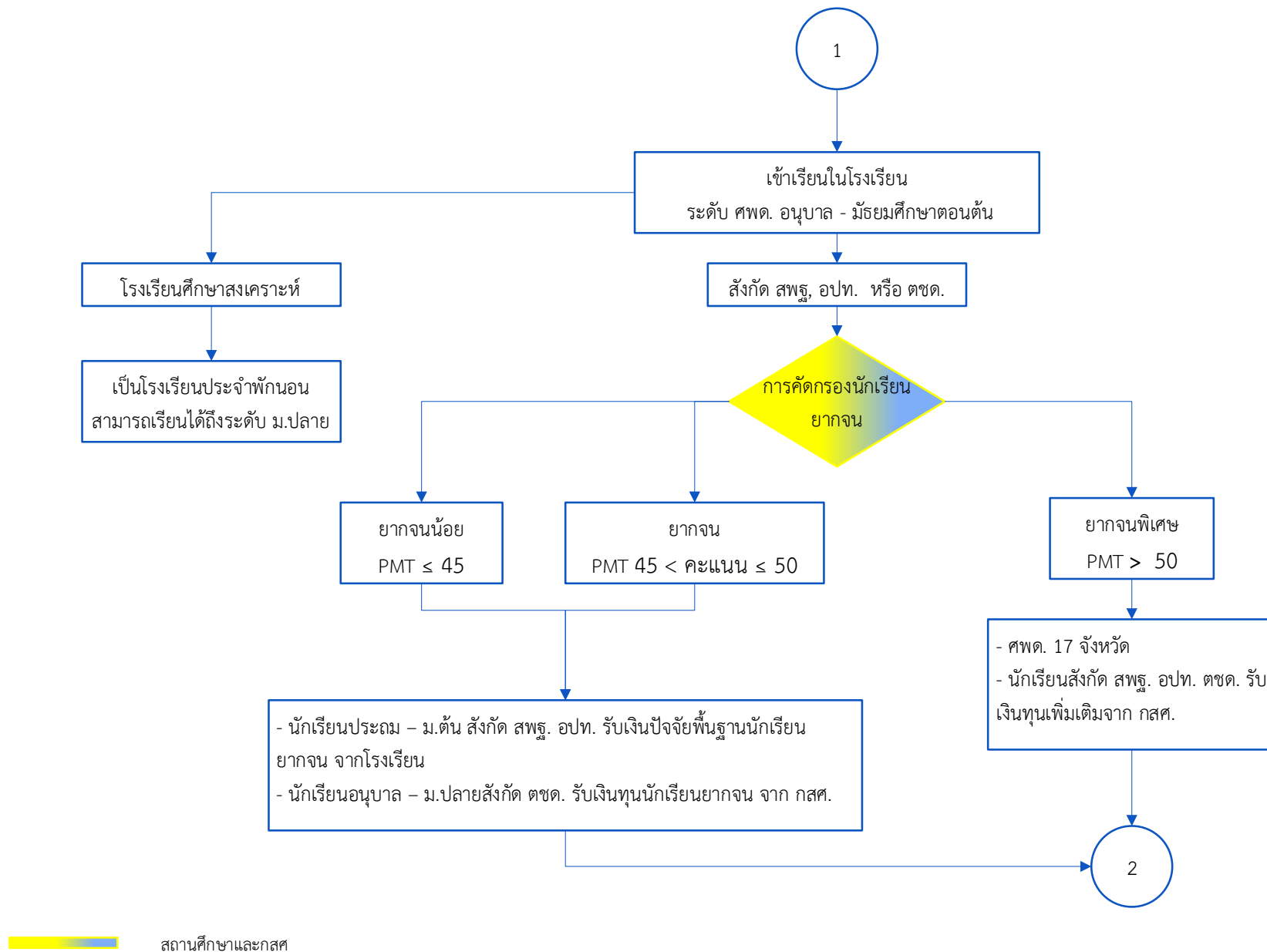
6. กระบวนการดูแลเด็กยากจน

จากภาพ 6 แบ่งกลุ่มเด็กยากจนเป็นเด็กสัญชาติไทย และเด็กที่ไม่มีสัญชาติไทย สำหรับกลุ่มเด็กสัญชาติไทยเมื่อแรกเกิดในครอบครัวยากจนจะมีสวัสดิการด้านสังคมและเศรษฐกิจทั้งหมด 4 สวัสดิการ ได้แก่ 1) โครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด เบื้องต้นครอบครัวต้องมีรายได้รวมเฉลี่ยไม่เกิน 100,000 บาท/คน/ปี ต่อมาเมื่อลงทะเบียนเรียบร้อยแล้ว คุณสมบัติผ่านเกณฑ์จะได้รับเงินช่วยเหลือเดือนละ 600 บาท จนเด็กอายุครบ 6 ปีบริบูรณ์ 2) เงินสงเคราะห์ผู้มีรายได้น้อยจะได้รับเงินหรือสิ่งของ ครั้งละ 3,000 บาท ได้รับไม่เกิน 3 ครั้งต่อปี 3) เงินสงเคราะห์เด็กในครอบครัวยากจน ได้รับเงินหรือสิ่งของ ครั้งละ 3,000 บาทได้รับไม่เกิน 3 ครั้งต่อปี และ 4) เงินสงเคราะห์รายบุคคลจากกองทุนคุ้มครองเด็ก เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการสงเคราะห์เด็ก ครอบครัว ครอบครัวอุปถัมภ์ที่รับเด็กไปเลี้ยงดู หรือขอรับความช่วยเหลือผ่าน NGOs ต่าง ๆ

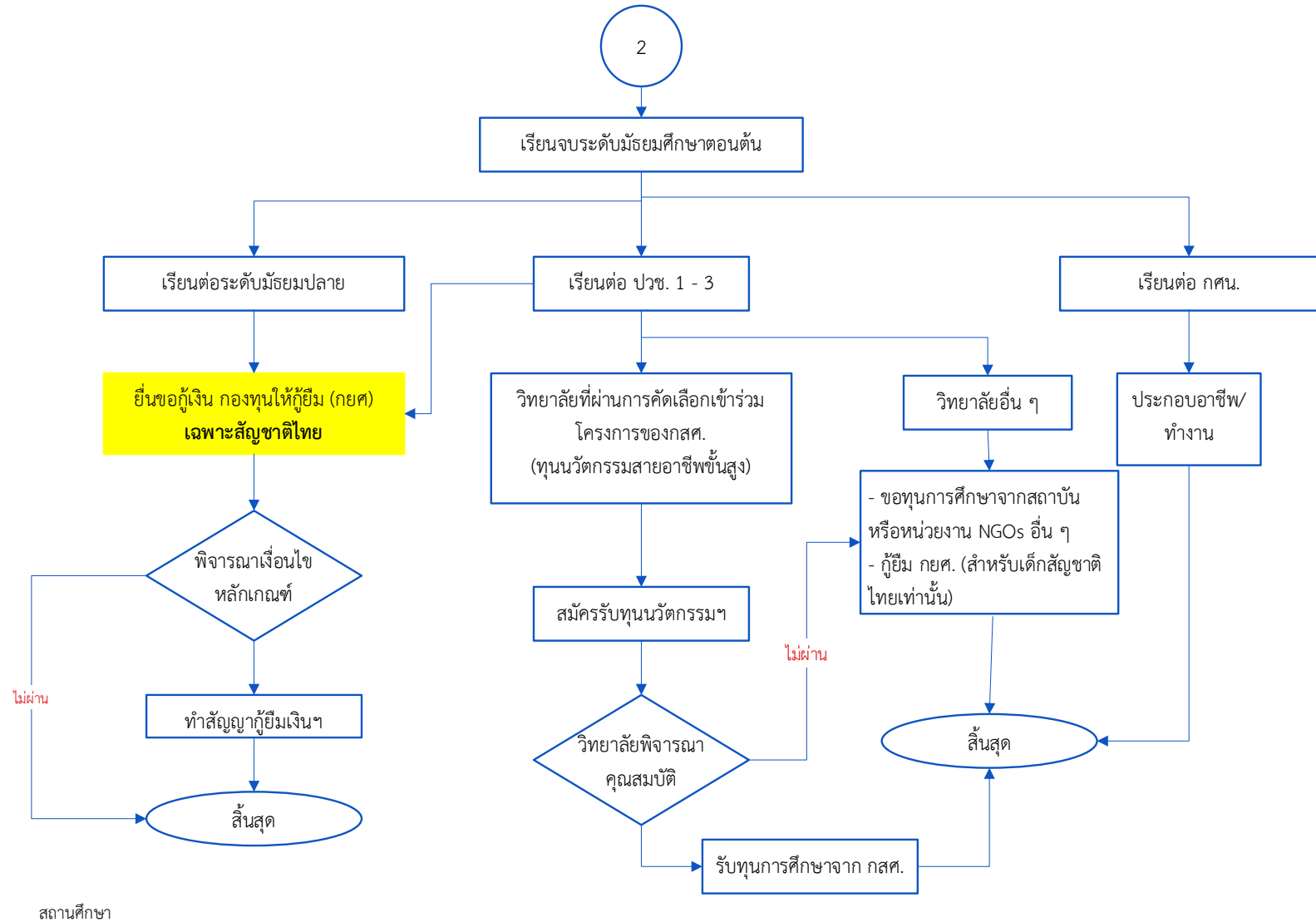
จากนั้นเมื่อเด็กเข้าเรียนในโรงเรียน เด็กยากจนจะมีทุนสนับสนุนนักเรียนยากจนจากหลายหน่วยงาน เช่น สพฐ. อปท. โครงการเงินจัดสรรเงินอุดหนุนแบบมีเงื่อนไขจาก กสศ. จะใช้หลักเกณฑ์การคัดกรองผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์แบบ Proxy Means Test: PMT เดียวกัน แต่แบ่งประเภทนักเรียนยากจนกับนักเรียนยากจนพิเศษ จากค่า PMT ที่แตกต่างกัน นักเรียนยากจนพิเศษจะได้รับเงินสนับสนุนเพิ่มเติมจาก กสศ. เพื่อให้นักเรียนสามารถเรียนจนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพราะนักเรียนจะได้รับทุนต่อเนื่องตั้งแต่การศึกษาในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับโรงเรียนสังกัด สพฐ. และอปท. และถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สำหรับนักเรียนในโรงเรียนสังกัด ทชด. โดยมีเงื่อนไขว่าต้องเข้าเรียนตามเกณฑ์ที่กำหนด รวมทั้งมีการบันทึกน้ำหนักและส่วนสูงของนักเรียนเพื่อติดตามสุขภาพของนักเรียน จนกระทั่งเด็กอายุครบ 15 ปี เด็กสามารถเลือกออกไปประกอบอาชีพแล้วเรียนในระบบ กศน. หรือเรียนต่อในระดับชั้น ม. 4 - 6 หรือ ปวช. 1 - 3 แล้วกู้ยืมเงินจากกองทุนให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (เฉพาะเด็กสัญชาติไทย) ได้ ส่วนเด็กที่ต้องการแบ่งเบาภาระเรื่องค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปโรงเรียน สามารถเข้าเรียนที่โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ เพราะเป็นโรงเรียนแบบประจำพักนอน

ภาพ 6 กระบวนการดูแลเด็กยากจน

ภาพ 6 กระบวนการดูแลเด็กยากจน (ต่อ)

ภาพ 6 กระบวนการดูแลเด็กยากจน (ต่อ)

7. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- **สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน**
อาคาร สพฐ. 5 ชั้น 8 กระทรวงศึกษาธิการ ถนนราชดำเนินนอก เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 10300
โทรศัพท์ 02-288-5515 สายด่วน 1579 E-mail: smart@obecmail.obec.go.th
- **สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย**
ถนนราชดำเนินนอก แขวงวังจันทร์เกษม เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 10300
สายด่วน 1660
- **กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.)**
เลขที่ 388 อาคาร เอส. พี. ชั้น 13 ถนนพหลโยธิน แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพฯ 10400
โทรศัพท์ 02-079-5475 โทรสาร 02-619-1810, 02-619-1812
E-mail: contact@eef.or.th
- **กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.)**
เลขที่ 89 อาคาร เอไอเอ แคปิตอล เซ็นเตอร์ ชั้น 5-6 ถนนรัชดาภิเษก แขวงดินแดง เขตดินแดง
กทม. 10400 โทรศัพท์ 02-016-2600
E-Mail : info@studentloan.or.th
- **สำนักงานปลัด กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์**
เลขที่ 1034 ถนนกรุงเกษม แขวงมหานาค เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร 10100
โทรศัพท์ 02-659-6443, 02-659-6526-7
- **กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์**
เลขที่ 1034 ถ.กรุงเกษม แขวงคลองมหานาค เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพฯ ประเทศไทย 10100
โทรศัพท์ 0-2016-2600
- **สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ**
เลขที่ 120 หมู่ 3 ชั้น 2-4 อาคารรวมหน่วยงานราชการ ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ
80 พรรษา ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร 10210
โทรศัพท์ 02-141-4000 สายด่วน 1330 โทรสาร 02-143-9730-1
Website: www.nhso.go.th

8. แบบฟอร์มสวัสดิการที่เกี่ยวข้อง

1. สวัสดิการด้านการศึกษา

- ❖ เงินอุดหนุนรายหัวเพิ่มเติมค่าปัจจัยพื้นฐานสำหรับนักเรียนยากจน (สพฐ. และ อปท.)
 - แบบขอรับทุนการศึกษานักเรียนยากจน
 - แบบรับรองสถานะของครัวเรือนนักเรียน
- ❖ โครงการจัดสรรเงินอุดหนุนแบบมีเงื่อนไข (กสศ.)
 - ก.001 - แผนการใช้จ่ายเงินอุดหนุนนักเรียนทุนเสมอภาค
 - ก.002 - รายงานการใช้จ่ายเงินอุดหนุนนักเรียนทุนเสมอภาค
 - กสศ.01 - แบบขอรับทุนการศึกษานักเรียนยากจน
 - กสศ.05 - แบบรับรองผลการพิจารณาเพื่อรับเงินอุดหนุนแบบมีเงื่อนไข โดยตัวแทนคณะกรรมการสถานศึกษา
 - กสศ.06 - ใบสำคัญรับเงินอุดหนุนนักเรียนยากจนพิเศษ
 - กสศ.08 - หนังสือแจ้งผลการรับเงินอุดหนุนนักเรียนทุนเสมอภาค
- ❖ ทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูง (กสศ.)
 - ใบสมัครขอรับทุนการศึกษาของนักเรียน/นักศึกษา “โครงการส่งเสริมนักเรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์และด้อยโอกาส” เพื่อศึกษาต่อสายอาชีพชั้นสูงในโครงการทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูง
 - แบบคัดกรองและการรับรองผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์และด้อยโอกาส
 - กรณีนักเรียนยากจน
 - แบบแสดงรายได้ครอบครัวและสถานะครัวเรือน
 - แบบฟอร์มการรับรองข้อมูลการขาดแคลนทุนทรัพย์ จากผู้อำนวยการสถานศึกษา/ครูประจำชั้น/อาจารย์ที่ปรึกษา
 - แบบฟอร์มการรับรองข้อมูลการขาดแคลนทุนทรัพย์ จากเจ้าหน้าที่ของรัฐในตำบล
 - กรณีนักเรียนที่ได้รับเงินอุดหนุนจาก กสศ. ในกรณียากจนพิเศษ
 - แบบการรับรองข้อมูลการขาดแคลนทุนทรัพย์ จากครูประจำชั้น
 - กรณีนักเรียนด้อยโอกาส
 - แบบการรับรองข้อมูลการด้อยโอกาส
- ❖ เงินอุดหนุนรายหัวสำหรับนักเรียนโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์
 - ใบสมัคร สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1
 - ใบสมัคร สำหรับระดับชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษา
 - คำรับรองของผู้บริหารสถานศึกษาที่อยู่ใกล้กับภูมิลำเนาของเด็ก
 - ใบตรวจสอบประวัตินักเรียน
 - แบบตอบยืนยันการเข้าเรียนในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์
- ❖ เงินอุดหนุนสำหรับการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย⁽⁴³⁾
 - ตน.01 - ใบลงทะเบียนผู้สมัครเรียนหลักสูตรการจัดการศึกษาต่อเนื่อง
 - ตน.04 - หนังสือแจ้งขอเปิดสอนการศึกษาต่อเนื่อง

- ตน.06 - บัญชีลงเวลาของผู้เรียนการจัดการศึกษาต่อเนื่อง
- ตน.07 - แบบประเมินผลการจัดการศึกษาต่อเนื่อง
- ตน.09 - ทะเบียนผู้จบหลักสูตรการจัดการศึกษาต่อเนื่อง
- ตน.10 - แบบประเมินความพึงพอใจ
- ตน.11 - ใบสำคัญผู้ผ่านการฝึกอบรม
- ตน.12 - แผนการจัดการเรียนรู้
- ตน.13 - แบบสำรวจความต้องการการเรียนรู้การศึกษาต่อเนื่อง
- ตน.14 - ใบสมัครผู้เรียนหลักสูตรการจัดการศึกษาต่อเนื่อง
- ตน.15 - แบบเขียนหลักสูตรต่อเนื่อง
- ตน.16 - บันทึกขออนุญาตจัดตั้งกลุ่มและเปิดสอนการศึกษาต่อเนื่อง
- ตน.20 - ใบสำคัญรับเงิน
- ตน.21 - แบบคำขอรับเงินผ่านธนาคาร
- ตน.22 - แบบติดตามผู้เรียนหลังจบหลักสูตรการศึกษาต่อเนื่อง
- ตน.23 - แบบเขียนโครงการฝึกอบรม
- ตน.24 - แบบขออนุมัติดำเนินการจัดโครงการฝึกอบรมประชาชน
- ตน.26 - รายงานผลการจัดการศึกษาต่อเนื่อง
- ตน.27 - ประกาศศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ
- ตน.28 - บันทึกข้อความว่าด้วยความร่วมมือการจัดการเรียนรู้รายบุคคล
- ตน.29 - แผนที่ สถานที่จัดกิจกรรมการจัดการศึกษาต่อเนื่อง
- ตน.30 - บันทึกการนิเทศการศึกษาต่อเนื่อง
- ❖ กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.)
 - กยศ.101 - แบบคำขอกู้ยืมเงินกองทุนให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา
 - กยศ.102 - หนังสือรับรองรายได้ครอบครัวของผู้ขอกู้ยืมเงิน
 - กยศ.103 - หนังสือแสดงความคิดเห็นของอาจารย์แนะแนว/อาจารย์ที่ปรึกษา
 - กยศ.104 - แจ้งผลการอนุมัติให้กู้ยืมเงินจากกองทุนให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา
- ❖ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
 - ใบมอบตัว
 - ใบสมัคร
 - ทะเบียนประวัตินักเรียน

2. สวัสดิการด้านสังคมและเศรษฐกิจ

- ❖ โครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด
 - ดร.01 - แบบลงทะเบียนเพื่อขอรับสิทธิเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด
 - ดร.02 - แบบรับรองสถานะของครัวเรือน
 - ดร.03 - แบบใบสำคัญรับเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด (กรณีไม่มีผู้รับรองสถานะของครัวเรือน)
 - ดร.05 - คำร้องขอคัดค้าน
 - ดร.06 - แบบคำร้องขอเปลี่ยนแปลงสิทธิผู้รับเงินอุดหนุน

- ❖ เงินสงเคราะห์ครอบครัวผู้มีรายได้น้อย
 - แบบคำขอรับความช่วยเหลือผู้ประสบปัญหาทางสังคม
 - แบบบันทึกข้อมูลผู้ประสบปัญหาทางสังคม กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
- ❖ เงินสงเคราะห์ครอบครัวยากจน
 - แบบคำขอรับความช่วยเหลือผู้ประสบปัญหาทางสังคม
 - แบบบันทึกข้อมูลผู้ประสบปัญหาทางสังคม กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

3. สวัสดิการด้านสุขภาพ

- ❖ หลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (บัตรทอง)
 - แบบคำร้องลงทะเบียนเลือกหน่วยบริการหรือเปลี่ยนแปลงหน่วยบริการประจำสิทธิหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ
- ❖ สวัสดิการรักษายาบาลข้าราชการ (บุตรคนที่ 1-3)
 - ใบเบิกเงินสวัสดิการเกี่ยวกับการรักษายาบาล
- ❖ บัตรประกันสุขภาพ สำหรับผู้ติดตามแรงงานต่างด้าว
 - ใบรับรองแพทย์ตรวจสุขภาพคนต่างด้าว/แรงงานต่างด้าว
 - แบบลงทะเบียนบัตรประกันสุขภาพคนต่างด้าว/แรงงานต่างด้าว
 - คำร้องขอคืนเงินค่าประกันสุขภาพคนต่างด้าว/แรงงานต่างด้าว
 - คป.01 กรณีผู้ประกันสุขภาพดำเนินการด้วยตนเอง
 - คป.02 กรณีมอบอำนาจให้บุคคลอื่นดำเนินการแทน
 - คป.03 หนังสือมอบอำนาจ
 - คำร้องขอย้ายหน่วยบริการประกันสุขภาพคนต่างด้าว/แรงงานต่างด้าว
 - กรณีผู้ประกันสุขภาพดำเนินการด้วยตนเอง
 - กรณีมอบอำนาจให้บุคคลอื่นดำเนินการแทน
- ❖ กองทุนประกันสุขภาพสำหรับบุคคลที่มีปัญหาสถานะและสิทธิ
 - แบบลงทะเบียน/เปลี่ยนสถานพยาบาลของผู้ที่มีปัญหาสถานะและสิทธิ

บทที่ 4

คู่มือการให้สวัสดิการเด็กกำพร้า เด็กเร่ร่อน และเด็กถูกทอดทิ้ง

1. สถานการณ์ทั่วไป

เด็กกำพร้า เด็กเร่ร่อน และเด็กถูกทอดทิ้ง เป็นปัญหาของสังคมไทยมานานและมีความซับซ้อนของสาเหตุการเกิดปัญหาดังกล่าวจากความยากจนของครอบครัว ความไม่พร้อมในการมีบุตรของแม่วัยรุ่น การที่เด็กถูกระงับหรือล่วงละเมิด หรือจากปัญหาการค้ำมนุษย์ สำหรับเด็กเร่ร่อนในประเทศไทยแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม คือ เด็กเร่ร่อนที่ทำมาหากิน และเด็กเร่ร่อนที่ติดเกม ซึ่งเป็นกลุ่มที่ต้องได้รับการดูแลอย่างเร่งด่วนเพราะเป็นการนำไปสู่ปัญหาอื่น ๆ ตามมา เช่น กลายเป็นเด็กเดินยา ค้ายา หรือติดยาเสพติด หรือการลักเล็กขโมยน้อยเพื่อให้ได้เงินมาเล่นเกม ซึ่งอาจกลายเป็นอาชญากรต่อไปจากการสำรวจผู้ใช้ชีวิตในพื้นที่สาธารณะ 50 เขตกรุงเทพมหานครของมูลนิธิอิสรชน ปีพ.ศ. 2559 พบว่า 5 เขตที่มีคนเร่ร่อนสูงสุด อันดับ 1 ชุมชนริมทางรถไฟ เขตพระนคร ชุมชนทางรถไฟเขตบางซื่อ จตุจักร ปทุมวันและสัมพันธวงศ์ สาเหตุการเร่ร่อนมาจากพ่อแม่ เป็นคนเร่ร่อน และหนีออกจากบ้าน โดยอาศัยของเด็กเร่ร่อน คือ ขอบทาน รวมถึงการช่วยพ่อแม่เก็บของเก่าขาย ส่วนเด็กเร่ร่อนต่างด้าวมาจากขบวนการค้ำมนุษย์จากกัมพูชาที่พ่อแม่ยินยอมขายเด็กผ่านนายหน้าในราคาเฉลี่ย 3,000 บาท เพื่อเข้าสู่อาชีพขอบทาน⁽⁴⁴⁾

จากสถิติพบว่า เด็กกำพร้า เด็กเร่ร่อน และเด็กถูกทอดทิ้งมีจำนวนเพิ่มขึ้นมากระหว่างปี พ.ศ. 2560 – 2563 ในปี พ.ศ. 2563 ประเทศไทยมีเด็กกำพร้า เร่ร่อน ถูกทอดทิ้งจำนวน 8,049 คน แบ่งเป็นเด็กที่อาศัยในบ้านพักเด็กฯ ทั่วประเทศ จำนวน 3,882 คน และอยู่ในสถานรองรับต่าง ๆ จำนวน 4,167 คน ซึ่งลดลงจากปีพ.ศ. 2562 ถึง 3,070 คน ตามข้อมูลในตาราง 5

ตาราง 5 จำนวนเด็กกำพร้า เด็กเร่ร่อน และเด็กถูกทอดทิ้งในบ้านพักเด็กฯ และสถานรองรับเด็ก ระหว่างปี พ.ศ. 2560 - 2563

ปี พ.ศ.	บ้านพักเด็กและครอบครัว 77 จังหวัด	สถานรองรับเด็ก 30 แห่ง	จำนวนทั้งสิ้น (คน)
2560	10,800	6,547	17,347
2561	6,751	6,054	12,805
2562	5,382	5,737	11,119
2563	3,882	4,167	8,049

ที่มา: สถิติข้อมูลและสถานการณ์ด้านเด็กและเยาวชน ประจำปี 2560 ถึง 2563

สาเหตุการรับเด็กเข้าสู่บ้านพักเด็กฯ และสถานรองรับ ในปีพ.ศ. 2562 - 2563 ส่วนใหญ่เป็นเด็กกำพร้า เร่ร่อน ทอดทิ้ง ดังแสดงในตาราง 6

ตาราง 6 สาเหตุการรับเด็กเข้าสู่บ้านพักเด็กและครอบครัว และสถานรองรับเด็ก ปี พ.ศ. 2562 - 2563

สาเหตุ	บ้านพักเด็กและครอบครัว		สถานรองรับ	
	2562	2563	2562	2563
เด็กที่ผู้ปกครองไม่สามารถเลี้ยงดู	701	585	744	746
เด็กกำพร้า เร่ร่อน ทอดทิ้ง	5,382	3,882	5,737	4,167
เด็กที่ครอบครัวยากจน	n/a	n/a	793	579
ปัญหาด้านความประพฤติ	559	617	210	259
ถูกระทำความรุนแรง	913	858	n/a	n/a
เด็กถูกทารุณกรรมกาย/เพศ/จิตใจ	724	760	n/a	n/a
ไม่มีที่พักอาศัย	n/a	266	n/a	n/a
ผู้ปกครองต้องโทษ	n/a	n/a	462	420
บุตรมาจากการดัดตั้งครรภ์ไม่พร้อม	n/a	n/a	266	261

หมายเหตุ: * n/a คือ ไม่มีการแสดงจำนวนของสาเหตุ

ดังนั้นจากแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560 - 2564 ที่มุ่งเน้นให้เด็กและเยาวชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีเหมาะสมตามช่วงวัย ทั้งด้านสุขภาพกาย ใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา มีทักษะการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับศตวรรษที่ 21 รวมทั้งมีความเป็นพลเมืองสร้างสรรค์ที่สามารถปรับตัวเท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงของบริบทโลกมีความรับผิดชอบต่อตนเอง มีจิตสำนึกต่อส่วนรวม และมีส่วนร่วมในฐานภาคีที่มีพลังในกระบวนการพัฒนาสังคม การได้รับสวัสดิการที่ดีและเพียงพอก็จะช่วยให้เด็กเติบโตเป็นเด็กและเยาวชนที่มีคุณภาพต่อไป

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลสำหรับการศึกษาดด้วยตนเองในการเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสวัสดิการสำหรับเด็กกำพร้า เด็กเร่ร่อน และเด็กถูกทอดทิ้งในประเทศไทย
2. เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานสำหรับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการดูแลเด็กกำพร้า เด็กเร่ร่อน และเด็กถูกทอดทิ้ง

3. นิยามเฉพาะที่ใช้ในคู่มือ

เด็กกำพร้า หมายถึง เด็กที่ไร้ที่พึ่งโดยสิ้นเชิง พ่อและแม่เสียชีวิต และไม่สามารถติดต่อญาติพี่น้องได้ หรือเด็กที่ยังคงมีพ่อ หรือแม่ หรือญาติที่อุปการะเลี้ยงดูได้ ทั้งนี้ให้รวมถึงเด็กที่ขาดผู้อุปการะเลี้ยงดูอันเนื่องมาจากสาเหตุอื่น ๆ เช่น ผู้ปกครองถูกจับกุม, สูญหาย หรือไม่สามารถติดต่อได้

เด็กเร่ร่อน หมายความว่า เด็กที่ไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่งแน่นอน ดำรงชีวิตอยู่อย่างไร้ทิศทางขาดปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต เสี่ยงต่อการประสบอันตราย และเป็นปัญหาสังคม แต่ไม่ได้ขอทาน หรือเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์

เด็กถูกทอดทิ้ง หมายความว่า เด็กที่มารดาคลอดทิ้งไว้ที่โรงพยาบาล หรือตามสถานที่ต่าง ๆ รวมถึงเด็กที่พ่อแม่ปล่อยทิ้งไว้ให้อยู่ลำพัง หรือกับบุคคลอื่น โดยไม่ได้รับการเลี้ยงดูจากพ่อแม่ ทั้งนี้อาจมี

สาเหตุมาจากปัญหาการหย่าร้าง หรือครอบครัวแตกแยก มีสภาพชีวิตที่อยู่ท่ามกลางความสับสน ขาดความรัก ความอบอุ่น ตลอดถึงเด็กที่ขาดผู้อุปการะเลี้ยงดู อันเนื่องมาจากสาเหตุอื่น

4. กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

พระราชบัญญัติส่งเสริมพัฒนาและคุ้มครองสถาบันครอบครัว พ.ศ. 2562⁽⁴⁵⁾

พระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในการแพ่งเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิควบคุมดูแลเด็ก พ.ศ. 2555⁽⁴⁶⁾

พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551⁽⁴⁷⁾

พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546⁽³⁹⁾

กฎกระทรวง กำหนดเด็กที่อยู่ในสภาพที่จำเป็นต้องได้รับการสงเคราะห์ พ.ศ. 2549⁽⁴⁸⁾

ระเบียบกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ว่าด้วย วิธีการดำเนินงานของสถาน แกรับ สถานสงเคราะห์ สถานคุ้มครองสวัสดิภาพ และสถานพัฒนาและฟื้นฟู พ.ศ. 2547⁽⁴⁹⁾

ระเบียบคณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติ ว่าด้วยการรับเงิน การจ่ายเงิน การเก็บรักษาเงิน การจัดหาผลประโยชน์ และการจัดการกองทุนคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2548⁽⁴¹⁾

กฎกระทรวง ว่าด้วยการแบ่งระดับและการเทียบระดับการศึกษานอกระบบ การศึกษาตาม อัธยาศัย พ.ศ. 2546⁽⁵⁰⁾

พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กที่เกิดโดยอาศัยเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์ พ.ศ. 2558⁽⁵¹⁾

พระราชบัญญัติการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม พ.ศ. 2522 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2533 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553⁽⁵²⁾

กฎกระทรวง ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2543) ออกตามความในพระราชบัญญัติการรับเด็กเป็นบุตรบุญ ธรรม พ.ศ. 2522⁽⁵³⁾

ระเบียบคณะกรรมการการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการขอขยาย ระยะเวลาการดำเนินการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมในกรณีมีพฤติการณ์พิเศษ พ.ศ. 2554⁽⁵⁴⁾

ระเบียบคณะกรรมการการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการ เตรียมความพร้อมในการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม พ.ศ. 2554⁽⁵⁵⁾

อนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองเด็กและความร่วมมือในการรับรองบุตรบุญธรรมระหว่างประเทศ⁽⁵⁶⁾

5. สวัสดิการ

สวัสดิการที่เกี่ยวข้องกับเด็กกำพร้า เด็กเร่ร่อน และเด็กถูกทอดทิ้ง แบ่งเป็น 3 ด้านที่สำคัญ ได้แก่ สวัสดิการด้านการศึกษา, สวัสดิการด้านสังคมและเศรษฐกิจ และสวัสดิการด้านสุขภาพ มีดังนี้

1. สวัสดิการด้านการศึกษา

1.1 เงินอุดหนุนรายหัวสำหรับนักเรียนโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์⁽⁵⁷⁾

1.2 ทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูง (กสศ.)⁽⁵⁸⁾

1.3 เงินอุดหนุนสำหรับการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.)⁽⁴³⁾

2. สวัสดิการด้านสังคมและเศรษฐกิจ

2.1 บ้านพักเด็กและครอบครัว และสถานรองรับ^(39, 48, 49, 59, 60)

2.2 กองทุนคุ้มครองเด็ก (เงินสงเคราะห์)⁽⁶¹⁾

2.3 ครอบครัวอุปถัมภ์⁽⁶²⁾

2.4 ครอบครัวทดแทน⁽⁶³⁾

2.5 สถาบันเพาะกล้าคุณธรรม⁽⁶⁴⁾

3. สวัสดิการด้านสุขภาพ

3.1 หลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (บัตรทอง)⁽³⁰⁾

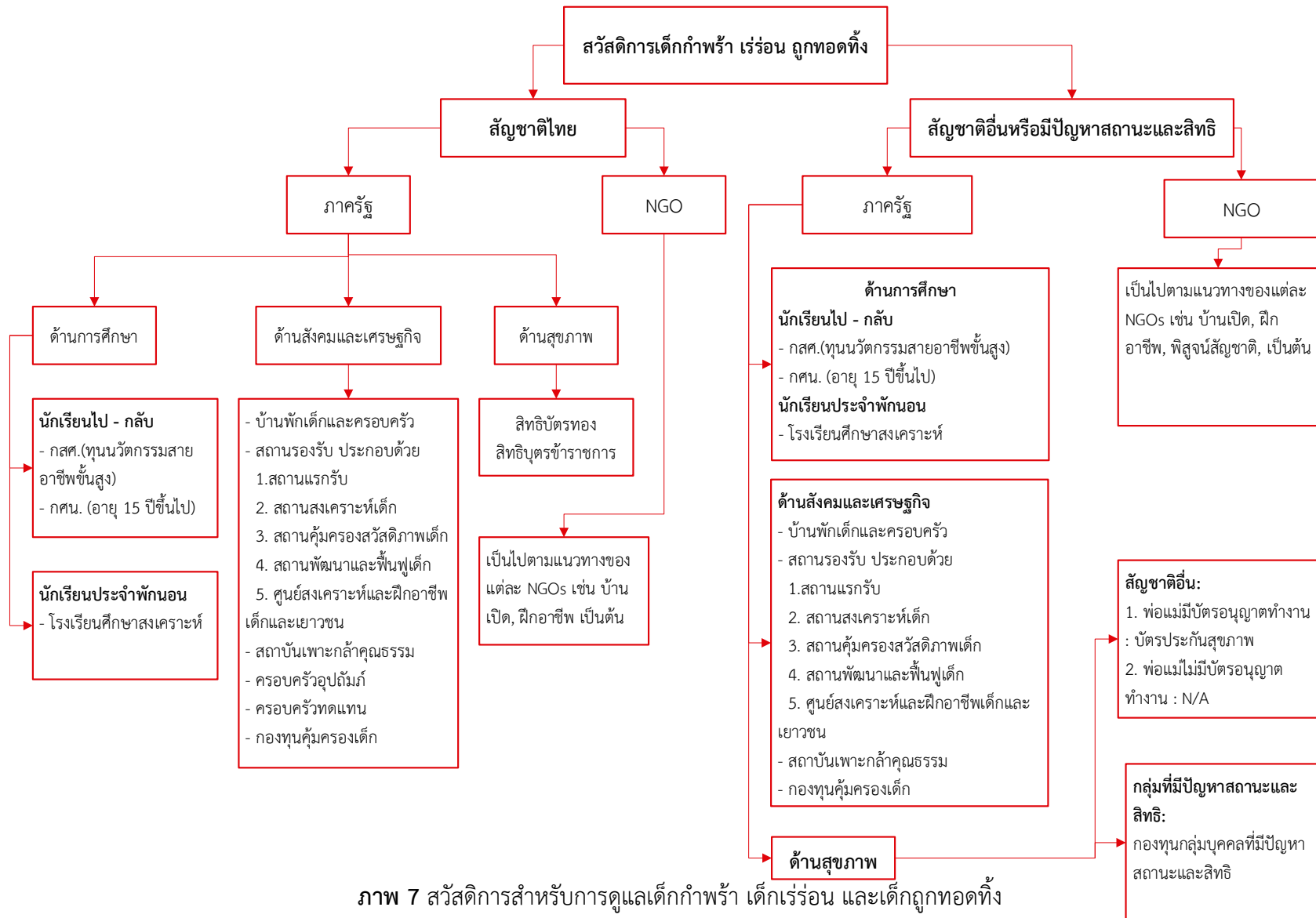
3.2 สวัสดิการรักษายาบาลข้าราชการ (บุตรคนที่ 1-3)⁽³¹⁾

3.3 บัตรประกันสุขภาพ สำหรับผู้ติดตามแรงงานต่างด้าว⁽³²⁾

3.4 กองทุนประกันสุขภาพสำหรับบุคคลที่มีปัญหาสถานะและสิทธิ⁽³³⁾

5.1 ภาพรวมการจัดสวัสดิการเด็กกำพร้า เด็กเร่ร่อน และเด็กถูกทอดทิ้ง

การจัดสวัสดิการให้กับกลุ่มเด็กหรือเยาวชนที่กำพร้า เร่ร่อน และถูกทอดทิ้ง แสดงในภาพ 7 ได้จำแนกเป็นกลุ่มเด็กที่มีสัญชาติไทย และไม่มีสัญชาติไทย กลุ่มเด็กที่มีสัญชาติไทยจะได้รับสวัสดิการทั้งด้านการศึกษาในโรงเรียนแบบไปกลับ และพักนอน ขึ้นกับความจำเป็นและสมัครใจของเด็กและครอบครัว ส่วนด้านสังคมและเศรษฐกิจ ซึ่งเกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ของเด็กและเยาวชนกลุ่มนี้โดยตรง มีสวัสดิการหลายส่วนทั้งในมิติของการจัดหาที่พักอาศัยให้กับเด็กหรือเยาวชน และมีมาตรการดูแลแบบไม่ต้องจัดหาที่พักให้ ทั้งในมุมของความฉุกเฉินและไม่ฉุกเฉินด้วย ส่วนสวัสดิการด้านสุขภาพนั้น สิทธิประกันสุขภาพถ้วนหน้าของประเทศไทยได้ครอบคลุมในกลุ่มคนไทยตั้งแต่อยู่ในครรภ์ จนกระทั่งสิ้นอายุขัย ซึ่งแตกต่างจากกรณีที่ไม่มีสัญชาติไทยที่ต้องพิจารณาพร้อมกับสิทธิของบิดาและมารดาของเด็กหรือเยาวชนในกลุ่มนี้ด้วย อย่างไรก็ตามในส่วนของการศึกษาที่ไม่ได้มีความแตกต่างกันระหว่างเด็กสัญชาติไทยและไม่ใช่สัญชาติไทย ในส่วนของ NGOs ได้มีการให้สวัสดิการแก่เด็กและเยาวชนแตกต่างกันตามนโยบายของแต่ละองค์กร รายละเอียดของสวัสดิการของเด็กและเยาวชนกำพร้า เร่ร่อน และถูกทอดทิ้ง จะแสดงในส่วนสวัสดิการด้านสุขภาพต่อไป

ภาพ 7 สวัสดิการสำหรับการดูแลเด็กกำพร้า เด็กเร่ร่อน และเด็กถูกทอดทิ้ง

5.2 การจัดสวัสดิการตามช่วงอายุของเด็ก

จากตาราง 7 การจัดสวัสดิการตามช่วงอายุของเด็กกำพร้า เร่ร่อน ถูกทอดทิ้ง แบ่งเป็น 5 ช่วงอายุ ดังนี้

1. เด็กแรกเกิด - 2 ปี

สำหรับเด็กกำพร้า เร่ร่อน ถูกทอดทิ้ง ในช่วงอายุแรกเกิด - 2 ปี จะมีสวัสดิการที่เกี่ยวข้อง 2 สวัสดิการ คือ สวัสดิการด้านสุขภาพ และสวัสดิการด้านสังคมและเศรษฐกิจ เมื่อเด็กเกิดมาแล้วเด็กจะได้รับสวัสดิการสุขภาพตามสิทธิของพ่อแม่ เช่น เด็กสัญชาติไทยจะได้รับสิทธิหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (บัตรทอง) หรือหากเป็นบุตรคนที่ 1 - 3 ของข้าราชการก็จะได้รับสิทธิข้าราชการเช่นเดียวกับพ่อแม่ ส่วนเด็กสัญชาติอื่นหรือเด็กที่อยู่ในกลุ่มผู้มีปัญหาสถานและสิทธิก็จะได้รับสวัสดิการด้านสุขภาพตามสิทธิของพ่อแม่ตนเอง

สำหรับสวัสดิการด้านสังคมและเศรษฐกิจ จะมีทั้งหน่วยงานภาครัฐและ NGOs ให้สวัสดิการต่าง ๆ แก่เด็ก เพราะเด็กในช่วงอายุดังกล่าวยังไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ ดังนั้นเมื่อมีผู้พบเห็นเด็กแรกเกิด - 2 ขวบ ตามสถานที่ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นในโรงพยาบาล วัด ตลาด หรือสถานที่อื่น ๆ โดยไม่สามารถหาผู้ปกครองของเด็กได้ ต้องแจ้งไปที่ผู้นำชุมชน, ตำรวจ, หรือ OSCC 1300 ซึ่งหน่วยงานเหล่านี้จะนำส่งเด็กที่ไปที่บ้านพักเด็กฯ และสอบถามหาพ่อแม่ หรือญาติของเด็กให้มารับตัวกลับครอบครัว (ถ้าสามารถสืบหาได้) แต่กรณีเด็กกำพร้า ที่ขาดพ่อแม่ หรือแม่ และอาศัยอยู่กับครอบครัว อาจขอรับเงินอุดหนุนจากกองทุนคุ้มครองเด็กได้ หรือหากนำเด็กไปฝากญาติ หรือคนเลี้ยง (ครอบครัวอุปถัมภ์) จะสามารถขอรับเงินสงเคราะห์ในการเลี้ยงเด็กได้คนละ 2,000 บาท หากรับเลี้ยงเด็กหลายคนจะได้ไม่เกิน 4,000 บาทต่อเดือน

2. เด็กอายุ 3 - 6 ปี

ในช่วงอายุ 3 - 6 ปี เด็กกำพร้า เร่ร่อน ถูกทอดทิ้ง จะเริ่มได้รับสวัสดิการด้านการศึกษา โดยเด็กที่อาศัยอยู่ภายในบ้านพักเด็กฯ หรือสถานสงเคราะห์เด็กก่อน จะได้รับการพัฒนาตามช่วงวัยภายในบ้านพักเด็กฯหรือสถานสงเคราะห์เด็กก่อนเลย แต่หากเป็นเด็กที่อยู่ภายนอกบ้านพักเด็กฯ หรือสถานสงเคราะห์เด็กก่อน สามารถที่จะเข้ารับการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาที่โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์/ราชประชานุเคราะห์ สำหรับสวัสดิการด้านสังคมและเศรษฐกิจ และสวัสดิการด้านสุขภาพ จะเหมือนกับเด็กในช่วงอายุ แรกเกิด - 2 ปี

3. เด็กอายุ 7 - 12 ปี

เด็กกำพร้า เร่ร่อน ถูกทอดทิ้งในช่วงอายุ 7 - 12 ปี จะได้รับสวัสดิการด้านสังคมและเศรษฐกิจ คล้ายคลึงกับเด็กช่วงอายุ 3 - 6 ปี ยกเว้นเด็กที่อาศัยอยู่ในสถานสงเคราะห์เด็ก อาจต้องย้ายจากสถานสงเคราะห์เด็กก่อน ไปที่สถานรองรับอื่น ๆ เมื่ออายุครบ 6 ปี เช่น สถานสงเคราะห์เด็กโต ศูนย์สงเคราะห์และฝึกอาชีพเยาวชน หรือสถาบันเพาะกล้าคุณธรรม รวมถึงเด็กกำพร้า เร่ร่อน ถูกทอดทิ้งที่อายุครบ 6 ปี แล้วถูกนำส่งมาที่บ้านพักเด็กฯ หลังจากที่ได้รับการช่วยเหลือเบื้องต้น หรือพักในบ้านพักเด็กฯ ครบ 3 เดือนแล้ว จะต้องนำส่งไปยังสถานรองรับต่าง ๆ หรือส่งคืนครอบครัว (ถ้ามี)

สำหรับสวัสดิการด้านการศึกษา เด็กอายุ 7 ขวบ ต้องเข้ารับการศึกษาระดับประถมศึกษาในโรงเรียนสังกัดต่าง ๆ (สพฐ., อปท., ทชด., เอกชน หรืออื่น ๆ) ตามพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. 2545 ซึ่งสวัสดิการด้านการศึกษาสำหรับเด็กกำพร้า เร่ร่อน ถูกทอดทิ้งในช่วงอายุนี้นี้คือ เด็กสามารถเข้าเรียนที่โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์/ราชประชานุเคราะห์ได้

4. เด็กอายุ 13 - 15 ปี

ในช่วงอายุ 13 - 15 ปี เด็กกำพร้า เร่ร่อน ถูกทอดทิ้ง ที่อยู่ในสถานสงเคราะห์ หรือบ้านพักเด็กฯ จะได้รับสวัสดิการด้านการศึกษาเพิ่มเติมคือ สถาบันเพาะกล้าคุณธรรม ซึ่งจะรับเด็กที่ส่งมาจากบ้านพักเด็กฯ 77 จังหวัด จังหวัดละ 2 คนทุกปี ในระดับชั้น ม. 1 และ ม. 4 เด็กที่ย้ายมาที่สถาบันเพาะกล้าคุณธรรม จังหวัดกาญจนบุรี จะเข้าเรียนในระดับชั้นมัธยมต้น/ปลายที่โรงเรียนดำนมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี และพักอาศัยอยู่ที่สถาบันฯ และสถาบันเพาะกล้าคุณธรรมจังหวัดพิษณุโลก จะเข้าเรียนในระดับชั้นมัธยมต้น/ปลายที่โรงเรียนนครไทย อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก หรือหากเลือกเรียนสายอาชีพ จะเข้าเรียนที่วิทยาลัยการอาชีพนครไทย และพักอาศัยอยู่ที่สถาบันฯ ซึ่งจะจัดกิจกรรมเพื่อขัดเกลาจิตใจ และฝึกอาชีพให้กับเด็กที่อยู่ในสถาบันเพื่อให้สามารถออกไปประกอบอาชีพเมื่อจบการศึกษาได้ ส่วนสวัสดิการด้านสังคมและเศรษฐกิจ และสุขภาพ ยังคงได้รับเหมือนเด็กในช่วงอายุที่ผ่านมา ส่วนสวัสดิการด้านอื่น ๆ จะเหมือนกับเด็กในช่วงอายุ 7 - 12 ปี

5. เด็กอายุ 16 - 18 ปี

ในช่วงอายุ 16 - 18 ปี เด็กกำพร้า เร่ร่อน ถูกทอดทิ้ง จะได้รับสวัสดิการด้านการศึกษาเพิ่มเติม 2 สวัสดิการ ได้แก่ หากเลือกเรียนในระดับ ปวช. 1 - 3 สามารถขอรับทุนนวัตกรรมอาชีพชั้นสูงของ กสศ. ได้แต่ต้องผ่านเกณฑ์เงื่อนไขด้านรายได้ครอบครัวตามที่ กสศ. กำหนด หรือสามารถเลือกเรียนแบบ กศน. ได้เช่นเดียวกัน สำหรับสวัสดิการด้านสังคมและเศรษฐกิจ และสวัสดิการด้านสุขภาพ เช่นเดียวกับเด็กในช่วงอายุ 13 - 15 ปี

สำหรับเด็กกำพร้า เร่ร่อน ถูกทอดทิ้ง ในทุกช่วงอายุ เมื่อถูกนำส่งที่บ้านพักเด็กฯแล้ว หากไม่สามารถสืบหา พ่อ แม่ หรือญาติได้หลังจากผ่านไป 1 ปี จะมีการดำเนินการทางกฎหมายเพื่อให้บ้านพักเด็กฯ หรือสถานสงเคราะห์มีสิทธิในตัวเด็ก และดำเนินการส่งชื่อเด็กไปที่ศูนย์อำนวยการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม (ครอบครัวทดแทน) เพื่อเข้าสู่กระบวนการหาครอบครัวทดแทนให้กับเด็กต่อไป

ตาราง 7 การจัดสวัสดิการเด็กกำพร้า เร่ร่อน ถูกทอดทิ้งตามช่วงวัย

กลุ่มอายุ	สวัสดิการด้านการศึกษา (เด็กสัญชาติไทย, สัญชาติอื่นและกลุ่มที่มี ปัญหาสถานะและ สิทธิ)	สวัสดิการด้านสังคมและ เศรษฐกิจ (เด็กสัญชาติไทย, สัญชาติอื่นและกลุ่มที่มี ปัญหาสถานะและสิทธิ)	สวัสดิการด้านสุขภาพ		
			สัญชาติไทย	สัญชาติอื่น	มีปัญหา สถานะและ สิทธิ
แรกเกิด – 2 ปี	N/A	- บ้านพักเด็กและครอบครัว - สถานรองรับ ประกอบด้วย	สิทธิ หลักประกัน สุขภาพถ้วน หน้า (บัตร ทอง, 30 บาท) หรือ สิทธิลูก ข้าราชการ (คนที่ 1 – 3 เท่านั้น)	<u>กรณี 1</u> บัตร ประกัน สุขภาพ (เสีย ค่าใช้จ่าย) <u>กรณี 2</u> ไม่มี	กองทุน บุคคลที่มี ปัญหา สถานะและ สิทธิ
3 - 6 ปี	- โรงเรียนศึกษา สงเคราะห์	1. สถานแรกรับ			
7 - 12 ปี		2. สถานสงเคราะห์เด็ก (เด็กอ่อน, เด็กโต)			
13 - 15 ปี	- โรงเรียนศึกษา สงเคราะห์ - กศน. (15 ปีขึ้นไป)	3. สถานคุ้มครองสวัสดิภาพ เด็ก			
16 - 18 ปี	- โรงเรียนศึกษา สงเคราะห์ - กศศ. (ทุนนวัตกรรม อาชีพชั้นสูง)	4. สถานพัฒนาและฟื้นฟูเด็ก 5. ศูนย์สงเคราะห์และฝึก อาชีพ - สถาบันเพาะกล้าคุณธรรม - กองทุนคุ้มครองเด็ก - สวัสดิการจาก NGOs เช่น บ้านเปิด, ฝึกอาชีพ หรือ ช่วยเหลือพิสูจน์สัญชาติกรณี เด็กที่มีปัญหาสถานะและสิทธิ - ครอบครัวอุปถัมภ์ - ครอบครัวทดแทน			

6. กระบวนการดูแลเด็กกำพร้า เร่ร่อน ถูกทอดทิ้ง

ถึงแม้ว่าการดูแลเด็กกำพร้า เร่ร่อน ถูกทอดทิ้ง จะมีขั้นตอนและกระบวนการที่คล้ายคลึงกัน แต่เมื่อพิจารณาถึงนิยามของเด็กแต่ละกลุ่ม เราพบความแตกต่างในรายละเอียดของเด็กแต่ละกลุ่ม เช่น สถานการณ์ไม่มีพ่อ แม่ และผู้ปกครอง หรือการพักอาศัยของเด็กหรือครอบครัว ที่เป็นหลักแหล่ง หรือไม่เป็นหลักแหล่ง หรือการที่เด็กมีทั้งพ่อและแม่แต่ถูกทิ้งไว้ที่โรงพยาบาล หรือนำมาส่งให้บ้านพัก เด็กๆ เพราะพ่อแม่มีปัญหาไม่สามารถเลี้ยงดูได้ ซึ่งอาจจะเป็นระยะสั้น ๆ หรือระยะยาว ดังนั้นทีมวิจัยจึงได้แยกแผนภาพกระบวนการดูแลเด็กกำพร้า เร่ร่อน ถูกทอดทิ้ง เป็น 3 แผนภาพ เพื่ออธิบายรายละเอียดกระบวนการช่วยเหลือ และสวัสดิการที่เด็กแต่ละกลุ่มจะได้รับได้อย่างชัดเจนมากขึ้น

สำหรับภาพ 8 เป็นแผนภาพที่แสดงกระบวนการช่วยเหลือเด็กกำพร้าในประเทศไทย ทั้งกลุ่มเด็กที่มีสัญชาติไทย สัญชาติอื่น หรือเด็กที่มีปัญหาสถานะและสิทธิ ไทย ในคู่มือนี้ให้นิยามเด็กกำพร้าทั้งเป็นเด็กที่ไม่มีทั้งพ่อและแม่ หรือมีเพียงพ่อหรือแม่ ดังนั้นการจำแนกสวัสดิการให้เด็กเยาวชนเริ่มจากการที่มีพ่อแม่ หรือไม่มีพ่อแม่ โดยในกลุ่มที่มีพ่อแม่ต้องจำแนกว่าพ่อแม่สามารถเลี้ยงดูได้หรือไม่ ในกลุ่มที่ไม่สามารถเลี้ยงดูได้ เด็กหรือผู้ปกครองสามารถได้รับเงินสงเคราะห์จากกองทุนคุ้มครองเด็ก ซึ่งมีหลากหลาย

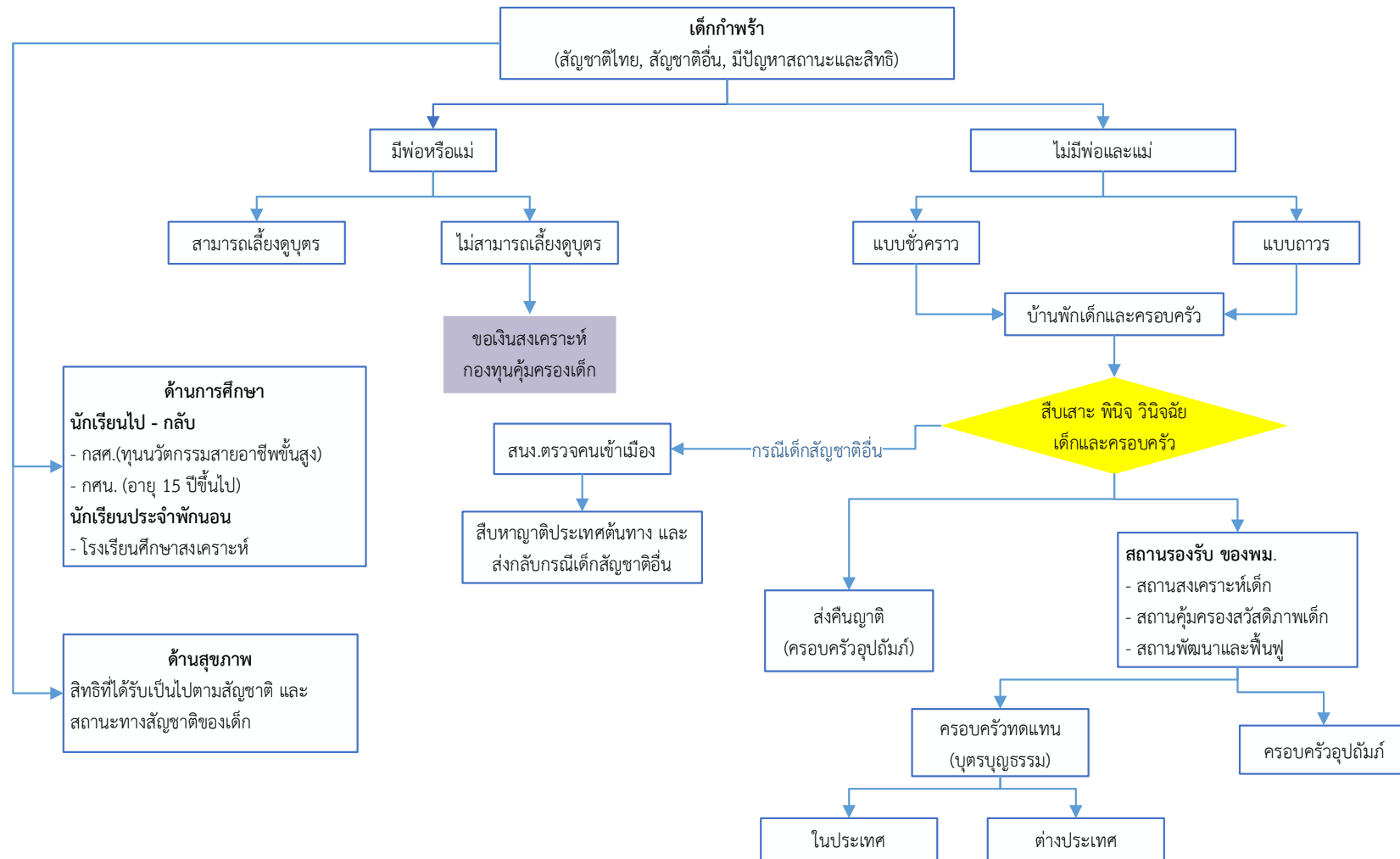
รูปแบบการช่วยเหลือ เช่น ค่าเลี้ยงดู ค่าพาหนะ ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ สำหรับเด็ก ครั้งละไม่เกิน 1,500 บาทต่อเด็กหนึ่งคน หรือค่าใช้จ่ายของครอบครัวของเด็กกรณีเดือดร้อน ครั้งละไม่เกิน 5,000 บาทต่อครอบครัว เป็นต้น ซึ่งเป็นการช่วยเหลือเป็นครั้ง ๆ อย่างไม่รู้ก็ตาม ในกรณีที่เด็กไม่ต้องการได้รับการช่วยเหลือหรือสนับสนุนด้านเศรษฐกิจและสังคมอื่น ๆ เด็กจะมีสวัสดิการการศึกษาและสุขภาพ ในส่วนของเด็กที่ไม่มีพ่อแม่ดูแล ถ้าเป็นลักษณะของการไม่มีคนดูแลชั่วคราว เด็กจะไปพักอาศัยที่บ้านพักเด็กฯ ซึ่งพักอาศัยได้ไม่เกิน 90 วัน ระหว่างนั้นเด็กจะมีทางเลือกในการถูกส่งคืนพ่อแม่หรือแม่ หรือการไปพักอาศัยต่อในสถานรองรับ ซึ่งสถานรองรับในที่นี้ประกอบไปด้วย สถานแรกรับ สถานสงเคราะห์ (เด็กอ่อน, เด็กโต) สถานคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก สถานพัฒนาและฟื้นฟูเด็ก และศูนย์สงเคราะห์และฝึกอาชีพเยาวชน หรือการไปอยู่กับครอบครัวอุปถัมภ์ ต่อมาเด็กที่อาศัยอยู่ในสถานรองรับแล้วไม่สามารถสืบเสาะพินิจหาญาติได้หลังจาก 3 ปี จะถูกส่งชื่อไปที่ศูนย์อำนวยความสะดวกรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม (ครอบครัวทดแทน) เพื่อเข้าสู่กระบวนการหาครอบครัวทดแทนต่อไป

ในส่วนกรณีเด็กสัญชาติอื่น หรือเด็กที่มีปัญหาสถานะและสิทธิ เมื่อเข้าสู่บ้านพักเด็กฯแล้วจะมีกระบวนการสืบหาญาติประเทศต้นทาง หรือพิสูจน์สัญชาติและส่งคืนเด็กกลับประเทศต้นทาง หรือหากไม่สามารถสืบเสาะหาญาติได้ภายใน 3 ปี หลังจากนั้นจะเข้าสู่กระบวนการครอบครัวทดแทนเช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตาม เด็กทุกคนสามารถอยู่ที่บ้านพักเด็กฯ หรือสถานรองรับถึงอายุ 18 ปี โดยได้รับสวัสดิการการศึกษา และสวัสดิการด้านสุขภาพตามสถานะและสิทธิสัญชาติ

ภาพ 9 เป็นแผนภาพที่แสดงกระบวนการช่วยเหลือเด็กเร่ร่อนในประเทศไทย แบ่งเป็น 2 กลุ่มคือ เด็กเร่ร่อนชั่วคราวและเด็กเร่ร่อนถาวรตามนิยามของกลุ่มเด็ก มีการทำงานเชิงรุกด้านสวัสดิการการศึกษาสำหรับเด็กกลุ่มนี้อย่างชัดเจนของทั้งภาครัฐและ NGOs คือ ครู กศน. และครูข้างถนนที่จะค้นหาเด็กเร่ร่อนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ต่าง ๆ และเข้าไปพูดคุย ช่วยเหลือ และให้การศึกษาแก่เด็ก ส่วนสวัสดิการด้านสังคมและเศรษฐกิจที่มีให้กับเด็กเร่ร่อนจะเริ่มจาก บ้านเปิด ซึ่งเป็นลักษณะบ้านที่เปิดให้เด็กเร่ร่อนมาพักอาศัยได้ตลอด 24 ชม. NGOs หลายองค์กรได้จัดสวัสดิการนี้ในหลากหลายพื้นที่ในประเทศไทย เช่น มูลนิธิอาสาพัฒนาเด็ก มูลนิธิช่วยเหลือเด็กขอนแก่น, บ้านครูจ๋า พัทยา, สถานบ้านรับเลี้ยงเด็กบ้านครุฑ มัธยมปรางค์ เป็นต้น ซึ่งภาครัฐเองก็มีการจัดสถานที่รองรับสำหรับเด็กเร่ร่อนเช่นกัน คือบ้านพักเด็กฯ เด็กที่ถูกส่งตัวมาจะอยู่ที่บ้านพักเด็กฯ ได้ไม่เกิน 90 วัน ระหว่างนั้นเด็กอาจจะกลับไปอยู่กับครอบครัว หรือทีมสหวิชาชีพพิจารณาให้เด็กไปอยู่ในสถานรองรับของกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) ต่อไป หากเป็นเด็กสัญชาติอื่นก็สืบหาญาติและส่งเด็กกลับประเทศต้นทาง ส่วนเด็กที่มีปัญหาสถานะและสิทธิก็ดำเนินการตรวจ DNA และพิสูจน์สัญชาติต่อไป เด็กทุกคนสามารถอยู่ในสถานรองรับได้ถึงอายุ 18 ปีบริบูรณ์

และแผนภาพสุดท้ายคือ ภาพ 10 เป็นแผนภาพที่แสดงกระบวนการช่วยเหลือเด็กถูกทอดทิ้งตามนิยามเด็กกลุ่มนี้คือ เด็กที่มีพ่อแม่แต่อาจจะจะมีปัญหาบางอย่างทำให้พ่อแม่ไม่สามารถเลี้ยงดูบุตรของตนเองได้ เช่น มีฐานะยากจน มีบุตรหลายคน เมื่อคลอดแล้วจึงไม่สามารถเลี้ยงดูได้ หรือเมื่อคลอดแล้วพบว่าบุตรพิการจึงทอดทิ้งไว้ที่โรงพยาบาล หรือเมื่อเลี้ยงเด็กไปได้ซักระยะแต่ไม่สามารถเลี้ยงต่อได้จึงนำมาให้บ้านพักเด็กฯ ถ้าเป็นเด็กที่ถูกทอดทิ้งที่โรงพยาบาล ไม่ว่าจะเป็นเด็กสัญชาติไทย สัญชาติอื่น หรือเด็กที่มีปัญหาสถานะและสิทธิ โรงพยาบาลจะออกใบรับรองการเกิดให้เด็กแล้วส่งเด็กไปที่บ้านพักเด็กฯ ส่วนเด็กที่ถูกทอดทิ้งตามสถานที่ต่าง ๆ เมื่อ ประชาชนทั่วไป ผู้นำชุมชน ตำรวจ หรือ NGOs พบ

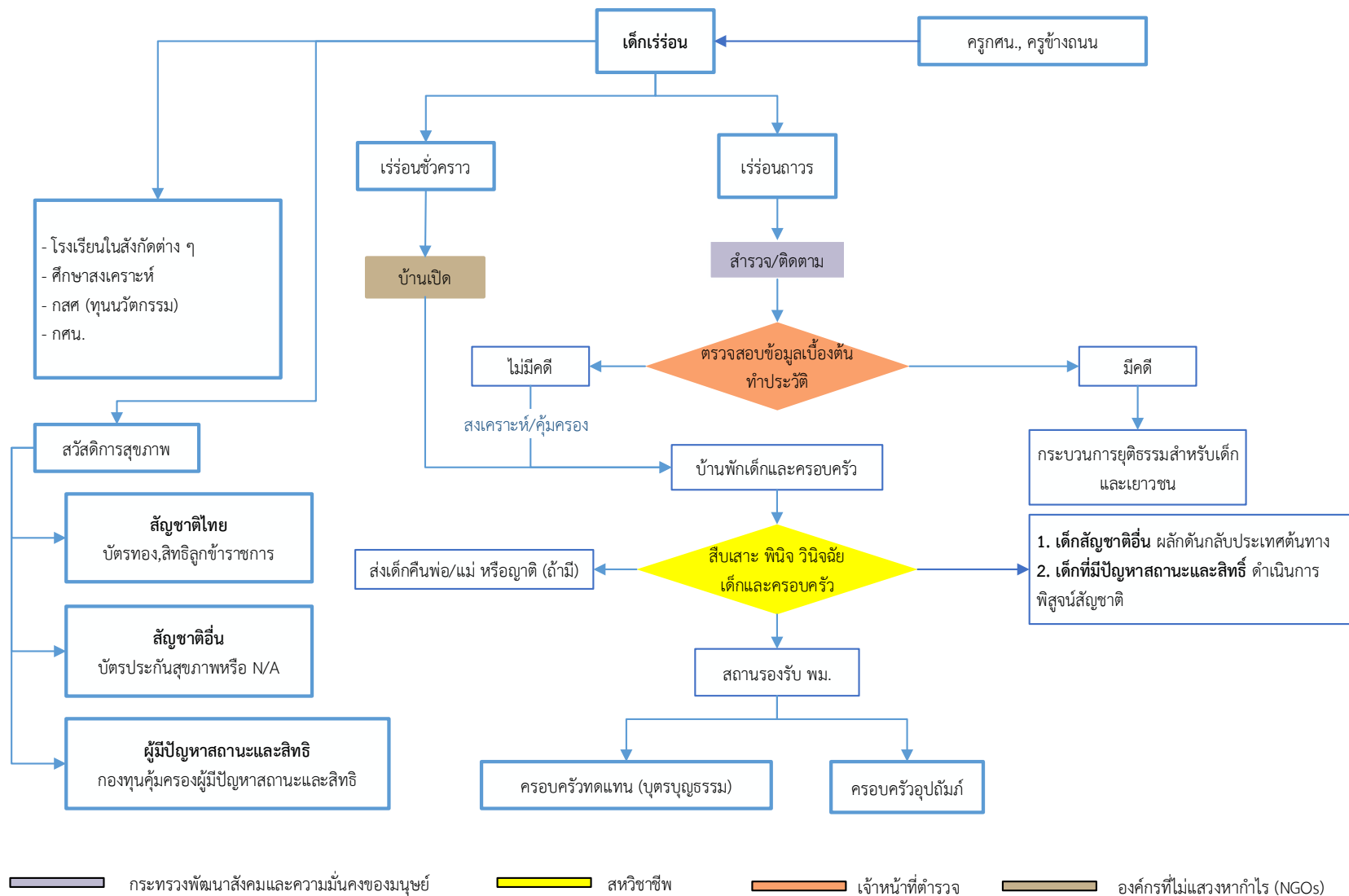
จะนำส่งบ้านพักเด็กฯ ซึ่งการพบเห็นเด็กที่ถูกทอดทิ้งทั้งที่โรงพยาบาลหรือภายนอกโรงพยาบาลเมื่อช่วยเหลือเบื้องต้นแล้วต้องแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ โดยมีข้าราชการราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก มาตรา 29 ส่วนกรณีพ่อแม่ให้นำเด็กไปส่งที่บ้านพักเด็กฯ เพราะปัญหาของครอบครัวจะแบ่งได้เป็น 2 กรณีคือ พ่อแม่เซ็นยินยอมมอบสิทธิเด็กให้กับบ้านพักเด็กฯ กับพ่อแม่ที่ประสงค์ให้บ้านพักเด็กฯ สงเคราะห์ชั่วคราว (ทอดทิ้งชั่วคราว) กรณีนี้พ่อแม่ต้องติดต่อกับเจ้าหน้าที่อย่างสม่ำเสมอ หากขาดการติดต่อและเจ้าหน้าที่ไม่สามารถติดต่อกับพ่อแม่ได้เกิน 1 ปี จะมีกระบวนการทางกฎหมายเกี่ยวกับการยกสิทธิเด็กให้บ้านพักเด็กฯ เพื่อเข้าสู่กระบวนการครอบครัวอุปถัมภ์ หรือครอบครัวทดแทนต่อไป สำหรับสวัสดิการด้านการศึกษาของเด็กทุกสัญชาติ และกลุ่มที่มีปัญหาสถานะและสิทธิได้รับสวัสดิการการศึกษาตามช่วงวัยเช่นเดียวกับเด็กคนอื่นในประเทศไทย ภายใต้พระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. 2548 เช่นเดียวกับสวัสดิการด้านสุขภาพ ที่จะเป็นไปตามสถานะทางสัญชาติของเด็ก หรือการมีหรือไม่มีสัญชาติของเด็ก

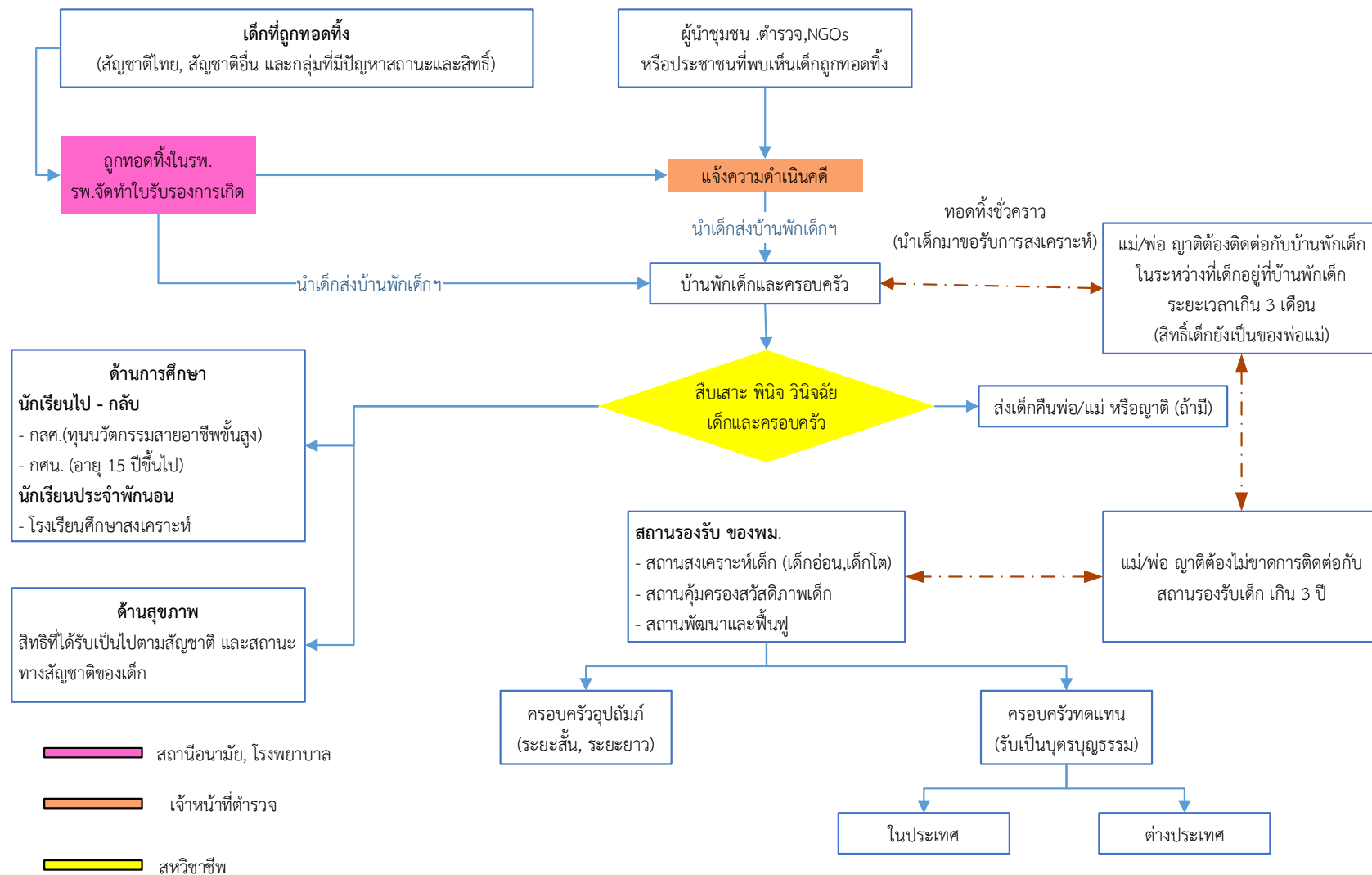
สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด..... (พมจ.)

สหวิชาชีพ

ภาพ 8 กระบวนการช่วยเหลือเด็กกำพร้า

ภาพ 9 กระบวนการช่วยเหลือเด็กเร่ร่อน

ภาพ 10 กระบวนการช่วยเหลือเด็กถูกทอดทิ้ง

7. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- **สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน**
อาคาร สพฐ. 5 ชั้น 8 กระทรวงศึกษาธิการ ถนนราชดำเนินนอก เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 10300
โทรศัพท์ 02-288-5515 สายด่วน 1579 E-mail: smart@obecmail.obec.go.th
- **สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย**
ถนนราชดำเนินนอก แขวงวังจันทรถม เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 10300
สายด่วน 1660
- **กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.)**
เลขที่ 388 อาคาร เอส. พี. ชั้น 13 ถนนพหลโยธิน แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพฯ 10400
โทรศัพท์ 02-079-5475 โทรสาร 02-619-1810, 02-619-1812
E-mail: contact@eef.or.th
- **สำนักงานปลัด กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์**
เลขที่ 1034 ถนนกรุงเกษม แขวงมหานาค เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร 10100
โทรศัพท์ 02-659-6443, 02-659-6526-7
- **ศูนย์สงเคราะห์และฝึกอาชีพเยาวชนจังหวัดศรีสะเกษ**
203 หมู่ 9 ถนนกสิกรรม ตำบลโพธิ์ อำเภอมือเมือง จังหวัดศรีสะเกษ 33000
โทรศัพท์ 045-611-218
E-mail : sisaketjuvenile@dcy.go.th
- **สถาบันเพาะกล้าคุณธรรม**
1/1 หมู่ 1 ตำบลจระเข้เผือก อำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี 71260
โทรศัพท์ 034-510-906
- **ศูนย์อำนวยการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม**
618/1 ถนนนิคมมักกะสัน เขตราชเทวี กรุงเทพฯ 10400
โทรศัพท์ 02-255-5850-7, 02-253-9116-7 (อัตโนมัติ) โทรสาร 02-651-6483
E-mail: admin@dcy.go.th
- **กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์**
เลขที่ 1034 ถ.กรุงเกษม แขวงคลองมหานาค เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพฯ ประเทศไทย 10100
โทรศัพท์ 0-2016-2600

- **สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ**
เลขที่ 120 หมู่ 3 ชั้น 2-4 อาคารรวมหน่วยงานราชการ ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ
80 พรรษา ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร 10210
โทรศัพท์ 02-141-4000 สายด่วน 1330 โทรสาร 02-143-9730-1
Website: www.nhso.go.th
- **กลุ่มประกันสุขภาพ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข**
ถนนติวานนท์ ตำบลตลาดขวัญ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี 11000
โทรศัพท์ 02-590-1000 โทรสาร 02-590-1174
E-mail : ict-moph@health.moph.go.th
- **กรมบัญชีกลาง**
กระทรวงการคลัง ถนนพระรามที่ 6 แขวงพญาไท เขตพญาไท กรุงเทพฯ 10400
โทรศัพท์ 0-2127-7000 Call Center 0-2270-6400
- **กลุ่มงานบริหารกองทุนประกันสุขภาพคนต่างด้าวและแรงงานต่างด้าว**
สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข อาคาร 7 ชั้น 4 (กลุ่มงานบริหารกองทุนประกันสุขภาพคน
ต่างด้าวและแรงงานต่างด้าว) ตำบลตลาดขวัญ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี 11000
โทรศัพท์ 02-590-1578, 02-590-1579
E-mail : hig@health.moph.go.th

8. แบบฟอร์มสวัสดิการที่เกี่ยวข้อง

8.1 สวัสดิการด้านการศึกษา

- ❖ เงินอุดหนุนรายหัวสำหรับนักเรียนโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์
 - ใบสมัครสำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1
 - ใบสมัครสำหรับระดับชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษา
 - คำรับรองของผู้บริหารสถานศึกษาที่อยู่ใกล้กับภูมิลำเนาของเด็ก
 - ใบตรวจสอบประวัตินักเรียน
- ❖ ทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูง (กสศ.)
 - ใบสมัครขอรับทุนการศึกษาของนักเรียน/นักศึกษา “โครงการส่งเสริมนักเรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์และด้อยโอกาส” เพื่อศึกษาต่อสายอาชีพชั้นสูงในโครงการทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูง
 - แบบคัดกรองและการรับรองผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์และด้อยโอกาส
 - กรณีนักเรียนยากจน
 - แบบแสดงรายได้ครอบครัวและสถานะครัวเรือน
 - แบบฟอร์มการรับรองข้อมูลการขาดแคลนทุนทรัพย์ จากผู้อำนวยการสถานศึกษา/ครูประจำชั้น/อาจารย์ที่ปรึกษา
 - แบบฟอร์มการรับรองข้อมูลการขาดแคลนทุนทรัพย์ จากเจ้าหน้าที่ของรัฐในตำบล
 - กรณีนักเรียนที่ได้รับเงินอุดหนุนจาก กสศ. ในกรณียากจนพิเศษ
 - แบบการรับรองข้อมูลการขาดแคลนทุนทรัพย์จากครูประจำชั้น
 - กรณีนักเรียนด้อยโอกาส
 - แบบการรับรองข้อมูลการด้อยโอกาส
- ❖ เงินอุดหนุนสำหรับการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย
 - ต.น.01 - ใบลงทะเบียนผู้สมัครเรียนหลักสูตรการจัดการศึกษาต่อเนื่อง
 - ต.น.06 - บัญชีลงเวลาของผู้เรียนการจัดการศึกษาต่อเนื่อง
 - ต.น.09 - ทะเบียนผู้จบหลักสูตรการจัดการศึกษาต่อเนื่อง
 - ต.น.10 - แบบประเมินความพึงพอใจ
 - ต.น.11 - ใบสำคัญผู้ผ่านการฝึกอบรม
 - ต.น.12 - แผนการจัดการเรียนรู้
 - ต.น.13 - แบบสำรวจความต้องการเรียนรู้การศึกษาต่อเนื่อง
 - ต.น.14 - ใบสมัครผู้เรียนหลักสูตรการจัดการศึกษาต่อเนื่อง

8.2 สวัสดิการด้านสังคมและเศรษฐกิจ

- ❖ บ้านพักเด็กและครอบครัว และสถานรองรับ
 - ใบตรวจรับเอกสารที่เกี่ยวข้องกับตัวเด็ก
 - แบบบันทึกข้อมูลการตรวจประเมินร่างกายเบื้องต้น

- ใบตรวจรับทรัพย์สินของผู้รับบริการ
- ภาพถ่ายแรกรับ
- การคัดแยกเด็กรายใหม่เข้าอาคารที่พัก
- ประวัติเด็ก
- หนังสือขอความร่วมมือแจ้งความกรณีเด็กหลบหนี
- แผนพัฒนาเด็กรายบุคคล
- ใบแจ้งบุคคลที่ห้ามเข้าเยี่ยมเด็กหรือกรณีอื่น ๆ
- แบบประเมินการเพิ่มคุณค่าในตนเอง
- แบบฟอร์มการตักเตือนเด็ก
- คำขอเยี่ยมเด็ก
- แบบแสดงความจำนงขอรับเด็กกลับไปอุปการะ
- บันทึกข้อตกลง
- แบบขออนุญาตนำเด็กกลับชั่วคราว

❖ ครอบครัวอุปถัมภ์

- แบบฟอร์มหนังสือแสดงความจำนงขอรับอุปการะเด็กแบบครอบครัวอุปถัมภ์
- แบบฟอร์มประวัติเด็กในความอุปการะ
- รายงานการเยี่ยมเยียนเด็กแบบครอบครัวอุปถัมภ์
- รายงานการสอบสภาพความเป็นอยู่
- หนังสือรับรอง
- หนังสือแสดงความประสงค์ขอรับเงินช่วยเหลือค่าเลี้ยงดู
- ข้อตกลงในการรับเด็กแบบครอบครัวอุปถัมภ์
- แบบขอระงับเรื่องการอุปการะเด็กแบบครอบครัวอุปถัมภ์

❖ ครอบครัวทดแทน

- บธ.4 – การขอรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม
- บธ.6 – หนังสือแสดงความยินยอมของผู้มีอำนาจให้ความยินยอม
- บธ.7 – แบบรายงานการสอบสภาพครอบครัวของผู้รับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม
- บันทึกข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสถานภาพการสมรสของบิดามารดาเด็ก
- หนังสือแสดงความเห็นชอบของบิดาโดยพฤตินัย
- หนังสือแสดงความยินยอมของเด็กที่จะเป็นบุตรบุญธรรม
- หนังสือแสดงความยินยอมของคู่สมรสของผู้ขอรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม
- หนังสือแสดงความยินยอมของบุตรในการที่บิดา มารดาจะรับเด็กที่จะเป็นบุตรบุญธรรม
- หนังสือแสดงความยินยอมของผู้มีอำนาจให้ความยินยอม
- แบบขอรับคำปรึกษาการเลิกรับบุตรบุญธรรม
- หนังสือยืนยันความประสงค์เลิกรับบุตรบุญธรรมก่อนการหย่า
- แบบรายงานการให้คำปรึกษาเยียวยา

- หนังสือยืนยันการเลิกรับบุตร

8.3 สวัสดิการด้านสุขภาพ

- ❖ หลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (บัตรทอง)
 - แบบคำร้องลงทะเบียนเลือกหน่วยบริการหรือเปลี่ยนแปลงหน่วยบริการประจำสิทธิหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ
- ❖ สวัสดิการรักษายาบาลข้าราชการ (บุตรคนที่ 1-3)
 - ใบเบิกเงินสวัสดิการเกี่ยวกับการรักษายาบาล
- ❖ บัตรประกันสุขภาพ สำหรับผู้ติดตามแรงงานต่างด้าว
 - ใบรับรองแพทย์ตรวจสุขภาพคนต่างด้าว/แรงงานต่างด้าว
 - แบบลงทะเบียนบัตรประกันสุขภาพคนต่างด้าว/แรงงานต่างด้าว
 - คำร้องขอคืนเงินค่าประกันสุขภาพคนต่างด้าว/แรงงานต่างด้าว
 - คป.01 กรณีผู้ประกันสุขภาพดำเนินการด้วยตนเอง
 - คป.02 กรณีมอบอำนาจให้บุคคลอื่นดำเนินการแทน
 - คป.03 หนังสือมอบอำนาจ
 - คำร้องขอย้ายหน่วยบริการประกันสุขภาพคนต่างด้าว/แรงงานต่างด้าว
 - กรณีผู้ประกันสุขภาพดำเนินการด้วยตนเอง
 - กรณีมอบอำนาจให้บุคคลอื่นดำเนินการแทน
- ❖ กองทุนประกันสุขภาพสำหรับบุคคลที่มีปัญหาสถานะและสิทธิ
 - แบบลงทะเบียน/เปลี่ยนสถานพยาบาลของผู้ที่มีปัญหาสถานะและสิทธิ

บทที่ 5

คู่มือการให้สวัสดิการเด็กพิการ

1. สถานการณ์ทั่วไป

ปัจจุบันประเทศไทยมีคนพิการที่ได้รับการออกบัตรประจำตัวคนพิการจำนวนทั้งสิ้น 2,102,384 คน โดยแบ่งเป็นคนพิการที่อยู่ในวัยเด็กถึงวัยศึกษา (แรกเกิด - 21 ปี) จำนวน 151,163 คน และมีอัตราส่วนของคนพิการทางสติปัญญามากที่สุด ร้อยละ 30 ของจำนวนคนพิการที่อยู่ในวัยเด็กและวัยศึกษาทั้งหมด ส่วนคนพิการที่ไม่ได้รับการศึกษามีจำนวน 73,686 คนคิดเป็นร้อยละ 4 ของคนพิการที่มีบัตรประจำตัวคนพิการ แบ่งเป็น อายุไม่ถึงเกณฑ์ที่จะเรียนจำนวน 4,725 คน (ร้อยละ 6 ของคนพิการที่ไม่ได้รับการศึกษา) และอายุถึงเกณฑ์แต่ไม่ได้รับการศึกษา 45,979 คน (คิดเป็นร้อยละ 62 ของคนพิการที่ไม่ได้รับการศึกษา) ส่วนคนพิการที่ได้รับการศึกษาจำนวน 1,453,537 คน (คิดเป็นร้อยละ 72 ของคนพิการที่มีบัตรประจำตัวคนพิการ) มีการศึกษาในระดับประถมศึกษามากที่สุด จำนวน 1,223,227 คน (ร้อยละ 84 ของคนพิการที่ได้รับการศึกษา) รองลงมาคือ การศึกษาระดับมัธยมศึกษา จำนวน 162,838 คน (ร้อยละ 11 ของคนพิการที่ได้รับการศึกษา) และการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ปวช. ปวส. ปวท. จำนวน 33,464 คน (ร้อยละ 2 ของคนพิการที่ได้รับการศึกษา) ดังแสดงในตาราง 8 และตาราง 9

ตาราง 8 ข้อมูลคนพิการตามอายุและประเภทความพิการ ณ วันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2564

ประเภทความพิการ	จำนวน เด็กปฐมวัย (0 – 5 ปี)	จำนวน เด็กวัยเรียน (6 – 14 ปี)	จำนวน เด็กวัยรุ่น (15 – 21 ปี)	จำนวน คนพิการทั้งหมด (ปฐมวัย - สูงอายุ)
ทางการเห็น	229	1,718	2,767	187,546
ทางการได้ยินหรือสื่อ ความหมาย	888	4,782	5,753	393,027
ทางการเคลื่อนไหวหรือร่างกาย	2,946	12,551	15,237	1,054,786
ทางจิตใจหรือพฤติกรรม	35	600	1,238	164,710
ทางสติปัญญา	3,241	19,317	23,301	143,819
ทางการเรียนรู้	63	4,484	5,136	13,711
ออทิสติก	1,145	8,458	4,555	17,101
พิการมากกว่า 1 ประเภท	2,976	14,961	14,711	123,835
ข้อมูลรอการยืนยัน	0	8	63	3,849
รวมทั้งสิ้น	11,523	66,879	72,761	2,102,384

ตาราง 9 ข้อมูลการศึกษาของคนพิการ ณ วันที่ 30 ธันวาคม พ.ศ. 2562

การศึกษา	ชาย	หญิง	รวม	ร้อยละ
อายุยังไม่ถึงเกณฑ์	2,667	2,058	4,725	0.23
อายุถึงเกณฑ์แต่ไม่ได้เรียน	21,181	24,798	45,979	2.28
ไม่ได้รับการศึกษา	11,474	11,508	22,982	1.14
เข้ารับการศึกษ				
ต่ำกว่าประถมศึกษาตอนต้น	3,657	2,918	6,575	0.33
ประถมศึกษา	627,508	595,719	1,223,227	60.69
มัธยมศึกษา	109,817	53,021	162,838	8.08
อุดมศึกษา	11,580	8,097	19,677	0.98
ประกาศนียบัตรวิชาชีพ ปวช. ปวส. ปวท.	23,486	9,978	33,464	1.66
อนุปริญญา	381	215	596	0.03
ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า	2,077	1,380	3,457	0.17
สูงกว่าปริญญาตรี	2,301	1,402	3,703	0.18
ไม่ระบุการศึกษา	14,030	11,630	25,660	1.27
อื่น ๆ	221,719	240,783	462,502	22.95
รวม	1,051,878	963,507	2,015,385	100.00

ดังนั้น เพื่อให้เด็กและเยาวชนพิการได้รับการพัฒนาตามความถนัดของตนเอง และเรียนรู้การใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคม หน่วยภาครัฐและองค์กร NGOs ได้จัดสวัสดิการต่าง ๆ ให้กับเด็กพิการในหลากหลายรูปแบบทั้งด้านการศึกษา สุขภาพ ที่อยู่อาศัย ฝึกอาชีพ การจ้างงาน และด้านกฎหมาย

1.1 สิทธิของคนพิการ

1) สิทธิคนพิการตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560

มาตรา 4 ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง ปวงชนชาวไทยย่อมได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญเสมอกัน

มาตรา 27 บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลไม่ว่าด้วยเหตุความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือเหตุอื่นใด จะกระทำมิได้

มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิหรือเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น หรือเพื่อคุ้มครองหรืออำนวยความสะดวกให้แก่เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ หรือผู้ด้อยโอกาส ย่อมไม่ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม

มาตรา 68 รัฐพึงจัดระบบบริหารงานในกระบวนการยุติธรรมทุกด้านให้มีประสิทธิภาพ เป็นธรรมและไม่เลือกปฏิบัติ และให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินควร

มาตรา 71 รัฐพึงให้ความช่วยเหลือเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ ผู้ยากไร้และผู้ด้อยโอกาสให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ และคุ้มครองป้องกันมิให้บุคคลดังกล่าวถูกใช้ความรุนแรงหรือปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม รวมตลอดทั้งให้การบำบัดฟื้นฟูและเยียวยาผู้ถูกกระทำการดังกล่าว ซึ่งในการจัดสรรงบประมาณ รัฐพึงคำนึงถึงความจำเป็นและความต้องการที่แตกต่างกันของเพศ วัยและสภาพของบุคคลเพื่อความเป็นธรรม

มาตรา 74 รัฐพึงส่งเสริมให้ประชาชนมีความสามารถในการทำงานอย่างเหมาะสมกับศักยภาพและวัยและให้มีงานทำและพึงคุ้มครองผู้ใช้แรงงานให้ได้รับความปลอดภัยและมีสุขอนามัยที่ดีในการทำงาน ได้รับรายได้ สวัสดิการ การประกันสังคม และสิทธิประโยชน์อื่นที่เหมาะสมแก่การดำรงชีพ และพึงจัดให้มีหรือส่งเสริมการออมเพื่อการดำรงชีพเมื่อพ้นวัยทำงาน

มาตรา 128 วรรค 2 ได้กำหนดให้ในการตั้งกรรมาธิการวิสามัญเพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่ประธานสภาผู้แทนราษฎรวินิจฉัยว่ามีสาระสำคัญเกี่ยวกับคนพิการหรือทุพพลภาพ จะต้องกำหนดให้มีคนพิการหรือทุพพลภาพดังกล่าวเป็นผู้แทนองค์กรเอกชนที่ทำงานเกี่ยวกับคนพิการหรือทุพพลภาพร่วมเป็นกรรมาธิการวิสามัญด้วยไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนกรรมาธิการวิสามัญทั้งหมด

2) สิทธิคนพิการตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ (CRPD)

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ (convention on the rights of persons with disabilities: CRPD) ซึ่งมีความมุ่งประสงค์เพื่อส่งเสริม คุ้มครองและประกันให้คนพิการทั้งปวงได้อุปโภคสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานทั้งปวงอย่างเต็มที่และเท่าเทียมกัน และส่งเสริมการเคารพในศักดิ์ศรีที่มีมาแต่กำเนิด ซึ่งประเทศไทยได้ให้สัตยาบันเมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม พ.ศ. 2551 และมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 28 สิงหาคม พ.ศ. 2551 โดยเนื้อหาในเรื่องของการส่งเสริมคุ้มครองและประกันให้คนพิการทั้งปวง ได้รับสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานทั้งปวงอย่างเต็มที่และเท่าเทียมกัน และส่งเสริมในศักดิ์ศรีที่มีมาแต่กำเนิด การขจัดการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการทุกรูปแบบ การเข้าถึงและการใช้ประโยชน์จากสภาพแวดล้อมทางกายภาพ การขนส่ง ข้อมูลข่าวสารและบริการสาธารณะ การยอมรับความเท่าเทียมกันของคนพิการในทางกฎหมาย ความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษา การทำงาน การรักษาพยาบาล การมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างเท่าเทียมกับบุคคลทั่วไป ซึ่งถือว่าเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อคนพิการ โดยมีหลักการของอนุสัญญาว่าด้วยคนพิการ ดังนี้

1. การเคารพในศักดิ์ศรีที่มีมาแต่กำเนิด การอยู่ได้ด้วยตนเอง รวมถึงเสรีภาพในการตัดสินใจเลือกด้วยตนเอง และความเป็นอิสระของบุคคล
2. การไม่เลือกปฏิบัติ
3. การเข้ามีส่วนร่วมและเข้าร่วมได้อย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพในสังคม
4. การเคารพความแตกต่างและการยอมรับว่าคนพิการเป็นส่วนหนึ่งของความหลากหลายของมนุษย์และมนุษยชาติ

5. ความเท่าเทียมกันของโอกาส
6. ความเท่าเทียมกันระหว่างชายกับหญิง
7. การเคารพขีดความสามารถของเด็กพิการที่มีพัฒนาการอย่างต่อเนื่องและการเคารพสิทธิของเด็กพิการเพื่อสงวนรักษาอัตลักษณ์แห่งตน

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ (Convention on the Rights of Persons with Disabilities: CRPD) มีปฏิญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการไทย มีข้อกำหนดดังนี้

1. คนพิการมีศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ มีสิทธิ และเสรีภาพแห่งบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองในฐานะพลเมืองไทยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และมีสิทธิต่าง ๆ ตามที่ระบุไว้ภายใต้ปฏิญญานี้ โดยไม่มีข้อยกเว้นใด ๆ และโดยปราศจากการแบ่งแยกเชื้อชาติ ศาสนา การเมือง ภาษา ถิ่นกำเนิด เพศ อายุ หรือสถานะอื่นใด

2. คนพิการมีสิทธิแสดงความคิดเห็น และมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง

3. คนพิการมีสิทธิเข้าร่วมในการตัดสินใจกำหนดนโยบายและแผนงานทุกด้านที่เกี่ยวข้องกับคนพิการ ทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น

4. คนพิการมีสิทธิได้รับการดูแลฟื้นฟูสมรรถภาพ และพัฒนาตั้งแต่แรกเกิดและแรกเริ่ม ที่พบความพิการ รวมทั้งผู้ปกครองและครอบครัวของคนพิการต้องได้รับการสนับสนุนจากรัฐในทุกด้านเพื่อให้สามารถฟื้นฟูสมรรถภาพและพัฒนาคนพิการอย่างเต็มศักยภาพและสอดคล้องกับความต้องการของแต่ละบุคคล

5. คนพิการมีสิทธิได้รับการบริการฟื้นฟูสมรรถภาพ เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอย่างอิสระได้ด้วยตนเองอย่างเต็มศักยภาพของแต่ละบุคคล

6. คนพิการมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาอย่างมีคุณภาพในทุกระดับ ทุกรูปแบบของการจัดการศึกษาตามความต้องการของคนพิการอย่างเท่าเทียมกับบุคคลทั่วไป ทั้งการศึกษาในระบบ นอกระบบและการศึกษาต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยไม่มีการจำกัด กีดกัน เลือกปฏิบัติหรือยกเว้นใด ๆ

7. คนพิการมีสิทธิและโอกาสได้รับการเตรียมความพร้อมด้านอาชีพ การฝึกอาชีพ การประกอบอาชีพทุกประเภท ได้รับการจ้างงานหรือว่าจ้างงานเข้าทำงานตามความต้องการและความสามารถได้รับค่าตอบแทนและสวัสดิการ ได้รับความก้าวหน้า รวมทั้งได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกสหภาพแรงงานโดยไม่มีการกีดกันหรือเลือกปฏิบัติ

8. คนพิการมีสิทธิได้รับการปกป้องคุ้มครองจากการถูกคุกคามทางเพศ ทำร้ายร่างกาย และจิตใจ กักขัง เอารัดเอาเปรียบ หรือการแสวงหาประโยชน์ใด ๆ จากความพิการ ทั้งนี้ให้ได้รับความช่วยเหลือทางด้านกฎหมายเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป

9. คนพิการมีสิทธิอยู่ร่วมกับครอบครัว ชุมชนของตนและมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในกิจกรรมของครอบครัว ชุมชน และสังคม

10. คนพิการมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก บริการ และความช่วยเหลือจากรัฐ เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้เช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป

11. คนพิการมีสิทธิได้รับการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ให้ครอบครัว ชุมชน และ สังคมได้รับรู้ และเข้าใจคนพิการในทางที่สร้างสรรค์ โดยเฉพาะในเรื่องสิทธิ ศักยภาพ และความสามารถรวมทั้งการบำเพ็ญประโยชน์ของคนพิการ

12. คนพิการมีสิทธิได้รับและเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร โดยเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของคนพิการ ทั้งนี้ ต้องได้รับการสนับสนุนให้มีสื่อทุกประเภทที่เหมาะสมกับความพิการ รวมทั้งต้องจัดให้มีล่ามภาษามือ อักษรเบรลล์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์หรืออุปกรณ์พิเศษอื่น ๆ ที่ใช้ในการสื่อสาร

13. คนพิการและครอบครัว ชุมชน สังคม มีสิทธิได้รับและเข้าถึงข้อมูล ข่าวสาร เพื่อทราบถึงสิทธิอันระบุไว้ในปฏิญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการไทยโดยทั่วถึง

14. รัฐต้องให้ความสำคัญและปฏิบัติตามพันธสัญญาที่เกี่ยวข้องกับคนพิการ ซึ่งได้ลงนามหรือตกลงร่วมกันในระดับประเทศและระดับนานาชาติ

1.2 ประเภทและหลักเกณฑ์ของความพิการ

กระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้กำหนดประเภทและหลักเกณฑ์ของความพิการ ดังนี้

ตาราง 10 ประเภทและหลักเกณฑ์ความพิการของกระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

กระทรวงศึกษาธิการ ⁽⁶⁵⁾	กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ⁽⁶⁶⁾
1. บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเห็น ได้แก่ บุคคลที่สูญเสียการเห็นตั้งแต่ระดับเล็กน้อย จนถึงตาบอดสนิท ซึ่งแบ่งเป็น 2 ประเภท ดังนี้ 1.1 คนตาบอด หมายถึง บุคคลที่สูญเสียการเห็นมากจนต้องใช้สื่อสัมผัสและสื่อเสียง หากตรวจวัดความชัดของสายตาข้างดีเมื่อแก้ไขแล้วอยู่ในระดับ 6 ส่วน 60 (6/60) หรือ 20 ส่วน 200 (20/200) จนถึงไม่สามารถรับรู้เรื่องแสง 1.2 คนเห็นเลือนราง หมายถึง บุคคลที่สูญเสียการเห็นแต่ยังสามารถอ่านอักษรตัวพิมพ์ ขยายใหญ่ด้วยอุปกรณ์เครื่องช่วยความพิการหรือเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก หากวัดความชัดของสายตาข้างดีเมื่อแก้ไขแล้วอยู่ในระดับ 6 ส่วน 18 (6/18) หรือ 20 ส่วน 70 (20/70)	1. ความพิการทางการเห็น ได้แก่ 1.1 ตาบอด หมายถึง การที่บุคคลมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ซึ่งเป็นผลมาจากการมีความบกพร่องในการเห็น เมื่อตรวจวัดการเห็นของสายตาข้างที่ดีกว่าเมื่อใช้แว่นสายตารธรรมดาแล้ว อยู่ในระดับแย่กว่า 3 ส่วน 60 เมตร (3/60) หรือ 20 ส่วน 400 ฟุต (20/400) ลงมาจนกระทั่งมองไม่เห็นแม้แต่แสงสว่าง 1.2 ตาเห็นเลือนราง หมายถึง การที่บุคคลมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ซึ่งเป็นผลมาจากการมีความบกพร่องในการเห็น เมื่อตรวจวัดการเห็นของสายตาข้างที่ดีกว่าเมื่อใช้แว่นสายตารธรรมดาแล้ว อยู่ในระดับแย่กว่า 3 ส่วน 60 เมตร (3/60) หรือ 20 ส่วน 400 ฟุต (20/400) ไปจนถึงแย่กว่า 6 ส่วน 18 เมตร (6/18) หรือ 20 ส่วน 70 ฟุต หรือมีลานสายตาแคบกว่า 30 องศา
2. บุคคลที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ได้แก่ บุคคลที่สูญเสียการได้ยินตั้งแต่ระดับหูตึงน้อย จนถึงหูหนวก ซึ่งแบ่งเป็น 2 ประเภท ดังนี้ 2.1 คนหูหนวก หมายถึง บุคคลที่สูญเสียการได้ยินมากจนไม่สามารถเข้าใจการพูดผ่านทางการได้ยิน ไม่ว่าจะได้ใส่หรือไม่ใส่เครื่องช่วยฟัง ซึ่งโดยทั่วไปหากตรวจการได้ยินจะมีการสูญเสียการได้ยิน 90 เดซิเบลขึ้นไป	2. ความพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย ได้แก่ 2.1 หูหนวก หมายถึง การที่บุคคลมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ซึ่งเป็นผลมาจากการมีความบกพร่องในการได้ยินจนไม่สามารถรับข้อมูลผ่านทางกรได้ยินเมื่อตรวจการได้ยิน โดยใช้คลื่นความถี่ที่ 500 เฮิร์ตซ์ 1,000 เฮิร์ตซ์ และ 2,000 เฮิร์ตซ์ ในหูข้างที่

กระทรวงศึกษาธิการ ⁽⁶⁵⁾	กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ⁽⁶⁶⁾
2.2 คนหูตึง หมายถึง บุคคลที่มีการได้ยินเหลืออยู่เพียงพอที่จะได้ยินการพูดผ่านทาง การได้ยิน โดยทั่วไปจะใส่เครื่องช่วยฟัง ซึ่งหากตรวจวัดการได้ยินจะมีการสูญเสียการได้ยินน้อยกว่า 90 เดซิเบลลงมาถึง 26 เดซิเบล	ได้ยิน ดีกว่าจะสูญเสียการได้ยินที่ความดังของเสียง 90 เดซิเบลขึ้นไป 2.2 หูตึง หมายถึง การที่บุคคลมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ซึ่งเป็นผลมาจากการมีความบกพร่องในการได้ยินจนไม่สามารถรับข้อมูลผ่านทาง การได้ยินเมื่อตรวจการได้ยิน โดยใช้คลื่นความถี่ที่ 500 เฮิรตซ์ 1,000 เฮิรตซ์ และ 2,000 เฮิรตซ์ ในหูข้างที่ได้ยิน ดีกว่าจะสูญเสียการได้ยินที่ความดังของเสียงน้อยกว่า 90 เดซิเบลลงมาถึง 40 เดซิเบล 2.3 ความพิการทางการสื่อความหมาย หมายถึง การที่บุคคลมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ซึ่งเป็นผลมาจากการมีความบกพร่องทางการสื่อความหมาย เช่น พูดไม่ได้ พูดหรือฟังแล้วผู้อื่นไม่เข้าใจ เป็นต้น
3. บุคคลที่มีความบกพร่องทางการพูดและภาษา ได้แก่ บุคคลที่มีความบกพร่องในการเปล่งเสียงพูด เช่น เสียงผิดปกติ อัตราความเร็วและจังหวะการพูดผิดปกติ หรือ บุคคลที่มีความบกพร่องในเรื่องความเข้าใจหรือการใช้ภาษาพูด การเขียนหรือระบบสัญลักษณ์อื่นที่ใช้ในการติดต่อสื่อสาร ซึ่งอาจเกี่ยวกับรูปแบบ เนื้อหาและหน้าที่ของภาษา	
4. บุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ได้แก่ บุคคลที่มีความจำกั้อย่างชัดเจนในการปฏิบัติตน (Functioning) ในปัจจุบัน ซึ่งมีลักษณะเฉพาะคือ ความสามารถทางสติปัญญาดำกว่าเกณฑ์เฉลี่ย อย่างมีนัยสำคัญร่วมกับความจำกัดของทักษะการปรับตัวอีกอย่างน้อย 2 ทักษะจาก 10 ทักษะ ได้แก่ การสื่อความหมาย การดูแลตนเอง การดำรงชีวิตภายในบ้าน ทักษะทางสังคม การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น การรู้จักใช้ทรัพยากรในชุมชน การรู้จักดูแลควบคุมตนเอง การนำความรู้มาใช้ในชีวิตประจำวัน การทำงาน การใช้เวลาว่าง การรักษาสภาพอนามัยและความปลอดภัย ทั้งนี้ได้แสดงอาการดังกล่าวก่อนอายุ 18 ปี	3. ความพิการทางสติปัญญา ได้แก่ การที่บุคคลมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ซึ่งเป็นผลมาจากการการมีพัฒนาการช้ากว่าปกติ หรือมีระดับเขาว์ปัญญาต่ำกว่าบุคคลทั่วไป โดยความผิดปกตินั้นแสดงก่อนอายุ 18 ปี
5. บุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกาย หรือการเคลื่อนไหว หรือสุขภาพ ซึ่งแบ่งเป็น 2 ประเภท ดังนี้ 5.1 บุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือการเคลื่อนไหว ได้แก่ บุคคลที่มีอวัยวะไม่สมส่วนหรือขาดหายไป กระดูกหรือกล้ามเนื้อผิดปกติ มีอุปสรรคในการเคลื่อนไหว ความบกพร่อง ดังกล่าวอาจเกิดจากโรค	4. ความพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกาย ได้แก่ 4.1 ความพิการทางการเคลื่อนไหว หมายถึง การที่บุคคลมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ซึ่งเป็นผลมาจากการมีความบกพร่องหรือการสูญเสียความสามารถ

กระทรวงศึกษาธิการ ⁽⁶⁵⁾	กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ⁽⁶⁶⁾
ทางระบบประสาท โรคของระบบกล้ามเนื้อและกระดูก การไม่สมประกอบมาแต่กำเนิด อุบัติเหตุและโรคติดต่อ 5.2 บุคคลที่มีความบกพร่องทางสุขภาพ ได้แก่ บุคคลที่มีความเจ็บป่วยเรื้อรัง หรือมีโรคประจำตัวซึ่งจำเป็นต้องได้รับการรักษาอย่างต่อเนื่อง และเป็นอุปสรรคต่อการศึกษา ซึ่งมีผลทำให้เกิดความจำเป็นต้องได้รับการศึกษาพิเศษ	ของอวัยวะในการเคลื่อนไหว ได้แก่ มือ เท้า แขน ขา อาจมาจากสาเหตุอัมพาต แขน ขา อ่อนแรง แขน ขาขาด หรือภาวะเจ็บป่วยเรื้อรังจนมีผลกระทบต่อการทำงานมือ เท้า แขน ขา 4.2 ความพิการทางร่างกาย หมายถึง การที่บุคคลมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ซึ่งเป็นผลมาจากการมีความบกพร่องหรือความผิดปกติของศีรษะ ใบหน้า ลำตัว และภาพลักษณ์ภายนอกของร่างกายที่เห็นได้อย่างชัดเจน
6. บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ ได้แก่ บุคคลที่มีความผิดปกติในการทำงานของสมองบางส่วนที่แสดงถึงความบกพร่องในกระบวนการเรียนรู้ที่อาจเกิดขึ้นเฉพาะความสามารถด้านใด ด้านหนึ่งหรือหลายด้าน คือ การอ่าน การเขียน การคิดคำนวณ ซึ่งไม่สามารถเรียนรู้ในด้านที่บกพร่องได้ ทั้งที่มีระดับสติปัญญาปกติ	5. ความพิการทางการเรียนรู้ ได้แก่ การที่บุคคลมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมโดยเฉพาะด้านการเรียนรู้ซึ่งเป็นผลมาจากความบกพร่องทางสมอง ทำให้เกิดความบกพร่องในด้านการอ่านการเขียน การคิดคำนวณหรือกระบวนการเรียนรู้พื้นฐานอื่นในระดับความสามารถที่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานตามช่วงอายุและระดับสติปัญญา
7. บุคคลที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรมหรืออารมณ์ ได้แก่ บุคคลที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปจากปกติเป็นอย่างมาก และปัญหาทางพฤติกรรมนั้นเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นผลจากความบกพร่องหรือความผิดปกติทางจิตใจหรือสมองในส่วนของการรับรู้ อารมณ์หรือความคิด เช่น โรคจิตเภท โรคซึมเศร้า โรคสมองเสื่อม เป็นต้น	6. ความพิการทางจิตใจ หรือพฤติกรรม ได้แก่ การที่บุคคลมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ซึ่งเป็นผลมาจากความบกพร่องหรือความผิดปกติทางจิตใจหรือสมองในส่วนของการรับรู้ อารมณ์ หรือความคิด
8. บุคคลออทิสติก ได้แก่ บุคคลที่มีความผิดปกติของระบบการทำงานของสมองบางส่วน ซึ่งส่งผลต่อความบกพร่องทางพัฒนาการด้านภาษา ด้านสังคมและการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และมีข้อจำกัดด้านพฤติกรรม หรือมีความสนใจจำกัดเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยความผิดปกตินั้นค้นพบได้ก่อน อายุ 30 เดือน	7. ความพิการทางออทิสติก ได้แก่ การที่บุคคลมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ซึ่งเป็นผลมาจากความบกพร่องทางพัฒนาการด้านสังคม ภาษา และการสื่อความหมาย พฤติกรรมและอารมณ์ โดยมีสาเหตุมาจากความผิดปกติของสมองและความผิดปกตินั้นแสดงก่อนอายุสองปีครึ่ง ทั้งนี้ ให้รวมถึงการวินิจฉัยกลุ่มออทิสติกสเปกตรัมอื่น ๆ เช่น แอสเพอร์เกอร์ (Asperger Syndrome)
9. บุคคลพิการซ้อน ได้แก่ บุคคลที่มีสภาพความบกพร่องหรือความพิการมากกว่าหนึ่งประเภทในบุคคลเดียวกัน	

หมายเหตุ: 1. ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องกำหนดประเภทและหลักเกณฑ์ของคณาธิการทางการศึกษา พ.ศ. 2552

2. ประกาศกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เรื่อง ประเภทและหลักเกณฑ์ความพิการ พ.ศ. 2552 และฉบับที่ 2 พ.ศ. 2555

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลสำหรับการศึกษาด้วยตนเองในการเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสวัสดิการสำหรับเด็กพิการในประเทศไทย
2. เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานสำหรับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการดูแลเด็กพิการ

3. นิยามเฉพาะที่ใช้ในคู่มือ

เด็กพิการ หมายถึง เด็กที่มีความบกพร่องทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา

4. กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551⁽⁶⁷⁾

ประกาศกระทรวงศึกษา เรื่องกำหนดประเภทและหลักเกณฑ์ของคนพิการทางการศึกษา พ.ศ. 2552⁽⁶⁵⁾

พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551⁽⁴⁷⁾

พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556^(68, 69)

พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2550⁽⁶⁾

พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546⁽³⁹⁾

กฎกระทรวง กำหนดเด็กที่อยู่ในสภาพที่ต้องได้รับการสงเคราะห์ พ.ศ. 2549⁽⁴⁸⁾

ระเบียบคณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติ ว่าด้วยการรับเงิน การจ่ายเงิน การเก็บรักษาเงิน การจัดหาผลประโยชน์ และการจัดการกองทุนคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2548
ประกาศคณะกรรมการบริหารกองทุนคุ้มครองเด็ก เรื่อง หลักเกณฑ์การกำหนดวงเงินและรายการที่ให้การสนับสนุนจากกองทุนคุ้มครองเด็ก ประกาศ ณ วันที่ 2 กรกฎาคม พ.ศ. 2550

กฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการให้คนพิการมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา พ.ศ. 2550⁽⁷⁰⁾

กฎกระทรวง ว่าด้วยการจัดการศึกษาเฉพาะทาง พ.ศ. 2547⁽⁷¹⁾

กฎกระทรวง ว่าด้วยการแบ่งระดับและการเทียบระดับการศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2546⁽⁵⁰⁾

กฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการจัดสรรงบประมาณทางการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2545⁽⁷²⁾

5. สวัสดิการ

สวัสดิการที่เกี่ยวข้องกับเด็กพิการ แบ่งเป็น 3 ด้านที่สำคัญ ได้แก่ สวัสดิการด้านการศึกษา, สวัสดิการด้านสังคมและเศรษฐกิจ และสวัสดิการด้านสุขภาพ มีดังนี้

1. สวัสดิการด้านการศึกษา

- 1.1 เงินอุดหนุนรายหัวสำหรับนักเรียนโรงเรียนการศึกษาพิเศษ^(73, 74)
- 1.2 เงินอุดหนุนรายหัวสำหรับนักเรียนในศูนย์การศึกษาพิเศษ⁽⁷⁴⁻⁷⁶⁾
- 1.3 ทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูง (กสศ.)⁽⁵⁸⁾

2. สวัสดิการด้านสังคมและเศรษฐกิจ

- 2.1 บัตรคนพิการ และสิทธิที่ได้รับ⁽⁷⁷⁻⁷⁹⁾
- 2.2 การขอรับหรือซื้อโดยระบบคูปอง และขอขี้อำนวยความสะดวก สื่อ บริการทางการศึกษา^(60, 80)
- 2.3 ศูนย์บริการคนพิการ⁽⁸¹⁾
- 2.4 สถานคุ้มครองและพัฒนาคนพิการ⁽⁸²⁾
- 2.5 กองทุนคุ้มครองเด็ก

3. สวัสดิการด้านสุขภาพ

- 3.1 หลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (บัตรทอง)⁽³⁰⁾
- 3.2 หลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ท. 74 สำหรับคนพิการ⁽⁸³⁾
- 3.3 สวัสดิการรักษายาบาลข้าราชการ (บุตรคนที่ 1-3)⁽³¹⁾
- 3.4 บัตรประกันสุขภาพ สำหรับผู้ติดตามแรงงานต่างด้าว⁽³²⁾
- 3.5 กองทุนประกันสุขภาพสำหรับบุคคลที่มีปัญหาสถานะและสิทธิ⁽³³⁾

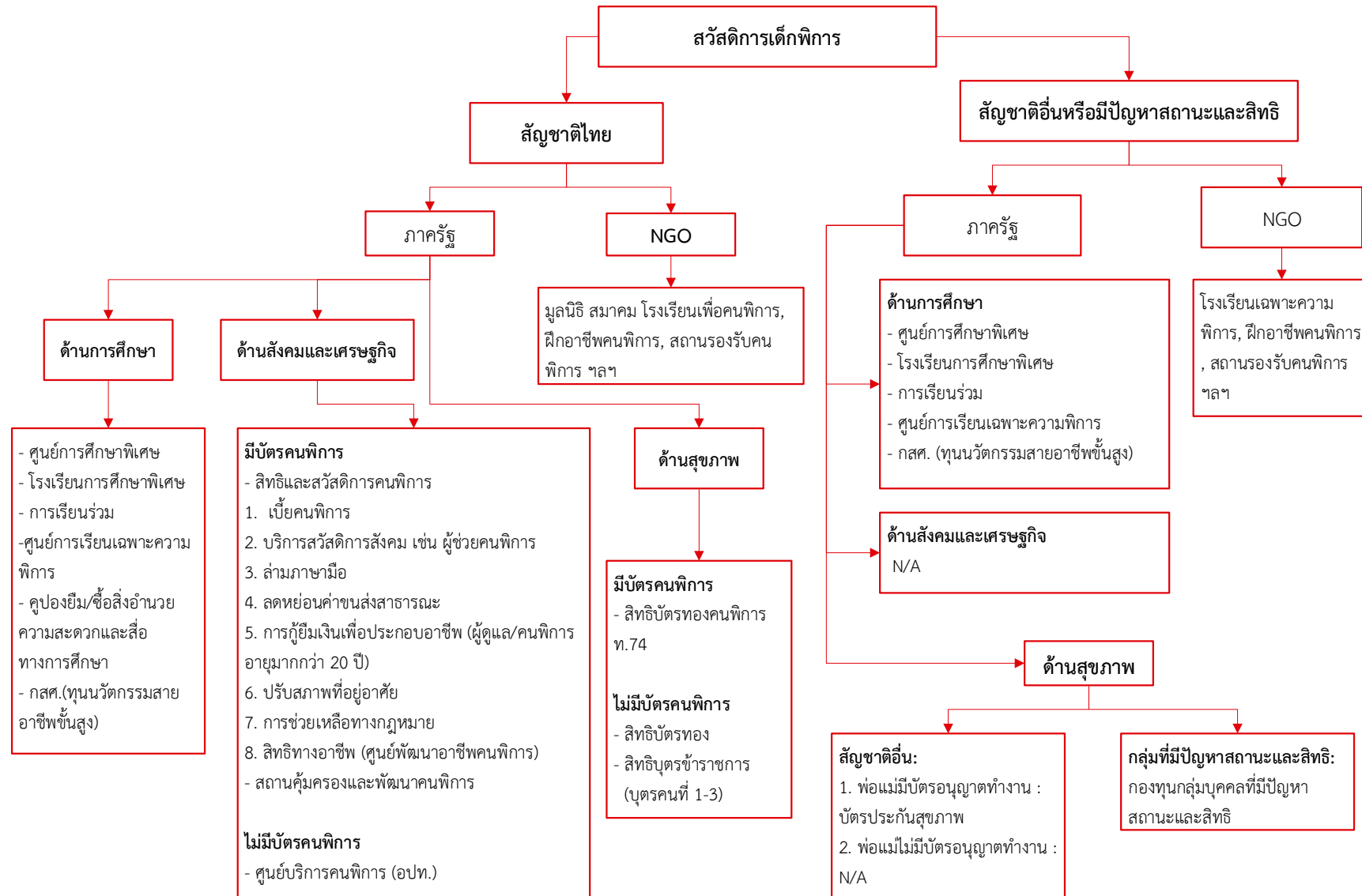
5.1 ภาพรวมการจัดสวัสดิการเด็กพิการ

ภาพ 11 แสดงภาพรวมสวัสดิการสำหรับเด็กพิการ โดยแบ่งเป็นเด็กพิการที่มีสัญชาติไทยกับเด็กพิการสัญชาติอื่น หรือเด็กพิการที่มีปัญหาสถานะและสิทธิ หลังจากนั้นได้แบ่งเป็นสวัสดิการจากภาครัฐ และ NGOs สำหรับหน่วยงานภาครัฐแบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่ สวัสดิการด้านการศึกษา สวัสดิการด้านสังคมและเศรษฐกิจ และสวัสดิการด้านสุขภาพ

สวัสดิการด้านการศึกษาสำหรับเด็กสัญชาติไทย สัญชาติอื่น และกลุ่มเด็กที่มีปัญหาสถานะและสิทธิ จะได้รับสวัสดิการเหมือนกันตามพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 โดยเบื้องต้น ผู้ปกครองต้องนำเด็กพิการเข้ารับบริการที่ศูนย์การศึกษาพิเศษ ซึ่งถือเป็นองค์กรที่ทำหน้าที่ดูแลเด็กพิการเบื้องต้น ศูนย์การศึกษาพิเศษจะทำแผนจัดการศึกษารายบุคคล แผนการสอนเฉพาะบุคคล แผนช่วยเหลือครอบครัว รวมทั้งแผนการส่งต่อเด็กพิการเข้าสู่การศึกษาในระดับสูงต่อไป ซึ่งมีทั้งการเรียนร่วมกับเด็กที่ไม่มีความพิการ, โรงเรียนการศึกษาพิเศษ และศูนย์การเรียนเฉพาะความพิการ ส่วนสวัสดิการด้านสังคมและเศรษฐกิจ สำหรับเด็กสัญชาติไทยที่มีบัตรคนพิการจะได้รับสวัสดิการเบี้ยความพิการเดือนละ 1,000 บาท, ผู้ช่วยคนพิการ, ค่าลดหย่อนขนส่งสาธารณะ การช่วยเหลือด้านกฎหมาย การปรับปรุงที่พักอาศัย สำหรับเด็กพิการที่ถูกทอดทิ้งตั้งแต่แรกเกิด – อายุ 18 ปี สถานพัฒนาและคุ้มครองคนพิการของ พม. จะเป็นสถานรองรับเด็กพิการที่ไม่มีคนดูแล มีจำนวนทั้งหมด 7 สถานพัฒนาฯ โดยมี

เงื่อนไขการรับด้านอายุ และประเภทความพิการที่แตกต่างกัน สวัสดิการด้านสังคมและเศรษฐกิจที่เด็กทุกคนจะได้รับ คือ ศูนย์บริการคนพิการที่บริหารจัดการโดย อปท. เพื่อดูแลคนพิการที่อยู่ในชุมชน

สวัสดิการด้านสุขภาพ เด็กสัญชาติไทยที่มีบัตรคนพิการจะได้รับสิทธิการพัฒนาศักยภาพเพิ่มเติมจากการรักษาพยาบาลในสิทธิหลักประกันถ้วนหน้า (บัตรทอง ท. 74) ส่วนเด็กสัญชาติอื่นจะได้รับสิทธิบัตรประกันสุขภาพตามสิทธิของพ่อแม่ ส่วนเด็กที่มีปัญหาสถานะและสิทธิจะได้รับสิทธิสุขภาพผ่านกองทุนกลุ่มบุคคลที่มีปัญหาสถานะและสิทธิ ไม่มีสวัสดิการเพิ่มเติมเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพของร่างกาย อย่างไรก็ตาม เด็กพิการสามารถขอรับสวัสดิการ ความช่วยเหลือเพิ่มเติมจากมูลนิธิ สมาคมที่ดูแลคนพิการ หรือองค์กรไม่แสวงหาผลกำไร (NGOs) ซึ่งมีอยู่อย่างหลากหลายในประเทศไทย เช่น มูลนิธิเพื่อเด็กพิการ มูลนิธิอนุเคราะห์คนทุพพลภาพในพระบรมราชูปถัมภ์ สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย สมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย เป็นต้น

ภาพ 11 สวัสดิการสำหรับเด็กพิการ

5.2 การจัดสวัสดิการตามช่วงอายุของเด็ก

จากตาราง 11 การจัดสวัสดิการตามช่วงอายุของเด็กพิการ แบ่งเป็น 5 ช่วงอายุ ดังนี้

1. เด็กแรกเกิด – 2 ปี

สำหรับเด็กพิการ ในช่วงอายุแรกเกิด – อายุ 2 ปี หากเด็กมีความพิการเชิงประจักษ์ คือสามารถเห็นได้อย่างชัดเจน เช่น ตาบอด, แขนขาด หรือขาขาด พ่อแม่สามารถลงทะเบียนเพื่อขอบัตรคนพิการให้แก่เด็ก เพื่อรับสวัสดิการด้านสังคมและเศรษฐกิจ และสวัสดิการด้านสุขภาพสำหรับผู้มีบัตรคนพิการ แต่หากพ่อแม่ไม่มั่นใจว่าเด็กมีความพิการหรือไม่ สามารถขอรับคำปรึกษาที่ศูนย์บริการคนพิการ (อปท.) หรือศูนย์การศึกษาพิเศษ (กระทรวงศึกษาธิการ) หลังจากสัมภาษณ์ พ่อแม่ สังเกตและประเมินพฤติกรรมของเด็ก หากพิจารณาว่าเด็กมีข้อบ่งชี้ว่าพิการ จะแนะนำให้พ่อนำเด็กไปรับการตรวจที่โรงพยาบาลอีกครั้ง เพื่อยืนยันว่าเด็กพิการหรือไม่ หากผลการตรวจว่าเด็กพิการในด้านหนึ่งด้านใดแล้ว พ่อแม่ผู้ปกครองสามารถลงทะเบียนทำบัตรคนพิการให้แก่เด็ก และรับสวัสดิการสำหรับคนพิการให้เด็กได้

นอกเหนือจากนั้น หากพบว่าเด็กพิการทั้งในช่วงอายุแรกเกิด - อายุ 2 ปี หรือหลังจากช่วงอายุนี้นี้ พ่อแม่ควรสมัครเข้ารับบริการที่ศูนย์การศึกษาพิเศษ เพราะเป็นหน่วยงานที่มีลักษณะเป็นศูนย์บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการเพื่อเตรียมความพร้อมในการศึกษาของเด็กในระดับชั้นถัดไป ทางศูนย์ฯ จะมีบริการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (individualized education program: IEP), แผนจัดบริการเฉพาะครอบครัว (individualized family service plan: IFSP), แผนการสอนรายบุคคล (individual implementation plan :IIP) และ แผนช่วงเชื่อมต่อเฉพาะบุคคล (individualized transition plan: ITP) ที่จะช่วยให้เด็กสามารถเปลี่ยนผ่านการเรียนในแต่ละระดับชั้นที่แตกต่างกันได้อย่างราบรื่น และมีประสิทธิภาพ

2. เด็กอายุ 3 - 6 ปี

ในช่วงอายุ 3 - 6 ปี เด็กพิการที่ได้รับการประเมินพฤติกรรม หรือความสามารถจากศูนย์การศึกษาพิเศษ จะเริ่มเข้ารับการศึกษที่เหมาะสมกับตนเอง ได้แก่ การเรียนร่วมกับเด็กปกติในโรงเรียนทั่วไป, การเรียนในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ หรือการเรียนในโรงเรียนเฉพาะความพิการ แต่หากเป็นเด็กที่เริ่มปรากฏความพิการในช่วงอายุนี้นี้ คุณครูประจำชั้นจะเป็นคนสำคัญที่จะสังเกตพฤติกรรมของเด็ก ทั้งด้านการเรียนหรือการเล่นกับเพื่อน หากมีข้อบ่งชี้ว่าเด็กมีข้อจำกัดเกี่ยวกับพัฒนาการด้านร่างกาย จิตใจ หรือการเรียนรู้ จะต้องแจ้งให้ผู้ปกครองทราบ เพื่อปรับการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับเด็ก และหากผู้ปกครองมีความประสงค์ ให้เด็กเข้ารับการตรวจความพิการและส่งเข้ารับการศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษได้

3. เด็กอายุ 7 - 12 ปี

เด็กพิการในช่วงอายุ 7 - 12 ปี จะได้รับสวัสดิการเช่นเดียวกับเด็กพิการในช่วงอายุ 3 - 6 ปี คือการเรียนร่วมกับเด็กปกติในโรงเรียนทั่วไป, การเรียนในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ หรือการเรียนในโรงเรียนเฉพาะความพิการ ซึ่งในแต่ละช่วงชั้นเด็กพิการทุกคนจะได้รับการประเมินพัฒนาการตาม IEP ของตนเอง จากคุณครูที่มีความเชี่ยวชาญในการสอนเด็กพิการที่ได้รับการอบรมจากสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กระทรวงศึกษาธิการ แต่หากเด็กที่พบความพิการในช่วงอายุ 7 - 12 ปี ซึ่งอาจจะเกิดจากอุบัติเหตุ หรือ

ปัญหาทางสุขภาพ จะมีการหารือร่วมกันระหว่างโรงเรียน และผู้ปกครองเพื่อปรับการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับเด็กต่อไป

4. เด็กอายุ 13 - 15 ปี

เด็กพิการในช่วงอายุ 13 - 15 ปี ได้รับสวัสดิการการศึกษาเช่นเดียวกับเด็กในช่วงอายุ 7- 12 ปี

5. เด็กอายุ 16 – 18 ปี

สำหรับเด็กพิการในช่วงอายุ 16 -18 ปี จะได้รับสวัสดิการด้านการศึกษา เพิ่มเติมจากเด็กพิการในช่วงวัยอื่น ๆ หากเด็กเลือกเรียนในระดับชั้น ปวช. 1 - 3 เด็กสามารถขอรับทุนการศึกษาในโครงการทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูง ของกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษาได้

สำหรับสวัสดิการด้านสังคมและเศรษฐกิจ ส่วนใหญ่จะจัดให้สำหรับเด็กสัญชาติไทยที่บัตรประจำตัวคนพิการ เช่น เบี้ยคนพิการ เด็กสัญชาติไทยที่ไม่มีบัตรประจำตัวคนพิการ สามารถเข้ารับการปรึกษาเพื่อรับการช่วยเหลืออื่น ๆ ที่ศูนย์บริการคนพิการ (อปท.) ส่วนเด็กสัญชาติอื่น หรือเด็กที่มีปัญหาสถานะและสิทธิสามารถรับสวัสดิการด้านสังคมและเศรษฐกิจจากองค์กร NGOs ได้เช่น การฝึกอาชีพ ฝึกการเคลื่อนไหว การเยี่ยมอุปกรณ์ สื่อ เพื่อส่งเสริมพัฒนาการต่าง ๆ เช่นเดียวกับสวัสดิการด้านสุขภาพ หากเป็นเด็กสัญชาติไทยที่มีบัตรประจำตัวผู้พิการจะได้รับสิทธิในการพัฒนาฟื้นฟูสมรรถภาพ หรือรับอุปกรณ์ช่วยเหลือเพิ่มเติม จากสิทธิหลักประกันสุขภาพทั่วไป ยกเว้นลูกข้าราชการคนที่ 1 - 3 ที่จะใช้สิทธิข้าราชการตามพ่อแม่ และมีสิทธิเบิกอุปกรณ์ช่วยเหลือได้ เช่น อุปกรณ์ช่วยฟังสำหรับเด็กหูหนวก เป็นต้น ส่วนเด็กสัญชาติอื่น และเด็กที่มีปัญหาสถานะสิทธิจะได้รับการตรวจรักษาตามสิทธิสุขภาพของตนเอง เหมือนเด็กด้อยโอกาสกลุ่มอื่น ๆ ที่มีสถานะทางสัญชาติเดียวกัน

ตาราง 11 การจัดสวัสดิการเด็กพิการตามช่วงวัย

กลุ่มอายุ	สวัสดิการด้านการศึกษา (เด็กสัญชาติไทย, สัญชาติอื่นและกลุ่มที่มี ปัญหาสถานะและสิทธิ)	สวัสดิการด้านสังคมและเศรษฐกิจ		สวัสดิการด้านสุขภาพ		
		สัญชาติไทย	สัญชาติอื่นและ กลุ่มมีปัญหา สถานะและสิทธิ	สัญชาติไทย	สัญชาติอื่น	มีปัญหาสถานะ และสิทธิ
แรกเกิด - 2 ปี	ศูนย์การศึกษาพิเศษ	มีบัตรคนพิการ - สิทธิและสวัสดิการคนพิการ	- สถานคุ้มครอง และพัฒนาคน พิการ (กรณีถูก ทอดทิ้ง)	มีบัตรคนพิการ - สิทธิบัตรทองคน พิการ ท.74	กรณี 1 พ่อแม่มี บัตรอนุญาต ทำงาน: บัตร ประกันสุขภาพ (เสียค่าใช้จ่าย)	กองทุนบุคคลที่มี ปัญหาสถานะและ สิทธิ
3 – 6 ปี	- ศูนย์การศึกษาพิเศษ	1. เข้ายคนพิการ	- ความช่วยเหลือ ต่าง ๆ จากองค์กร NGOs	ไม่มีบัตรคนพิการ สิทธิหลักประกัน สุขภาพถ้วนหน้า (บัตรทอง, 30บาท) หรือสิทธิลูก ข้าราชการ (คนที่ 1 – 3 เท่านั้น)	กรณี 2 พ่อแม่ไม่มี บัตรอนุญาตทำงาน: N/A	
7 – 12 ปี	- การเรียนร่วม - โรงเรียนการศึกษาพิเศษ - ศูนย์การเรียนเฉพาะ	2. บริการสวัสดิการสังคม เช่น ผู้ช่วยคนพิการ กายอุปกรณ์				
13 – 15 ปี	ความพิการ - คู่มือ/ข้อสั่งอำนวยความสะดวก - บริการ และความช่วยเหลือทาง การศึกษา	3. ล่ามภาษามือ 4. ลดหย่อนค่าขนส่งสาธารณะ 5. การกู้ยืมเงินเพื่อประกอบอาชีพ (ผู้ดูแล/คน พิการอายุมากกว่า 20 ปี) 6. ปรับสภาพที่อยู่อาศัย 7. การช่วยเหลือทางกฎหมาย				
16 – 18 ปี	- กสศ. (ทุนนวัตกรรมสาย อาชีพชั้นสูง)	8. สิทธิทางอาชีพ (ศูนย์พัฒนาอาชีพคนพิการ) - เงินสงเคราะห์ฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ - สถานคุ้มครองและพัฒนาคนพิการ ไม่มีบัตรคนพิการ - ศูนย์บริการคนพิการ (อปท.) - ความช่วยเหลือต่าง ๆ ของ NGOs				

6. กระบวนการดูแลเด็กพิการ

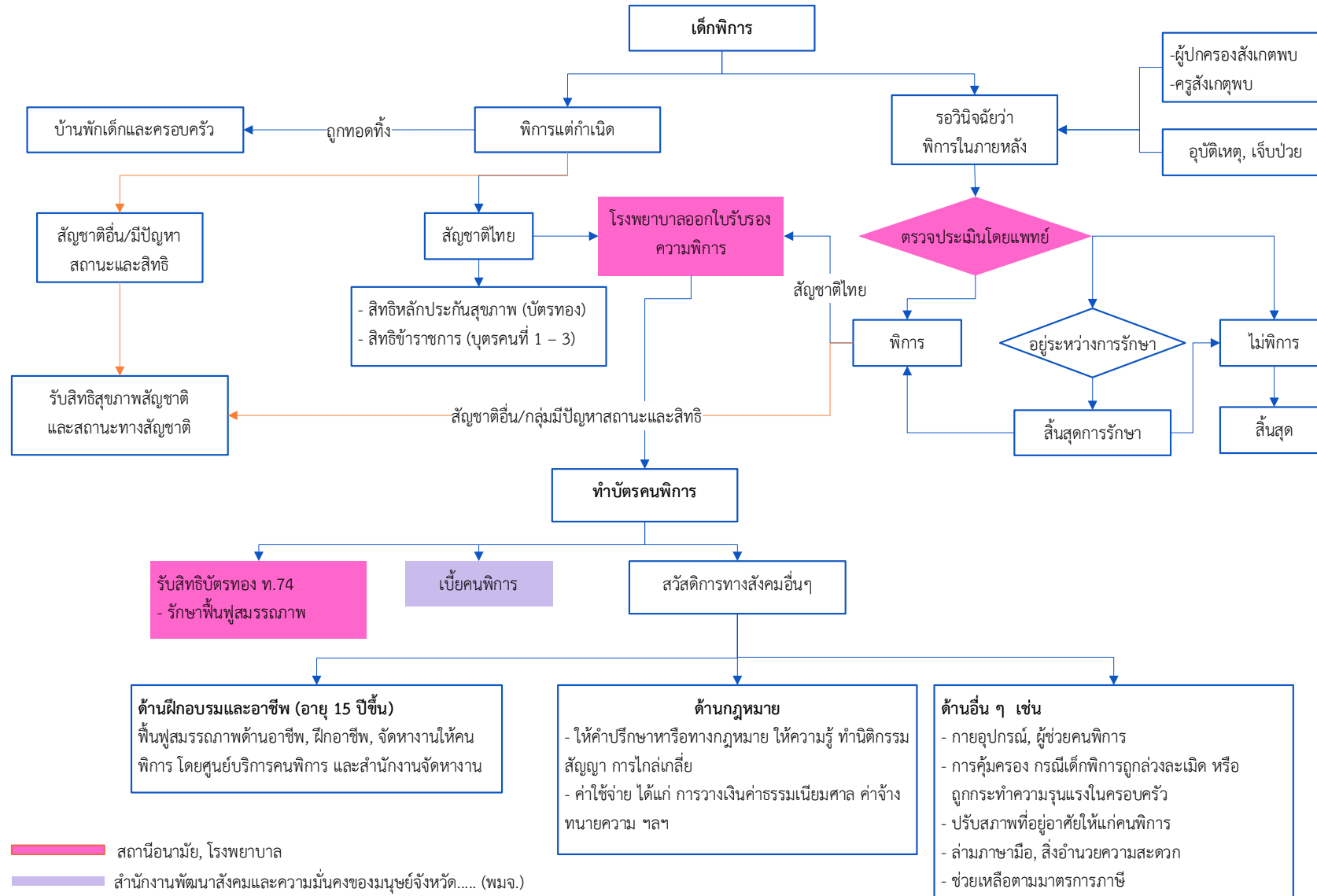
จากภาพ 12 แบ่งเด็กพิการเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มพิการแต่กำเนิด และกลุ่มรอกการวินิจฉัย ความพิการ **กลุ่มพิการแต่กำเนิด** คือ เมื่อเด็กคลอดแล้วพบว่ามีความพิการชัดเจน พ่อแม่สามารถให้แพทย์ตรวจและออกเอกสารรับรองความพิการ หลังจากนั้นนำไปเป็นเอกสารประกอบการยื่นขอบัตรประจำตัวคนพิการให้กับเด็ก หรือนำเด็กที่มีความพิการเชิงประจักษ์ไปยื่นขอของบัตรฯ โดยให้เจ้าหน้าที่ถ่ายภาพเด็กพร้อมเอกสารอื่น ๆ แล้วยื่นขอบัตรคนพิการได้เช่นกัน แต่ทั้งนี้เด็กต้องเป็นเด็กที่มีสัญชาติไทยเท่านั้นจึงจะขอมีบัตรฯ ได้ สำหรับเด็กแรกคลอดที่มีความพิการแต่กำเนิดและถูกทอดทิ้งไว้ที่โรงพยาบาล โรงพยาบาลจะออกเอกสารรับรองการเกิด พร้อมระบุปัญหาด้านสุขภาพของเด็กแล้วนำส่งที่บ้านพักเด็กฯ (สถานแรกรับ) เพื่อนำส่งให้สถานคุ้มครองและพัฒนาคนพิการของกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ต่อไป สถานคุ้มครองฯ แห่งนี้ยังเป็นสถานที่ไว้รองรับเด็กพิการที่ต้องการความคุ้มครองทั้งในกรณีฉุกเฉินในกรณีที่ถูกรังแก รังแก บังคับใช้แรงงาน หรือต้องแยกจากครอบครัวที่เลี้ยงดูโดยมิชอบ ในกรณีการช่วยเหลือเด็กพิการที่ไม่มีผู้เลี้ยงดู ปัจจุบันมีสถานคุ้มครองและพัฒนาคนพิการจำนวน 10 แห่ง สำหรับเด็กแรกเกิด - 7 ปี จำนวน 1 แห่ง สำหรับเด็กอายุ 7 - 18 ปี จำนวน 4 แห่ง และสำหรับผู้ใหญ่มากกว่า 18 ปี จำนวน 5 แห่ง

กลุ่มเด็กที่รอวินิจฉัยความพิการ คือ เด็กที่พ่อแม่ ผู้ปกครองหรือ ครู สังเกตพบว่าเด็กมีพฤติกรรม อาการผิดปกติ หรือมีข้อจำกัดด้านร่างกาย สติปัญญา การเรียนรู้ ซึ่งอาจจะเกิดจากการประสบอุบัติเหตุการเจ็บป่วย หรือสาเหตุอื่น ๆ พ่อแม่ ผู้ปกครองสามารถนำเด็กไปรับการตรวจประเมินที่โรงพยาบาล หากพบว่ามีความพิการเฉพาะเด็กสัญชาติไทย พ่อแม่ ผู้ปกครองสามารถยื่นขอทำบัตรประจำตัวคนพิการให้เด็กได้ แต่หากไม่ประสงค์จะทำบัตรคนพิการให้เด็ก เด็กจะได้รับสิทธิสุขภาพตามสิทธิของพ่อแม่ เช่นเดียวกับเด็กสัญชาติอื่น และเด็กกลุ่มที่ปัญหาทางสถานะและสิทธิ

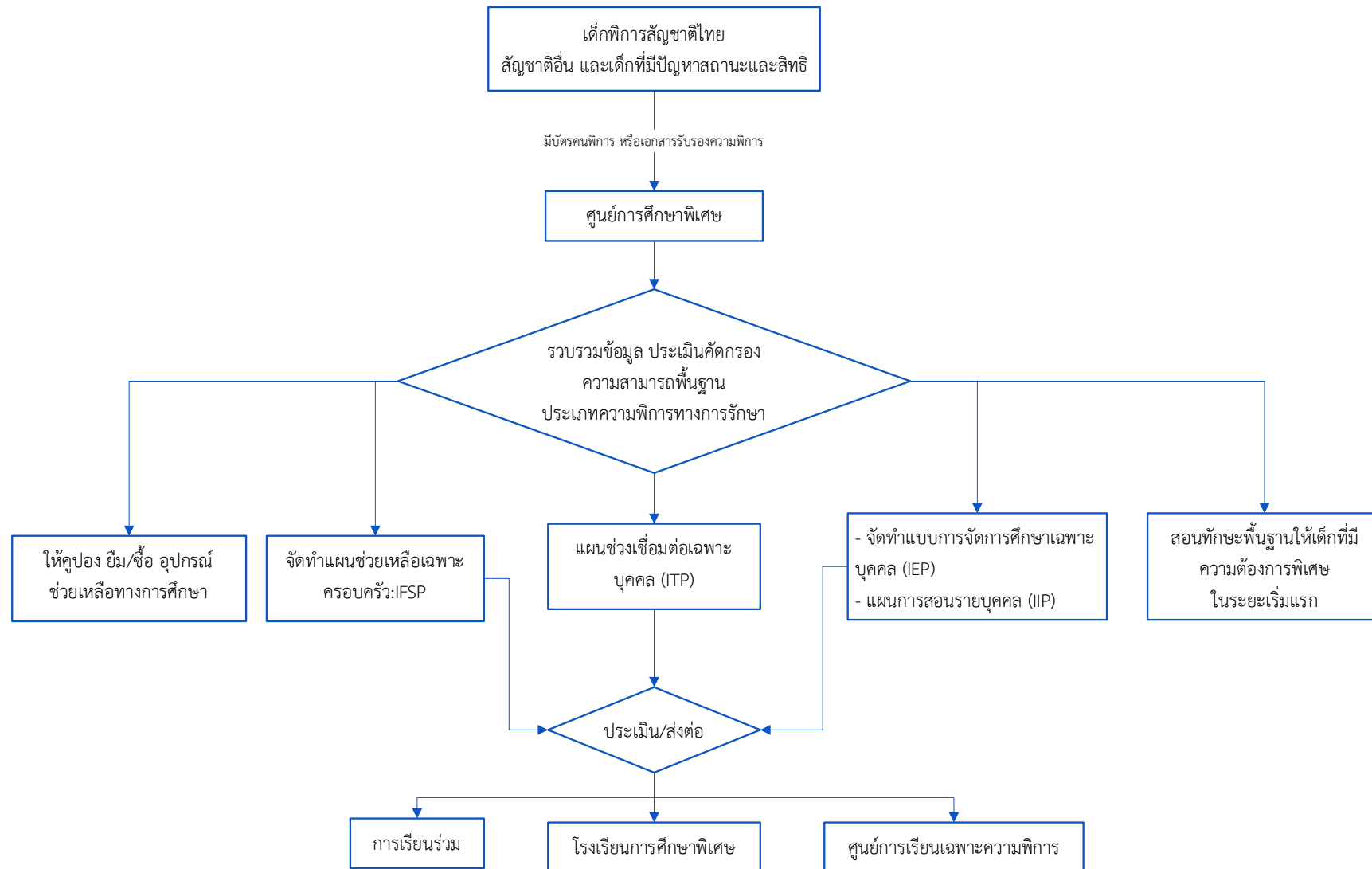
สำหรับเด็กสัญชาติไทยที่มีบัตรประจำตัวคนพิการ จะได้รับสวัสดิการด้านสุขภาพ และสวัสดิการด้านสังคมและเศรษฐกิจ ดังนี้ สวัสดิการด้านสุขภาพที่ผู้มีบัตรคนพิการได้รับ ได้แก่ กายภาพบำบัด กิจกรรมบำบัด การประเมิน/แก้ไขการพูด จิตบำบัด การฟื้นฟูการได้ยิน การมองเห็น เป็นต้น ส่วนสวัสดิการด้านสังคมและเศรษฐกิจ สามารถแบ่งได้เป็น 3 ด้านหลัก ๆ คือ ด้านฝึกอบรมและอาชีพ ด้านกฎหมาย และด้านอื่น ๆ เช่น ล่ามภาษามือ การปรับสภาพที่อยู่อาศัยเพื่อคนพิการ เป็นต้น

ซึ่งภาพ 3 แสดงกระบวนการดูแลเด็กพิการที่เกี่ยวข้องกับสวัสดิการด้านการศึกษา คือ เด็กพิการทุกคนที่มีหรือไม่มีบัตรคนพิการ ที่มีสัญชาติไทยหรือสัญชาติอื่น หรือเป็นผู้ที่มีปัญหาสถานะและสิทธิ จะได้รับสวัสดิการด้านการศึกษาเหมือนกัน โดยจะเริ่มที่ศูนย์การศึกษาพิเศษ เพราะเป็นหน่วยงานที่มีลักษณะเป็นศูนย์บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการเพื่อเตรียมความพร้อมในการศึกษาของเด็กในระดับชั้นถัดไป ทางศูนย์ฯ จะมีบริการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (individualized education program: IEP), แผนจัดบริการเฉพาะครอบครัว (individualized family service plan: IFSP), แผนการสอนรายบุคคล (individual implementation plan: IIP) และแผนช่วงเชื่อมต่อเฉพาะบุคคล (individualized transition plan: ITP) ที่จะช่วยให้เด็กสามารถเปลี่ยนผ่านการเรียนในแต่ละ

ระดับชั้นที่แตกต่างกันได้อย่างราบรื่น สำหรับเด็กทุกคนที่มี IEP จะได้รับการประเมินจากครูผู้สอน คนพิการอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้การศึกษาของเด็กพิการเป็นไปตาม พระราชบัญญัติการจัดการศึกษา สำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 โดยในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เด็กพิการที่ได้รับการประเมินแล้วจะได้รับการส่งต่อไปในสถานศึกษาที่เหมาะสมตาม IEP โดยโรงเรียนที่นักเรียนพิการสามารถเข้าเรียนได้มี 3 แบบ คือ โรงเรียนที่มีการจัดการเรียนสอนร่วมกันระหว่างเด็กพิการกับเด็กปกติ โรงเรียนการศึกษาพิเศษ และ ศูนย์การเรียนเฉพาะความพิการ

ภาพ 12 กระบวนการดูแลเด็กพิการ (สวัสดิการด้านสุขภาพและ สวัสดิการด้านสังคมและเศรษฐกิจ)

ภาพ 13 กระบวนการดูแลเด็กพิการ (สวัสดิการด้านการศึกษา)

คนพิการได้รับสิทธิตาม พรบ.การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 มาตรา 5 ข้อ 1 คนพิการได้รับการศึกษาโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการจนตลอดชีวิต

7. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

7.1 โรงเรียนเฉพาะความพิการ⁽⁸⁴⁾

ชื่อโรงเรียน	ที่อยู่ และช่องทางการติดต่อ
บกพร่องทางสติปัญญา	
1. การวิละอนุกุล	2/2 ถนนสันนาลุง ตำบลวัดเกต อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 5000 โทรศัพท์: 053-240-062 โทรสาร: 053-240-063 Email: info@kawilaanukul.com
2. กาฬสินธุ์ปัญญานุกูล	169 หมู่ที่ 13 ถนนชลประทาน ตำบลดอนสมบูรณ์ อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ 46120 โทรศัพท์: 043-604-107 โทรสาร: 043-601-048 Email: sskalasin@obec.go.th sskalasin@thaimail.com
3. ฉะเชิงเทราปัญญานุกูล	หมู่ 3 ตำบลลาดขวาง อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา 24140 โทรศัพท์: 038-578-195 โทรสาร: 038-578-194 Email: panyanukool@hotmail.com
4. ชุมพรปัญญานุกูล	57 หมู่ 1 ตำบลสะพลี อำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร 86230 โทรศัพท์: 077-922-784 โทรสาร: 077-520-005 Email: chpanyanukul@hotmail.com
5. เชียงรายปัญญานุกูล	210 หมู่ 20 ตำบลป่าอ้อดอนชัย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย 57000 โทรศัพท์: 052-020-351 โทรสาร: 052-020-352 โทรศัพท์เคลื่อนที่ 081-8828550 Email: chiangraipanya@hotmail.com chiangraipanya@yahoo.co.th Website: www.crp.ac.th
6. นครราชสีมาปัญญานุกูล	70 ถนนมิตรภาพ 19 ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา 30000 โทรศัพท์: 044-214-983 โทรสาร: 044-214-984 Email: nmp_korat@hotmail.com Website: www.nmpschoo.net
7. นครศรีธรรมราชปัญญานุกูล	147 ถ.ทุ่งสง - นาบอน ตำบลหนองหงษ์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80110 โทรศัพท์: 075-302-198 โทรสาร: 075-302-196 Email: nakhonpanya@hotmail.co.th
8. นครสวรรค์ปัญญานุกูล	280 หมู่ 8 ตำบลนครสวรรค์ตก อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ 60000 โทรศัพท์: 056-245-124 โทรสาร: 056-245-124 ต่อ 33 Email: ssakhonsawan@obec.go.th
9. น่านปัญญานุกูล	103 หมู่ 18 ตำบลฝายแก้ว อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน 55000 โทรศัพท์: 054-601-075 โทรสาร: 054-601-023 Email: Nanpanyanukul@yahoo.com
10. พิจิตรปัญญานุกูล	ตำบลบ้านบุง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร 66000 โทรศัพท์: 056-685-143 ถึง 4 โทรสาร: 056-685-143 ถึง 4 Email: phichitpanya@hotmail.com
11. พิษณุโลกปัญญานุกูล	79 หมู่ 3 ตำบลมะขามสูง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก 65000 โทรศัพท์: 055-299-260 ต่อ 200 โทรสาร: 055-299-260 ต่อ 413 Email: pl_panyanukul@windowslive.com Website: www.plpanya.org

ชื่อโรงเรียน	ที่อยู่ และช่องทางการติดต่อ
12. เพชรบุรีปัญญานุกูล	154 หมู่ 3 ตำบลสามพระยา อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี 76120 โทรศัพท์: 032-772-873 โทรสาร: 032-772-874 Email: pbpspecial@gmail.com
13. แพร่ปัญญานุกูล	444 ถนนภูเก็ต ตำบลนาจักร อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ โทรศัพท์: 054-653-276, 653277 โทรสาร: 054-653-276 Email: phraepunyanukul@hotmail.com
14. ภูเก็ตปัญญานุกูล	133 ตำบลปากคลอง อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต 83110 โทรศัพท์: 076-529-578 โทรสาร: 076-529-579 Email: ssphuket@obec.go.th
15. ระยองปัญญานุกูล	114 หมู่ 1 ตำบลบ้านแลง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง 21000 โทรศัพท์: 038-948-605, 038-948-606 โทรสาร: 038-802-359 Email: rayongpanya@hotmail.com Website: www.rayongpanya.ac.th
16. ลพบุรีปัญญานุกูล	110 หมู่ 1 ถนนพระปิยะ ตำบลป่าตาล อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี 15000 โทรศัพท์: 036-776-259 โทรสาร: 036-776-260 Email: sslopburibec@obec.go.th
17. สงขลาพัฒนาปัญญา	439/9 หมู่ 2 ตำบลพะวง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา 90100 โทรศัพท์: 074-330-147 โทรสาร: 074-330-294 Email: skpp-school@hotmail.com
18. สุพรรณบุรีปัญญานุกูล	75 หมู่ 4 ตำบลทับตีเหล็ก อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี 72000 โทรศัพท์: 035-454-099 โทรสาร: 035-454-078 Email: Suphanpanya@hotmail.com
19. อุบลปัญญานุกูล	500 หมู่ 24 ถนนคลังอาวุธ ตำบลขามใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี 34000 โทรศัพท์: 045-312-764 โทรสาร: 045-312-764 Email: ubonpanya@obec.go.th
บกพร่องทางการได้ยิน	
1. เศรษฐเสถียร ในพระ ราชูปถัมภ์	137 ถนนพระราม 5 แขวงถนนนครไชยศรี เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300 โทรศัพท์: 02-241-4738, 02-241-8924 โทรสาร: 02-241-8982 Email: Setsatian@hotmail.com
2. โสตศึกษาทุ่งมหาเมฆ	55/1 ถนนอาคารสงเคราะห์สาย 2 แขวงทุ่งมหาเมฆ เขตสาทร กรุงเทพฯ 10120 โทรศัพท์: 02-285-5618, 02-286-0733 โทรสาร: 02-286-6129 Email: sotthungbkk1@hotmail.com
3. โสตศึกษาเทพรัตน์	2 หมู่ 9 ตำบลพงศ์ประศาสน์ อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ 77140 โทรศัพท์: 032-817-128-9 โทรสาร: 032-817-128 Email: School_thepparat@obec.go.th
4. โสตศึกษาปานเลิศ	ตำบลบางกระพี้ อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี 15110 โทรศัพท์: 036-700-101-2 โทรสาร: 036-700-101-2 Email: PanlertSchool@gmail.com, wittayakloytan@gmail.com
5. โสตศึกษาอนุสารสุนทร จังหวัดเชียงใหม่	6 ถนนโสตศึกษา ตำบลช้างเผือก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50300 โทรศัพท์: 053-222-475 โทรสาร: 053-357-177 Email: anusarnsunthorn_cm@hotmail.com Website: www.anusan-deaf.ac.th

ชื่อโรงเรียน	ที่อยู่ และช่องทางการติดต่อ
6. โสตศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี	130 หมู่ 1 ถนนลิ้นช้าง-เขาปูน ตำบลปากแพรก อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี 71000 โทรศัพท์: 034-602-551 โทรสาร: 034-602-631 Email: kan_shcooldeaf@hotmail.com
7. โสตศึกษาจังหวัดขอนแก่น	93 ถนนเหล่านาคี ซอยปัญญา ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40000 โทรศัพท์: 043-221-751 โทรสาร: 043-222-962 Email: sskhonkaen@obec.go.th, sskhonkaen@hotmail.com
8. โสตศึกษาจังหวัดชลบุรี	90 ถนนบางแสนล่าง ตำบลแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี 20130 โทรศัพท์: 038-382-638 โทรสาร: 038-382-029 Email: chondeaf@gmail.com Website: www.chondeaf.com
9. โสตศึกษาจังหวัดชัยภูมิ	294 ตำบลบ้านเล่า อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ 36000 โทรศัพท์: 044-854-307 ต่อ 107 โทรสาร: 044-056-166 Email: sschaiyaphum@hotmail.com Website: www.deafchaiyaphum.ac.th
10. โสตศึกษาจังหวัดตาก	60/18 ถนนเจริญยุทธหัตถี ตำบลปามะม่วง อำเภอเมือง จังหวัดตาก 63000 โทรศัพท์: 055-894-196 โทรสาร: 055-894-149 Email: deaftak@hotmail.com
11. โสตศึกษาจังหวัดนครปฐม	69 ตำบลวัดแค อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม 73120 โทรศัพท์: 034-332-309, 034-227-669 โทรสาร: 034-227-670 Email: ss.np@hotmail.com
12. โสตศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช	37 ถนนทุ่งสง-นาบอน ตำบลหนองหงส์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80110 โทรศัพท์: 075-302-197 โทรสาร: 075-302-197 Email: sotnakhon@hotmail.com
13. โสตศึกษาจังหวัดนนทบุรี	17/20 หมู่ 2 ถนนบางกรวย-ไทรน้อย ตำบลโสนลอย อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี 11110 โทรศัพท์: 02-571-7052, 02-571-0336 โทรสาร: 02-571-4193 Email: ssnonburi@bec.go.th
14. โสตศึกษาจังหวัดปราจีนบุรี	120 หมู่ 17 ตำบลเนินหอม อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี 25230 โทรศัพท์: 037-210-934, 096-816-7598 โทรสาร: 037-210-935 Email: sodprachin09@hotmail.com Website: www.sodprachin.net Facebook: sodprachin@hotmail.com
15. โสตศึกษาจังหวัดพังงา	16/2 หมู่ 4 ตำบลทับปุด อำเภอทับปุด จังหวัดพังงา 82180 โทรศัพท์: 095-569-3162, 076-490-842 โทรสาร: 076-490-842
16. โสตศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์	ถนนอำเภอเมือง-บ้านนายม ตำบลบ้านโตก อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ 67000 โทรศัพท์: 056-718-320 โทรสาร: 056-718-320 โทรศัพท์เคลื่อนที่: 085-0527677 Email: sotphetchabun@hotmail.com Website: www.sotphet.com
17. โสตศึกษาจังหวัดมุกดาหาร	107 ถนนเลียงเมือง ตำบลมุกดาหาร อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร 49000 โทรศัพท์: 042-672-126 โทรสาร: 042-672-055 Email: sod_muk@yahoo.com
18. โสตศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด	204 หมู่ 14 ถนนแจ้งสนิท ตำบลนิเวศน์ อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด 45170 โทรศัพท์: 043-569-278 โทรสาร: 043-569-278

ชื่อโรงเรียน	ที่อยู่ และช่องทางการติดต่อ
	Email: sotroiet_spe@hotmail.com
19. โสตศึกษาจังหวัดสงขลา	11 ถนนกาญจนาชนิซ ตำบลหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา 90110 โทรศัพท์: 074-212-516 โทรสาร: 074-218-301 Email: sodsongkhaschool@hotmail.com Website: www.sodsongkhla.com
20. โสตศึกษาจังหวัดสุรินทร์	107 หมู่ 7 ถนนสุรินทร์-ปราสาท ตำบลเชื้อเพลิง อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ 32140 โทรศัพท์: 044-042-551 โทรสาร: 044-042-592 Email: deafsurin@hotmail.com Website: www.deafsurin.com
21. โสตศึกษาจังหวัดอุดรธานี	ถนนรอบเมือง ตำบลหนองบัว อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี 41000 โทรศัพท์: 042-323-682 โทรสาร: 042-323-683 Email: sodudonthani@hotmail.com
บกพร่องทางการเห็น	
1. สอนคนตาบอดภาคเหนือในพระบรมราชินูปถัมภ์ จังหวัดเชียงใหม่	41 ถนนอารักษ์ ตำบลพระสิงห์ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50200 โทรศัพท์: 053-278-009 โทรสาร: 053-815-137 Email: Cmblind@hotmail.com
2. สอนคนตาบอดภาคใต้ จังหวัดสุราษฎร์ธานี	224 หมู่ 4 ถ.สุราษฎร์-นาสาร ตำบลขุนทะเล อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี 84100 โทรศัพท์ 077-279-720 โทรสาร 077-279-721 Email: sr.bilind761@gmail.com
บกพร่องทางร่างกาย หรือการเคลื่อนไหว หรือสุขภาพ	
1. ศรีสังวาลขอนแก่น	680 หมู่ 14 ถนนมิตรภาพ ตำบลศิลา อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40000 โทรศัพท์: 043-246-493 โทรสาร: 043-241-188 Email: swkk@Srisangwankhonkaen.ac.th Website: www.Srisangwankhonkaen.ac.th
2. ศรีสังวาลเชียงใหม่	50 หมู่ 10 ตำบลหนองหาร อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ 50290 โทรศัพท์: 053-498-145 โทรสาร: 053-498-146 Email: sssrisawan@obec.go.th Website: www.swcm.ac.th
3. ศึกษาพิเศษชลบุรี	701 หมู่ 3 ตำบลหนองขาก อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี 20170 โทรศัพท์: 038-202-000 โทรสาร: 038-202-000 ต่อ 103 โทรศัพท์เคลื่อนที่สำนักงาน 081-5890717, 080-6469002
4. ศึกษาพิเศษชัยนาท	316 หมู่ 6 ตำบลชัยนาท อำเภอเมือง จังหวัดชัยนาท 17000 โทรศัพท์: 056-405-622 โทรสาร: 056-405-622 Email: psecchainat1@hotmail.com
5. โรงเรียนสำหรับคนพิการทางร่างกายและการเคลื่อนไหวของจังหวัดนครศรีธรรมราช	20 หมู่ที่ 8 ตำบลหนองหงส์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80110 โทรศัพท์: 075-355-815 โทรสาร: 075-355-815 Email: special953@outlook.com
บกพร่องทุกประเภท	
1. ศึกษาพิเศษเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้	หมู่ที่ 7 ตำบลบุดี อำเภอเมือง จังหวัดยะลา 95000 โทรศัพท์: 073-201049, 073-201052 โทรสาร: 073-201052 Email: special02@hotmail.com Website: www.sec01.com

7.2 ศูนย์การศึกษาพิเศษ

ชื่อหน่วยงาน - ที่อยู่	ช่องทางการติดต่อ
1. ศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง	4645 ถนนดินแดง แขวงดินแดง เขตดินแดง กรุงเทพฯ 10400 โทรศัพท์: 02-2474685-6 โทรสาร: 02-2474686 กด 6 Email: spedubkk@gmail.com, spedubkk@hotmail.com Website: www.spedubkk.com
2. ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 1	55/23 หมู่ 2 ซอยไร่ชิง 16 (บ้านไร่-หมอศรี) ตำบลไร่ชิง อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม 73210 โทรศัพท์: 02-4297159 – 60 โทรสาร: 02-4297158 Email: sp.edu01@hotmail.com Website: www.sec01.com
3. ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 2	หมู่ 7 ตำบลบุตี อำเภอมือง จังหวัดยะลา 95000 โทรศัพท์: 073-201049, 073-201052 โทรสาร: 073-201052 Email: special02@hotmail.com
4. ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 3	81/2 ถนนสงขลา-นาทวี ตำบลจะโหนด อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา 90130 โทรศัพท์: 074-802144 โทรสาร: 074-802144 Email: special03_songkhal@hotmail.com
5. ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 4	23 หมู่ 4 ตำบลนาบินหลา อำเภอมือง จังหวัดตรัง 92000 โทรศัพท์: 075-501191-2 โทรสาร: 075-501191 โทรศัพท์เคลื่อนที่ของศูนย์ฯ 081-4640462 Email: specialedu4trg@hotmail.com
6. ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 5	85 หมู่ 4 บ้านโพธิ์เขียว ตำบลทับตีเหล็ก อำเภอมือง จังหวัดสุพรรณบุรี 72000 โทรศัพท์: 035-454082 โทรสาร: 035-454082 Email: special_ed5@outlook.com
7. ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 6	41 หมู่ 7 ตำบลป่าตาล อำเภอมือง จังหวัดลพบุรี 1500 โทรศัพท์: 036-776259 โทรสาร: 036-776260 Email: Special_6lopburi@hotmail.com
8. ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 7	268 หมู่ 8 ตำบลท่าทอง อำเภอมือง จังหวัดพิษณุโลก 65000 โทรศัพท์: 055-906074 Email: secr7@phitsanulok@hotmail.com
9. ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8	353 หมู่ 8 ถนนคลองชลประทาน ตำบลดอนแก้ว อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ 50180 โทรศัพท์: 053-112235 โทรสาร: 053-112234 Email: Special08_cm@hotmail.com
10. ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 9	761 หมู่ 14 ถนนมิตรภาพ ซอยปัญญา ตำบลศิลา อำเภอมือง จังหวัดขอนแก่น 40000 โทรศัพท์: 043-239055 โทรสาร: 043-239073 Email: rseckhonkaen@obec.go.th Website: www.kksped9.com
11. ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 10	501 หมู่ 24 ตำบลขามใหญ่ อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี 34000 โทรศัพท์: 045-281308 โทรสาร: 045-281308 Email: Rsecubonratchathani@obec.go.th Ubonspecial10@hotmail.com Website: www.ubonspecial.com

ชื่อหน่วยงาน - ที่อยู่	ช่องทางการติดต่อ
12. ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 11	214 หมู่ 2 ถนนเลียบเมือง ตำบลจอหอ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา 30310 โทรศัพท์: 044-952075 โทรสาร: 044-952041 Email: koratsped-11@hotmail.com Website: www.koratsped-11.com
13. ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 12	701 หมู่ 3 ตำบลหนองซาก อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี 20170 โทรศัพท์: 038-202000 โทรสาร: 038-202000 ต่อ 103 โทรศัพท์เคลื่อนที่สำนักงาน: 081-5890717, 080-6469002 Email: choncenter12@hotmail.com Website: www.secchonburi.go.th
ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัด	
1. ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดนนทบุรี	111 หมู่ 1 ตำบลบางรักใหญ่ อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี 11110 โทรศัพท์: 02-147-5244 โทรสาร: 02-147-5244 Email: Sec_nonthaburi@obecmail.obec.go.th
2. ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดปทุมธานี	อาคารสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมือง (เดิม) ถ.เทพทพุม ตำบลบางปรอก อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี 12000 โทรศัพท์: 02-593-3848 Website: https://www.secpt.go.th
3. ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดสมุทรปราการ	111 หมู่บ้านพนาสนธิ์ ซอยพนาสนธิ์ 1/5 ตำบลบางเมือง อำเภอเมือง จังหวัด สมุทรปราการ 10270 โทรศัพท์: 02-174-4013 โทรสาร: 02-174-4013
4. ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดสมุทรสาคร	60/6 หมู่ 8 ถนนประมง ตำบลโคกขาม อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร 74000 โทรศัพท์: 034-406-740 โทรสาร: 034-406-741 Email: psecmahachai@gmail.com
5. ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดนราธิวาส	28/1 ถนนประชาสงเคราะห์ ตำบลบางนาค อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส 96000 โทรศัพท์: 073-513-515 โทรสาร: 073-513-515
6. ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดปัตตานี	หมู่ 6 ถนนปากน้ำ ตำบลรูสะมิแล อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี 94000 โทรศัพท์: 073-460-083 โทรสาร: 073-460-240 Email: suksapisedtani@hotmail.co.th
7. ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดสตูล	318 หมู่ 4 ตำบลคลองขุด อำเภอเมือง จังหวัดสตูล 91000 โทรศัพท์: 074-730-901 โทรสาร: 074-730-902 Email: satunSEC@gmail.com
8. ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดชุมพร	8/4 หมู่ 5 (บ้านบางเป้ง) ตำบลตากแดด อำเภอเมือง จังหวัดชุมพร 86000 โทรศัพท์: 077-643-541 โทรสาร: 077-643-542 Email: spechumphon@hotmail.com
9. ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช	132 หมู่ 3 ตำบลนาสาร อำเภอพระพรหม จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000 โทรศัพท์: 075-378-915 โทรสาร: 075-378-915
10. ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดพัทลุง	228 หมู่ 1 ตำบลควนมะพร้าว (ตรงข้ามโรงเรียนพัทลุงพิทยาคม) อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง 93000 โทรศัพท์: 074-843-532 โทรสาร: 074-843-532 Email: centerpl@hotmail.com
11. ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดสุราษฎร์ธานี	73/5 หมู่ 2 ตำบลทุ่งกง อำเภอกาญจนาดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี 84290 โทรศัพท์: 077-227-700 โทรสาร: 077-2271-42 Email: specialsurat@hotmail.com

ชื่อหน่วยงาน - ที่อยู่	ช่องทางการติดต่อ
12. ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดภูเก็ต	หมู่ 6 ถนนวิชิตสงคราม ตำบลกระทุ่ม อำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต 83120 โทรศัพท์: 076-319-062, 086-476-5861 โทรสาร: 076-319-062
13. ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดกระบี่	264 หมู่ 7 ถนนกระบี่-ท่าเรือ ตำบลไสไทย อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ 81000 โทรศัพท์: 075-611-905 โทรสาร: 075-611-970 Email: pseckrabi@obec.go.th
14. ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดพังงา	หมู่ 3 ตำบลบางไทร อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา 82110 โทรศัพท์: 076-455-104 โทรสาร: 076-455-104 Email: spec@hotmail.com
15. ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดระนอง	อาคารร่มเย็น (ศูนย์สาธิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์กลุ่มแม่บ้านเกษตร) ตรงข้าม โรงแรมโอเฟลินนท์ ตำบลบางรีน อำเภอเมือง จังหวัดระนอง 85000 โทรศัพท์: 077-862-030, 077-862-152 โทรสาร: 077-862-174, 077-862-030 Email: gp_ranong@hotmail.com
16. ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดราชบุรี	275 หมู่ 3 ถนนราชบุรี - บางป่า ตำบลพงสวาย อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี 70000 โทรศัพท์: 032-325-537 092-573-9292 โทรสาร: 032-321-279 Email: ratchaburispecial@gmail.com
17. ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดประจวบคีรีขันธ์	980 หมู่ 8 บ้านนาทอง ถนนเพชรเกษม ตำบลคลองวาฬ อำเภอเมือง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ 77000 โทรศัพท์: 032-510-427, 032-510-376 โทรสาร: 032-510-376 Email: pkk980@gmail.com
18. ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดสมุทรสงคราม	โรงเรียนวัดบางกะพ้อม (คงลาภยิ่งประชานุสรณ์) ตำบลอัมพวา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม 75110 โทรศัพท์: 034-753-027 โทรสาร: 034-753-027 Email: psecksm@hotmail.com
19. ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดกาญจนบุรี	8/4 ถนนแสงชูโต ตำบลบ้านเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี 71000 โทรศัพท์: 034-521-492 โทรสาร: 034-521-492 Email: specialkanchanaburi@hotmail.com pseckkanchanaburi@obec.go.th
20. ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดเพชรบุรี	รร.วัดดอนไก่เตี้ย (เก่า) ถนนดำเนินเกษม ตำบลคลองกระเซง อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี 76000 โทรศัพท์: 032-410-453, 032-411-203 โทรสาร: 032-411-717 Email: pseckphetchaburi@obec.go.th
21. ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา	หมู่ 1 ตำบลนครหลวง อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13260 โทรศัพท์: 035-360-209 โทรสาร: 035-360-208 Email: Special-ay@thaimail.com
22. ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดสิงห์บุรี	เลขที่ 55/1 หมู่ 4 ตำบลม่วงหมู่ อำเภอเมือง จังหวัดสิงห์บุรี 16000 โทรศัพท์: 036-551-105 โทรสาร: 036-551-106 Email: psecksingburi05@gmail.com
23. ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุทัยธานี	399 หมู่ 3 ตำบลน้ำซึม อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี 61000 โทรศัพท์: 056-970-109 โทรสาร: 056-970-108 Email: spc-uthai@hotmail.com

ชื่อหน่วยงาน - ที่อยู่	ช่องทางการติดต่อ
24. ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดชัยนาท	316 หมู่ 6 ตำบลชัยนาท อำเภอเมือง จังหวัดชัยนาท 17000 โทรศัพท์: 056-405-622 โทรสาร: 056-405-622 Email: psecchainat1@hotmail.com
25. ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดสระบุรี	7/3 หมู่ 7 ถนนพหลโยธิน ตำบลห้วยบง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี 18000 โทรศัพท์: 036-275-247 โทรสาร: 036-275-279 E-mail: saraburiedu@gmail.com และ psecsaraburi@obec.go.th
26. ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอ่างทอง	63/1 หมู่ 5 ตำบลจำปาหล่อ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง 14000 โทรศัพท์: 035-865-319 โทรสาร: 035-865-319 Email: anghthong.319@gmail.com
27. ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดกำแพงเพชร	ถนนปิ่นดำริห์ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร 62000 โทรศัพท์: 055-714-257 โทรสาร: 055-713-673
28. ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตาก	203 หมู่ 7 ถนนเจริญยุทธหิทธิ ตำบลปามะม่วง อำเภอเมือง จังหวัดตาก 63000 โทรศัพท์: 055-512-824 โทรสาร: 055-512-824 Email: tak.sp.net@gmail.com
29. ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดนครสวรรค์	62 หมู่ 6 ตำบลนครสวรรค์ออก อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ 60000 โทรศัพท์: 056-255-500, 056-255-925 โทรสาร: 056-255-507 Email: nakhonsawan_9@hotmail.com
30. ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดพิจิตร	27/144 ถนนคลองคะเชนทร์ ตำบลเมือง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร 66000 โทรศัพท์: 056-990-413 โทรสาร: 056-990-412 Email: sec pc@hotmail.com
31. ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดเพชรบูรณ์	หมู่ 9 ถนนเพชรบูรณ์-นายนม ตำบลบ้านโคก อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ 67000 โทรศัพท์: 056-713-447 โทรสาร: 056-713-447 Email: phetchabun_se@hotmail.com
32. ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดสุโขทัย	39 หมู่ 5 ตำบลปากแคว อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย 64000 โทรศัพท์: 055-645-297 โทรสาร: 055-645-297 Email: tawai999@hotmail.com
33. ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุดรดิตถ์	130/5 หมู่ 1 ตำบลทุ่งยั้ง อำเภอลับแล จังหวัดอุดรดิตถ์ 53210 โทรศัพท์: 055-427-589-90 โทรสาร: 055-427-589 Email: -
34. ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดแม่ฮ่องสอน	202/5 หมู่ 1 ตำบลปางหมู อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000 โทรศัพท์: 053-061-075 โทรสาร: 053-061-263 Email: maehongson secm@hotmail.cm และ udomchaim@hotmail.com
35. ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดลำพูน	365 หมู่ 2 ตำบลตันธง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน 51000 โทรศัพท์: 053-534-509 โทรสาร: 053-534-509 Email: psecclamphun@obec.go.th
36. ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดเชียงราย	516 หมู่ 6 ตำบลริมกก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย 47000 โทรศัพท์: 053-152-159 โทรสาร: 053-152-159 Email: specialchaingrai@hotmail.com

ชื่อหน่วยงาน - ที่อยู่	ช่องทางการติดต่อ
37. ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดพะเยา	262 หมู่ 1 ตำบลท่าวังทอง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา 56000 โทรศัพท์: 054-412-233, 086-431-0187 โทรสาร: 054-412-233 Email: psecphayao@obec.go.th และ specialphayao@se-ed.net
38. ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดแพร่	444/6 หมู่ 2 ตำบลนาจักร อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ 54000 โทรศัพท์: 054-653-280-2 โทรสาร: 054-653-281 Email: psecphae_obec@hotmail.com
39. ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดน่าน	3 หมู่ 11 ถนนน่าน-พะเยา ตำบลไชยสถาน อำเภอเมือง จังหวัดน่าน 55000 โทรศัพท์: 054-775-690 โทรสาร: 054-775-690 Email: nannpunyanukul@hotmail.com
40. ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดลำปาง	128/4 ถนนสุขสวัสดิ์ 1 ตำบลพระบาท อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง 52100 โทรศัพท์: 054-228-574 โทรสาร: 054-228-575 Email: psecclampang@hotmail.com
41. ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดเลย	445 หมู่ 4 ตำบลนาอาน อำเภอเมือง จังหวัดเลย 42000 โทรศัพท์: 042-813-240 โทรสาร: 042-813-241 Email: loeispecialloei@gmail.com
42. ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุดรธานี	242 หมู่ 3 บ้านหนองบุ ถนนอุดร-สามพร้าว ตำบลสามพร้าว อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี 41000 โทรศัพท์: 042-129-671 โทรสาร: 042-129-671 Email: kamonlakorn@thaimail.com
43. ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดสกลนคร	887/7 ซอยเมรุมาศ สุทธาวาส 1 ตำบลธาตุเชิงชุม อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร 47000 โทรศัพท์: 042-717-003 โทรสาร: 042-716-351 Email: speciallobec.go.th
44. ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดหนองคาย	ถนนพณิชยการประทาน ตำบลมีชัย อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย 43000 โทรศัพท์: 042-422-945 โทรสาร: 042-422-945
45. ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดบึงกาฬ	221 หมู่ 3 บ้านหนองแวง ตำบลวิศิษฐ์ อำเภอเมือง จังหวัดบึงกาฬ 38000 โทรศัพท์: 042-490-649 โทรสาร: 042-490-650 E-mail: buengkan_se@hotmail.com
46. ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดหนองบัวลำภู	ศูนย์ราชการจังหวัดหนองบัวลำภู ถนนหนองบัวลำภู-เลย อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู 39000 โทรศัพท์: 042-378-452 โทรสาร: 042-378-452 E-mail: special_790@hotmail.com
47. ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดมหาสารคาม	268 หมู่ 6 ถนนสารคาม-วาปีปทุม ตำบลหนองปลิง อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม 44000 โทรศัพท์: 043-971-036 ,086-450-3817 โทรสาร: 043-971-036 Email: special_510@hotmail.com
48. ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดมุกดาหาร	244 หมู่ 5 บ้านหนองแอก ถนนชยางกูร ตำบลบางทรายใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร 49000 โทรศัพท์: 042-694-035 โทรสาร: 042-694-035 E-mail: psecmukdahan@obec.go.th
49. ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอำนาจเจริญ	ภายในบริเวณศูนย์ราชการ ส่วนที่ 1 ตำบลโนนหนามแท่ง อำเภอเมือง จังหวัดอำนาจเจริญ 37000

ชื่อหน่วยงาน - ที่อยู่	ช่องทางการติดต่อ
	โทรศัพท์: 045-523-043 โทรสาร: 045-523-043 Email: psecamnat@thai.com และ psecamnatcharoen@obec.go.th
50. ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดกาฬสินธุ์	400 หมู่ 1 ถนนถีนานนท์ ตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ 46120 โทรศัพท์: 043-891-149 โทรสาร: 043-891-405 Email: SEKalasin@thaimail.com
51. ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดนครพนม	377 หมู่ 8 บ้านเนินสะอาด ตำบลนาทราย อำเภอมือง จังหวัดนครพนม 48000 โทรศัพท์: 042-530-872 โทรสาร: 042-530-873 Email: Special_np@hotmail.com
52. ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดยโสธร	99 หมู่ 8 ถนนแจ้งสนิท ตำบลตาตทอง อำเภอมือง จังหวัดยโสธร 35000 โทรศัพท์: 045-711-036 โทรสาร: 045-711-036 Email: special540yst@gmail.com
53. ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดร้อยเอ็ด	45 หมู่ 14 ตำบลอุ่มเม้า อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด 45170 โทรศัพท์: 043-611-626 โทรสาร: 043-611-626 Email: roietspecial101@windowslive.com
54. ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดบุรีรัมย์	215 หมู่ 11 บ้านโพธิ์ศรีสุข ตำบลอีสาน อำเภอมือง จังหวัดบุรีรัมย์ 31000 โทรศัพท์: 044-666-106 โทรสาร: 044-666-095 Email: bruceneter@hotmail.com
55. ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดสุรินทร์	333 หมู่ 5 บ้านจะแกโคน ตำบลท่าสว่าง อำเภอมือง จังหวัดสุรินทร์ 32000 โทรศัพท์: 044-558-562 โทรสาร: 044-558-562 Email: psecsurin@gmail.com, psecsurin@hotmail.com
56. ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดชัยภูมิ	9 หมู่ 6 โรงเรียนหนองสังข์ (เดิม) ถนนชัยภูมิ-สีคิ้ว ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ 36000 โทรศัพท์: 044-813-312 โทรสาร: 044-813-311 Email: chysec@hotmail.com
57. ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดศรีสะเกษ	สำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ (เดิม) ถนนวันลูกเสือ ตำบลหนองครก อำเภอมือง จังหวัดศรีสะเกษ 33000 โทรศัพท์: 045-617-401 โทรสาร: 045-617-401 Email: sskspecial@hotmail.com
58. ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดจันทบุรี	58/22 หมู่ 7 ตำบลท่าช้าง อำเภอมือง จังหวัดจันทบุรี 22000 โทรศัพท์: 039-453-263, โทรสาร: 039-453-263, 039-453-369 Email: psecchanthaburi@obec.go.th
59. ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดฉะเชิงเทรา	8 หมู่ 3 ตำบลลิบเอ็ดตอก อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา 24140 โทรศัพท์: 038-587-215 โทรสาร: 038-587-215 Email: padrewcenter@hotmail.com
60. ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตราด	4 ถนนสายตราด-คลองใหญ่ ตำบลท่าพริก อำเภอมือง จังหวัดตราด 23000 โทรศัพท์: 039-540-332 โทรสาร: 039-540-332 Email: psecrat@obec.go.th
61. ศูนย์การศึกษาพิเศษมหาจักรีสิ รินธร ประจำจังหวัดนครนายก	31/2 หมู่ 1 ตำบลท่าช้าง อำเภอมืองนครนายก จังหวัดนครนายก 26000 โทรศัพท์: 037-349-951, 088-929-492 โทรสาร: 037-349-952 E-mail: special270@hotmail.com

ชื่อหน่วยงาน - ที่อยู่	ช่องทางการติดต่อ
62. ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดปราจีนบุรี	9/1 หมู่ 8 ถนนปราจีนบุรี ตำบลบ้านพระ อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี 25230 โทรศัพท์: 037-213-099, 037-214-939 โทรสาร: 037-213-099, 037-214-939 Email: Prachinburi.Special@gmail.com
63. ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดระยอง	23/2 หมู่ 4 ตำบลทับมา อำเภอเมือง จังหวัดระยอง 21000 โทรศัพท์: 038-022-701 โทรสาร: 038-022-701 Email: sec_rayong@hotmail.com
64. ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดสระแก้ว	597/50 หมู่ 3 ถนนสุวรรณศร ตำบลท่าเกษม อำเภอเมือง จังหวัดสระแก้ว 27000 โทรศัพท์: 037-425-251-2 โทรสาร: 037-425-251 Email: sakaeo_obec@hotmail.com

8. แบบฟอร์มสวัสดิการที่เกี่ยวข้อง

8.1 สวัสดิการด้านการศึกษา

- ❖ เงินอุดหนุนรายหัวสำหรับนักเรียนโรงเรียนการศึกษาพิเศษ
 - แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individualized Education Program: IEP)
 - แบบคัดกรองบุคคลที่มีความต้องการพิเศษทางการศึกษา
 - แบบรับรองบุคคลของสถานศึกษาว่าเป็นคนพิการ
 - แบบประเมินก่อนการทำการพัฒนาทักษะการดำรงชีวิตสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษของศูนย์การศึกษาพิเศษ
 - แบบประเมินระหว่างการทำการพัฒนาทักษะการดำรงชีวิตสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษของศูนย์การศึกษาพิเศษ
 - แบบประเมินหลังการทำการพัฒนาทักษะการดำรงชีวิตสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษของศูนย์การศึกษาพิเศษ
- ❖ เงินอุดหนุนรายหัวสำหรับนักเรียนในศูนย์การศึกษาพิเศษ
 - แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individualized Education Program: IEP)
 - แบบคัดกรองบุคคลที่มีความต้องการพิเศษทางการศึกษา
 - แบบรับรองบุคคลของสถานศึกษาว่าเป็นคนพิการ
 - แบบประเมินก่อนการทำการพัฒนาทักษะการดำรงชีวิตสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษของศูนย์การศึกษาพิเศษ
 - แบบประเมินระหว่างการทำการพัฒนาทักษะการดำรงชีวิตสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษของศูนย์การศึกษาพิเศษ
 - แบบประเมินหลังการทำการพัฒนาทักษะการดำรงชีวิตสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษของศูนย์การศึกษาพิเศษ
- ❖ ทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูง (กสศ.)
 - ใบสมัครขอรับทุนการศึกษาของนักเรียน/นักศึกษา “โครงการส่งเสริมนักเรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์และด้อยโอกาส” เพื่อศึกษาต่อสายอาชีพชั้นสูงในโครงการทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูง

- แบบคัดกรองและการรับรองผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์และด้อยโอกาส
 - กรณีนักเรียนยากจน
 - แบบแสดงรายได้ครอบครัวและสถานะครัวเรือน
 - แบบฟอร์มการรับรองข้อมูลการขาดแคลนทุนทรัพย์ จากผู้อำนวยการสถานศึกษา/ครูประจำชั้น/อาจารย์ที่ปรึกษา
 - แบบฟอร์มการรับรองข้อมูลการขาดแคลนทุนทรัพย์ จากเจ้าหน้าที่ของรัฐในตำบล
 - กรณีนักเรียนที่ได้รับเงินอุดหนุนจาก กสศ. ในกรณียากจนพิเศษ
 - แบบการรับรองข้อมูลการขาดแคลนทุนทรัพย์จากครูประจำชั้น
 - กรณีนักเรียนด้อยโอกาส
 - แบบการรับรองข้อมูลการด้อยโอกาส

8.2 สวัสดิการด้านสังคมและเศรษฐกิจ

❖ บัตรคนพิการ และสิทธิที่ได้รับ

- เอกสารรับรองความพิการโดยพิจารณาจากความบกพร่อง
- แบบและรายละเอียดของสภาพความพิการที่สามารถเห็นได้โดยประจักษ์
- แบบคำขอมีบัตรประจำตัวคนพิการ
- แบบคำขอยกเลิกการมีบัตรประจำตัวคนพิการ
- คำขอให้มีการปรับสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยให้แก่คนพิการ
- หนังสือรับรองการเป็นผู้ดูแลคนพิการ
- คำร้องขอกู้ยืมเงินกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ประเภท การกู้ยืมของคนพิการหรือผู้ดูแลคนพิการเป็นรายบุคคล
- การยื่นคำขอปรับสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยสำหรับคนพิการ

❖ การขอรับหรือซื้อโดยระบบอุปถัมภ์ และขอยืมสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการทางการศึกษา

- แบบคัดกรองบุคคลที่มีความต้องการพิเศษทางการศึกษา
- คป.01 แบบคำขอสั่งอำนวยความสะดวก
- คป.02 ทะเบียนควบคุมการจ่ายอุปถัมภ์สิ่งอำนวยความสะดวก
- คป.03 แบบคำร้องขอยกเลิกหรือเปลี่ยนแปลงรายการอุปถัมภ์
- คป.04 แบบรับรองบุคคล
- คป.15 ขอรับเงินการให้บริการ
- คป.16 ขอรับเงินการให้บริการสำหรับหน่วยราชการ
- คป.17 สรุปบัญชีการให้บริการ
- แบบสัญญาขอยืมและสัญญาค้ำประกัน
- เอกสารนำส่งการขอยืมพร้อมหลักฐาน
- แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individualized Education Program: IEP)
- แบบคำขอสั่งสิ่งอำนวยความสะดวกและสื่อทางการศึกษา
- แบบตรวจสอบสภาพสื่อฯ

- ❖ ศูนย์บริการคนพิการ
 - แบบคำร้องขอจัดตั้งศูนย์บริการคนพิการทั่วไป

8.3 สวัสดิการด้านสุขภาพ

- ❖ หลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (บัตรทอง)
 - แบบคำร้องลงทะเบียนเลือกหน่วยบริการหรือเปลี่ยนแปลงหน่วยบริการประจำสิทธิหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ
- ❖ สวัสดิการรักษายาบาลข้าราชการ (บุตรคนที่ 1-3)
 - ใบเบิกเงินสวัสดิการเกี่ยวกับการรักษายาบาล
- ❖ บัตรประกันสุขภาพ สำหรับผู้ติดตามแรงงานต่างด้าว
 - ใบรับรองแพทย์ตรวจสุขภาพคนต่างด้าว/แรงงานต่างด้าว
 - แบบลงทะเบียนบัตรประกันสุขภาพคนต่างด้าว/แรงงานต่างด้าว
 - คำร้องขอคืนเงินค่าประกันสุขภาพคนต่างด้าว/แรงงานต่างด้าว
 - คป.01 กรณีผู้ประกันสุขภาพดำเนินการด้วยตนเอง
 - คป.02 กรณีมอบอำนาจให้บุคคลอื่นดำเนินการแทน
 - คป.03 หนังสือมอบอำนาจ
 - คำร้องขอย้ายหน่วยบริการประกันสุขภาพคนต่างด้าว/แรงงานต่างด้าว
 - กรณีผู้ประกันสุขภาพดำเนินการด้วยตนเอง
 - กรณีมอบอำนาจให้บุคคลอื่นดำเนินการแทน
- ❖ กองทุนประกันสุขภาพสำหรับบุคคลที่มีปัญหาสถานะและสิทธิ
 - แบบลงทะเบียน/เปลี่ยนสถานพยาบาลของผู้ที่มีปัญหาสถานะและสิทธิ

บทที่ 6

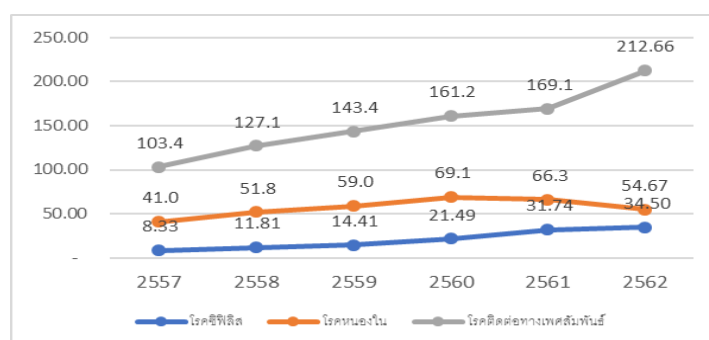
คู่มือการให้สวัสดิการแม่วัยรุ่น และเด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ และโรคติดต่อร้ายแรง

1. สถานการณ์ทั่วไป

ประเทศไทยในช่วง 10 ปีที่ผ่านมาพบว่าแนวโน้มของการเกิดโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์เพิ่มขึ้นต่อเนื่อง เป็นสัญญาณถึงการมีเพศสัมพันธ์ไม่ปลอดภัย ซึ่งเป็นปัจจัยที่เพิ่มความเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวี ในขณะที่เดียวกันยังสามารถเพิ่มอัตราการแพร่เชื้อเอชไอวี และเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมผู้ติดเชื้อเอชไอวีป่วยเป็นเอดส์เร็วขึ้น เนื่องจากปัจจุบันเยาวชนมีค่านิยมที่ยอมรับการมีเพศสัมพันธ์แบบก่อนการแต่งงาน เพิ่มขึ้น หรือนิยมมีเพศสัมพันธ์ตั้งแต่อายุยังน้อย และส่วนใหญ่เป็นเพศสัมพันธ์แบบไม่ป้องกัน การมีเพศสัมพันธ์ระหว่างชายกับชายมีแนวโน้มสูงขึ้น จึงส่งผลให้เยาวชนติดเชื้อโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์เพิ่มมากขึ้น

สถานการณ์โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ในประเทศไทย ตามข้อมูลระบาดวิทยาและข้อมูลพื้นฐานของหน่วยงานที่ให้บริการคัดกรองและรักษาโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ พบว่าปีพ.ศ. 2557 - 2562 อัตราการติดเชื้อโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์เพิ่มขึ้นจาก 103.4 ต่อประชากรแสนคนเป็น 212.66 ต่อแสนประชากร ทั้งนี้โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ 5 โรคหลัก ได้แก่ โรคหนองใน โรคหนองในเทียม โรคซิฟิลิส โรคแผลริมอ่อน และโรคกามโรคของต่อมและท่อน้ำเหลืองมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นทุกปี จำนวนน้อยสุดในปี พ.ศ. 2557 อัตราป่วย 103.37 ต่อแสนประชากรและในปี พ.ศ. 2562 มีอัตราป่วยเป็น 212.66 ต่อแสนประชากร เช่นเดียวกับโรคซิฟิลิสมีแนวโน้มสูงขึ้นเช่นเดียวกัน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557 วัยรุ่นอายุ 15 - 24 ปี มีอัตราป่วย 8.33 ต่อแสนประชากร และเพิ่มสูงเป็น 34.5 ต่อแสนประชากรในปี พ.ศ. 2562 ส่วนโรคหนองใน เป็นโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ที่มีอัตราป่วยสูงสุดสำหรับวัยรุ่นอายุ 15 - 24 ปี ในปีพ.ศ. 2560 ที่อัตราป่วย 69.12 ต่อแสนประชากร และลดลงเป็นลำดับในปีพ.ศ. 2561 และพ.ศ. 2562 ดังแสดงในภาพ 14

ภาพ 14 อัตราป่วยกลุ่มอายุ 15 - 24 ปี ด้วยโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ประเทศไทย ปีงบประมาณ 2557 - 2562

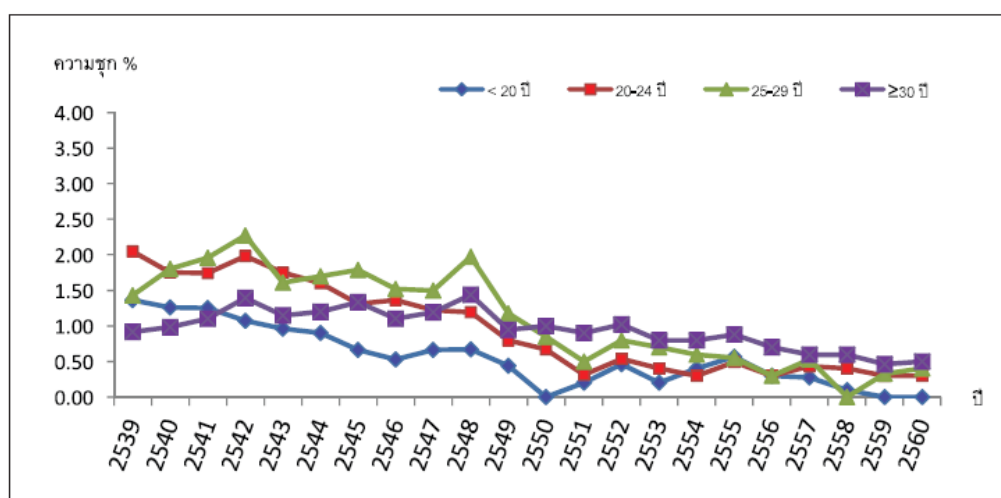
ที่มา: รายงานเรื่อง “Sex ปลอดภัย วันลอยกระทง”, กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข

สำหรับการใช้ถุงยางอนามัยพบว่า มีการใช้ถุงยางอนามัยเมื่อมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกร้อยละ 50 ในปี พ.ศ. 2556 และเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 67.9 ในปี พ.ศ. 2559 สัดส่วนในการใช้ถุงยางอนามัยเมื่อมีเพศสัมพันธ์กับคู่นอนทุกประเภทอยู่ในระดับต่ำ ทั้งในนักเรียนชายและนักเรียนหญิง โดยนักเรียนชายใช้ถุงยางอนามัยสูงสุดกับพนักงานบริการหญิงร้อยละ 53.6 และนักเรียนหญิงใช้ถุงยางอนามัยกับชายอื่นร้อยละ 46.3⁽⁸⁵⁾

1.1 สถานการณ์เด็กติดเชื้อ HIV

สถานการณ์การติดเชื้อ HIV ประเทศไทย ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2539 - 2560 พบว่า การติดเชื้อในทุกกลุ่มอายุมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยกลุ่มเด็กที่อายุต่ำกว่า 20 ปี มีเปอร์เซ็นต์ความชุกของผู้ติดเชื้อในปีพ.ศ. 2550 และพ.ศ. 2560 อยู่ในระดับร้อยละ 0.00 เช่นเดียวกับกลุ่มอายุ 25 - 29 ปี ที่มีเปอร์เซ็นต์ความชุกของผู้ติดเชื้อเป็น 0.00 ในปี พ.ศ. 2558⁽⁸⁶⁾ ดังแสดงในภาพ 15

ภาพ 15 ร้อยละความชุกของผู้ติดเชื้อเอชไอวีในประเทศไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2539 - 2560

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าเปอร์เซ็นต์ของการติดเชื้อจะลดลงแต่ก็ไม่ได้หมายความว่า ไม่มีเด็กที่ติดเชื้อเอชไอวี จากรายงานความก้าวหน้าของประเทศไทยและการแก้ไขปัญหาเอดส์ ปี พ.ศ. 2561 ทำให้ทราบถึงจำนวนผู้ติดเชื้อรายใหม่เป็นวัยเด็กดังแสดงในตาราง 12

ตาราง 12 จำนวนเด็กติดเชื้อ HIV/AIDS ระหว่างปี พ.ศ. 2558 - 2560

การคาดประมาณ	2558	2559	2560
จำนวนเด็กติดเชื้อฯ รายใหม่	<100	75	68
- เป็นเพศหญิง	<50	36	33
รวมผู้ติดเชื้อเอชไอวีที่มีชีวิต	4,100	4,019	3,388

และในรายงานความก้าวหน้าของประเทศไทยและการแก้ไขปัญหาเอดส์ ปี พ.ศ. 2561⁽⁸⁷⁾ ยังพูดถึงถึงการติดเชื้อเอชไอวีรายใหม่ในเด็กที่ติดจากแม่สู่ลูก (MTCT) อัตราการติดเชื้อเอชไอวีรายใหม่ในเด็ก

ที่ติดจากแม่สู่ลูกมีแนวโน้มลดลงจากร้อยละ 3.75 ในปีพ.ศ. 2553 เป็นร้อยละ 1.68 ในปีพ.ศ. 2560 ดังแสดงในตาราง 13

ตาราง 13 อัตราการถ่ายทอดเชื้อ HIV จากแม่สู่ลูก ระหว่างปีพ.ศ. 2553 – 2560

การคาดประมาณ	2553	2554	2555	2556	2557	2558	2559	2560
อัตราการถ่ายทอดเชื้อเอชไอวีจากแม่สู่ลูก (ตามแบบจำลองทางคณิตศาสตร์ Spectrum-AEM 2560)	3.75%	3.00%	2.74%	2.30%	2.13%	1.91%	1.79%	1.68%

สำหรับกลุ่มเยาวชนอายุ 15 - 24 ปี ถือเป็นกลุ่มที่มีอัตราการติดเชื้อเอชไอวีและโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์สูง จากผลการเฝ้าระวังพฤติกรรมกับการติดเชื้อเอชไอวี ในประชากรกลุ่มนักเรียนชั้น ม. 5 และนักเรียนอาชีวศึกษาระดับ ปวช. 2 เพื่อให้ทราบถึงสถานการณ์ปัจจุบันและแนวโน้มของพฤติกรรมที่สัมพันธ์กับการติดเชื้อเอชไอวี ตามที่แสดงในตารางที่ 14 พบว่านักเรียนที่มีประวัติเคยมีเพศสัมพันธ์แล้วมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ได้แก่ กลุ่มนักเรียนชาย ม.5 และนักเรียนชายอาชีวศึกษาชั้น ปวช. 2 ซึ่งมีอัตราเพิ่มขึ้นในปี พ.ศ. 2561 - 2562 ส่วนนักเรียนที่มีประวัติเคยมีเพศสัมพันธ์แล้วมีแนวโน้มลดลง ได้แก่กลุ่มนักเรียนหญิง ม.5 และนักเรียนหญิงอาชีวศึกษาชั้น ปวช. 2 ซึ่งมีอัตราลดลง ในปี พ.ศ. 2561 – 2562 นอกจากนี้พบว่าอายุเฉลี่ยเมื่อมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกในกลุ่มนักเรียนอายุระหว่าง 15 - 17 ปี อายุเฉลี่ยการมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกของนักเรียนชาย ม. 5 คือ อายุ 15 ปี 2 เดือน กลุ่มนักเรียนหญิง ม. 5 คือ อายุ 15 ปี 5 เดือน

ตาราง 14 ค่ามัธยฐานร้อยละของพฤติกรรมทางเพศของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 และนักเรียนอาชีวศึกษา ชั้นประกาศนียบัตรปีที่ 2^{(88, 89)(88, 89)}

กลุ่มนักเรียน	ปี พ.ศ.	เคยมีเพศสัมพันธ์แล้ว	อายุเฉลี่ยเมื่อมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรก (ปี)	ใช้ถุงยางอนามัยเมื่อมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรก
นักเรียนชาย ม. 5	2559	23.60	15.10	71.90
	2560	25.60	15.20	74.10
	2561	24.10	15.10	75.00
	2562	24.40	15.20	77.60
นักเรียนหญิง ม. 5	2559	18.70	15.40	73.00
	2560	17.70	15.20	76.90
	2561	16.90	15.50	79.00
	2562	16.20	15.40	80.00
นักเรียนชาย ปวช. 2	2559	43.20	15.30	67.00
	2560	41.00	15.20	69.50

กลุ่มนักเรียน	ปี พ.ศ.	เคยมีเพศสัมพันธ์แล้ว	อายุเฉลี่ยเมื่อมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรก (ปี)	ใช้ถุงยางอนามัยเมื่อมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรก
นักเรียนหญิง ปวช. 2	2561	39.9	15.3	71.4
	2562	41.6	15.1	72.4
	2559	44.9	15.5	70.3
	2560	43.6	15.5	74.6
	2561	41.6	15.6	75.1
	2562	39.2	15.5	77.6

ที่มา: สำนักระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค

1.2 สถานการณ์แม่วัยรุ่นในประเทศไทย

การตั้งครรภ์ในวัยรุ่นเป็นเรื่องที่ทั่วโลกให้ความสำคัญ องค์การสหประชาชาติได้กำหนดให้การลดอัตราการคลอดในวัยรุ่นอายุ 15 - 19 ปี เป็นหนึ่งในตัวชี้วัดของเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (millennium development goals, MDGs) และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (sustainable development goals, SDGs) กำหนดให้การลดอัตราการคลอดในวัยรุ่นอายุ 10 - 14 ปี และอายุ 15 - 19 ปี เป็นส่วนหนึ่งของตัวชี้วัดในการบรรลุเป้าหมายว่าด้วยการสร้างหลักประกันให้คนมีชีวิตที่มีคุณภาพและส่งเสริมสุขภาวะที่ดีของคนทุกเพศทุกวัยที่นานาชาติต้องการบรรลุให้ได้ภายในปี พ.ศ. 2573⁽⁹⁰⁾ และในการติดตามสถานการณ์การตั้งครรภ์ในวัยรุ่นขององค์การระหว่างประเทศ เช่น องค์การสหประชาชาติ และองค์การอนามัยโลก ได้ใช้อัตราคลอดในวัยรุ่นอายุ 15 - 19 ปี (adolescent birth Rate) แทนอัตราการตั้งครรภ์ ซึ่งรวมถึงการตั้งครรภ์ที่สิ้นสุดลงการคลอดมีชีพ (live birth) การคลอดไร้ชีพ (stillbirth) การทำแท้ง (induced abortion) และการแท้งเอง (miscarriage) ซึ่งเป็นไปได้ยากในทางปฏิบัติในหลายประเทศ

สำหรับประเทศไทยจากข้อมูลพบว่าอัตราการคลอดของหญิงอายุ 10 - 14 ปี และ 15 - 19 ปี ระหว่างปี พ.ศ. 2550 - 2560 นั้นมีอัตราลดลงตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556 เป็นต้นมา ดังแสดงในตารางที่ 15 แต่ยังถือว่าสูงกว่าประเทศในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิกที่มีค่าเฉลี่ยที่ 16 ต่อ 1,000 คน และประเทศไทยยังคงจัดอยู่ในกลุ่มประเทศพัฒนาน้อย (less developed regions) ใกล้เคียงกับประเทศอินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ กัมพูชา ติมอร์ และหลายประเทศในยุโรป⁽⁹¹⁾ สำหรับวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์ขณะกำลังศึกษาพบว่า ร้อยละ 37.4 หยุดเรียน/ลาออก ร้อยละ 19.9 พักการเรียนชั่วคราว ร้อยละ 23.3 ได้เรียนต่อในสถานศึกษาเดิม และมีเพียงร้อยละ 5.1 ที่จบการศึกษา และเมื่อคลอดบุตรแล้วร้อยละ 48.6 อยู่บ้านเลี้ยงลูก ร้อยละ 24.1 กลับไปเรียนที่เดิม ร้อยละ 16.9 เรียนนอกกระบบโรงเรียน⁽⁹²⁾

ตาราง 15 อัตราการคลอดของหญิงอายุ 10 - 14 ปี และ 15-19 ปี ระหว่างปี พ.ศ. 2550 - 2563

ปี พ.ศ.	หญิงอายุ 10 - 14 ปี			หญิงอายุ 15 - 19 ปี		
	หญิงที่คลอดบุตร	หญิงทั้งหมด	อัตรา: 1,000	หญิงที่คลอดบุตร	หญิงทั้งหมด	อัตรา: 1,000
2550	2,654	2,395,156	1.1	116,086	2,333,403	49.7
2551	2,745	2,384,707	1.2	118,921	2,371,583	50.1
2552	2,928	2,339,177	1.3	119,828	2,390,695	50.1
2553	3,074	2,272,507	1.4	120,115	2,399,446	50.1
2554	3,417	2,196,350	1.6	128,763	2,413,063	53.4
2555	3,710	2,096,028	1.8	128,493	2,404,152	53.4
2556	3,415	2,024,332	1.7	121,960	2,386,492	51.1
2557	3,213	1,991,041	1.6	112,278	2,342,738	47.9
2558	2,988	1,963,728	1.5	101,301	2,262,832	44.8
2559	2,746	1,941,436	1.4	91,838	2,162,983	42.5
2560	2,559	1,942,522	1.3	82,019	2,072,138	39.6
2561	2,385	1,943,238	1.2	70,181	2,003,012	35.0
2562	2180	1,933,318	1.1	61,651	1,971,371	31.3
2563	1,783	1,912,480	0.9	56,074	1,955,525	28.7

ที่มา: กรมอนามัย สำนักงานการเจริญพันธุ์ กระทรวงสาธารณสุข⁽⁹³⁾

สำหรับปัญหาที่อาจเกิดขึ้นจากการตั้งครรภ์ของวัยรุ่น เกิดได้ทั้งต่อตัวบุคคล ครอบครัว ชุมชน สังคมในระยะสั้นและระยะยาว เช่น สุขภาพ การตั้งครรภ์ในช่วงวัยที่ร่างกายยังเจริญเติบโตไม่เต็มที่ที่มีโอกาสเกิดภาวะแทรกซ้อนสูงกว่าการตั้งครรภ์ในวัยผู้ใหญ่ ได้แก่ ภาวะซีดในการตั้งครรภ์ ภาวะตกเลือดหลังคลอด และภาวะป่วยทางจิต และส่งผลต่อสุขภาพของทารกในครรภ์ โดยเพิ่มความเสี่ยงต่อการคลอดก่อนกำหนด การเสียชีวิตหลังคลอด เด็กทารกน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์หรือมีความผิดปกติแต่กำเนิด ซึ่งจะเห็นได้จากข้อมูลในตารางที่ 16 กลุ่มแม่อายุ 10 - 14 ปีจะคลอดบุตรที่มีน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์มากกว่ากลุ่มแม่อายุ 15 - 19 ปี นอกจากนั้นแม่วัยรุ่นจะเสียโอกาสทางการศึกษา หรือส่งผลต่อการประกอบอาชีพและหารายได้ในอนาคต และเด็กที่เกิดจากความไม่พร้อมในการเลี้ยงดู อาจทำให้ถูกทอดทิ้ง หรือเติบโตมาอย่างไม่มีคุณภาพ

ตาราง 16 ร้อยละของเด็กแรกเกิดน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์จำแนกตามอายุของแม่ ปี พ.ศ. 2550 - 2563

ปี พ.ศ.	แม่อายุ 10 - 14 ปี	แม่อายุ 15 - 19 ปี	แม่ทุกกลุ่มอายุ
2550	17.70	12.00	9.50
2551	17.40	12.40	9.60
2552	19.30	13.10	10.20
2553	17.80	12.80	10.40
2554	18.50	12.40	9.60
2555	17.10	12.60	9.60
2556	18.60	13.40	10.10
2557	19.10	13.00	9.90

ปี พ.ศ.	แม่อายุ 10 – 14 ปี	แม่อายุ 15 – 19 ปี	แม่ทุกกลุ่มอายุ
2558	18.30	13.50	10.10
2559	21.20	14.90	10.70
2560	20.3	15.10	10.60
2561	22.5	15.5	10.9
2562	19.4	14.3	10.1
2563	19.2	13.1	9.5

ที่มา: กรมอนามัย สำนักอนามัยการเจริญพันธุ์ กระทรวงสาธารณสุข⁽⁹³⁾

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลสำหรับการศึกษาด้วยตนเองในการเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสวัสดิการสำหรับแม่วัยรุ่น และเด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ และโรคติดต่อร้ายแรง
2. เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานสำหรับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการดูแลแม่วัยรุ่น และเด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ และโรคติดต่อร้ายแรง

3. นิยามเฉพาะที่ใช้ในคู่มือ

แม่วัยรุ่น หมายถึง บุคคลซึ่งตั้งครรภ์และมีอายุต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์ทุกคน

เด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ หรือโรคติดต่อร้ายแรง หมายถึง เด็กที่ติดเชื้อ หรือพักอาศัยร่วมกับผู้ติดเชื้อ HIV/AIDs หรือโรคติดต่อร้ายแรง

4. กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

พระราชบัญญัติการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พ.ศ.2559⁽⁹⁴⁾

กฎกระทรวง กำหนดประเภทของสถานประกอบกิจการและการดำเนินการของสถานประกอบกิจการในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นแก่ลูกจ้างซึ่งเป็นวัยรุ่น พ.ศ. 2561

กฎกระทรวง กำหนดประเภทสถานศึกษาและการดำเนินการของสถานศึกษาในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พ.ศ. 2561

กฎกระทรวง กำหนดประเภทของสถานบริการและการดำเนินการของสถานบริการในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ พ.ศ. 2562

กฎกระทรวง การจัดสวัสดิการสังคมที่เกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พ.ศ. 2563

ประกาศกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการส่งเสริมสนับสนุน การให้คำปรึกษาแนะนำและดำเนินการอื่นที่เกี่ยวข้องในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น

ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง แนวปฏิบัติในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นของสถานศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ

พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551⁽⁴⁷⁾

พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2)
พ.ศ. 2550⁽⁶⁾

พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546⁽⁹⁵⁾

กฎกระทรวง กำหนดเด็กที่อยู่ในสภาพที่จำเป็นต้องได้รับการสงเคราะห์ พ.ศ. 2549⁽⁴⁸⁾

ระเบียบคณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติ ว่าด้วยการรับเงิน การจ่ายเงิน การเก็บรักษา
เงิน การจัดหาผลประโยชน์ และการจัดการกองทุนคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2548⁽⁴¹⁾

กฎกระทรวง ว่าด้วยการแบ่งระดับและการเทียบระดับการศึกษานอกระบบ การศึกษาตาม
อัธยาศัย พ.ศ. 2546⁽⁵⁰⁾

5. สวัสดิการ

สวัสดิการที่เกี่ยวข้องกับแม่วัยรุ่น และเด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ หรือโรคติดต่อร้ายแรง
แบ่งเป็น 3 ด้านที่สำคัญ ได้แก่ สวัสดิการด้านการศึกษา, สวัสดิการด้านสังคมและเศรษฐกิจ และ
สวัสดิการด้านสุขภาพ มีดังนี้

1. สวัสดิการด้านการศึกษา

- 1.1 เงินอุดหนุนรายหัวสำหรับนักเรียนโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์⁽⁵⁷⁾
- 1.2 เงินอุดหนุนสำหรับการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย⁽⁴³⁾

2. สวัสดิการด้านสังคมและเศรษฐกิจ

- 2.1 โครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด⁽⁹⁶⁾
- 2.2 บ้านพักเด็กและครอบครัว และสถานรองรับ^(48, 49, 59, 60, 95)
- 2.3 เงินสงเคราะห์ผู้ติดเชื้อเอดส์และครอบครัว⁽⁹⁷⁾
- 2.4 เงินสงเคราะห์เงินทุนประกอบอาชีพ (ผู้ติดเชื้อ/ครอบครัวผู้ติดเชื้อ)⁽⁹⁷⁾
- 2.5 เบี้ยยังชีพผู้ป่วยเอดส์⁽⁹⁸⁾

3. สวัสดิการด้านสุขภาพ

- 3.1 หลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (บัตรทอง)⁽⁹⁹⁾
- 3.2 สวัสดิการรักษายาบาลข้าราชการ (บุตรคนที่ 1-3)⁽³¹⁾

5.1 ภาพรวมการจัดสวัสดิการแม่วัยรุ่น และเด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ และ โรคติดต่อร้ายแรง

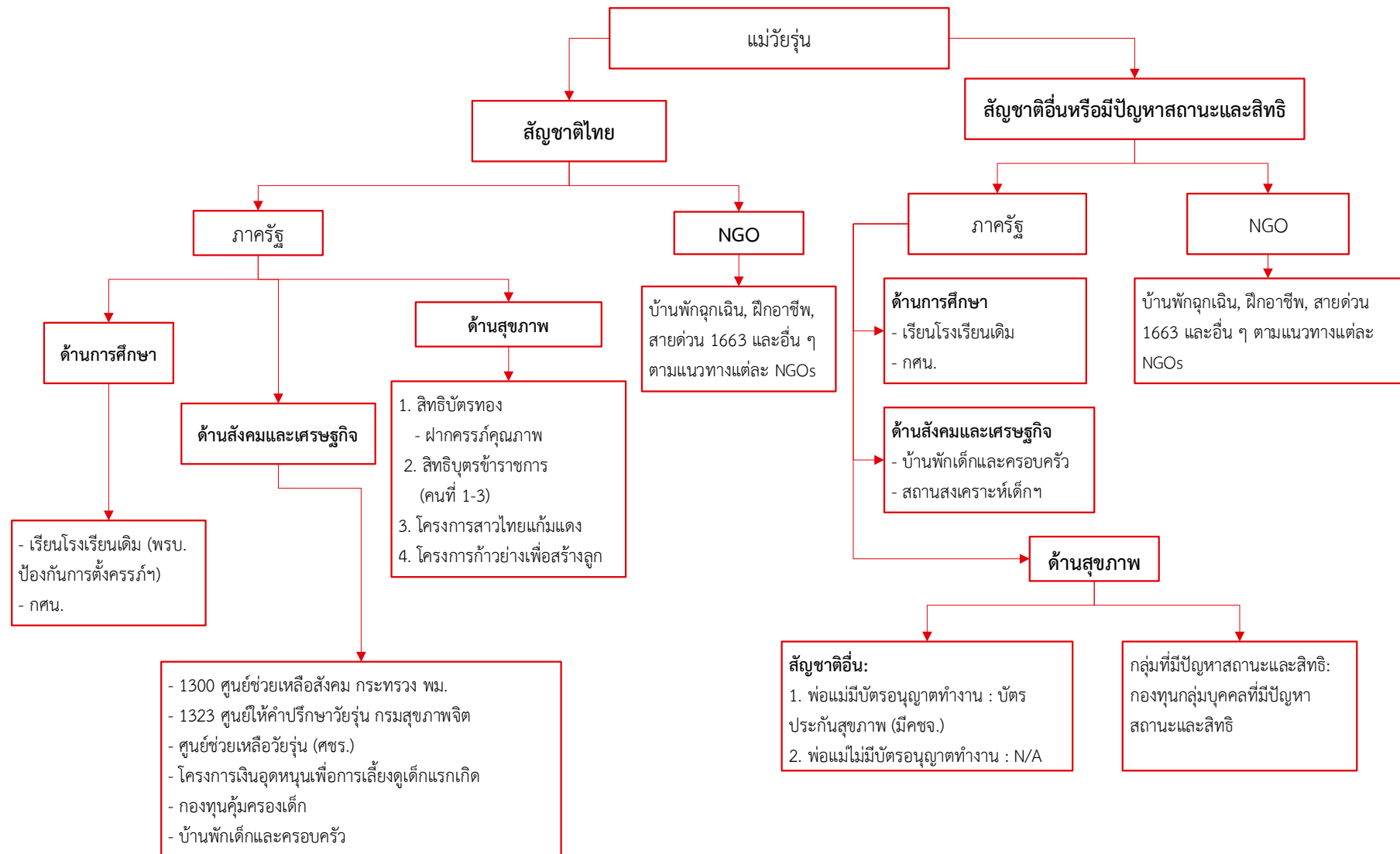
จากภาพ 16 เด็กสัญชาติไทย สัญชาติอื่นหรือเด็กที่มีปัญหาสถานะและสิทธิที่ตั้งครรภ์ไม่พร้อม
จะได้รับสวัสดิการด้านการศึกษาจากภาครัฐตามพระราชบัญญัติการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์
ในวัยรุ่น พ.ศ. 2559 คือ เด็กที่ตั้งครรภ์สามารถเรียนต่อจนจบได้โดยไม่ต้องพักการเรียน หรือถูกบังคับให้
ย้ายไปเรียนที่อื่น หรือเด็กสามารถที่จะย้ายโรงเรียนจากโรงเรียนเดิมมาเรียนในระบบ กศน. ได้เช่นกัน

สำหรับสวัสดิการด้านสังคมและเศรษฐกิจ ที่เด็กทั้ง 3 กลุ่มสามารถได้รับเหมือนกันคือ เมื่อตั้งครammerไม่พร้อมและต้องการปรึกษาสามารถโทรปรึกษาที่ Hotline 1663 หรือ 1300 ศูนย์ช่วยเหลือสังคม กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ รวมทั้งเข้ารับการปรึกษาที่คลินิกวัยรุ่น หรือ หากมีความจำเป็นต้องการที่พักระหว่างรอคลอดสามารถเข้าพักที่บ้านพักเด็กฯ หรือบ้านพักฉุกเฉินของ NGOs ต่าง ๆ ได้ เด็กสัญชาติไทยยังได้รับสวัสดิการเพิ่มเติมด้านสังคมและเศรษฐกิจ คือ เมื่อแม่วัยรุ่นคลอดบุตรแล้วจะสามารถขอรับเงินสงเคราะห์บุตรในโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด แต่ครอบครัวต้องมีรายได้เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดของโครงการฯ

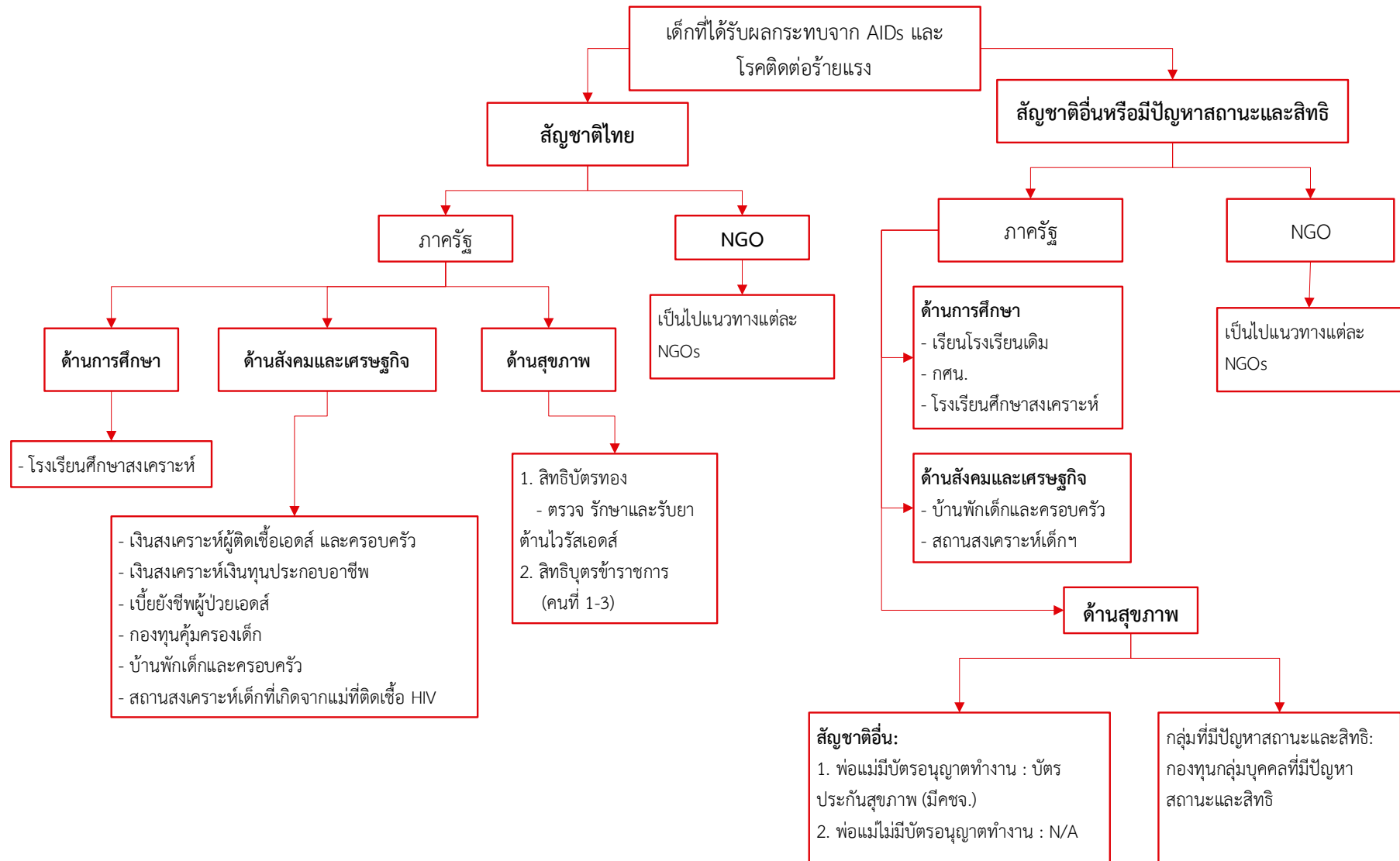
ส่วนสวัสดิการด้านสุขภาพเด็กทุกสัญชาติ และเด็กที่มีปัญหาทางสถานะและสิทธิจะได้รับการตรวจรักษา ฝากครรภ์ ตามสิทธิหลักประกันทางสุขภาพของตนเอง แต่มีบางสวัสดิการที่ให้เฉพาะเด็กสัญชาติไทยเท่านั้น เช่น โครงการสาวไทยแก้มแดง และโครงการก้าวอย่างเพื่อสร้างลูก ซึ่งเป็นโครงการที่ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการเตรียมตัว ดูแลครรภ์ คลอดบุตร และการดูแลบุตรหลังคลอด ผ่านระบบ online ต่าง ๆ เช่น Facebook หรือ Application

ภาพ 17 แสดงสวัสดิการสำหรับเด็กที่ได้รับผลกระทบจาก AIDs โดยแบ่งเป็นกลุ่มเด็กสัญชาติไทยและกลุ่มเด็กสัญชาติอื่นและกลุ่มเด็กที่มีปัญหาสถานะและสิทธิ ซึ่งเด็กทั้ง 2 กลุ่มจะได้รับสวัสดิการด้านการศึกษาเหมือนกัน คือ เด็กสามารถเข้าศึกษาได้ที่โรงเรียนสงเคราะห์ศึกษาหากเป็นเด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ สำหรับสวัสดิการด้านสังคมและเศรษฐกิจ ที่เด็กทั้ง 3 กลุ่มสามารถได้รับเหมือนกันคือ สถานแรกรับ สถานสงเคราะห์และกองทุนคุ้มครองเด็ก แต่เด็กสัญชาติไทยที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์จะได้รับเงินสงเคราะห์เพิ่มเติม ได้แก่ เบี้ยยังชีพผู้ป่วยเอดส์, เงินสงเคราะห์ผู้ติดเชื้อ HIVs และครอบครัว และเงินสงเคราะห์เงินทุนประกอบอาชีพสำหรับครอบครัวที่มีผู้ป่วยเอดส์

ส่วนสวัสดิการด้านสุขภาพเด็กทุกสัญชาติ และเด็กที่มีปัญหาทางสถานะและสิทธิจะได้รับสิทธิหลักประกันทางสุขภาพของตนเอง ในการตรวจรักษาทั้งโรคติดต่อร้ายแรงทางเพศสัมพันธ์ หรือโรคเอดส์ รวมทั้งการรับยาต้าน และตรวจติดตามประเมินอาการตลอดการรักษา

ภาพ 16 สวัสดิการสำหรับการดูแลแม่ไวยรุ่น

ภาพ 17 สวัสดิการสำหรับเด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ และโรคติดต่อร้ายแรง

5.2 การจัดสวัสดิการตามช่วงอายุของเด็ก

จากตาราง 17 การจัดสวัสดิการตามช่วงอายุของเด็กในกลุ่มแม่ข่ายรุ่น เด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรค AIDS/HIV และโรคติดต่อร้ายแรง แบ่งเป็น 5 ช่วงอายุ ดังนี้

1. เด็กแรกเกิด - 2 ปี

สำหรับเด็กในช่วงวัยนี้ ถ้าได้รับผลกระทบจากโรค AIDS สามารถลงทะเบียนขอรับเบี้ยยังชีพผู้ป่วยเอดส์ จำนวน 500 บาทต่อเดือน หรือหากเด็กอาศัยอยู่ในครอบครัวที่มีผู้ติดเชื้อเอดส์ จะขอเงินสงเคราะห์ผู้ติดเชื้อ AIDS และครอบครัว ครอบครัวละไม่เกิน 2,000 บาท ติดต่อกันได้ไม่เกิน 3 ครั้ง หรือการสงเคราะห์เงินทุนประกอบอาชีพสำหรับสตรีที่ติดเชื้อ หรือได้รับผลกระทบจากปัญหาเอดส์ ได้รายละเอียดไม่เกิน 5,000 บาท ของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ซึ่งเป็นสวัสดิการสำหรับเด็กสัญชาติไทยเท่านั้น หากเป็นเด็กสัญชาติอื่น หรือกลุ่มที่ปัญหาทางสถานะและสิทธิ จะได้รับสวัสดิการด้านสังคมและเศรษฐกิจกรณีที่ไม่มีการพักอาศัย หรือถูกทอดทิ้งหากเป็นเด็กที่เป็นเอดส์สามารถส่งตัวมาที่บ้านพักเด็กฯ หรือสถานสงเคราะห์เด็กอ่อนได้เช่นเดียวกัน ส่วนสวัสดิการด้านสุขภาพ จะได้รับสิทธิตามสัญชาติของเด็ก ซึ่งในทุกสิทธิจะมีการตรวจรักษาและรับยาต้านไวรัส ในกรณีที่เด็กติดเชื้อเอดส์

ส่วนบุตรอายุแรกเกิด - 6 ปี ที่เกิดจากแม่ข่ายรุ่น แม่สามารถขอรับเงินสงเคราะห์จากโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดได้เดือนละ 600 บาท แต่แม่ข่ายรุ่นต้องมีคุณสมบัติเป็นไปตามเกณฑ์ของโครงการ เช่น รายได้ครอบครัวเฉลี่ยไม่เกิน 100,000 บาท/ครอบครัว เป็นต้น

2. อายุ 3 - 6 ปี

เด็กอายุ 3 - 6 ปี จะได้รับสวัสดิการสำหรับเด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรค AIDS/HIV และโรคติดต่อร้ายแรงเช่นเดียวกับเด็กที่อยู่ในช่วงอายุแรกเกิด - 2 ปี

3. อายุ 7 - 12 ปี

ตามพระราชบัญญัติการป้องกันและแก้ไขปัญหการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พ.ศ. 2559 นิยามคำว่า “วัยรุ่น” หมายความว่า บุคคลอายุเกิน 10 ปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึงยี่สิบปีบริบูรณ์ ดังนั้นเด็กที่ตั้งครรภ์ในช่วงอายุดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นเด็กสัญชาติไทย สัญชาติอื่น หรือเด็กที่มีปัญหาสถานะและสิทธิ สามารถเรียนต่อในโรงเรียนเดิมได้ตามสิทธิในพระราชบัญญัติ หรือหากต้องการย้ายโรงเรียนก็ได้เช่นเดียวกัน ส่วนเด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรค AIDS/HIV และโรคติดต่อร้ายแรง สามารถเข้าเรียนที่โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ได้

สำหรับสวัสดิการด้านสังคมและเศรษฐกิจ แม่ข่ายรุ่นที่มีปัญหาไม่พร้อมในการตั้งครรภ์สามารถโทรปรึกษาสายด่วน หรือเข้าพักที่บ้านพักเด็กฯ ทุกจังหวัด, บ้านพักฉุกเฉิน กรณีที่ไม่สามารถพักอาศัยอยู่กับครอบครัว และสามารถยุติการตั้งครรภ์ได้ภายใต้เงื่อนไขของกฎหมาย โดยได้รับการรักษาความลับและบริการที่ปลอดภัย ไม่มีค่าใช้จ่าย ตามสิทธิในพระราชบัญญัติการป้องกันและแก้ไขปัญหการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พ.ศ. 2559 ส่วนเด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ จะได้รับสวัสดิการเช่นเดียวกับเด็กในกลุ่มอายุ 3 - 6 ปี

4. อายุ 13 – 15 ปี

เด็กอายุ 13 – 15 ปี จะได้รับสวัสดิการสำหรับแม่เลี้ยงเดี่ยว และเด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรค AIDS/HIV และโรคติดต่อร้ายแรงเช่นเดียวกับเด็กที่อยู่ในช่วงอายุ 7 – 12 ปี

5. อายุ 16 – 18 ปี

เด็กอายุ 16 – 18 ปี จะได้รับสวัสดิการสำหรับแม่เลี้ยงเดี่ยว และเด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรค AIDS/HIV และโรคติดต่อร้ายแรงเช่นเดียวกับเด็กที่อยู่ในช่วงอายุ 13 – 15 ปี

ตาราง 17 การจัดสวัสดิการสำหรับการดูแลเด็กกลุ่มแม่วัยรุ่น เด็กที่ได้รับกระทบจากโรคเอดส์ และโรคติดต่อร้ายแรงตามช่วยวัย

กลุ่มอายุ	สวัสดิการด้านการศึกษา (เด็กสัญชาติไทย, สัญชาติอื่นและกลุ่มที่มี ปัญหาสถานะและสิทธิ)	สวัสดิการด้านสังคมและเศรษฐกิจ		สวัสดิการด้านสุขภาพ		
		สัญชาติไทย	สัญชาติอื่นและกลุ่ม มีปัญหาสถานะและ สิทธิ	สัญชาติไทย	สัญชาติอื่น	มีปัญหาสถานะ และสิทธิ
แรกเกิด – 2 ปี		แม่วัยรุ่น - โครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด (บุตรอายุ 0-6 ปี) เด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ - เปียยังชีพผู้ป่วยเอดส์ - เงินสงเคราะห์ผู้ติดเชื้อ AIDs และครอบครัว - เงินสงเคราะห์เงินทุนประกอบอาชีพ - กองทุนคุ้มครองเด็ก - สถานสงเคราะห์เด็กอ่อน	- บ้านพักเด็กและครอบครัว - บ้านพักฉุกเฉิน - สถานสงเคราะห์เด็กอ่อนที่เกิดจากแม่ที่เป็น AIDs - Hotline 1300, 1323, 1663	1. สิทธิบัตรทอง - ฝากครรภ์, คลอดบุตร - รักษาและรับยาต้านไวรัส 2. สิทธิบุตร ข้าราชการ (คนที่ 1 – 3) 3. โครงการสาวไทยแถมแดง 4. โครงการก้าวอย่างเพื่อสร้างลูก	กรณี 1 พ่อแม่มีบัตรอนุญาตทำงาน : บัตรประกันสุขภาพ (เสียค่าใช้จ่าย) ฝากครรภ์, คลอดบุตรและรับยาต้านไวรัสได้ กรณี 2 พ่อแม่ไม่มีบัตรอนุญาตทำงาน: N/A	กองทุนบุคคลที่มีปัญหาสถานะและสิทธิ - ฝากครรภ์/คลอดบุตร ได้ - รับยาต้านไวรัสได้
3 – 6 ปี						
7 – 12 ปี	แม่วัยรุ่น - เรียนในโรงเรียนเดิม (พรบ.ป้องกันการตั้งครรภ์) - กศน. (อายุ 15 ปีขึ้นไป) เด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ - โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์	แม่วัยรุ่น - บ้านพักเด็กและครอบครัว - บ้านพักฉุกเฉิน (NGOs) - Hotline (ภาครัฐ 1300, 1323, 1663 NGOs) เด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ - เปียยังชีพผู้ป่วยเอดส์ - เงินสงเคราะห์ผู้ติดเชื้อ AIDs และครอบครัว - เงินสงเคราะห์เงินทุนประกอบอาชีพ - กองทุนคุ้มครองเด็ก - บ้านพักเด็กและครอบครัว - สถานสงเคราะห์				
13 – 15 ปี						
16 – 18 ปี						

6. กระบวนการดูแลแม่วัยรุ่น และเด็กที่ได้รับผลกระทบจากเอดส์และโรคติดต่อร้ายแรง

เพื่อให้เห็นภาพกระบวนการช่วยเหลือแม่วัยรุ่น และกลุ่มเด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์หรือโรคติดต่อร้ายแรงอย่างชัดเจน จึงแบ่งแผนภาพเป็น 2 แผนภาพ คือ ภาพ 18 แสดงกระบวนการช่วยเหลือแม่วัยรุ่น และภาพ 19 แสดงกระบวนการช่วยเหลือเด็กที่ได้รับผลกระทบจากเอดส์และโรคติดต่อร้ายแรง โดยมีรายละเอียดดังนี้

ภาพ 18 แสดงกระบวนการช่วยเหลือแม่วัยรุ่น ด้วยการแบ่งแม่วัยรุ่นเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่เมื่อทราบว่าตนเองตั้งครรภ์แล้วหยุดเรียน กับกลุ่มที่เรียนต่อ ในกลุ่มที่หยุดเรียนอาจจะหยุดเรียนแล้วอาศัยอยู่ในบ้านหรือที่พักของตนเอง กับเด็กที่ตั้งครรภ์แล้วไม่สามารถอาศัยอยู่ที่บ้าน หรือที่พักของตนเองได้จากหลากหลายสาเหตุ แม่วัยรุ่นที่ประสบปัญหานี้สามารถขอรับการช่วยเหลือจากบ้านพักเด็กฯ ที่มีครอบคลุม 77 จังหวัด หรือบ้านพักฉุกเฉินของ NGOs ต่าง ๆ เพื่อรอคลอดบุตร อย่างไรก็ตามแม่วัยรุ่นทั้งสองกลุ่มเมื่อทราบว่าตนเองตั้งครรภ์ควรเข้ารับการตรวจร่างกาย ตรวจครรภ์ ประเมินคัดกรอง หากพร้อมที่จะตั้งครรภ์ก็ดำเนินการฝากครรภ์ ซึ่งเด็กทุกกลุ่มสัญชาติ หรือเด็กที่มีปัญหาสถานะและสิทธิที่ลงทะเบียนในกองทุนสุขภาพสำหรับผู้มีปัญหามาและสิทธิ สามารถใช้สวัสดิการสุขภาพนี้ได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย แต่ถ้าไม่พร้อมตั้งครรภ์ จะเข้าสู่กระบวนการรับคำปรึกษาทางเลือก ประเมินครรภ์ และสภาพจิตใจของแม่ (คลินิกวัยรุ่น) แต่หากยืนยันต้องการยุติตั้งครรภ์ ต้องให้คุณหมอให้ความเห็นขอส่งการรักษา เพื่อยุติการตั้งครรภ์ตามกฎหมายและข้อบังคับแพทยสภาต่อไป ภายหลังจากยุติการตั้งครรภ์ แม่วัยรุ่นจะได้รับการให้คำปรึกษาเรื่องการคุมกำเนิด เพื่อการป้องกันการท้องซ้ำ รวมทั้งการวางแผนครอบครัวสำหรับแม่วัยรุ่นที่ใช้ชีวิตร่วมกับสามี

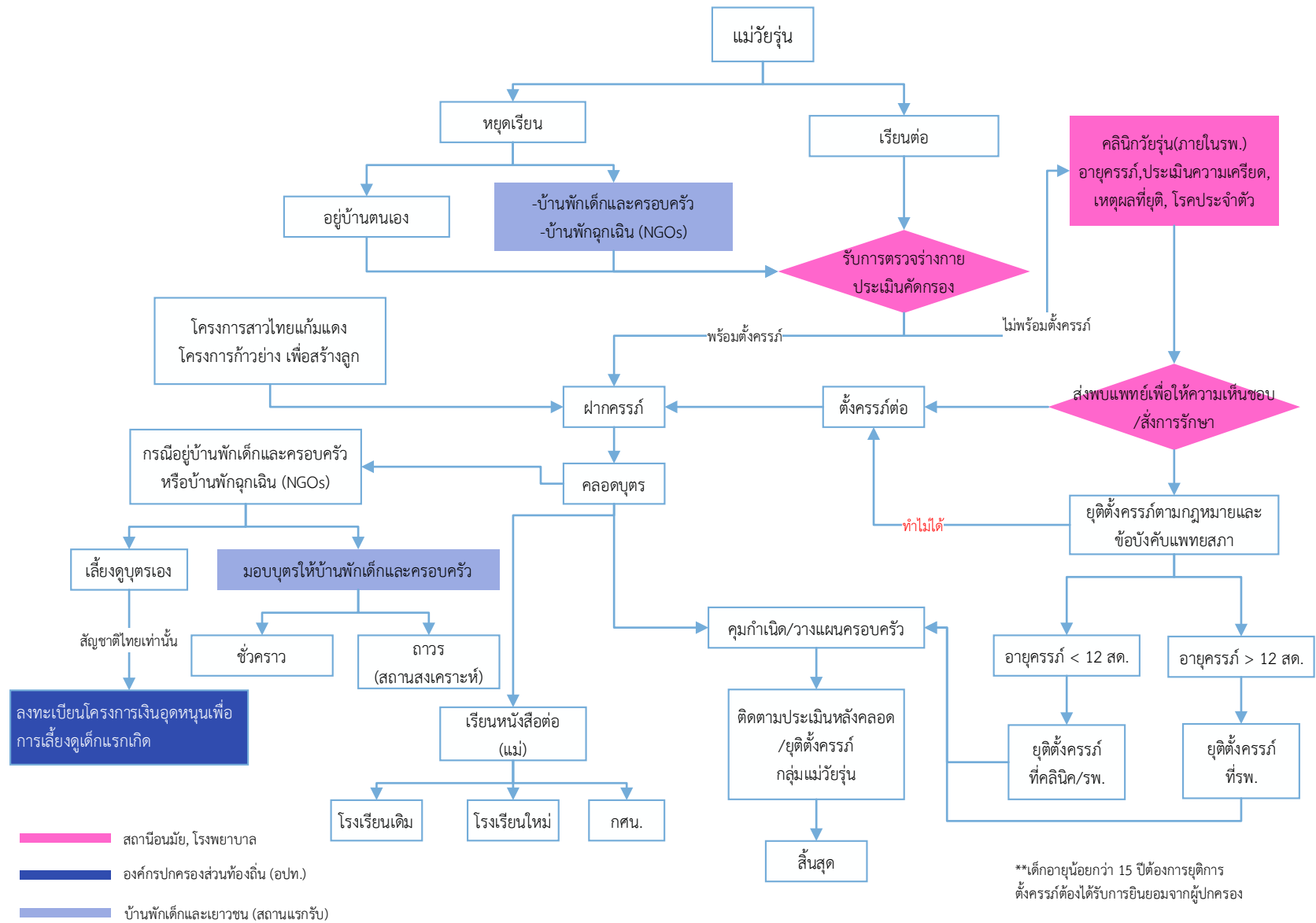
สำหรับแม่วัยรุ่นที่ตัดสินใจตั้งครรภ์ต่อจะเข้าสู่กระบวนการฝากครรภ์ รับการตรวจครรภ์ตามระยะเวลาที่กำหนด และคลอดบุตร ซึ่งสามารถใช้สวัสดิการสุขภาพตามสิทธิโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย แม่วัยรุ่นที่มีสัญชาติไทยจะได้รับข้อมูลเกี่ยวกับการดูแลตนเองเมื่อตั้งครรภ์ การทานอาหาร ยาหรือวิตามินที่จำเป็น รวมทั้งพัฒนาของบุตรที่อยู่ในครรภ์ ผ่าน Application ในโครงการก้าวอย่างเพื่อสร้างลูก และโครงการสาวไทยแถมแดง ต่อมาภายหลังจากคลอดบุตร บุตรจะได้รับสิทธิสุขภาพตามพ่อ แม่หรือผู้ปกครอง เช่น เด็กที่เกิดจากแม่วัยรุ่นสัญชาติอื่นที่มีบัตรประกันสุขภาพ เด็กที่เกิดมากจะมีสิทธิซื้อบัตรประกันสุขภาพ และได้รับสิทธิเช่นเดียวกับแม่ กรณีที่แม่วัยรุ่นมีปัญหามาและสิทธิ ถ้าเป็นแม่วัยรุ่นสัญชาติไทยสามารถลงทะเบียนในโครงการเงินอุดหนุนเด็กแรกเกิดได้เพื่อรับเงินอุดหนุนเดือนละ 600 บาทจนเด็กมีอายุ 6 ขวบ ส่วนแม่วัยรุ่นสัญชาติอื่นหรือผู้มีปัญหามาและสิทธิจะไม่สามารถรับสวัสดิการนี้ สำหรับกรณีแม่วัยรุ่นที่ไม่สามารถเลี้ยงดูบุตรได้ สามารถมอบบุตรให้บ้านพักเด็กฯ ดูแล ซึ่งลักษณะการยกบุตรให้บ้านพักเด็กฯ ดูแลจะมีทั้งแบบชั่วคราว คือ แม่จะต้องติดต่อบ้านพักเด็กฯ อย่างสม่ำเสมอ หากขาดการติดต่อเกิน 1 ปี สิทธิเด็กจะเป็นของบ้านพักเด็กฯ ซึ่งอาจจะมีการส่งชื่อเด็กไปที่ศูนย์รับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมต่อไป หรือแม่วัยรุ่นที่ต้องการยกบุตรของตนให้กับบ้านพักเด็กฯ แบบถาวร ก็สามารถดำเนินการตามขั้นตอนของบ้านพักเด็กฯ ได้เช่นเดียวกัน

ต่อมา ภาพ 19 แสดงกระบวนการช่วยเหลือเด็กที่ได้รับผลกระทบจากเอดส์และโรคติดต่อร้ายแรง เริ่มจากเด็กที่คลอดจากแม่ที่ติดเชื้อ HIV จะได้รับการตรวจหาเชื้อ อย่างน้อย 4 ครั้ง ช่วงอายุมากกว่า 1 เดือน, อายุ 2 เดือน, อายุ 4 เดือน และอายุราว 12 - 18 เดือน ตามลำดับ หากตรวจพบผล

เลือดเป็นบวก เด็กจะเป็นผู้ติดเชื้อ HIV แต่หากเด็กมีผลเป็นลบในการตรวจทุกครั้ง เด็กจะมีสถานะเป็นเด็กที่ได้รับผลกระทบจาก AIDS เพราะอาศัยร่วมอยู่กับคนในครอบครัวที่มีเชื้อ HIV/โรคเอดส์ ดังนั้นสำหรับเด็กที่ไม่ได้ติดเชื้อ HIV สามารถเข้าเรียนได้ในโรงเรียนทั่วไป หรือหากไม่สามารถเรียนได้ในโรงเรียนทั่วไป เด็กสามารถเข้าเรียนที่ โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ที่เปิดโอกาสให้เด็กที่ได้รับผลกระทบจาก AIDS เข้าเรียนได้

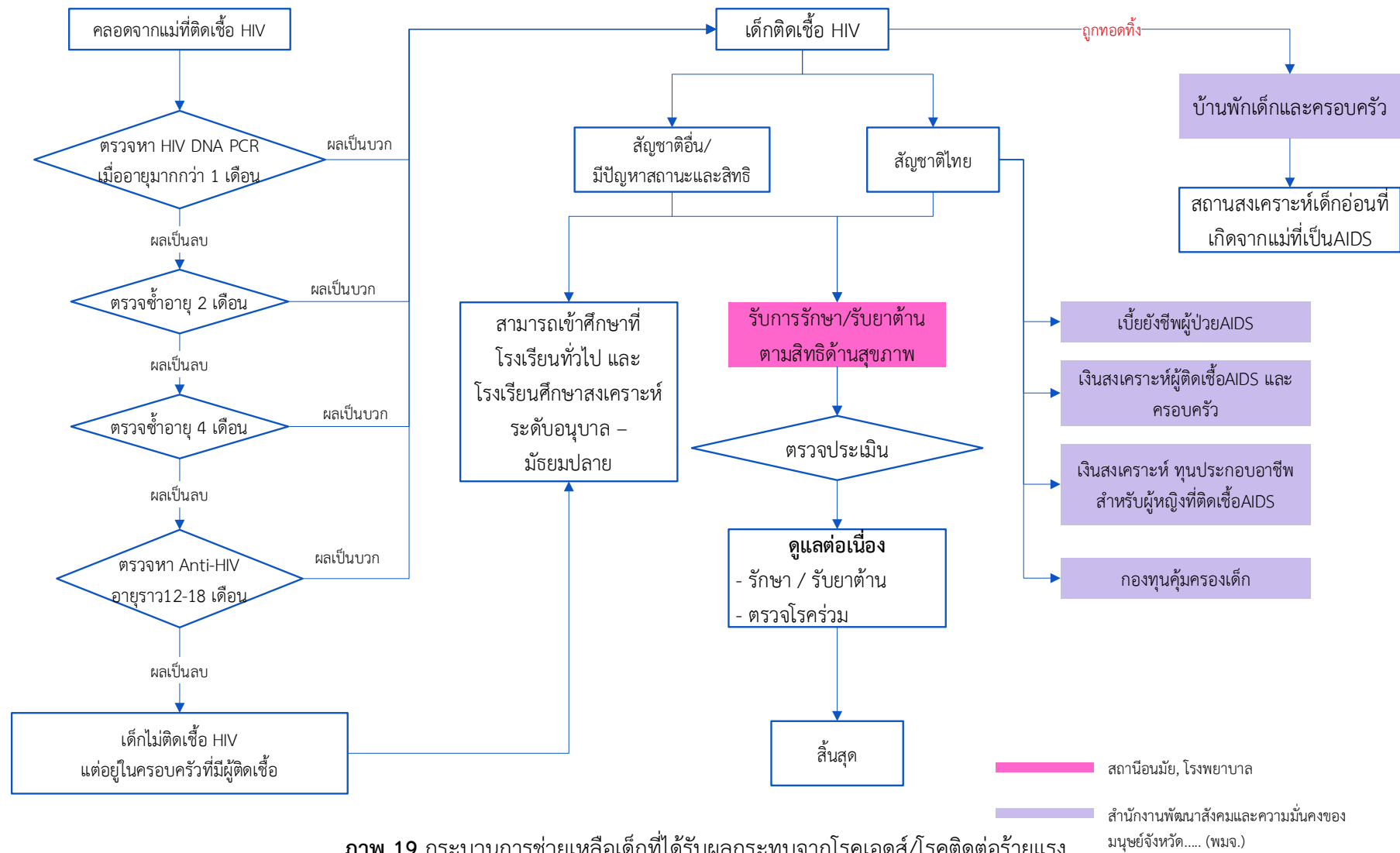
ส่วนเด็กที่ติดเชื้อเอดส์ แบ่งเป็น 2 กรณี คือ กรณีถูกทอดทิ้ง และกรณีที่เด็กกลับบ้านอาศัยร่วมอยู่กับครอบครัว ในกรณีที่ถูกทอดทิ้ง เด็กจะถูกนำส่งไปที่บ้านพักเด็กฯ ซึ่งจะดำเนินการตามขั้นตอนการรับเข้าและนำเด็กส่งให้สถานสงเคราะห์เด็กก่อนที่เกิดจากแม่ที่เป็น AIDS ต่อไป ส่วนกรณีกลับไปอยู่กับครอบครัวจะแยกสวัสดิการสำหรับเด็กสัญชาติไทย กับกลุ่มเด็กสัญชาติอื่นหรือเด็กที่มีปัญหาสถานะและสิทธิ เพราะเด็กสัญชาติไทย จะได้รับสวัสดิการด้านสังคมและเศรษฐกิจเพิ่มเติมจากเด็กอีกกลุ่มคือ เบี้ยยังชีพผู้ป่วย AIDS, เงินสงเคราะห์ต่าง ๆ ส่วนเด็กสัญชาติอื่น หรือเด็กที่มีปัญหาสถานะและสิทธิ จะได้รับสวัสดิการด้านสุขภาพเช่นเดียวกับเด็กสัญชาติไทย ในการดูแลต่อเนื่อง ทั้งการให้ยาต้านไวรัส, การประเมินผลการรักษา รวมทั้งการตรวจโรคร่วมอื่น ๆ ตลอดชีวิต

สำหรับโรคติดต่อร้ายแรงอื่น ๆ เช่น ซิฟิลิส หนองใน เด็กทุกสัญชาติ หรือเด็กที่มีปัญหาสถานะและสิทธิ ได้รับการสิทธิการรักษาพยาบาลตามสถานะของตนเองเช่นกัน

**เด็กอายุน้อยกว่า 15 ปีต้องการยุติการตั้งครรภ์ต้องได้รับการยินยอมจากผู้ปกครอง

ภาพ 18 กระบวนการช่วยเหลือแม่วัยรุ่น

ภาพ 19 กระบวนการช่วยเหลือเด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์/โรคติดต่อร้ายแรง

7. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
ถนนราชดำเนินนอก แขวงวังจันทน์เกษม เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 10300
สายด่วน 1660
- ศูนย์ปฏิบัติการโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด กรมกิจการเด็กและเยาวชน
เลขที่ 618/1 ถนนนิคมมักกะสัน เขตราชเทวี กรุงเทพฯ 10400
โทรศัพท์ 02-255-5850-7 ต่อ 121 หรือ 122 หรือ 123 หรือ 147 หรือ 152
หรือ 02-651-6534 หรือ 02-651-6920 หรือ 02-651-6902
- สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
1034 ถนนกรุงเกษม แขวงมหานาค เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพฯ 10100
โทรศัพท์ 02-659-6443, 02-659-6526-7 โทรสาร 02-356-0539
- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น
ถนนนครราชสีมา แขวงดุสิต เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300
โทรศัพท์ 02-241-9000 โทรสาร : 02-241-9019
E-mail : webmaster@dla.go.th
- สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ
เลขที่ 120 หมู่ 3 ชั้น 2-4 อาคารรวมหน่วยงานราชการ ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ
80 พรรษา ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร 10210
โทรศัพท์ 02-141-4000 สายด่วน 1330 โทรสาร 02-143-9730-1
Website: www.nhso.go.th
- กองทุนประกันสุขภาพคนต่างด้าวและแรงงานต่างด้าว
กองเศรษฐกิจสุขภาพและหลักประกันสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข
88/20 ถนนติวานนท์ นนทบุรี 11000 โทรสาร 02-590-1567
Website: <http://fwf.cfo.in.th/>
- กองทุนประกันสุขภาพผู้มีปัญหาสถานะและสิทธิ
กองเศรษฐกิจสุขภาพและหลักประกันสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข
88/20 ถนนติวานนท์ นนทบุรี 11000 โทรสาร 02-590-1567
Website: <https://state.cfo.in.th/>

8. แบบฟอร์มสวัสดิการที่เกี่ยวข้อง

1. สวัสดิการด้านการศึกษา

- ❖ เงินอุดหนุนรายหัวสำหรับนักเรียนโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์
 - ใบสมัครสำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1
 - ใบสมัครสำหรับระดับชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษา
 - คำรับรองของผู้บริหารสถานศึกษาที่อยู่ใกล้กับภูมิลำเนาของเด็ก
 - ใบตรวจสอบประวัตินักเรียน
 - แบบตอบยืนยันการเข้าเรียนในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์
- ❖ เงินอุดหนุนสำหรับการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย
 - ตน.01 - ใบลงทะเบียนผู้สมัครเรียนหลักสูตรการจัดการศึกษาต่อเนื่อง
 - ตน.04 - หนังสือแจ้งขอเปิดสอนการศึกษาต่อเนื่อง
 - ตน.06 - บัญชีลงเวลาของผู้เรียนการจัดการศึกษาต่อเนื่อง
 - ตน.07 - แบบประเมินผลการจัดการศึกษาต่อเนื่อง
 - ตน.09 - ทะเบียนผู้จบหลักสูตรการจัดการศึกษาต่อเนื่อง
 - ตน.10 - แบบประเมินความพึงพอใจ
 - ตน.11 - ใบสำคัญผู้ผ่านการฝึกอบรม
 - ตน.12 - แผนการจัดการเรียนรู้
 - ตน.13 - แบบสำรวจความต้องการการเรียนรู้การศึกษาต่อเนื่อง
 - ตน.14 - ใบสมัครผู้เรียนหลักสูตรการจัดการศึกษาต่อเนื่อง
 - ตน.15 - แบบเขียนหลักสูตรต่อเนื่อง
 - ตน.16 - บันทึกขออนุญาตจัดตั้งกลุ่มและเปิดสอนการศึกษาต่อเนื่อง
 - ตน.20 - ใบสำคัญรับเงิน
 - ตน.21 - แบบคำขอรับเงินผ่านธนาคาร
 - ตน.22 - แบบติดตามผู้เรียนหลังจบหลักสูตรการศึกษาต่อเนื่อง
 - ตน.23 - แบบเขียนโครงการฝึกอบรม
 - ตน.24 - แบบขออนุมัติดำเนินการจัดโครงการฝึกอบรมประชาชน
 - ตน.26 - รายงานผลการจัดการศึกษาต่อเนื่อง
 - ตน.27 - ประกาศศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ
 - ตน.28 - บันทึกข้อความว่าด้วยความร่วมมือการจัดการเรียนรู้รายบุคคล
 - ตน.29 - แผนที่ สถานที่จัดกิจกรรมการจัดการศึกษาต่อเนื่อง
 - ตน.30 - บันทึกการนิเทศการศึกษาต่อเนื่อง

2. สวัสดิการด้านสังคมและเศรษฐกิจ

- ❖ โครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด
 - ดร.01 - แบบลงทะเบียนเพื่อขอรับสิทธิเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด
 - ดร.02 - แบบรับรองสถานะของครัวเรือน
 - ดร.03 - แบบใบสำคัญรับเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด
 - ดร.05 - รายชื่อผู้ขอรับสิทธิเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด
 - ดร.06 - แบบคำร้องขอเปลี่ยนแปลงสิทธิผู้รับเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด
- ❖ บ้านพักเด็กและครอบครัว และสถานรองรับ
 - ใบตรวจรับเอกสารที่เกี่ยวข้องกับตัวเด็ก
 - แบบบันทึกข้อมูลการตรวจประเมินร่างกายเบื้องต้น
 - ใบตรวจรับทรัพย์สินของผู้รับบริการ
 - ภาพถ่ายแรกรับ
 - การคัดแยกเด็กรายใหม่เข้าอาคารที่พัก
 - ประวัติเด็ก
 - หนังสือขอความร่วมมือแจ้งความกรณีเด็กหลบหนี
 - แผนพัฒนาเด็กรายบุคคล
 - ใบแจ้งบุคคลที่ห้ามเข้าเยี่ยมเด็กหรือกรณีอื่น ๆ
 - แบบประเมินการเพิ่มคุณค่าในตนเอง
 - แบบฟอร์มการดักเตือนเด็ก
 - คำขอเยี่ยมเด็ก
 - แบบแสดงความจำนงขอรับเด็กกลับไปอุปการะ
 - บันทึกข้อตกลง
 - แบบขออนุญาตนำเด็กกลับชั่วคราว
- ❖ เงินสงเคราะห์ผู้ติดเชื้อเอดส์และครอบครัว
 - แบบคำขอรับความช่วยเหลือผู้ประสบปัญหาทางสังคม
 - แบบบันทึกข้อมูลผู้ประสบปัญหาทางสังคม กระบวนการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
- ❖ เงินสงเคราะห์เงินทุนประกอบอาชีพ (ผู้ติดเชื้อ/ครอบครัวผู้ติดเชื้อ)
 - แบบคำขอรับความช่วยเหลือผู้ประสบปัญหาทางสังคม
 - แบบบันทึกข้อมูลผู้ประสบปัญหาทางสังคม กระบวนการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
- ❖ เบี้ยยังชีพผู้ป่วยเอดส์
 - แบบคำขอรับการสงเคราะห์
 - หนังสือแสดงความประสงค์ในการรับเงินสงเคราะห์
 - หนังสือมอบอำนาจ

3. สวัสดิการด้านสุขภาพ

- ❖ หลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (บัตรทอง)
 - แบบคำร้องลงทะเบียนเลือกหน่วยบริการหรือเปลี่ยนแปลงหน่วยบริการประจำสิทธิหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ
- ❖ สวัสดิการรักษายาบาลข้าราชการ (บุตรคนที่ 1-3)
 - ใบเบิกเงินสวัสดิการเกี่ยวกับการรักษายาบาล

บทที่ 7

คู่มือการให้สวัสดิการเด็กที่ถูกทารุณกรรม, เด็กถูกบังคับใช้แรงงาน, เด็กที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด, เด็กเสี่ยงต่อการกระทำผิด และเด็กในธุรกิจบริการทางเพศ

1. สถานการณ์ทั่วไป

ประเทศไทย จากสถิติศูนย์พึ่งได้ กระทรวงสาธารณสุข ระหว่างปีพ.ศ. 2547 - 2561 พบเด็กที่ถูกกระทำความรุนแรงมารับบริการ 121,860 ราย⁽¹⁰⁰⁾ โดยการกระทำรุนแรงในเด็กมีสาเหตุมาจากการปล่อยปละละเลยของครอบครัว ขาดการดูแลอย่างเหมาะสมจนเป็นเหตุให้เด็กถูกกระทำความรุนแรงทางเพศมากที่สุด ส่วนใหญ่จะถูกกระทำโดยคนใกล้ชิด สาเหตุของการกระทำความรุนแรง พบว่า เกิดจากผู้กระทำดื่มแอลกอฮอล์และใช้ยาเสพติด นอกจากนี้เกิดจากความเครียด ปัญหาทางเศรษฐกิจ และการเลียนแบบพฤติกรรมจากสื่อต่าง ๆ สำหรับผลกระทบที่เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชนที่ถูกกระทำความรุนแรง แบ่งได้เป็น 1) ทางด้านร่างกาย เช่น มีการเจริญเติบโตและพัฒนาการที่ผิดปกติ ขาดสารอาหาร พิการเป็นโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์หรือตั้งครรภ์ เป็นต้น 2) ทางด้านจิตใจ ได้แก่ ขาดความมั่นคงทางจิตใจ รู้สึกไม่ปลอดภัย ซึมเศร้า หวาดระแวง มีปัญหาสุขภาพจิตหรือความเครียดอย่างรุนแรง จนนำไปสู่การพึ่งพายาเสพติด หรือการฆ่าตัวตาย เป็นต้น และ 3) ทางด้านสังคม ได้แก่ ไม่มีความสุขในการดำเนินชีวิต แยกตัวออกจากสังคม ปรับตัวเข้ากับผู้อื่นไม่ได้ ต่อต้านสังคม กระทำความรุนแรงต่อบุคคลอื่น เป็นต้น

ปัญหาการล่วงละเมิดทางเพศเด็ก ก็ถือเป็นปัญหาสำคัญที่สังคมจะต้องช่วยกันหาวิธีช่วยเหลือ รวมถึงการหามาตรการป้องกันอย่างเร่งด่วน ศูนย์เฉพาะกิจคุ้มครองและช่วยเหลือเด็กนักเรียนได้จัดทำสถิติการล่วงละเมิดทางเพศเด็กนักเรียนระหว่างปี พ.ศ. 2556 - 2560⁽¹⁰¹⁾ ดังนี้

ตาราง 18 จำนวนนักเรียนที่ถูกล่วงละเมิดทางเพศ ระหว่างปี พ.ศ. 2556 – 2560

การถูกล่วงละเมิดทางเพศ	พ.ศ.2556	พ.ศ.2557	พ.ศ.2558	พ.ศ.2559	พ.ศ.2560
เด็กกับเด็ก	100	93	28	12	10
ครู/บุคลากรทางการศึกษากับเด็ก	21	7	5	12	8
บุคคลอื่นกับเด็ก	194	54	36	20	33
บุคคลในครอบครัวกับเด็ก	-	-	38	22	17
อื่น ๆ	4	13	-	-	-
รวมทั้งสิ้น	319	167	107	66	68

ที่มา: ศูนย์เฉพาะกิจคุ้มครองและช่วยเหลือเด็กนักเรียน, สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2561

1.1 สถานการณ์การใช้แรงงานเด็กในประเทศไทย

สำหรับการใช้แรงงานเด็กในประเทศไทยส่วนใหญ่เกิดจากความยากจน เป็นผลให้เด็กเหล่านี้ต้องเข้ามาสู่ตลาดแรงงานก่อนวัยอันสมควรเพื่อช่วยเหลือครอบครัวและค่านิยมของผู้ปกครองเด็กที่ไม่ให้ความสำคัญของการศึกษาในระดับสูงกว่าการศึกษาภาคบังคับ รวมถึงเด็กต่างด้าว ซึ่งติดตามพ่อแม่ผู้ปกครองเข้าไปในสถานที่ทำงานบางส่วนเกิดและเติบโตในประเทศไทย หรือลักลอบเข้าเมืองผิดกฎหมายเพื่อหางานทำ เด็กเหล่านี้มีโอกาสถูกนายจ้างเอารัดเอาเปรียบ ถูกแสวงหาประโยชน์ด้านแรงงานหรือปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม ซึ่งเป็นการละเมิดสิทธิแรงงานและสิทธิมนุษยชนที่เป็นหลักสากลที่ยอมรับในเวทีระหว่างประเทศ

ตาราง 19 แสดงว่าในปี พ.ศ. 2560 พบว่าจากเด็กอายุ 15 – 17 ปี ทั้งหมดจำนวน 2,701,025 คน เป็นเด็กทำงาน 251,527 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 9.3 ของเด็กอายุ 15 – 17 ปีทั้งหมด⁽¹⁰²⁾

ตาราง 19 จำนวนเด็กอายุ 15 – 17 ปี และเด็กอายุ 15 – 17 ปีที่ทำงานในปี พ.ศ. 2560

เพศ	เด็กอายุ 15 – 17 ปี ทั้งหมด (คน)	เด็กที่ทำงานอายุ 15 – 17 ปี (คน)		
		เด็กที่ทำงานทั้งหมด	เรียนและทำงาน	ทำงานอย่างเดียว
ยอดรวม	2,701,025	251,527	46,164	205,363
ชาย	1,371,335	182,463	26,541	155,922
หญิง	1,329,690	69,064	19,623	49,441

ที่มา: รายงานสถานการณ์การใช้แรงงานเด็กในรูปแบบที่เลวร้าย ประจำปี 2560

นอกจากนั้นหากจำแนกเด็กทำงานตามลักษณะของงานที่ทำ พบว่าส่วนใหญ่เป็นผู้ปฏิบัติงานที่มีฝีมือในด้านเกษตร ป่าไม้ และประมงร้อยละ 35.3 รองลงมาเป็นผู้ประกอบอาชีพงานพื้นฐาน ได้แก่ ผู้ช่วยทำความสะอาด ผู้ช่วยประกอบอาหารร้อยละ 27.5 เป็นพนักงานร้อยละ 20.5 เป็นผู้จำหน่ายสินค้า อย่างไรก็ตามยังมีการใช้แรงงานเด็กในรูปแบบที่เลวร้าย ซึ่งในปีงบประมาณ 2560 (1 ตุลาคม 2559 – 30 กันยายน 2560)⁽¹⁰²⁾ หน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลได้มีการเก็บข้อมูล ดังนี้

ตาราง 20 จำนวนเด็กที่ถูกใช้แรงงานในรูปแบบที่เลวร้าย ปี พ.ศ. 2560

แรงงานเด็กในรูปแบบที่เลวร้าย	จำนวน (คน)	แหล่งที่มาข้อมูล
รูปแบบ ก. ทุกรูปแบบของการใช้ทาส หรือแนวปฏิบัติที่คล้ายกับการใช้ทาส เช่น การขาย และการขนส่งเด็ก แรงงานขัดหนี้ แรงงานไพร่ตืดที่ดิน แรงงานบังคับ หรือเรียกเกณฑ์ ซึ่งรวมถึงการบังคับหรือเรียกเกณฑ์เด็กเพื่อใช้ในการสู้รบ	20	สำนักงานอัยการสูงสุด
รูปแบบ ข. การใช้ จัดหาหรือเสนอเด็กเพื่อการค้าประเวณีเพื่อการผลิตสื่อลามก หรือเพื่อการแสดงลามก	194	สำนักงานอัยการสูงสุด
รูปแบบ ค. การใช้ จัดหาหรือเสนอเด็กเพื่อกิจกรรมที่ผิดกฎหมาย โดยเฉพาะเพื่อการผลิต และขนส่งยาเสพติด ติดตามที่นิยามไว้ในสนธิสัญญาระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง	2,708	กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน (รวมถึงข้อหาการจำหน่ายยาเสพติดและผลิตยาเสพติด)

แรงงานเด็กในรูปแบบที่เลวร้าย	จำนวน (คน)	แหล่งที่มาข้อมูล
รูปแบบ ง. งานซึ่งโดยลักษณะของงาน หรือโดยสภาพแวดล้อมในการทำงานมีแนวโน้มที่จะเป็นอันตรายต่อ สุขภาพ ความปลอดภัย หรือศีลธรรมของเด็ก	3	สำนักงานอัยการสูงสุด
รวมทุกรูปแบบ	3,145	

ที่มา: รายงานสถานการณ์การใช้แรงงานเด็กในรูปแบบที่เลวร้าย ประจำปี 2560

ประเทศไทยให้ความสำคัญต่อปัญหาการใช้แรงงานเด็ก โดยให้สัตยาบันอนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศ ฉบับที่ 182 ว่าด้วยการห้ามและดำเนินการโดยทันทีเพื่อขจัดรูปแบบที่เลวร้ายที่สุดของการใช้แรงงานเด็ก เมื่อวันที่ 16 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2544 และอนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศ ฉบับที่ 138 ว่าด้วยอายุขั้นต่ำในการจ้างงานเมื่อวันที่ 11 พฤษภาคม พ.ศ. 2547 และจัดทำนโยบายและแผนระดับชาติเพื่อจัดการใช้แรงงานเด็กในรูปแบบที่เลวร้าย ปีงบประมาณ พ.ศ. 2558 – 2563 สำหรับใช้เป็นแผนแม่บทต่อเนื่องในการดำเนินการเพื่อขจัดรูปแบบที่เลวร้ายในการใช้แรงงานเด็กของประเทศไทย

1.2 สถานการณ์ด้านยาเสพติด

จากจำนวนคดีของเด็กและเยาวชนส่วนใหญ่เป็นการทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ ในปี พ.ศ. 2562 จำนวน 10,634 คดี⁽⁴⁾ แต่เมื่อดูในภาพการเข้ารับการบำบัด พื้นฟูกลับมีแนวโน้มที่ลดลง ดังนั้นภาครัฐจึงได้มีนโยบายต่าง ๆ เพื่อเร่งแก้ไขปัญหานี้ โดยกำหนดแนวทางการช่วยเหลือ ผู้เสพยาเสพติดภายใต้กรอบคิด “ผู้เสพ คือ ผู้ป่วย” และให้โอกาสเข้ารับการบำบัดรักษาอย่างถูกต้อง ในสถานพยาบาลของรัฐทุกแห่งทั่วประเทศ หลังจากที่ผู้เสพได้รับการบำบัดรักษาแล้วจะให้การติดตามช่วยเหลือ เพื่อให้หยุดเสพยาและเริ่มต้นชีวิตใหม่

ตาราง 21 จำนวนผู้ป่วยเกี่ยวกับยาเสพติดของสถาบันธัญญารักษ์ ปีงบประมาณ 2558 – 2562

ปีงบประมาณ/ กลุ่มอายุ	พ.ศ. 2558	พ.ศ. 2559	พ.ศ. 2560	พ.ศ. 2561	พ.ศ. 2562
0 – 14	22	27	22	18	14
15 – 19	291	295	318	234	171
20 – 24	472	419	438	397	369
25 – 29	434	421	429	418	422

ที่มา: สถาบันธัญญารักษ์ (2562)

1.3 การค้ามนุษย์ในประเทศไทย

จำนวนคดีค้ามนุษย์ในประเทศไทยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ในปีพ.ศ. 2563 มีคดีค้ามนุษย์ทั้งสิ้น 133 คดี และเพิ่มขึ้นเป็น 189 คดีในปี 2564 โดยจำแนกเป็นการแสวงหาประโยชน์ทางเพศ (ค้าประเวณี สื่อลามก และทางเพศอย่างอื่น) จำนวน 155 คดี (ร้อยละ 82) การบังคับขู่ข่ม และเอาคนมาเป็นทาส จำนวน 3 คดี การบังคับใช้แรงงานทั่วไป จำนวน 13 คดี การบังคับใช้แรงงานในภาคประมง จำนวน 2 คดี การบังคับใช้แรงงาน มาตรา 6/1 จำนวน 4 คดี และขูดรีด จำนวน 12 คดี ดังแสดงในตาราง 22

ตาราง 22 สถิติการปราบปรามการค้ามนุษย์ จำแนกตามรูปแบบการค้ามนุษย์

ปี	ประเภทของการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ									
	รวม (คดี)	ค้าประเวณี	สื่อ ลามก	ผลประโยชน์ ทางเพศ	เอา คนมา เป็น ทาส	นำคน มา ขอตาน	บังคับใช้ แรงงาน (เกี่ยวกับ ประมง)	บังคับใช้ แรงงาน(ไม่ เกี่ยวกับ ประมง)	บังคับใช้ แรงงาน มาตรา 6/1	ทุจริต /อื่นๆ
2561	310	251	8	7	2	8	7	32	0	8
2562	294	162	17	18	39	9	5	61	0	34
2563	133	95	18	8	1	2	1	11	0	0
2564	189	133	13	9	1	2	2	13	4	12

ที่มา จากระบบฐานข้อมูลของประเทศไทยด้านการดำเนินคดีและการช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ E-AHT กองต่อต้านการค้ามนุษย์

หากนำผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์มาจำแนกตามสัญชาติ อายุ เพศ พบว่าในปีพ.ศ. 2564 บุคคลสัญชาติไทยส่วนใหญ่ถูกแสวงหาประโยชน์ในการค้าประเวณีในกลุ่มเด็กมากที่สุดจำนวน 117 คน แบ่งเป็นเพศชาย 10 คน และเพศหญิง 107 คน ส่วนบุคคลสัญชาติเมียนมาถูกแสวงหาประโยชน์จากการทุจริตในกลุ่มอายุ 18 ปีขึ้นไปมากที่สุด จำนวน 27 คน แบ่งเป็นเพศชาย 8 คน และเพศหญิง 19 คน ตามรายละเอียดที่แสดงในตาราง 23

ตาราง 23 จำนวนผู้เสียหายจำแนกตามรูปแบบการถูกแสวงหาประโยชน์ สัญชาติ อายุและเพศ ปี 2564

สัญชาติ	เพศ	รูปแบบการถูกแสวงหาผลประโยชน์																		รวม
		การค้าประเวณี		สื่อลามก		ผลประโยชน์ทางเพศ		เอาคนลงเป็นทาส		นำคนมาขอราน		การบังคับใช้แรงงานหรือบริการ		การบังคับใช้แรงงานหรือบริการ		ตัดอวัยวะเพื่อการค้า		การขูดรีด		
		เด็ก	ผู้ใหญ่	เด็ก	ผู้ใหญ่	เด็ก	ผู้ใหญ่	เด็ก	ผู้ใหญ่	เด็ก	ผู้ใหญ่	เด็ก	ผู้ใหญ่	เด็ก	ผู้ใหญ่	เด็ก	ผู้ใหญ่	เด็ก	ผู้ใหญ่	
จีน	ชาย	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1
	หญิง	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
มาเลเซีย	ชาย	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1
	หญิง	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ลาว	ชาย	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
	หญิง	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	2
อุซเบกิสถาน	ชาย	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	หญิง	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
เมียนมา	ชาย	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	12	0	0	0	0	2	8	23
	หญิง	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	7	0	0	0	0	3	19	32
ไทย	ชาย	10	1	8	0	0	0	0	1	0	0	1	74	1	3	0	0	5	8	112
	หญิง	107	28	3	2	9	1	0	1	0	0	2	40	0	10	0	0	0	1	204
ไม่ทราบสัญชาติ	ชาย	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	2
	หญิง	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ไร้สัญชาติ	ชาย	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	หญิง	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	3
โรฮิงญา	ชาย	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5	2	7
	หญิง	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	10	7	17
รวม		120	30	12	2	9	1	0	2	0	0	5	138	1	14	0	0	25	46	405

ที่มา จากระบบฐานข้อมูลของประเทศไทยด้านการดำเนินคดีและการช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ E-AHT กองต่อต้านการค้ามนุษย์

การค้ามนุษย์⁽¹⁰³⁾ หมายถึง การจัดหา การขนส่ง การส่งต่อ การจัดให้อยู่อาศัย หรือการรับไว้ซึ่งบุคคลด้วยวิธีการขู่เข็ญ หรือด้วยการใช้กำลังหรือด้วยการบีบบังคับในรูปแบบอื่นใด ด้วยการลักพาตัว ด้วยการฉ้อโกง ด้วยการหลอกลวง ด้วยการใช้อำนาจโดยมิชอบ หรือด้วยการใช้สถานะความเสียงภัยจากการค้ามนุษย์โดยมิชอบ หรือมีการให้หรือรับเงินหรือผลประโยชน์เพื่อให้ได้มาซึ่งความยินยอมของบุคคลผู้มีอำนาจควบคุมบุคคลอื่น เพื่อความมุ่งประสงค์ในการแสวงหาประโยชน์

เด็กที่เป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ หมายถึง บุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปีและได้รับความเสียหายจากการถูกระทำโดยตรงในความผิดฐานค้ามนุษย์ ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์

1. รูปแบบการค้ามนุษย์

- การแสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณี
- การผลิตหรือเผยแพร่วัตถุหรือสื่อลามก
- การแสวงหาประโยชน์ทางเพศในรูปแบบอื่น
- การเอาคนลงเป็นทาสหรือให้มีฐานะคล้ายทาส
- การนำคนมาขอทาน
- การตัดอวัยวะเพื่อการค้า
- การบังคับใช้เด็กอายุไม่เกิน 15 ปีหรือผู้มีความพิการหรือ มีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบทำงานหรือ ให้บริการอันอาจเป็นอันตรายร้ายแรง
- การอื่นใดที่คล้ายคลึงกันอันเป็นการขูดรีดบุคคลไม่ว่าบุคคลนั้นจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม

2. เกณฑ์การพิจารณาองค์ประกอบการกระทำผิดฐานค้ามนุษย์

สามารถจำแนกองค์ประกอบความผิดออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

2.1 การกระทำ ได้แก่ เป็นธุระจัดหา ซื้อ ขาย จำหน่าย พามาจาก ส่งไปยังที่ใด หน่วงเหนี่ยวกักขัง จัดให้อยู่อาศัย หรือรับไว้ซึ่งบุคคลใด การกระทำเป็นลักษณะการเคลื่อนย้ายบุคคลและลิดรอนเสรีภาพในร่างกาย

2.2 วิธีการ ได้แก่การข่มขู่ ใช้กำลังบังคับ ลักพาตัว ฉ้อฉล หลอกลวง ใช้อำนาจโดยมิชอบ โดยให้เงินหรือผลประโยชน์อย่างอื่นแก่ผู้ปกครองหรือผู้ดูแล เพื่อให้ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลให้ความยินยอมแก่ผู้กระทำความผิดในการแสวงหาประโยชน์จกบุคคลที่ตนดูแล

2.3 วัตถุประสงค์ คือเพื่อแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบจากการค้าประเวณี การผลิตหรือเผยแพร่วัตถุหรือสื่อลามก การแสวงหาประโยชน์ทางเพศในรูปแบบอื่น การเอาคนลงเป็นทาส หรือให้มีฐานะคล้ายทาส การนำคนมาขอทาน การบังคับใช้แรงงานหรือบริการ การบังคับตัดอวัยวะเพื่อการค้า การอื่นใดที่คล้ายคลึงกันอันเป็นการขูดรีดบุคคล ไม่ว่าบุคคลนั้นจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม

1.4 เด็กที่อยู่ในการควบคุมของกรมพินิจ

สถิติข้อมูลของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดจากกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน หน่วยงานในสังกัดกระทรวงยุติธรรม ซึ่งมีระบบการจัดเก็บข้อมูลเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน พบว่า ในปี พ.ศ. 2564 มีเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิด ซึ่งเป็นคดีรับใหม่จำนวนทั้งสิ้น 14,593 คน ซึ่งมีแนวโน้มลดลงจาก ปี พ.ศ. 2563 (ตามตาราง 24)

ตาราง 24 จำนวนคดีรับใหม่จำแนกตามเพศ ของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนทั่วประเทศ ปี พ.ศ. 2563 – 2564

ปี พ.ศ.	ชาย (คน)	หญิง (คน)	รวม (คน)
2563	17,706	1,764	19,470
2564	13,309	1,284	14,593

ที่มา: กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, 2564

จำนวนคดีจำแนกตามอายุขณะกระทำความผิดของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ประจำปี พ.ศ. 2563 จำนวนเด็กที่กระทำความผิดมากที่สุด พบในเด็กชาย จำนวน 17,706 คน (คิดเป็นร้อยละ 90.94 ของเด็กที่กระทำความผิดทั้งหมด) และช่วงอายุที่กระทำความผิดมากที่สุด คือ เกิน 15 ปี แต่ไม่ถึง 18 ปี จำนวน 16,865 คน (คิดเป็นร้อยละ 86.62 ของเด็กที่กระทำความผิดทั้งหมด) ตามตาราง 25

ตาราง 25 จำนวนคดีจำแนกตามอายุขณะกระทำความผิด ระหว่างปี พ.ศ. 2563

เพศ อายุ*(ปี)	ชาย		หญิง		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เกิน 10 ปี แต่ไม่เกิน 15 ปี	2,255	11.58	350	1.80	2,605	13.38
เกิน 15 ปี แต่ไม่ถึง 18	15,451	79.36	1,414	7.26	16,865	86.62
รวมทั้งหมด	17,706	90.94	1,764	9.06	19,470	100.00

หมายเหตุ : * หมายถึง อายุในวันที่การกระทำความผิดได้เกิดขึ้น

เมื่อพิจารณาจำนวนคดีตามฐานความผิดปี พ.ศ. 2563-2564 พบว่า เด็กและเยาวชนส่วนใหญ่ กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ จำนวนทั้งสิ้น 16,543 คดี รองลงมาคือ ความผิดความผิดอื่น ๆ จำนวน 7,478 คดี ความผิดความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ จำนวน 3,885 คดี ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย จำนวน 3,182 คดี ความผิดเกี่ยวกับเพศ จำนวน 1,511 คดี และความผิดเกี่ยวกับความสงบสุข เสรีภาพ ชื่อเสียง จำนวน 694 คดีตามลำดับ (ตามตาราง 26)

ตารางที่ 26 จำนวนและร้อยละของคดีที่เด็กและเยาวชนถูกดำเนินคดี โดยสถานพินิจฯ ทั่วประเทศ ระหว่างปีงบประมาณ 2563 – 2564 จำแนกตามฐานความผิด

ฐานความผิด	จำนวน		รวม	ร้อยละการเปลี่ยนแปลง
	ปีงบประมาณ 2563	ปีงบประมาณ 2564	ปี 2563 - 2564	
ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์	2,028	1,857	3,885	-8.43%
ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย	1,705	1,477	3,182	-13.37%
ความผิดเกี่ยวกับเพศ	790	721	1,511	-8.73%
ความผิดเกี่ยวกับความมั่นคง ความสงบสุข เสรีภาพ ชื่อเสียงและการปกครอง	437	257	694	-41.19%
ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ	9,600	6,943	16,543	-27.68%
ความผิดอื่นๆ	4,140	3,338	7,478	-19.37%
รวมทั้งหมด	19,470	14,593	34063	-25.05%

1.4.1 การกิจของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เป็นหน่วยงานของรัฐที่ปฏิบัติงานด้วยการบริหารงาน ยุติธรรมของเด็กและเยาวชนในสังกัดกระทรวงยุติธรรม ที่ส่งเสริมการพิทักษ์ คุ้มครองสิทธิและสวัสดิภาพ เด็กและเยาวชน โดยใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ การหันเหคดีออกจากกระบวนการยุติธรรม ศึกษาและดำเนินการป้องกัน แก้ไข บำบัด พื้นฟู พฤติกรรมเด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม เพื่อให้เด็กและเยาวชนสามารถกลับไปอยู่ร่วมกับครอบครัวและอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข สามารถรับผิดชอบตนเอง รับผิดชอบต่อครอบครัวและสร้างเสริมประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติได้ โดย กรมพินิจฯ มีภารกิจของหน่วยงาน ดังนี้

- 1) พิทักษ์คุ้มครองสิทธิและสวัสดิภาพเด็ก เยาวชน ผู้เยาว์และครอบครัวที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมโดยส่งเสริมการใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกและมาตรการอื่น ๆ
- 2) ดำเนินการด้านคดี ด้านการป้องกัน บำบัด แก้ไข พื้นฟู สัมมนาและสงเคราะห์และติดตามประเมินผล
- 3) ประสานความร่วมมือและสร้างเครือข่ายกับชุมชน องค์กรภาครัฐ ภาคเอกชนทั้งภายใน และต่างประเทศ เพื่อสนับสนุนกระบวนการยุติธรรมและป้องกันการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน
- 4) ศึกษา วิเคราะห์ วิจัยและพัฒนากฎหมาย รูปแบบและวิธีการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชน
- 5) พัฒนาการบริหารจัดการและบุคลากรด้วยระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

1.4.2 ขั้นตอนการดำเนินงาน

1.4.2.1 งานคดีอาญา ก่อนพิพากษา

เมื่อเด็กและเยาวชนถูกจับ และเป็นกรณีที่จะต้องดำเนินคดีในศาลเยาวชนและครอบครัว พนักงานสอบสวนจะต้องถามปากคำเด็กหรือเยาวชน โดยมีทนายความ หรือบุคคลที่เด็กร้องขอ เมื่อเสร็จแล้วต้องนำตัวเด็กหรือเยาวชนไปศาลเยาวชนและครอบครัวเพื่อตรวจสอบการจับกุมภายใน 24 ชั่วโมง เมื่อศาลตรวจสอบการจับกุมแล้ว ศาลอาจมีคำสั่ง ดังนี้

(1) ให้มอบตัวเด็กหรือเยาวชนให้แก่บิดามารดา ผู้ปกครอง บุคคล หรือองค์การที่ศาลเห็นสมควรหรือมีคำสั่งให้ปล่อยชั่วคราวโดยกำหนดให้บิดามารดา ผู้ปกครอง บุคคล องค์การหรือนายประกัน มีหน้าที่นำตัวเด็กและเยาวชนไปพบพนักงานสอบสวนเพื่อทำการแจ้งข้อกล่าวหาและสอบปากคำ และไปพบพนักงานคุมประพฤติที่สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เพื่อสืบเสาะและพินิจข้อเท็จจริงและสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชน ซึ่งเป็นผู้ต้องหาและบุคคลที่เกี่ยวข้อง

(2) ให้ควบคุมเด็กหรือเยาวชนไว้ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน หรือสถานที่อื่นที่ศาลเห็นสมควร กรณีที่เด็กหรือเยาวชนอยู่ในความควบคุมของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนให้เด็กหรือเยาวชนได้รับการปฏิบัติดังนี้

- ทำความสะอาดร่างกายและเปลี่ยนเครื่องแต่งกาย
- ให้แพทย์ตรวจสภาพร่างกายและสภาพจิตใจเบื้องต้น และถ้าเห็นสมควรให้จิตแพทย์ตรวจสภาพจิตด้วย
- ถ้าเด็กหรือเยาวชนเจ็บป่วย ต้องได้รับการรักษาพยาบาล

สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน มีอำนาจหน้าที่ที่สำคัญ คือ

1. สืบเสาะและพินิจข้อเท็จจริงและสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชนและบุคคลอื่น แล้วจัดทำรายงานและความเห็นเกี่ยวกับสาเหตุแห่งการกระทำผิด ส่งรายงานให้พนักงานสอบสวนเพื่อเสนอพนักงานอัยการพิจารณาสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้อง เมื่อมีการฟ้องคดีต่อศาลให้ส่งรายงานพร้อมความเห็นเกี่ยวกับการลงโทษหรือการใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนต่อศาลเยาวชนและครอบครัว

2. ดำเนินการและประสานงานร่วมกับหน่วยงานและองค์กรอื่นในการสงเคราะห์ แก้ไขและบำบัดฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชน

1.4.2.2 งานคดีอาญาหลังพิพากษา

ในกรณีศาลมีคำพิพากษา หรือคำสั่งให้เด็กหรือเยาวชนรับการฝึกอบรม เด็กหรือเยาวชนจะถูกส่งไปรับการฝึกอบรมยังศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ซึ่งในการฝึกอบรมจะมีการประเมินและจัดทำแผนการฝึกอบรมให้เหมาะสมแก่เด็กหรือเยาวชนแต่ละรายไป ทั้งนี้ศาลอาจกำหนดระยะเวลาฝึกอบรมขั้นต่ำและขั้นสูงไว้ก็ได้ หากเด็กหรือเยาวชนรายนั้นมีผลการฝึกอบรมก้าวหน้าเป็นที่ประจักษ์ หรือได้ทำความชอบเป็นพิเศษให้ได้รับประโยชน์ คือ เลื่อนชั้นลาเยี่ยมบ้าน ลดวันฝึกอบรม หรือพักการฝึกอบรม นอกจากนี้หากผ่านหลักสูตรการฝึกอบรม ศาลอาจมีคำสั่งให้ปล่อยตัวไปก่อนกำหนดครบระยะเวลาขั้นต่ำก็ได้ แต่หากเด็กหรือเยาวชนไม่ปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับ ไม่ตั้งใจรับการฝึกอบรม หลบหนีหรือพยายามหลบหนีหรือกระทำการใดอันก่อให้เกิดความเดือดร้อน หรือก่อความไม่สงบเรียบร้อยในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนต้องถูกตัดประโยชน์หรือก็อาจจะต้องอยู่รับการฝึกอบรมไปจนกว่าจะครบขั้นสูง หรือศาลอาจให้เพิ่มระยะเวลาฝึกอบรมได้

1.4.3 คณะกรรมการสหวิชาชีพของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

การดำเนินงานเกี่ยวกับคณะกรรมการสหวิชาชีพ ของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนมีจุดมุ่งหมายของการมีคณะกรรมการสหวิชาชีพ ดังนี้⁽¹⁰⁴⁾

1. เพื่อให้การพิจารณาดำเนินการต่อเด็กและเยาวชนเป็นไปอย่างรอบคอบ พิจารณาได้รอบด้าน
2. เพื่อหาทรัพยากรและความร่วมมือจากหน่วยงานในการช่วยเหลือเด็กและเยาวชน
3. เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือในการดำเนินงาน

โดยคณะกรรมการสหวิชาชีพประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านจิตวิทยา ด้านสังคมสงเคราะห์ ด้านสาธารณสุข และด้านการศึกษา ทั้งนี้อย่างน้อยก็หนึ่งต้องไม่ใช่เจ้าหน้าที่ของสถานพินิจ และในแต่ละสถานพินิจอาจตั้งคณะกรรมการสหวิชาชีพไว้หลายคณะก็ได้ (มาตรา 43) ในการดำเนินการก็จะแต่งตั้งกรรมการสหวิชาชีพแต่ละด้านโดยอาจมีด้านละหลายคน แต่ในการเชิญประชุมแต่ละครั้ง ก็ต้องเชิญมาประชุมให้ครบทุกด้าน

หน้าที่ของคณะกรรมการสหวิชาชีพประจำสถานพินิจ คือ

1. จำแนกเด็กและเยาวชน
2. การแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชนแต่ละราย
3. หน้าที่อื่นตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลสำหรับการศึกษาด้วยตนเองในการเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสวัสดิการสำหรับเด็กที่ถูกทำร้ายหรือทารุณกรรม เด็กถูกบังคับใช้แรงงาน เด็กที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด เด็กเสี่ยงต่อการกระทำผิด เด็กในธุรกิจบริการทางเพศ และเด็กที่อยู่ในการควบคุมของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนในประเทศไทย

2. เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานสำหรับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการดูแลเด็กที่ถูกทำร้ายหรือทารุณกรรม เด็กถูกบังคับใช้แรงงาน เด็กที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด เด็กเสี่ยงต่อการกระทำผิด และเด็กในธุรกิจบริการทางเพศ และเด็กที่อยู่ในการควบคุมของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

3. นิยามเฉพาะที่ใช้ในคู่มือ

เด็กที่ถูกทำร้ายและ/หรือทารุณกรรม หมายถึง เด็กที่ถูกทำร้าย หรือล่วงละเมิดทางร่างกายและจิตใจ ครั้งเดียวหรือหลาย ๆ ครั้งติดต่อกันทั้งจากคนในครอบครัว หรือบุคคลอื่น

เด็กที่ถูกบังคับให้ขายแรงงาน หมายถึง เด็กอายุต่ำกว่า 13 ปีบริบูรณ์ที่ต้องทำงานหรือถูกบังคับให้ทำงาน และเด็กอายุตั้งแต่ 15 ปีบริบูรณ์ที่ต้องทำงานในประเภทงานหรือเวลาที่ไม่เหมาะสม จนเป็นผลเสียต่อสุขภาพร่างกายและจิตใจ ความเป็นอยู่หรือโอกาสในการศึกษาของเด็ก

เด็กที่มีปัญหาเกี่ยวข้องกับยาเสพติด หมายถึง เด็กที่มีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับยาเสพติด หรือเป็นเด็กกลุ่มเสี่ยงการถูกชักนำให้เกี่ยวข้องกับยาเสพติด

เด็กที่อยู่ในธุรกิจบริการทางเพศ หมายถึง เด็กที่อายุต่ำกว่า 18 ปีที่มีความสมัครใจหรือถูกบังคับ ล่อลวงให้ขายบริการทางเพศ หรือถูกชักจูงให้ต้องตกอยู่ในสภาพที่เสี่ยงต่อการค้ามนุษย์รูปแบบต่าง ๆ เพื่อการแสวงหาประโยชน์จากการขายบริการทางเพศ การผลิตหรือเผยแพร่วัตถุหรือสื่อลามก การแสวงหาประโยชน์ทางเพศรูปแบบอื่นใดในลักษณะเดียวกันทั้งเพศชายและหญิง โดยที่ผู้ตกเป็นเหยื่อรู้ตัวหรือไม่รู้ตัวก็ตาม

เด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำผิดจากการเลี้ยงดูโดยมิชอบ หมายถึง เด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูในสภาพแวดล้อมหรือสถานที่อันอาจชักนำไปในทางเสียหาย หรือถูกใช้เป็นเครื่องมือในการกระทำหรือ

แสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ รวมทั้งเด็กกลุ่มเสี่ยงการถูกชักนำให้ประพฤติน่าไม่เหมาะสม เช่น ผูกพันอยู่กับกลุ่มมิจฉาชีพ ผู้มีอิทธิพลหรือบุคคลที่แสวงหาผลประโยชน์จากการประกอบอาชีพผิดกฎหมาย เป็นเด็กและเยาวชนที่มีแนวโน้มสูงต่อการก่อปัญหาในสังคม เป็นต้น

เด็กที่อยู่ในการควบคุมของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เด็กที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี บริบูรณ์ที่อยู่ในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กเยาวชน สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกรุงเทพมหานคร สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัด

4. กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550⁽¹⁰⁵⁾

พระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด พ.ศ. 2561⁽¹⁰⁶⁾

พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีค้ามนุษย์ พ.ศ. 2559⁽¹⁰⁷⁾

พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กที่เกิดโดยอาศัยเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์ พ.ศ. 2558⁽⁵¹⁾

พระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในการแพ่งเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิควบคุมดูแลเด็ก พ.ศ. 2555⁽⁴⁶⁾

พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553⁽¹⁰⁸⁾

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551, ที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2558 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2560^(109, 110)

พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติม พ.ร.บ.ป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 และ พ.ศ. 2562⁽¹¹¹⁾

กฎกระทรวง ยกเว้นค่าธรรมเนียมการทำงานของคนต่างด้าวซึ่งเป็นผู้เสียหายจากการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์หรือพยานในความผิดตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551⁽¹¹²⁾

พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551⁽⁴⁷⁾

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550⁽¹⁰⁵⁾

พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546⁽¹¹³⁾

พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546⁽³⁹⁾

กฎกระทรวง กำหนดเด็กที่อยู่ในสภาพที่จำต้องได้รับความคุ้มครองสวัสดิภาพ พ.ศ. 2549⁽⁵⁹⁾

กฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการว่ากล่าวตักเตือน ทำทัณฑ์บน และจัดให้เด็กทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์ พ.ศ. 2549⁽¹¹⁴⁾

กฎกระทรวง กำหนดเด็กที่อยู่ในสภาพที่จำต้องได้รับการสงเคราะห์ พ.ศ. 2549⁽⁴⁸⁾

กฎกระทรวง กำหนดเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำผิด พ.ศ. 2549⁽¹¹⁵⁾

กฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการจัดระบบงานและกิจกรรมในการแนะแนว ให้คำปรึกษาและฝึกอบรมแก่นักเรียน นักศึกษา และผู้ปกครอง พ.ศ. 2548⁽¹¹⁶⁾

ระเบียบกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ว่าด้วย วิธีการดำเนินงานของ
สถานแรกรับ สถานสงเคราะห์ สถานคุ้มครองสวัสดิภาพ และสถานพัฒนาและฟื้นฟู
พ.ศ. 2547⁽⁴⁹⁾

ระเบียบกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ว่าด้วย วิธีการให้การสงเคราะห์
เด็ก พ.ศ. 2547⁽¹¹⁷⁾

ระเบียบคณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติ ว่าด้วยวิธีการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่ต้องหา
ว่ากระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดแต่อาญายังไม่ถึงเกณฑ์ต้องรับโทษทาง
อาญา พ.ศ. 2551 และ พ.ศ. 2555⁽¹¹⁸⁾

ระเบียบคณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติ ว่าด้วยวิธีการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่เสี่ยง
ต่อการกระทำผิด พ.ศ. 2553⁽¹¹⁹⁾

ระเบียบคณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติ ว่าด้วยวิธีการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่ถูก
ทารุณกรรม หรือถูกเลี้ยงดูโดยมิชอบ พ.ศ. 2548 และ พ.ศ. 2552⁽¹²⁰⁾

ระเบียบคณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติ ว่าด้วยการรับเงิน การจ่ายเงิน การเก็บรักษา
เงิน การจัดหาผลประโยชน์ และการจัดการกองทุนคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2548⁽⁴¹⁾

**พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา
พ.ศ. 2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2559⁽¹²¹⁾**

กฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และอัตราในการจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่า
ทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2546 และ พ.ศ. 2559⁽¹²²⁾

ระเบียบคณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่
จำเลยในคดีอาญา ว่าด้วยการยื่นคำขอ และวิธีพิจารณาคำขอ ค่าตอบแทน ค่า
ทดแทนและค่าใช้จ่าย พ.ศ. 2559⁽¹²³⁾

กฎกระทรวง ว่าด้วยการแบ่งระดับและการเทียบระดับการศึกษานอกระบบ การศึกษาตาม
อัธยาศัย พ.ศ. 2546⁽⁵⁰⁾

พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541⁽¹²⁴⁾

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539⁽¹²⁵⁾

**พระราชบัญญัติ คนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2523 แก้ไขเพิ่มเติม
(ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2542⁽¹²⁶⁻¹²⁸⁾**

5. สวัสดิการ

สวัสดิการที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่ถูกทารุณกรรม, เด็กถูกบังคับใช้แรงงาน, เด็กที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด, เด็กเสี่ยงต่อการกระทำผิด และเด็กในธุรกิจบริการทางเพศ แบ่งเป็น 3 ด้านที่สำคัญ ได้แก่ สวัสดิการด้านการศึกษา, สวัสดิการด้านสังคมและเศรษฐกิจ และสวัสดิการด้านสุขภาพ มีดังนี้

1. สวัสดิการด้านการศึกษา

1.1 เงินอุดหนุนรายหัวสำหรับนักเรียนโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์⁽⁵⁷⁾

2. สวัสดิการด้านสังคมและเศรษฐกิจ

- 2.1 บ้านพักเด็กและครอบครัว และสถานรองรับ^(39, 48, 49, 59, 60)
- 2.2 กองทุนคุ้มครองเด็ก (เงินสงเคราะห์)⁽⁶¹⁾
- 2.3 ศูนย์ปฏิบัติการคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวประจำจังหวัด⁽⁴⁵⁾
- 2.4 ค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา^(122, 129)
- 2.5 เงินสงเคราะห์และคุ้มครองพยานในคดีอาญา⁽¹³⁰⁻¹³²⁾
- 2.6 สิทธิประโยชน์สำหรับผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์⁽¹³³⁻¹³⁵⁾
- 2.7 กองทุนเพื่อการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (เงินสงเคราะห์)⁽¹³⁶⁾
- 2.8 เงินสงเคราะห์หลังปล่อย (กรมพินิจฯ)⁽¹³⁷⁾
- 2.9 การคุ้มครองแรงงานเด็ก⁽¹⁰⁴⁾
- 2.10 การดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชน⁽¹⁰⁸⁾

3. สวัสดิการด้านสุขภาพ

- 3.1 หลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (บัตรทอง)⁽³⁰⁾
- 3.2 สวัสดิการรักษายาบาลข้าราชการ (บุตรคนที่ 1-3)⁽³¹⁾
- 3.3 บัตรประกันสุขภาพ สำหรับผู้ติดตามแรงงานต่างด้าว⁽³²⁾
- 3.4 กองทุนประกันสุขภาพสำหรับบุคคลที่มีปัญหาสถานะและสิทธิ⁽³³⁾

5.1 ภาพรวมการจัดสวัสดิการ

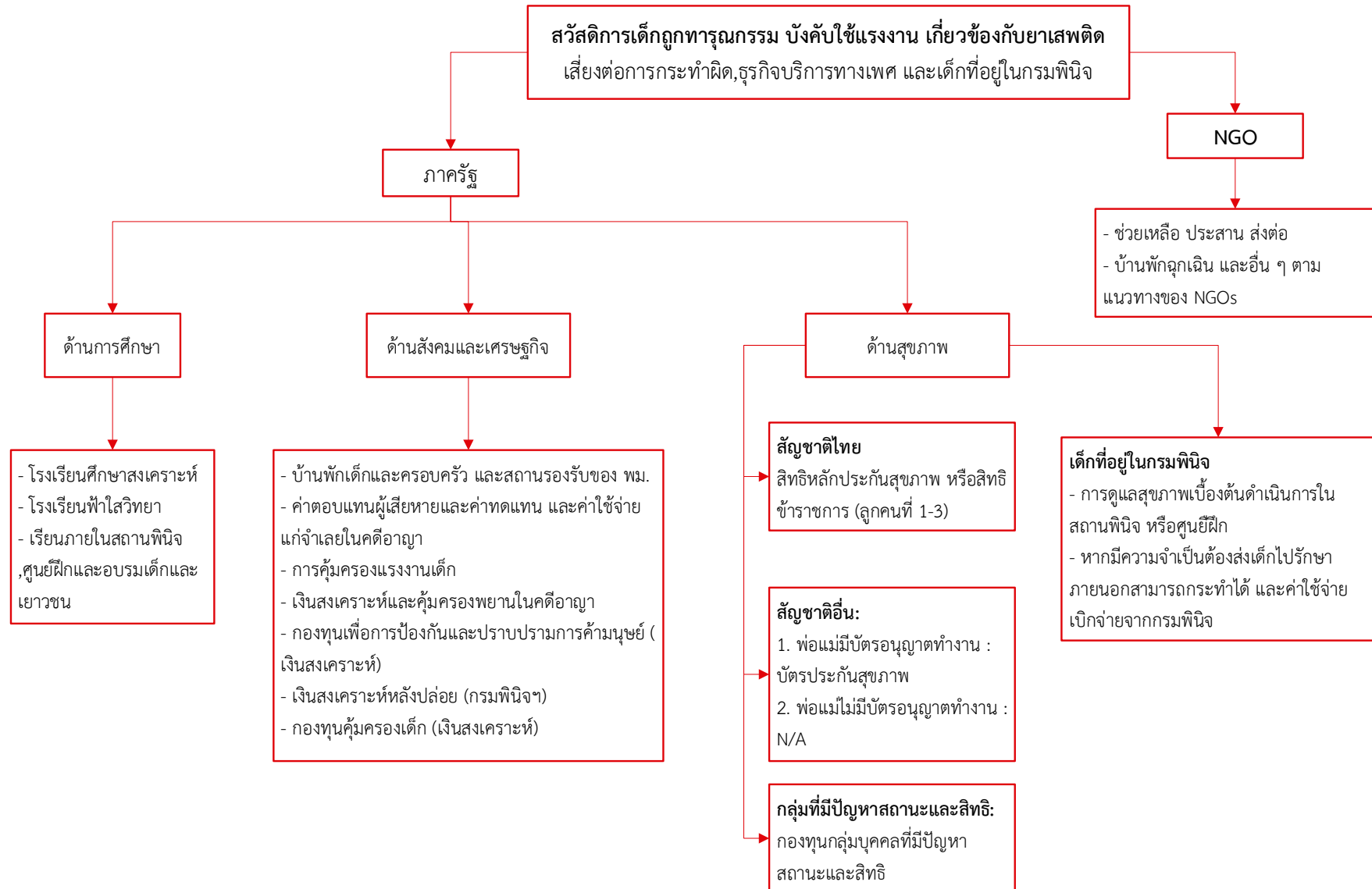
ภาพ 20 แสดงสวัสดิการเด็กที่ถูกทำร้ายและ/หรือทารุณกรรม เด็กที่ถูกบังคับให้ขายแรงงาน เด็กที่มีปัญหาเกี่ยวข้องกับยาเสพติด เด็กที่อยู่ในธุรกิจทางเพศ เด็กที่เสี่ยงต่อการประทุษร้ายจากการเลี้ยงดูโดยมิชอบและ เด็กที่อยู่ในกระบวนการคุ้มครองของกรมพินิจคุ้มครองเด็กและเยาวชน โดยสวัสดิการที่ได้รับสำหรับเด็กสัญชาติไทย, สัญชาติอื่น หรือกลุ่มที่มีปัญหาสถานะและสิทธิได้รับเหมือนกันทั้งหมด ดังนั้นแผนภาพจึงแบ่งเป็นสวัสดิการที่ได้รับจากภาครัฐ และสวัสดิการที่ได้รับจาก NGOs

สวัสดิการที่ได้รับจากภาครัฐแบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการศึกษา, ด้านสังคมและเศรษฐกิจ และด้านสุขภาพ โดยมีรายละเอียดดังนี้ สวัสดิการด้านการศึกษา เด็กที่อาศัยที่บ้านพักเด็กฯ หรือสถานรองรับต่าง ๆ ของกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) สามารถเข้าเรียนที่โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ส่วนเด็กที่อยู่ในสถานพินิจหรือศูนย์ฝึกฯ แบ่งเป็น 2 กลุ่มช่วงอายุคือ เด็กที่อายุน้อยกว่า 15 ปี จะให้เข้าศึกษาในโรงเรียนสังกัด สพฐ. ก่อน (โรงเรียนฟ้าไวยุทธ สังกัดสำนักการบริหารงานการศึกษาพิเศษ) หากเด็กอายุมากกว่า 15 ปีจะจัดการเรียนการสอนให้ภายในสถานพินิจและศูนย์ฝึกฯ สำหรับเด็กและเยาวชนที่ไม่รู้ภาษาไทย, ระดับประถมศึกษา, ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยนักวิชาการภายในสถานพินิจหรือศูนย์ฝึกฯ และครู กศน.

สวัสดิการด้านกลุ่มเด็กที่มีสัญชาติไทย สัญชาติอื่น และกลุ่มที่มีปัญหาสถานะและสิทธิ จะได้รับสวัสดิการสุขภาพตามสิทธิของตนเอง แต่หากเด็กอยู่ในกรมพินิจ คือในสถานพินิจหรือศูนย์ฝึกฯ จะได้รับการดูแลรักษาสุขภาพเบื้องต้นโดยพยาบาลภายในสถานพินิจและศูนย์ฝึกฯ แต่หากมีความจำเป็นต้อง

ได้รับการดูแลรักษาโดยเฉพาะทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ สามารถดำเนินการส่งต่อเด็กหรือเยาวชนไปรักษาตัวภายนอกได้ และกรมพินิจฯ จะเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายดังกล่าวเอง

ส่วนสวัสดิการด้านสังคมและเศรษฐกิจ เนื่องจากเด็กกลุ่มนี้เป็นกลุ่มเด็กที่พึ่งได้รับการสงเคราะห์หรือคุ้มครองสวัสดิภาพตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ดังนั้นสวัสดิการที่ได้รับจะมีทั้งด้านการให้เงินสงเคราะห์ จัดทำแผนฟื้นฟู บำบัด รักษา การให้ความช่วยเหลือด้านกฎหมายต่าง ๆ ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 และที่แก้ไขเพิ่มเติม หรือการได้รับสิทธิในกระบวนการยุติธรรมทุกขั้นตอนตั้งแต่การจับกุม การคัดแยกผู้เสียหาย การสอบสวน และการส่งตัวเด็กไปยังศาล รวมทั้งการช่วยเหลือหลังปล่อยตัวหากเด็กกระทำความผิด หรือการสงเคราะห์กรณีเด็กเป็นพยาน

ภาพ 20 สวัสดิการการดูแลเด็กถูกทารุณกรรม บังคับใช้แรงงาน เกี่ยวข้องกับยาเสพติด เสี่ยงต่อการกระทำผิด ธุรกิจบริการทางเพศ และเด็กที่อยู่ในกรมพินิจ

5.2 การจัดสวัสดิการตามช่วงอายุของเด็ก

จากตาราง 26 การจัดสวัสดิการตามช่วงอายุของเด็กที่ถูกทำร้ายและ/หรือทารุณกรรม เด็กที่ถูกบังคับให้ขายแรงงาน เด็กที่มีปัญหาเกี่ยวข้องกับยาเสพติด เด็กที่อยู่ในธุรกิจทางเพศ เด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำผิดจากการเลี้ยงดูโดยมิชอบและ เด็กที่อยู่ในการควบคุมของกรมพินิจคุ้มครองเด็กและเยาวชน แบ่งเป็น 5 ช่วงอายุ ดังนี้

1. เด็กแรกเกิด - 2 ปี

เด็กแรกเกิด - 2 ปี จะได้รับสวัสดิการ 2 ด้านคือ **ด้านสุขภาพ** ที่เด็กทุกคนจะได้รับสวัสดิการสุขภาพตามสิทธิของพ่อ แม่ หรือผู้ปกครอง และ**สวัสดิการด้านสังคมและเศรษฐกิจ** หากเป็นเด็กที่ถูกทำร้ายหรือถูกทารุณกรรม หรืออยู่ในสถานที่ที่มีการจับกุมยาเสพติด หรือสถานที่ที่มีเกี่ยวข้องกับธุรกิจทางเพศ การค้ามนุษย์ เด็กจะได้รับการสงเคราะห์ หรือคุ้มครองสวัสดิภาพ ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ซึ่งในกระบวนการดังกล่าว เด็กอาจจะต้องถูกแยกออกจากครอบครัวและไปพักที่บ้านพักเด็กฯ เป็นการชั่วคราว หรือให้ครอบครัวอุปถัมภ์คุ้มครองเป็นการชั่วคราว ก่อนส่งคืนให้ครอบครัวต่อไป แต่หากพ่อแม่ หรือผู้ปกครองของเด็กถูกคุมขังทั้งชั่วคราวหรือมีระยะเวลามากกว่า 1 ปี พนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กจะดำเนินการตามขั้นตอนการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กด้วยการประสานงานกับเครือข่ายของเด็กเพื่อเป็นครอบครัวอุปถัมภ์ หรือเข้าสู่สถานรองรับของกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) ต่อไป

2. อายุ 3 - 6 ปี

เด็กอายุ 3 - 6 ปีในกลุ่มนี้ จะได้รับสวัสดิการด้านสุขภาพ และด้านสังคมและเศรษฐกิจ เช่นเดียวกับเด็กแรกเกิด - อายุ 2 ขวบ ส่วนสวัสดิการด้านการศึกษาจะเข้ารับการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กหรือระดับก่อนประถมศึกษาในโรงเรียนสังกัดต่าง ๆ แต่หากเป็นเด็กที่อาศัยอยู่ในบ้านพักเด็กฯ หรือสถานสงเคราะห์จะได้รับการศึกษา และการพัฒนาทักษะตามช่วงวัยภายในบ้านพักเด็กฯ หรือสถานสงเคราะห์นั้น ๆ

3. อายุ 7 - 12 ปี

เมื่อเด็กมีอายุ 7 - 12 ปี เด็กจะได้รับสวัสดิการครบทั้ง 3 ด้านสำคัญ คือการศึกษาในโรงเรียนสังกัดต่าง ๆ ในระดับประถมศึกษา, การรักษาพยาบาลตามสิทธิของตนเอง และในด้านสังคมและเศรษฐกิจ นอกจากจะเกี่ยวข้องในกรณีเด็กเป็นผู้เสียหายที่จะได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพแล้ว เด็กในวัยนี้อาจจะเป็นผู้กระทำผิดโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ได้เช่นเดียวกัน แต่เนื่องจาก พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวฯ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2559 นิยามว่า “เด็ก” หมายความว่า บุคคลซึ่งมีอายุเกินกว่าอายุที่กำหนดไว้ตามมาตรา 73 แห่งประมวลกฎหมายอาญา (อายุไม่เกิน 10 ปี) แต่ยังไม่เกิน 15 ปีบริบูรณ์ เมื่อกระทำผิด พนักงานสอบสวนจะส่งตัวเด็กให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กให้รับเด็กไปดำเนินการตามขั้นตอนการคุ้มครองสวัสดิภาพ แต่หากเด็กอายุเกิน 10 ปีต้องโดนดำเนินคดีทางอาญา ซึ่งการจับกุมเด็ก จะกระทำได้ในกรณีที่เด็กกระทำผิดซึ่งหน้า มีหมายจับหรือคำสั่งศาลเท่านั้น นอกจากนั้นถึงแม้เด็กจะกระทำผิดตามกฎหมาย เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ แต่ให้ศาลดำเนินการว่ากล่าว

ตกเตือน กำหนดเงื่อนไขคุมประพฤติ หรือสั่งมอบตัวเด็กให้อยู่กับบุคคลหรือองค์การเพื่อการดูแล อบรม สั่งสอนแทน จะเห็นได้ว่าทุกกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับระบบยุติธรรมของประเทศไทย หากกระทำต่อ เด็กหรือเยาวชนจะกระทำเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ เพื่อให้เด็กได้รับการพัฒนาและ เปลี่ยนแปลงทางด้านความคิด ทศนคติ ทักษะชีวิต จิตใจ พฤติกรรม ร่างกาย การศึกษาและอาชีพ สามารถกลับไปอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุขไม่กลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก

ส่วนปัญหาความรุนแรงในครอบครัวทั้งในส่วนของเด็กเป็นผู้ถูกระทำ หรือเป็นผู้กระทำความรุนแรง ศูนย์ปฏิบัติการคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคง ของมนุษย์จังหวัด จะเป็นหน่วยงานที่ดำเนินการคุ้มครองสวัสดิภาพ หรือยื่นคำร้องขอหรือคำแถลงต่อ ศาลเพื่อดำเนินการคุ้มครอง เกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว และนำมาตรการทางสังคมเกี่ยวกับการ ส่งเสริมและพัฒนาครอบครัว การคุ้มครองป้องกัน และการเยียวยาบำบัดฟื้นฟู มาใช้ในการแก้ไขปัญหาที่ เกิดขึ้นกับบุคคลในครอบครัว โดยแยกออกจากการใช้มาตรการทางคดีอาญา ซึ่งคาดว่าในภาพรวมจะ ส่งผลดีในการลดการกระทำรุนแรง และการปฏิบัติไม่เป็นธรรมในครอบครัวลง

4. อายุ 13 - 15 ปี

เด็กอายุ 13 - 15 ปี เป็นช่วงวัยที่สำคัญและอาจมีปัญหาเข้ามากระทบได้หลากหลายรูปแบบ เช่น การถูกบังคับให้ขายแรงงาน การเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด หรือการถูกชักชวนให้ไปอยู่ในธุรกิจ ทางเพศ หรือเสี่ยงต่อการกระทำผิด ทั้งทางออนไลน์ และออฟไลน์ ดังนั้นเด็กที่เรียนอยู่ในสถานศึกษาจะ ได้รับความรู้ หรือเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้มีความรู้เท่าทันในภัยสังคมที่เด็กอาจจะเข้าไปเกี่ยวข้อง เช่น โครงการ To be number one ที่เป็นโครงการที่รณรงค์ป้องกันเกี่ยวกับยาเสพติด หรือสภาเด็กและ เยาวชนที่ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) ในการ จัดโครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาเด็กและเยาวชนในพื้นที่ของตนเอง โครงการ กิจกรรม หรือสื่อ ต่าง ๆ เหล่านี้ถือได้ว่าเป็นสวัสดิการด้านสังคมและเศรษฐกิจที่รัฐจัดให้กับเด็กในช่วงวัยดังกล่าว นอกเหนือจากสวัสดิการด้านสังคมและเศรษฐกิจอื่น ๆ ที่ได้รับเช่นเดียวกับเด็กอายุ 7 - 12 ปี ส่วน สวัสดิการด้านอื่น ๆ เช่นด้านสุขภาพ หรือด้านการศึกษา เด็กจะได้รับสิทธิการรักษาตามสิทธิของตนเอง และเข้าเรียนในโรงเรียนตามช่วงชั้นของตนเอง ยกเว้นเด็กที่ศาลสั่งให้เข้ารับการฝึกอบรม หรือเข้ารับการ บำบัด ฟื้นฟู เกี่ยวกับปัญหาเสพติด อาจจะทำให้เด็กต้องเข้ารับการฝึกอบรม หรือบำบัดฟื้นฟู ควบคู่กับ การเรียนหนังสือในช่วงชั้นของตนเอง

5. อายุ 16 - 18 ปี

เด็กสัญชาติไทยจะได้รับสวัสดิการด้านสังคมและเศรษฐกิจเพิ่มเติม ในด้านการทำงานเนื่องจาก เป็นกลุ่มที่สามารถทำงานได้แต่อยู่ภายใต้การคุ้มครองของพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 โดยมีการกำหนดลักษณะงาน สถานที่ทำงาน และเวลาทำงาน รวมทั้งนายจ้างต้องอนุญาตไปเข้ารับการ อบรมเพิ่มเติม โดยไม่ถือเป็นวันลา ในส่วนเด็กสัญชาติอื่นในฐานะผู้ติดตามแรงงานไม่สามารถทำงานได้ ต้องเข้าสู่กระบวนการขออนุญาตทำงานให้เรียบร้อยก่อน ส่วนเด็กที่มีปัญหาสถานะและสิทธิ สามารถ สมัครทำงานได้และอยู่ภายใต้ความคุ้มครองของ พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 เช่นเดียวกัน สำหรับเด็กอายุ 16 - 18 ปีที่กระทำผิดตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและ

วิธีพิจารณาตีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553⁴ ดังนั้นเมื่อกระทำผิดแล้วศาลเห็นสมควรให้ลงโทษ ก็ให้ลดโทษกึ่งหนึ่ง แต่หากไม่สมควรลงโทษก็ดำเนินการตามแนวทางเดียวกับเด็กกลุ่มอายุ 10- 15 ปี ที่เขียนไว้ในกลุ่มเด็กอายุ 7 – 12 ปี และภายหลังปล่อยตัว เด็กสามารถขอรับเงินสงเคราะห์ช่วยเหลือเด็กและเยาวชนหลังปล่อยตามระเบียบกระทรวงยุติธรรม ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขการสงเคราะห์ช่วยเหลือเด็กและเยาวชนภายหลังปล่อยที่มีค่าใช้จ่ายเป็นเงิน พ.ศ. 2563 เช่น ทุนการศึกษา, ทุนประกอบอาชีพ ค่ายังชีพและเลี้ยงดูบุตร (กรณีเด็กและเยาวชนมีบุตร) เป็นต้น หรือหากเป็นผู้เสียหาย จำเลย หรือพยาน ก็จะได้รับเงินสงเคราะห์เช่นเดียวกัน ส่วนเด็กที่ผ่านการบำบัดฟื้นฟูยาเสพติด หากต้องหยุดประกอบอาชีพเป็นเวลานาน เนื่องจากการบำบัดฟื้นฟู สามารถขอรับเงินทุนเลี้ยงชีพหรือเพื่อการประกอบอาชีพจากสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) หรือเงินสนับสนุนการฝึกทักษะ/พัฒนาฝีมืออาชีพ ของกรมการปกครองได้เช่นเดียวกัน

สำหรับสวัสดิการด้านการศึกษาและสวัสดิการด้านสุขภาพ เด็กจะได้รับสวัสดิการตามสิทธิของตนเอง ยกเว้นเด็กที่อยู่ในสถานพินิจหรือศูนย์ฝึกฯ จะได้รับการศึกษาภายในสถานพินิจหรือศูนย์ฝึกฯ ตามหลักสูตร กศน. โดยเจ้าหน้าที่วิชาการของสถานพินิจหรือศูนย์ฝึกฯ และครูกศน.จะเป็นผู้สอน แต่ในกรณีที่เด็กหรือเยาวชนอยู่ในระหว่างรับการศึกษาอยู่ก่อนถูกจับกุม และยังคงศึกษาต่อเนื่องตลอดมา หรืออยู่ในสถานพินิจฯ มาแล้วเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 3 เดือน และมีความประพฤติดี แล้วมีความประสงค์จะศึกษาต่อยังสถานศึกษาภายนอกสถานพินิจฯ สามารถกระทำได้แต่ต้องมีแผนการศึกษาที่ชัดเจนและพ่อแม่ผู้ปกครองต้องให้การสนับสนุนและเอาใจใส่ดูแลระหว่างออกไปศึกษา หากพบว่าดำเนินการผิดกฎระเบียบ อาจจะต้องกลับมาเรียนในสถานพินิจฯ เช่นเดิม

ส่วนการรักษาพยาบาลภายในสถานพินิจและศูนย์ฝึกฯ จะมีพยาบาลประจำอยู่เพื่อดูแลประเมินอาการเจ็บป่วยเบื้องต้นให้กับเด็กและเยาวชน แต่หากเด็กและเยาวชนต้องได้รับการดูแลรักษาแบบเฉพาะเจาะจง หรือมีความซับซ้อนมากขึ้น สามารถดำเนินการนำเด็กไปรักษาที่สถานพยาบาลภายนอกได้ ซึ่งค่าใช้จ่ายสำหรับการศึกษาและการรักษาพยาบาล กรมพินิจฯ จะเป็นผู้รับผิดชอบเบิกจ่ายทั้งหมด และสุดท้ายเด็กที่ติดยาเสพติดรุนแรงไม่สามารถเลิกได้กระทรวงสาธารณสุขได้นำมาตรการการลดอันตรายจากยาเสพติด (Harm Reduction) มาใช้เพื่อให้ผู้ติดยาเสพติดที่ไม่สามารถเลิกได้ รู้จักดูแลตนเองเพื่อลดปัญหาหรือผลกระทบต่อสุขภาพ ครอบครัว ชุมชน สังคม และเศรษฐกิจ โดยการจัดสถานที่ให้บริการลดอันตรายจากการใช้ยาเสพติด (IDU Care)

⁴ เยาวชน หมายความว่า บุคคลอายุเกินสิบห้าปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์ ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนฯ พ.ศ. 2553

ตาราง 26 การจัดสวัสดิการให้เด็กที่ถูกทำร้ายและ/หรือทารุณกรรม เด็กที่ถูกบังคับให้ขายแรงงาน เด็กที่มีปัญหาเกี่ยวข้องกับยาเสพติด เด็กที่อยู่ในธุรกิจทางเพศ และเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำผิดจากการเลี้ยงดูโดยมิชอบ ตามช่วงวัย

ช่วงอายุ	สวัสดิการด้านการศึกษา	สวัสดิการด้านสังคมและเศรษฐกิจ	สวัสดิการด้านสุขภาพ
เด็กแรกเกิด – 2 ปี	N/A	- บ้านพักเด็กและครอบครัว และสถานรองรับของ พม.	สัญชาติไทย - สิทธิบัตรทอง - สิทธิบุตรข้าราชการ คนที่ 1-3
เด็กอายุ 3 – 6 ปี	- โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์	- ครอบครัวอุปถัมภ์	
เด็กอายุ 7 – 12 ปี	- โรงเรียนฟ้าใส	- ศูนย์ปฏิบัติการคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวประจำจังหวัด	
เด็กอายุ 13 – 15 ปี	- โรงเรียนฟ้าใสวิทยา	- ค่าตอบแทนผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา	
เด็กอายุ 16 – 18 ปี	- เรียนในศูนย์ฝึกอบรม,สถานพินิจ (นักวิชาการในศูนย์, ครูกศน.)	- การคุ้มครองแรงงานเด็ก	สัญชาติอื่น - พ่อแม่มีใบอนุญาตทำงาน: บัตรประกันสุขภาพ - พ่อแม่ไม่มีใบอนุญาตทำงาน: N/A
		- เงินสงเคราะห์และคุ้มครองพยานในคดีอาญา	
		- กองทุนเพื่อการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (เงินสงเคราะห์)	กลุ่มมีปัญหาสถานะและสิทธิ - กองทุนบุคคลที่มีปัญหาสถานะและสิทธิ
		- เงินสงเคราะห์หลังปล่อย (กรมพินิจฯ)	
		- กองทุนคุ้มครองเด็ก (เงินสงเคราะห์)	
		- สภาคู่และเยาวชน	เด็กในกรมพินิจ - รับการรักษาพยาบาลในสถานพินิจหรือศูนย์ฝึก
		- เงินอุดหนุนสำนักงาน ป.ป.ส. (ทุนเพื่อเลี้ยงชีพและประกอบอาชีพ)	
			เด็กที่ติดยาเสพติดรุนแรง - กระบวนการช่วยเหลือฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดและระบบ Harm Reduction

6. กระบวนการดูแลเด็กที่ถูกทารุณกรรม เด็กถูกบังคับใช้แรงงาน เด็กที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด เด็กเสี่ยงต่อการกระทำผิด และเด็กในธุรกิจบริการทางเพศ

แบ่งเป็นแผนภาพต่าง ๆ ดังนี้

ภาพ 21 กระบวนการดูแลเด็กที่ถูกทำร้ายหรือถูกทารุณกรรมโดยบุคคลในครอบครัว

ภาพ 22 กระบวนการดูแลเด็กที่ถูกทำร้ายหรือทารุณกรรมโดยบุคคลภายนอกครอบครัว

ภาพ 23 กระบวนการดูแลเด็กที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด

ภาพ 24 กระบวนการดูแลเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำผิด

ภาพ 25 กระบวนการดูแลเด็กที่ถูกบังคับใช้แรงงาน

ภาพ 26 กระบวนการช่วยเหลือเด็กที่อยู่ในธุรกิจบริการทางเพศ

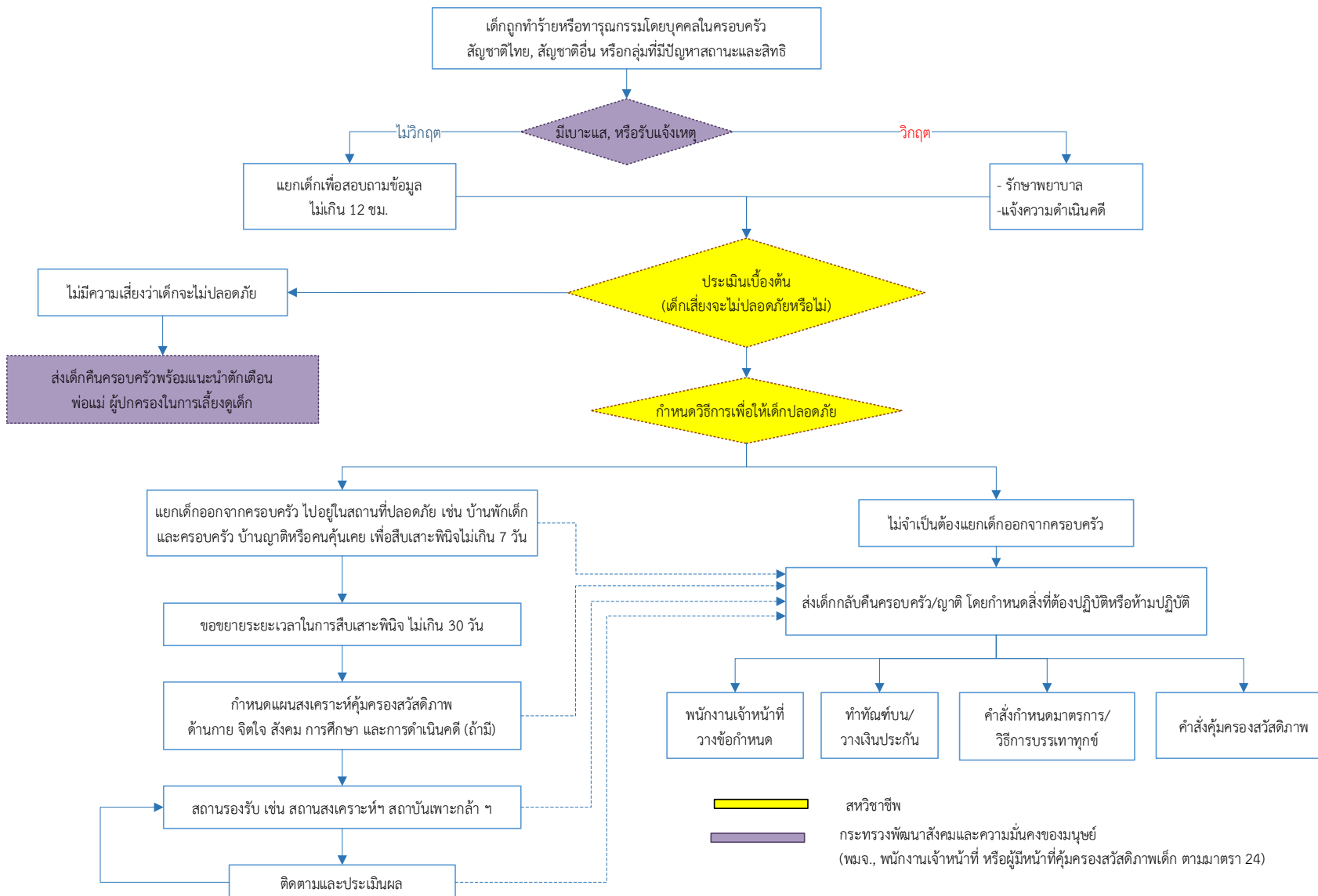
ภาพ 21 แสดงกระบวนการดูแลเด็กที่ถูกทำร้ายหรือถูกทารุณกรรมโดยบุคคลภายในครอบครัว โดยเริ่มจากการแจ้ง หรือมีเบาะแส หรือมีผู้พบเห็นหรือประสบเหตุการณ์ที่น่าเชื่อว่า มีการกระทำทารุณกรรมต่อเด็ก ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ พนักงานฝ่ายปกครอง หรือผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามมาตรา 24 พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 เข้าไปในเคหสถานของเด็ก เพื่อตรวจค้นและมีอำนาจแยกตัวเด็กจากครอบครัวของเด็กเพื่อคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กโดยเร็วที่สุด ตรวจสอบข้อเท็จจริงและประเมินเหตุการณ์เบื้องต้น หากพบว่าเด็กถูกทำร้ายหรือถูกทารุณกรรม ให้ประสานงานส่งตัวเด็กไปตรวจร่างกาย และจิตใจที่สถานพยาบาลทันที หากต้องการสอบถามเด็กต้องให้นักสังคมสงเคราะห์ หรือนักจิตวิทยาเป็นผู้ซักถามและสอบถามเด็กในสถานที่ที่เหมาะสม และหากพนักงานเจ้าหน้าที่เห็นสมควรต้องสืบเสาะและพินิจเกี่ยวกับเด็กและครอบครัวเพื่อหาวิธีการคุ้มครองสวัสดิภาพที่เหมาะสมแก่เด็ก อาจส่งตัวไปยังสถานแรกรับหรือบ้านพักเด็กฯ เพื่อคุ้มครองชั่วคราว การสืบเสาะและพินิจเพื่อหาวิธีการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่เหมาะสมให้กระทำได้ไม่เกินเจ็ดวัน ในกรณีที่มีเหตุจำเป็นและเพื่อประโยชน์ของเด็ก พนักงานเจ้าหน้าที่หรือพนักงานอัยการอาจจะยื่นคำร้องขอต่อศาลเพื่อมีคำสั่งขยายระยะเวลาออกไปรวมแล้วไม่เกิน 30 วัน เมื่อประเมินเบื้องต้นหากไม่พบความเสี่ยงด้านความปลอดภัย อาจพูดคุยกับพ่อแม่ ผู้ปกครอง ถึงสิทธิเด็ก และห้ามกระทำการต่างๆ ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ส่วนเด็กที่ถูกแยกออกจากครอบครัว จะถูกนำส่งไปที่บ้านพักเด็กฯ เพื่อรับการคุ้มครองชั่วคราว หรืออาจจะให้พักอาศัยบ้านญาติ หรือคนคุ้นเคย ทั้งนี้ พ่อ แม่ ผู้ปกครอง และพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 ต้องให้ความยินยอม และเห็นชอบในกรณีดังกล่าว

กรณีที่ผู้ปกครองหรือญาติของเด็กเป็นผู้กระทำทารุณกรรมต่อเด็ก ถ้ามีการฟ้องคดีอาญาแก่ผู้กระทำผิดหรือมีเหตุอันควรเชื่อว่าผู้ถูกฟ้องนั้นจะกระทำทารุณกรรมแก่เด็ก ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ร้องทุกข์กล่าวโทษเพื่อดำเนินคดีแก่ผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำทารุณกรรมแก่เด็กต่อไป

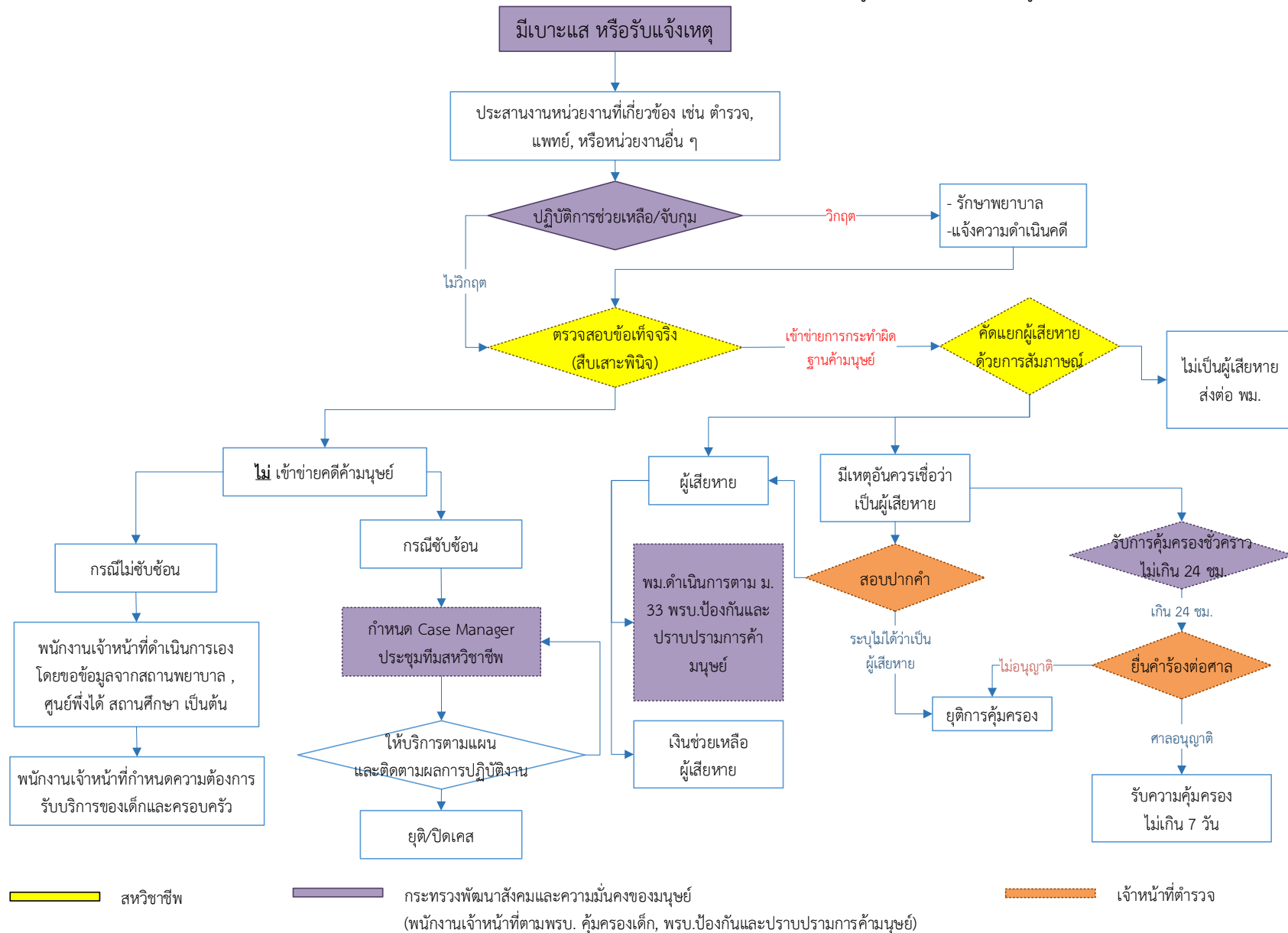
ภาพ 22 แสดงกระบวนการดูแลเด็กที่ถูกทำร้ายหรือทารุณกรรมจากบุคคลภายนอกครอบครัว เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ได้รับแจ้งเหตุหรือมีเบาะแส จะมีการประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แล้วจึงเข้าช่วยเหลือ เมื่อเข้าช่วยเหลือแล้วหากพบว่าเด็กต้องเข้ารับการรักษาร่างกายหรือจิตใจโดยเร่งด่วนให้ดำเนินการก่อน หลังจากนั้นจึงสอบถามข้อเท็จจริงจากเด็ก โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจสอบถามเด็กผ่านนักสังคมสงเคราะห์ในสถานที่ที่เหมาะสม เมื่อตรวจสอบข้อเท็จจริงแล้วพบว่าเด็กมิได้เป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ให้ทีมสหวิชาชีพพิจารณาว่าการถูกทำร้ายร่างกาย/ทารุณกรรมต่อเด็กนั้น มีความซับซ้อน

หรือไม่หากมีความซับซ้อนพนักงานเจ้าหน้าที่อาจถูกกำหนดให้เป็นผู้จัดการรายกรณี⁽¹³⁸⁾ จะต้องดำเนินการตามบทบาทหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 และดำเนินการจัดประชุมทีมสหวิชาชีพ เพื่อสืบค้นข้อเท็จจริง วินิจฉัยสภาพปัญหา ประเมินความต้องการและประเมินความเสี่ยงที่จะถูกกระทำซ้ำ วางแผนการช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก ติดตามผลการให้บริการ และการจัดประชุมเพื่อประเมินผลลัพธ์ของการให้บริการ รวมทั้งเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลในแฟ้มงาน (case profile) และจัดทำรายงานเสนอประวัติ พร้อมความเห็นเสนอต่อปลัดกระทรวงหรือผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วแต่กรณีเพื่อพิจารณาสั่งให้ใช้วิธีการคุ้มครองสวัสดิภาพที่เหมาะสมแก่เด็ก ในกรณีไม่ซับซ้อนให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการคุ้มครองตามแนวทางของพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546

ในกรณีเด็กเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ให้ทีมสหวิชาชีพดำเนินการคัดแยกผู้เสียหายโดยการสัมภาษณ์ หากเด็กเป็นผู้เสียหายให้ส่งต่อกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เพื่อให้การคุ้มครองและช่วยเหลือผู้เสียหายตามมาตรา 33 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 และที่แก้ไขเพิ่มเติม หากเป็นเด็กที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ให้พนักงานสอบสวนส่งต่อให้พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์คุ้มครองชั่วคราว ตามมาตรา 29 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 และที่แก้ไขเพิ่มเติม และให้พนักงานสอบสวนดำเนินการหาข้อเท็จจริงให้ทันภายในระยะเวลา 24 ชั่วโมง หากไม่ทันให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ทำแบบคำร้องขอขยายระยะเวลาต่อศาล ทั้งนี้ ขยายได้ไม่เกิน 7 วัน หากเด็กไม่ใช่ผู้เสียหายให้เจ้าหน้าที่จัดทำประวัติและให้พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ดำเนินการคุ้มครองสวัสดิภาพในบ้านพักเด็กฯ

ภาพ 21 กระบวนการดูแลเด็กที่ถูกทำร้ายหรือถูกทารุณกรรมโดยบุคคลภายในครอบครัว

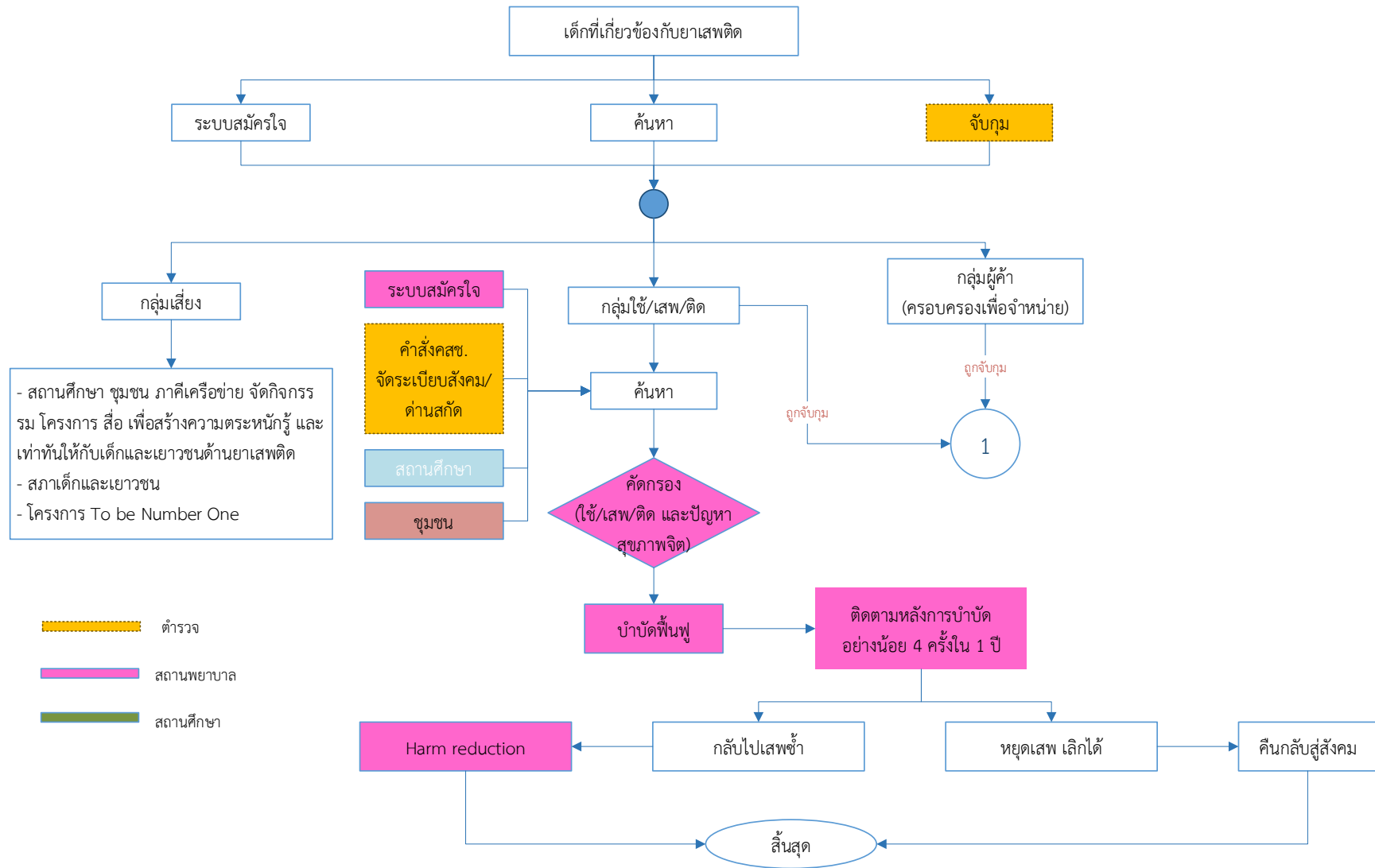
ภาพ 22 กระบวนการดูแลเด็กที่ถูกทำร้าย หรือทารุณกรรมโดยบุคคลอื่น (ภายนอกครอบครัว)

ภาพ 23 แสดงกระบวนการดูแลเด็กที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด โดยแบ่งเด็กเป็น 3 กลุ่มได้แก่ กลุ่มเสี่ยง กลุ่มใช้/เสพ/ติด และกลุ่มค้า (มีครอบครองไว้เพื่อจำหน่าย) เริ่มต้นจากเด็กกลุ่มเสี่ยง จะมีการดูแลเด็กกลุ่มนี้ทั้งภายในสถานศึกษา ชุมชน ภาคีเครือข่าย ด้วยการจัดกิจกรรม โครงการ จัดทำสื่อ เพื่อสร้างความตระหนักรู้ให้กับเด็กด้านยาเสพติด เช่น โครงการ To be Number one หรือโครงการต่าง ๆ ของสภาเด็กและเยาวชน ส่วนกลุ่มใช้/เสพ/ติด กลุ่มนี้จะมีกระบวนการสำคัญ 4 ขั้นตอน คือ การค้นหา, คัดกรอง, บำบัดฟื้นฟู และติดตาม สำหรับการค้นหานี้ มีหลากหลายรูปแบบ ทั้งเปิดให้เด็กที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดในฐานะผู้ใช้/เสพ/ติดที่สมัครเข้ารับการรักษา สามารถใช้สิทธิการรักษาฟรี ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใด ๆ หรือการจัดระเบียบสังคม ตั้งด่านสกัดตรวจหากสารเสพติด หรือการสังเกต สอดส่องพฤติกรรมของครูในสถานศึกษา และคนในชุมชน เพื่อพบเจอกับเด็กเข้าสู่การคัดกรอง ซึ่งในการคัดกรองจะคัดกรองความรุนแรงในการใช้สารเสพติดของเด็กแต่ละราย สำหรับการบำบัดฟื้นฟู หากเป็นผู้ติดยาเสพติดรุนแรง จะถูกส่งตัวไปฟื้นฟูบำบัดที่โรงพยาบาลธัญญารักษ์ สังกัดกรมแพทย์ แต่ถ้ามีอาการทางจิตที่รุนแรงร่วมด้วย จะส่งบำบัดฟื้นฟูที่โรงพยาบาลสังกัดกรมสุขภาพจิต และหากเป็นนักเรียนที่กำลังศึกษา จะมีการทำหนังสือ (ลับ) แจ้งไปที่ศูนย์ประสานงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา จังหวัด และต้องแจ้งให้ผู้ปกครองทราบ แต่หากเป็นผู้ใช้ จะได้รับการบำบัดโดยการให้ความรู้ หรือคำแนะนำสั้น ๆ หรือการบำบัดแบบสั้นอย่างน้อย 1 ครั้ง และการช่วยเหลือของครอบครัว โรงเรียน และชุมชน หลังจากบำบัดฟื้นฟูแล้ว เด็กจะได้รับการติดตามหลังจากการบำบัด ซึ่งเด็กกลุ่มผู้ใช้ ผู้ติดยาเสพติดและผู้เสพจะมีระยะเวลาในการติดตามแตกต่างกัน กลุ่มผู้ใช้ติดตาม 1 ครั้งใน 30 วัน ส่วนผู้เสพและผู้ติดยาติดตามอย่างน้อย 4 ครั้งเป็นเวลา 1 ปี พร้อมสุ่มตรวจปัสสาวะ ภายหลังจากการติดตามหากหยุดเสพหรือติดได้ ก็จะใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างปกติ แต่ถ้าไม่สามารถเลิกยาเสพติดได้จะเข้าสู่กระบวนการ Harm Reduction ของกระทรวงสาธารณสุข

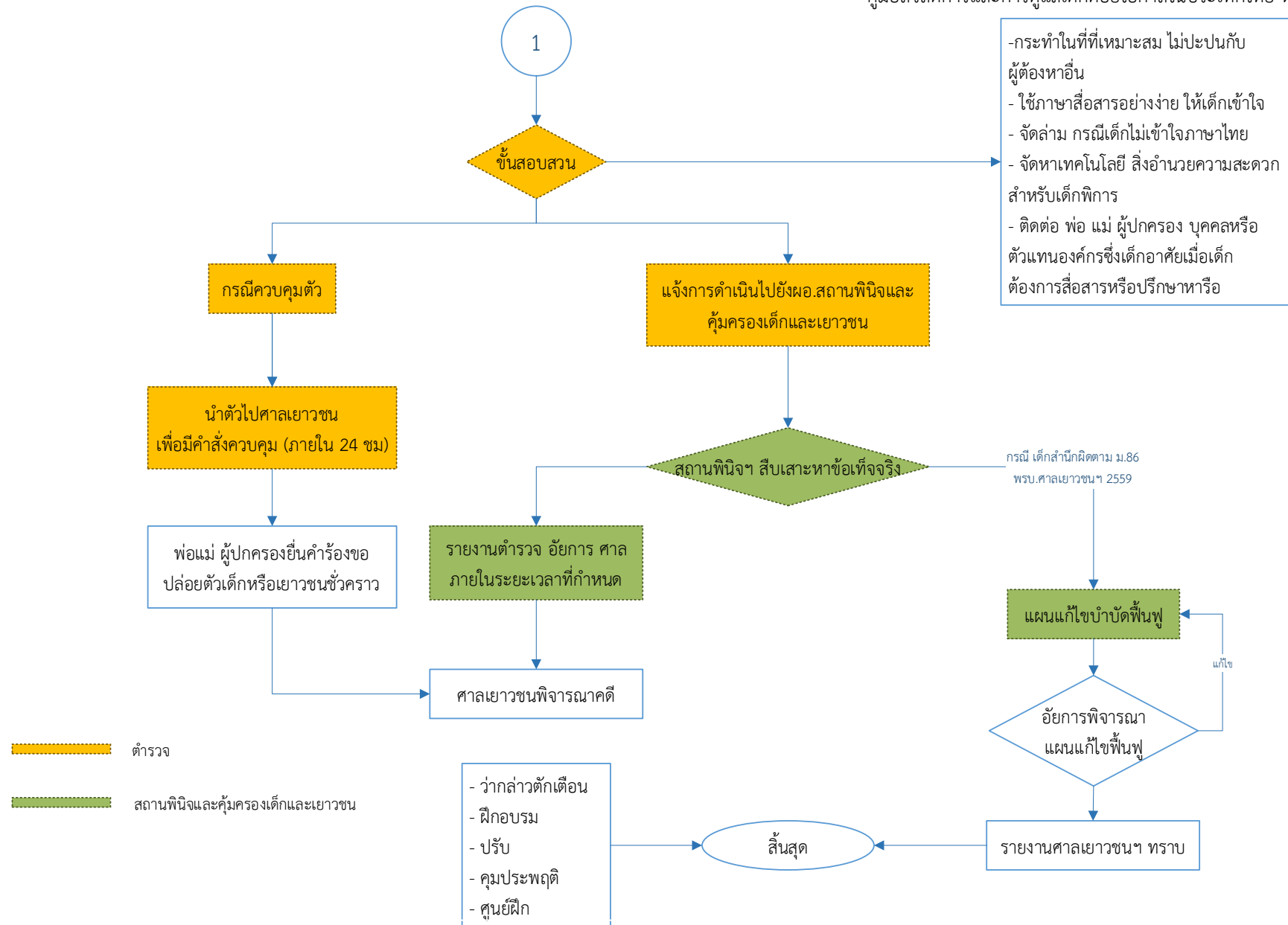
แต่ถ้าเด็กมียาเสพติดในครอบครองเพื่อจำหน่าย แล้วถูกจับกุม ในขั้นสอบสวนจะต้องกระทำการในที่ที่เหมาะสมไม่ปะปนกับผู้ต้องหาอื่น จัดถาม, จัดหาสื่อ อุปกรณ์สารสนเทศที่จำเป็นต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษ (เด็กพิการ) หรือติดต่อคนที่ได้ร้องขอ หลังจากนั้นการดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 และพระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด พ.ศ. 2561 ในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู แผนการส่งฟ้อง แต่หากเด็กถูกส่งฟ้องจะได้รับโทษว่ากล่าวตักเตือน ฝึกอบรม ปรับคุมประพฤติ และอยู่ในสถานพินิจ และศูนย์ฝึก และจำคุก ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขด้านอายุ จำนวนครั้งในการกระทำผิด และความรุนแรงในการกระทำผิด

สำหรับภาพ 24 เป็นกระบวนการดูแลเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำผิดจากการเลี้ยงดูโดยมิชอบ ซึ่งจากนิยามหมายถึง เด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูในสภาพแวดล้อมหรือสถานที่อันอาจชักนำไปในทางเสียหาย หรือถูกใช้เป็นเครื่องมือในการกระทำหรือแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ รวมทั้งเด็กกลุ่มเสี่ยงการถูกชักนำไปให้ประพฤติดนไม่เหมาะสม ผูกพันอยู่กับกลุ่มมิจฉาชีพ ผู้มีอิทธิพลหรือบุคคลที่แสวงหาผลประโยชน์จากการประกอบอาชีพผิดกฎหมาย เป็นเด็กและเยาวชนที่มีแนวโน้มสูงต่อการก่อปัญหาในสังคม เป็นต้น ดังนั้นจึงได้แบ่งเด็กเป็นสองกลุ่มคือ กลุ่มที่ต้องได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพ และกลุ่มที่ไม่ต้องได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพ ซึ่งผู้ประเมินเบื้องต้นว่าเด็กต้องได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพหรือไม่คือ พนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 หากเห็นว่าเป็นเด็กเสี่ยงต่อการกระทำผิด

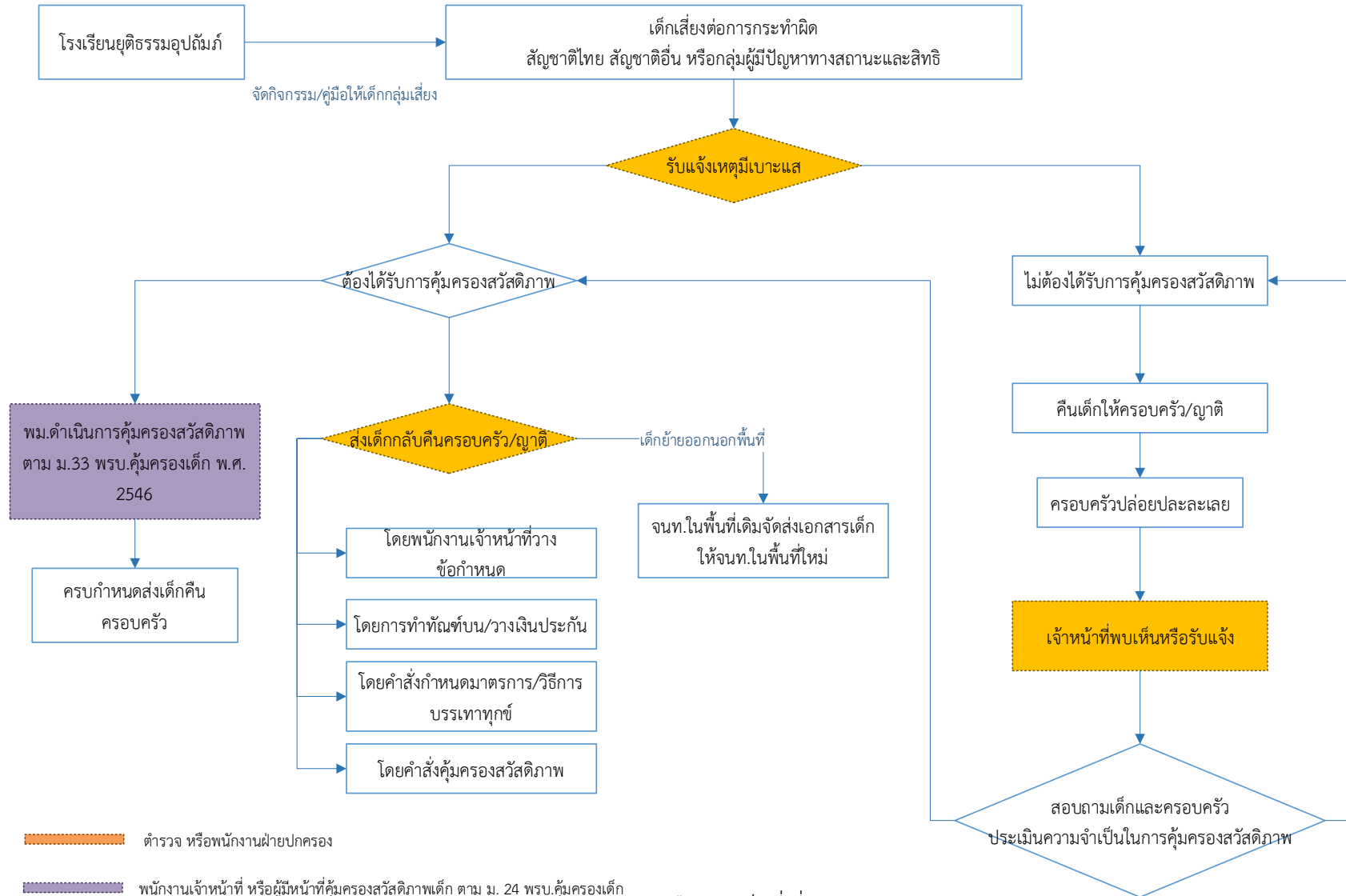
แต่ไม่ต้องได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพ ให้นำส่งเด็กคืนให้ครอบครัว โดยผู้ปกครองหรือบุคคลที่รับเด็กไป ต้องระมัดระวังไม่ให้เด็กเข้าไปในสถานที่ที่ชักจูงให้เด็กประพฤติตัวไม่เหมาะสม หรือระวังไม่ให้เด็กคบค้าสมาคมกับบุคคลหรือกลุ่มคนที่ชักนำไปในทางเสื่อมเสีย เป็นต้น หากพบว่าผู้ปกครองปล่อยปละละเลยสามารถนำเด็กมาสอบถามเพื่อประเมินความจำเป็นในการคุ้มครองสวัสดิภาพได้อีกครั้ง หากพบว่าเด็กต้องรับการคุ้มครองสวัสดิภาพ จะแบ่งมาตรการเป็น 2 มาตรการคือ 1) ให้เด็กอยู่กับครอบครัวเช่นเดิมแต่มีการวางข้อกำหนด การทำทัณฑ์บน/วางเงินประกัน กำหนดมาตรการ/วิธีการ หรือมีคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพ โดยต้องมีกำหนดนัดหมายมาพบเจ้าหน้าที่เพื่อติดตามการปฏิบัติตามข้อกำหนด หรือคำสั่ง หรือ 2) แยกเด็กออกจากครอบครัวเพื่อดำเนินการคุ้มครองสวัสดิภาพ เช่น การส่งเด็กเข้าศึกษาหรือฝึกหัดอาชีพ หรือส่งเด็กเข้าบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพ ฝึกหัดอาชีพในสถานพัฒนาและฟื้นฟู เป็นต้น เมื่อครบกำหนดแล้วส่งคืนเด็กให้กับครอบครัวต่อไป

ภาพ 23 กระบวนการช่วยเหลือดูแลเด็กที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด

ภาพ 23 กระบวนการช่วยเหลือดูแลเด็กที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด (ต่อ)

ภาพ 24 กระบวนการช่วยเหลือดูแลเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำผิด

ภาพ 25 กระบวนการดูแลเด็กที่ถูกบังคับใช้แรงงาน เพื่อให้เห็นภาพของเด็กที่ทำงานในประเทศไทย ได้แบ่งเด็กเป็น 2 กลุ่มคือ เด็กทำงาน แรงงานเด็ก **กลุ่มเด็กทำงาน**คือ เด็กที่มีอายุเกิน 15 ปีทำงานภายใต้พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 หากมีข้อร้องเรียนสามารถแจ้งไปที่กระทรวงแรงงาน เพื่อดำเนินการตามขั้นตอนการจัดการข้อร้องเรียน หากไม่เกินสิทธิที่เด็ก (ลูกจ้าง) ควรได้ จะมีการออกคำสั่งแรงงานให้นายจ้างปฏิบัติตาม **กลุ่มแรงงานเด็ก** แบ่งเป็น 2 กลุ่มได้แก่ เด็กที่ทำงานในลักษณะงาน สถานที่ทำงาน และเวลางานที่ห้ามให้เด็กทำ ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 จัดเป็นเด็กที่ทำงานอันตราย หากเจ้าหน้าที่แรงงานตรวจพบ หรือมีบุคคลมาแจ้ง เจ้าหน้าที่แรงงานจะเข้าตรวจสอบที่สถานประกอบการที่เด็กทำงานทันที โดยแบ่งการดำเนินการเป็น 2 กรณี คือ หากนายจ้างให้เด็กทำงานล่วงเวลา หรือทำงานในลักษณะงานหรือสถานที่ที่ห้ามตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 เจ้าหน้าที่แรงงานจะออกคำสั่งแล้วให้นายจ้างดำเนินการตามคำสั่ง แต่อีกกรณีคือ มีการล่วงเกินทางเพศต่อลูกจ้างที่เป็นเด็ก, ให้เด็กทำงานล่วงเวลาฯ จนเป็นเหตุให้ได้รับอันตรายทางกาย หรือจิตใจ หรือถึงแก่ความตาย นายจ้างจะถูกแจ้งความดำเนินคดี

ส่วนกลุ่มแรงงานเด็กที่ถูกใช้ทำงานในรูปแบบที่เลวร้าย รวมถึงการให้เด็กอายุต่ำกว่า 13 ปีทำงาน การบังคับ ข่มขู่ หรือล่อลวงให้ทำงานที่ผิดกฎหมาย และเข้าข่ายค้ามนุษย์ หากมีการจัดหาผู้เสียหาย ผนวกโอกาสจากเด็กที่พยายามดิ้นรนเพื่อชีวิตที่ดีขึ้น หรือชักจูงหรือหลอกล่อ เช่นการสัญญาเรื่องค่าจ้างแรงงานในอัตราสูง มีการนำพาผู้เสียหายไปยังจุดหมายปลายทาง และมีการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ โดยธุรกิจกลุ่มเสี่ยง เช่น ธุรกิจประมง ธุรกิจอุตสาหกรรม ธุรกิจการเกษตรแปรรูป เป็นต้น ดังนั้นเมื่อเจ้าหน้าที่ได้เบาะแสหรือมีคนแจ้งเหตุ เมื่อปฏิบัติการช่วยเหลือจับกุมแล้วหากมีความจำเป็นให้ส่งเด็กตรวจรักษาก่อน หลังจากนั้นให้สัมภาษณ์เด็กเบื้องต้น หากพบว่าเด็กเป็นผู้เสียหายจากค้ามนุษย์ ให้ดำเนินการคุ้มครองสวัสดิภาพตามมาตรา 33 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 โดยการส่งเด็กเข้ารับการคุ้มครองในสถานคุ้มครองผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ รวมทั้งสามารถขอค่าตอบแทนผู้เสียหายในคดีอาญา ตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายในจำเลยคดีอาญา พ.ศ.2544 ในกรณีเชื่อว่าเด็กอาจเป็นผู้เสียหายจะต้องส่งเด็กเข้ารับการคุ้มครองชั่วคราวในสถานแรกรับหรือบ้านพักเด็กฯ จนกว่าจะระบุสถานะได้ ตามมาตรา 29 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 อย่างไรก็ตาม หากเด็กมิได้เป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ให้ดำเนินการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ทั้งนี้ให้ส่งเด็กเข้ารับการคุ้มครองชั่วคราวที่สถานแรกรับหรือบ้านพักเด็กฯ

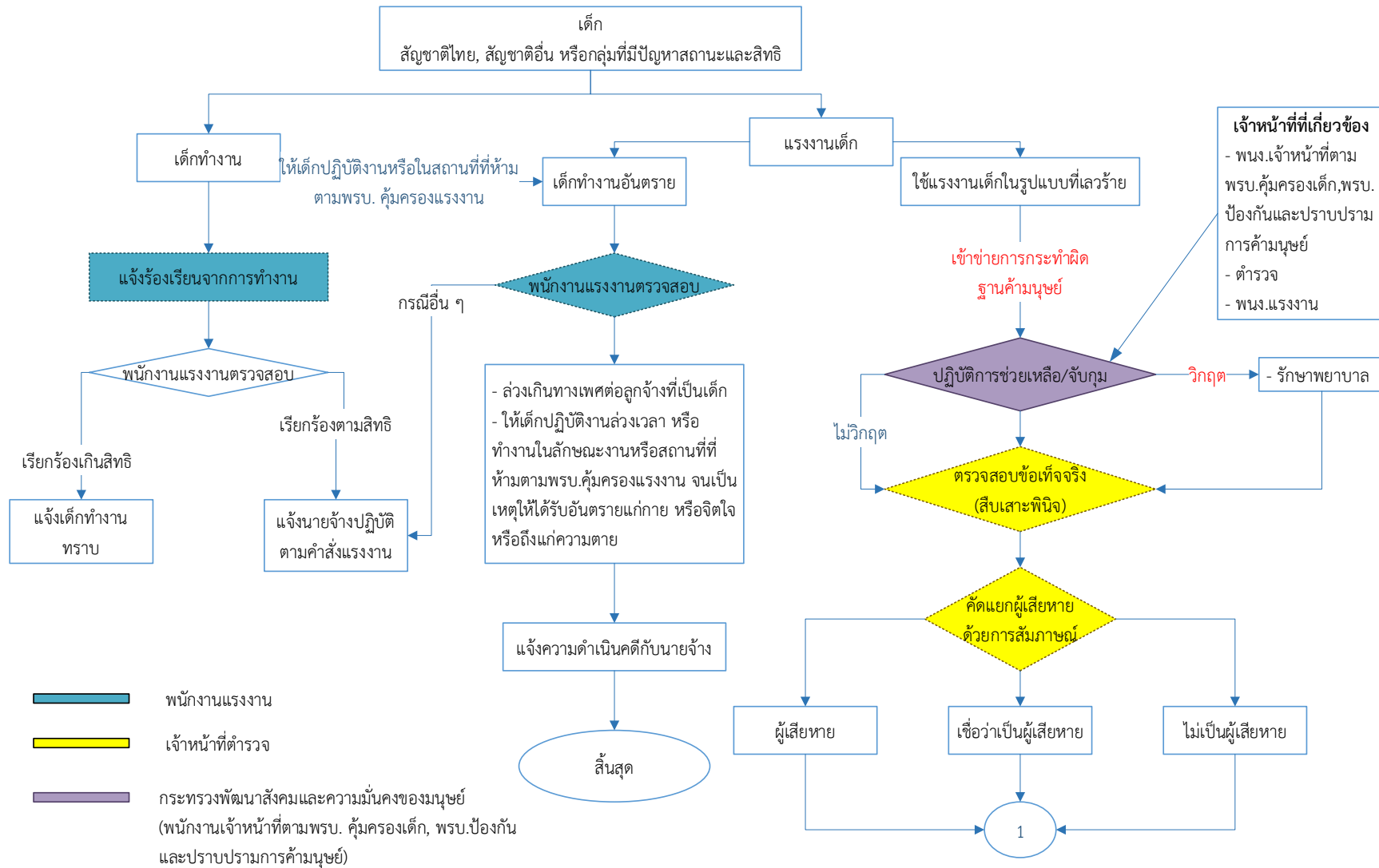
ภาพ 26 กระบวนการช่วยเหลือเด็กที่อยู่ในธุรกิจทางเพศ แบ่งเด็กเป็น 3 กลุ่มได้แก่ กลุ่มที่สมัครใจอยู่ในธุรกิจบริการทางเพศ กลุ่มไม่สมัครใจอาจจะถูกบังคับ ข่มขู่ หลอกลวง และกลุ่มที่ถูกชักจูงให้อยู่ในธุรกิจบริการทางเพศ ตามนิยามของเด็กที่อยู่ในธุรกิจการเพศ เมื่อช่วยเหลือ จับกุม หรือล่อซื้อโดยเจ้าหน้าที่หรือสายลับ หากพบว่าเด็กต้องเข้ารับการรักษาร่างกายหรือจิตใจโดยเร่งด่วนให้ดำเนินการก่อน หากตรวจพบเชื้อ HIV หรือเอดส์ หรือโรคติดต่อร้ายแรงอื่น ๆ ให้ดำเนินการตามกระบวนการช่วยเหลือเด็กที่ได้รับผลกระทบจากเชื้อ HIV/AIDs หลังจากนั้นจึงสอบถามข้อเท็จจริงจากเด็ก โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจสอบถามเด็กผ่านทีมสหวิชาชีพในสถานที่เหมาะสม เมื่อตรวจสอบข้อเท็จจริงแล้วพบว่าไม่เข้าข่ายการกระทำผิดฐานค้ามนุษย์ ให้ทีมสหวิชาชีพพิจารณาว่าปัญหาของเด็กที่อยู่ในธุรกิจบริการทางเพศนั้นมีความซับซ้อนหรือไม่ หากมีความซับซ้อน พนักงานเจ้าหน้าที่อาจถูกกำหนดให้เป็น ผู้จัดการรายกรณี⁽¹³⁸⁾

จะต้องดำเนินการตามบทบาทหน้าที่พนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 และดำเนินการจัดประชุมทีมสหวิชาชีพเพื่อสืบค้นข้อเท็จจริงประเมินความต้องการรับบริการของเด็ก ประเมินความเสี่ยงวางแผนให้ความช่วยเหลือ/คุ้มครอง ติดตามผลการให้บริการและจัดประชุมเพื่อประเมินผลลัพธ์ของการให้บริการ และจัดประชุมเพื่อประเมินผลลัพธ์ของการให้บริการ รวมทั้งเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลในแฟ้มงาน (case profile) และจัดทำรายงานพร้อมข้อเสนอแนะ(ถ้ามี) ให้แก่ผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 แต่หากไม่ซับซ้อนให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการให้ความคุ้มครองตามแนวทางในพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 หรือจัดทำรายงานประเมินเบื้องต้นนำเสนอต่อพนักงานชั้นผู้ใหญ่หรือยื่นคำร้องต่อศาลเยาวชนและครอบครัวต่อไป

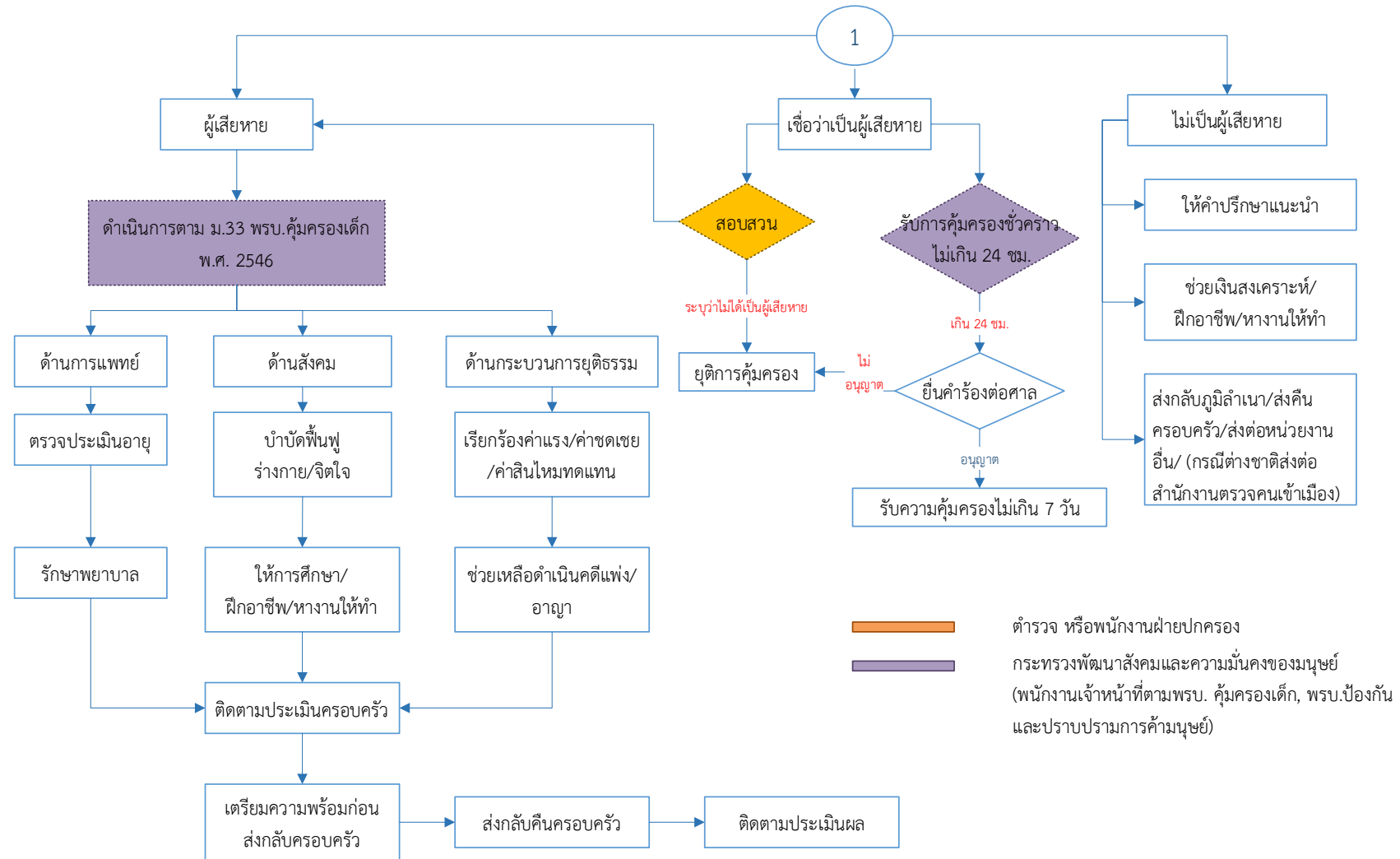
ในกรณีที่เข้าข่ายกระทำผิดฐานค้ำมนุษย์ ให้ทีมสหวิชาชีพดำเนินการคัดแยกผู้เสียหายด้วยการสัมภาษณ์ หากเป็นผู้เสียหายให้ส่งต่อให้กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ให้การคุ้มครองและช่วยเหลือผู้เสียหายตามมาตรา 33 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 หากเป็นเด็กที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าเป็นผู้เสียหายให้พนักงานสอบสวนส่งต่อให้ พม. คุ้มครองชั่วคราวตามมาตรา 29 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ และให้พนักงานสอบสวนดำเนินการหาข้อเท็จจริงให้ทันตามระยะเวลา 24 ชั่วโมง หากไม่ทันให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ทำแบบคำร้องขอขยายระยะเวลาต่อศาล ทั้งนี้ขยายได้ไม่เกิน 7 วัน หากไม่ใช่ผู้เสียหายให้เจ้าหน้าที่จัดทำประวัติและให้ดำเนินการคุ้มครองและช่วยเหลือ โดยรับตัวไว้ในบ้านพักเด็กฯ

สำหรับเด็กที่อยู่ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน หรือศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน ที่ปรากฏในภาพ 2 – 7 จะได้รับสวัสดิการ 4 ด้านที่สำคัญคือ 1) การสงเคราะห์และบำบัดแก้ไขระหว่างถูกควบคุมและหลังปล่อย ซึ่งจะได้รับเป็นเงินสงเคราะห์ หรือกายอุปกรณ์สำหรับเด็กพิการ 2) การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเด็กที่อายุน้อยกว่า 15 ปีจะให้เข้าเรียนที่โรงเรียนฟ้าใสวิทยา ถ้าอายุมากกว่า 15 ปีจะสมัครเรียน กศน. ภายในสถานพินิจหรือศูนย์ฝึกฯ 3) การรักษาพยาบาล การรักษาอาการเบื้องต้นดำเนินการในสถานพินิจฯ หรือศูนย์ฝึกฯ แต่ถ้ามีความจำเป็นต้องได้รับการตรวจ รักษาที่ซับซ้อนทั้งด้านร่างกายหรือจิตใจ เด็กจะถูกส่งตัวไปรักษาที่สถานพยาบาลภายนอก และ 4) การจัดฝึกอบรมด้านคุณธรรมจริยธรรม

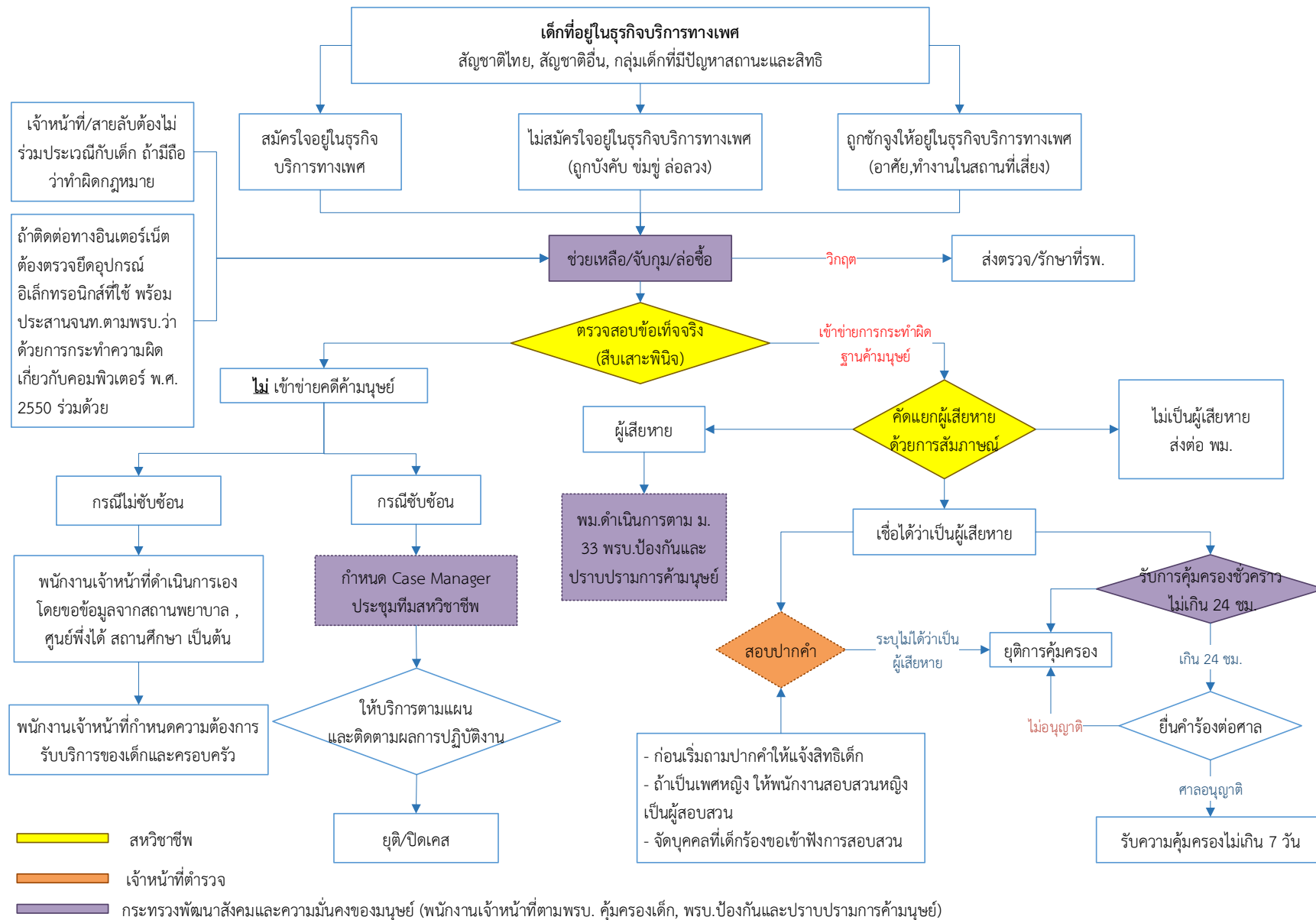
ซึ่งเด็กจะอยู่ในสถานพินิจฯ ระหว่างสอบสวน หรือการพิจารณาคดี แต่เมื่อศาลมีคำสั่งพิพากษาหรือคำสั่งให้เข้ารับการฝึกอบรมเด็กจะอยู่ที่ศูนย์ฝึกฯ หากต้องเข้ารับการรักษาทางจิต การบำบัดฟื้นฟูยาเสพติด หรือการรักษาพยาบาลอื่นใด จะดำเนินการก่อนการเข้าศูนย์ฝึกฯ

ภาพ 25 กระบวนการช่วยเหลือดูแลเด็กที่ถูกบังคับใช้แรงงาน

ภาพ 25 กระบวนการช่วยเหลือดูแลเด็กที่ถูกบังคับใช้แรงงาน (ต่อ)

ภาพ 26 กระบวนการช่วยเหลือเด็กที่อยู่ในธุรกิจบริการทางเพศ

7. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
1034 ถนนกรุงเกษม แขวงมหานาค เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพฯ 10100
โทรศัพท์ 02-659-6443, 02-659-6526-7 โทรสาร 02-356-0539
- กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
255 บริเวณสถานสงเคราะห์เด็กหญิงบ้านราชวิถี ถนนราชวิถี แขวงทุ่งพญาไท เขตราชเทวี
กรุงเทพฯ 10400
โทรศัพท์ : 02-306-8746 โทรสาร : 02-306-8781
e-mail: contact@dwf.go.th
- สำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา กระทรวงยุติธรรม
กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา
อาคาร เอ ชั้น 2 ถนนแจ้งวัฒนะ เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ 10210
โทรศัพท์ 02-141-2847-62
- กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ
120 หมู่ 3 ชั้น 3 ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา อาคารราชบุรีดิเรกฤทธิ์
(อาคาร เอ) ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ 10210
สายด่วนยุติธรรม 1111 กด 77 โทรสาร. 02-143-9681
- กองทุนเพื่อการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์
สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
1034 ถนนกรุงเกษม แขวงมหานาค เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพฯ 10100
โทรศัพท์ 02-659-6443, 02-659-6526-7 โทรสาร 02-356-0539
- กรมพินิจคุ้มครองเด็กและเยาวชน
ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ อาคารราชบุรีดิเรกฤทธิ์ (อาคารเอ ชั้น 5)
เลขที่ 120 หมู่ 3 ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ 10210
โทรศัพท์ : 02-141-6470
- กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน
ถนนมิตรไมตรี แขวงดินแดง เขตดินแดง กรุงเทพฯ 10400
สายด่วน 1506 กด 3
E-mail : info@labour.mail.go.th

- **สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ**
เลขที่ 120 หมู่ 3 ชั้น 2-4 อาคารรวมหน่วยงานราชการ ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ
80 พรรษา ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร 10210
โทรศัพท์ 02-141-4000 สายด่วน 1330 โทรสาร 02-143-9730-1
Website: www.nhso.go.th
- **กลุ่มประกันสุขภาพ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข**
ถนนติวานนท์ ตำบลตลาดขวัญ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี 11000
โทรศัพท์ 02-590-1000 โทรสาร 02-590-1174
E-mail: ict-moph@health.moph.go.th
- **กลุ่มงานบริหารกองทุนประกันสุขภาพคนต่างด้าวและแรงงานต่างด้าว**
สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข อาคาร 7 ชั้น 4 (กลุ่มงานบริหารกองทุนประกันสุขภาพคน
ต่างด้าวและแรงงานต่างด้าว) ตำบลตลาดขวัญ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี 11000
โทรศัพท์ 02-590-1578, 02-590-1579
E-mail: hig@health.moph.go.th

8. แบบฟอร์มสวัสดิการที่เกี่ยวข้อง

1. สวัสดิการด้านการศึกษา

- ❖ เงินอุดหนุนรายหัวสำหรับนักเรียนโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์
 - ใบสมัคร สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1
 - ใบสมัคร สำหรับระดับชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษา
 - คำรับรองของผู้บริหารสถานศึกษาที่อยู่ใกล้กับภูมิลำเนาของเด็ก
 - ใบตรวจสอบประวัตินักเรียน
 - แบบตอบยืนยันการเข้าเรียนในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์

2. สวัสดิการด้านสังคมและเศรษฐกิจ

- ❖ บ้านพักเด็กและครอบครัว และสถานรองรับ
 - ใบตรวจรับเอกสารที่เกี่ยวข้องกับตัวเด็ก
 - แบบบันทึกข้อมูลการตรวจประเมินร่างกายเบื้องต้น
 - ใบตรวจรับทรัพย์สินของผู้รับบริการ
 - ภาพถ่ายแรกรับ
 - การคัดแยกเด็กรายใหม่เข้าอาคารที่พัก
 - ประวัติเด็ก
 - หนังสือขอความร่วมมือแจ้งความกรณีเด็กหลบหนี
 - แผนพัฒนาเด็กรายบุคคล
 - ใบแจ้งบุคคลที่ห้ามเข้าเยี่ยมเด็กหรือกรณีอื่น ๆ

- แบบประเมินการเพิ่มคุณค่าในตนเอง
- แบบฟอร์มการตกเตือนเด็ก
- คำขอเยี่ยมเด็ก
- แบบแสดงความจำนงขอรับเด็กกลับไปอุปการะ
- บันทึกข้อตกลง
- แบบขออนุญาตนำเด็กกลับชั่วคราว
- ❖ ศูนย์ปฏิบัติการคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวประจำจังหวัด
 - แบบบันทึกข้อมูลความรุนแรงต่อสตรี และความรุนแรงในครอบครัว
 - แบบประสานการช่วยเหลือผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว
- ❖ ค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา
 - บันทึกการแจ้งสิทธิและแบบรับคำขอ การขอรับค่าตอบแทนผู้เสียหายในคดีอาญา
- ❖ เงินสงเคราะห์และคุ้มครองพยานในคดีอาญา
 - คำขอรับค่าตอบแทนความเสียหายแก่พยาน สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยาน
 - คำร้องขอใช้มาตรการทั่วไปในการคุ้มครองพยาน
 - คำร้องขอใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยาน
 - คำร้องขอสิ้นสุดการคุ้มครองพยาน
 - หนังสือยินยอมรับความคุ้มครอง
- ❖ สิทธิประโยชน์สำหรับผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์
 - แบบสัมภาษณ์เบื้องต้นสำหรับคัดแยกผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์
 - หนังสือยืนยันรับทราบสิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนในคดีค้ามนุษย์
- ❖ กองทุนเพื่อการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (เงินสงเคราะห์)
 - แบบคำขอรับความช่วยเหลือตามประกาศคณะกรรมการบริหารกองทุนเพื่อการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์
 - สัญญารับเงินอุดหนุนจากกองทุน
 - หนังสือยินยอมรับทราบสิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนในคดีค้ามนุษย์
- ❖ เงินสงเคราะห์หลังปล่อย (กรมพินิจฯ)
 - แบบคำร้องขอรับการสงเคราะห์ตามโครงการจัดตั้งเงินสงเคราะห์เด็กและเยาวชนยากจนที่กระทำผิด (สำหรับศูนย์ฝึก)
 - แบบคำร้องขอรับการสงเคราะห์ตามโครงการจัดตั้งเงินสงเคราะห์เด็กและเยาวชนยากจนที่กระทำผิด (สำหรับสถานพินิจ)
- ❖ การคุ้มครองแรงงานเด็ก
 - แบบแจ้งการจ้างลูกจ้างซึ่งเป็นเด็กอายุต่ำกว่าสิบแปดปี ตามมาตรา 45(1)
 - แบบแสดงสภาพการจ้างและสภาพการทำงานของสถานประกอบกิจการ
 - แบบบันทึกการเปลี่ยนแปลงการจ้างลูกจ้างซึ่งเป็นเด็กอายุต่ำกว่าสิบแปดปี ตามมาตรา 45(2)

- แบบบันทึกข้อมูลเด็กรายบุคคลการติดตามเฝ้าระวังสถานการณ์การใช้แรงงานเด็ก (CLM)
- แบบสิ้นสุดการจ้างลูกจ้างซึ่งเป็นเด็กอายุต่ำกว่าสิบแปดปีตามมาตรา 45(3)
- ❖ การดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชน
 - บันทึกการจับกุมผู้ต้องหาที่เป็นเด็กหรือเยาวชน
 - แบบคัดกรองเด็กเข้ากรมพินิจฯ
 - แบบส่งต่อข้อมูลผู้กระทำความผิดเพื่อการแก้ไขฟื้นฟูต่อเนื่อง
 - ใบเบิกเยาวชน

3. สวัสดิการด้านสุขภาพ

- ❖ หลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (บัตรทอง)
 - แบบคำร้องลงทะเบียนเลือกหน่วยบริการหรือเปลี่ยนแปลงหน่วยบริการประจำ สิทธิหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ
- ❖ หลักประกันสุขภาพแห่งชาติ สำหรับการบำบัดฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด
 - แบบคัดกรองและส่งต่อผู้ยินยอมเข้ารับการบำบัดฟื้นฟู
 - แบบสำรวจผู้ประสงค์ขอรับความช่วยเหลือ (หลังบำบัด)
 - ผลการติดตามผู้ผ่านการบำบัดฟื้นฟู
 - หนังสือรับรองเป็นผู้ผ่านการบำบัดฟื้นฟูและส่งต่อเพื่อการดูแลต่อเนื่อง
- ❖ สวัสดิการรักษายาบาลข้าราชการ (บุตรคนที่ 1-3)
 - ใบเบิกเงินสวัสดิการเกี่ยวกับการรักษายาบาล
- ❖ บัตรประกันสุขภาพ สำหรับผู้ติดตามแรงงานต่างด้าว
 - ใบรับรองแพทย์ตรวจสุขภาพคนต่างด้าว/แรงงานต่างด้าว
 - แบบลงทะเบียนบัตรประกันสุขภาพคนต่างด้าว/แรงงานต่างด้าว
 - คำร้องขอคืนเงินค่าประกันสุขภาพคนต่างด้าว/แรงงานต่างด้าว
 - คป.01 กรณีผู้ประกันสุขภาพดำเนินการด้วยตนเอง
 - คป.02 กรณีมอบอำนาจให้บุคคลอื่นดำเนินการแทน
 - คป.03 หนังสือมอบอำนาจ
 - คำร้องขอย้ายหน่วยบริการประกันสุขภาพคนต่างด้าว/แรงงานต่างด้าว
 - กรณีผู้ประกันสุขภาพดำเนินการด้วยตนเอง
 - กรณีมอบอำนาจให้บุคคลอื่นดำเนินการแทน
- ❖ กองทุนประกันสุขภาพสำหรับบุคคลที่มีปัญหาสถานะและสิทธิ
 - แบบลงทะเบียน/เปลี่ยนสถานพยาบาลของผู้ที่มีปัญหาสถานะและสิทธิ

บทที่ 8

คู่มือการให้สวัสดิการเด็กพื้นที่ห่างไกล, เด็กในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ และเด็กถูกผู้ใช้แรงงานที่มีสถานที่ทำงานไม่เป็นหลักแหล่ง

1. สถานการณ์ทั่วไป

เด็กในพื้นที่ห่างไกล ส่วนใหญ่เป็นเด็กที่อยู่ในครอบครัวยากจน ส่วนหนึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยไม่รู้ภาษาไทย และเด็กมักจะขาดเรียนบ่อยอันมีสาเหตุจากการเดินทางที่ยากลำบากโดยเฉพาะในช่วงฤดูฝน อาจมีการอพยพย้ายตามผู้ปกครองกรณีเป็นแรงงานที่รับจ้างทำงานตามฤดูกาล หรืออาศัยตามตะเข็บชายแดน จากการเก็บข้อมูลในระบบ iSEE ของกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา ปัจจุบันมีการลงพื้นที่เยี่ยมบ้านและบันทึกข้อมูลนักเรียนในพื้นที่ห่างไกลจำนวน 13,037 คน เรียบร้อยแล้ว โดยครอบครัวของนักเรียนมีรายได้เฉลี่ย 1,200 บาท/คน/เดือน⁽¹³⁹⁾

สำหรับกลุ่มเด็กถูกผู้ใช้แรงงานที่มีสถานที่ทำงานไม่เป็นหลักแหล่ง จากการจัดเวทีอภิปรายในพื้นที่ 3 จังหวัดของทิววิจัย พบว่านอกเหนือจากกลุ่มเด็กที่พ่อแม่ทำงานก่อสร้างแล้ว กลุ่มเด็กที่พ่อแม่ขับรถบรรทุก หรือรับจ้างทำเกษตรกรรมตามฤดูกาล ก็เป็นกลุ่มเด็กที่มีแนวโน้มเคลื่อนย้ายติดตามพ่อแม่ไปตามสถานที่ทำงานต่าง ๆ ซึ่งอาจส่งผลให้เด็กไม่ได้เข้ารับการศึกษอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับแรงงานเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นแรงงานต่างด้าว ที่เข้ามาทำงานภายในประเทศไทยทั้งในช่องทางปกติ และช่องทางที่ไม่ปกติ ซึ่งรัฐบาลไทยได้ดำเนินการแก้ไขปัญหาลูกแรงงานที่เข้ามาทำงานโดยช่องทางไม่ปกติ ด้วยการจัดทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) กับประเทศเมียนมาร์ กัมพูชา และสปป.ลาว หลายฉบับ เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 – 2546 จนล่าสุดฉบับแก้ไขเมื่อปี พ.ศ. 2558 – 2559 และรัฐบาลยังมีการออกมาตรการเสริม คือกระบวนการพิสูจน์สัญชาติ เพื่อเปิดโอกาสให้แรงงานย้ายถิ่นแบบไม่ปกติที่ทำงานในประเทศไทยอยู่แล้วได้ปรับเปลี่ยนสถานะของตนให้ถูกต้องตามกฎหมาย⁽¹⁴⁰⁾

และสุดท้ายกลุ่มเด็กที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ชายแดนใต้ คือ เด็กในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และ 4 อำเภอ ของจังหวัดสงขลา ซึ่งมีความขัดแย้งเกิดขึ้นในพื้นที่มากกว่า 15 ปี ข้อมูลจากศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ (deep south watch database) รายงานว่าตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ. 2547 ถึงเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2562 มีจำนวนเหตุการณ์ 20,323 เหตุการณ์ มีผู้เสียชีวิตจำนวน 6,997 ราย และผู้ได้รับบาดเจ็บจำนวน 13,143 ราย⁽¹⁴¹⁾ จากเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ชายแดนใต้ทำให้เด็กกว่า 10,000 คนเป็นเด็กพิการที่พ่อแม่เสียชีวิตจากเหตุความไม่สงบฯ โดยส่วนใหญ่ได้รับการเยียวยาจากภาครัฐ แต่บางส่วนประมาณ 1,000 คน⁽¹⁴²⁾ ไม่ได้รับการรับรองสามฝ่าย จึงยังไม่เข้าสู่ระบบการเยียวยาของรัฐ

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลสำหรับการศึกษาดด้วยตนเองในการเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสวัสดิการสำหรับเด็กพื้นที่ห่างไกล, เด็กในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ และเด็กลูกผู้ใช้แรงงานที่มีสถานที่ทำงานไม่เป็นหลักแหล่ง
2. เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานสำหรับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการดูแลเด็กพื้นที่ห่างไกล, เด็กในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ และเด็กลูกผู้ใช้แรงงานที่มีสถานที่ทำงานไม่เป็นหลักแหล่ง

3. นิยามเฉพาะที่ใช้ในคู่มือ

เด็กพื้นที่ห่างไกล หมายถึง เด็กที่มีที่พักอาศัยอยู่ห่างไกลจากสถานศึกษา หรือมีความยากลำบากในการเดินทางมาสถานศึกษา

เด็กลูกผู้ใช้แรงงานที่มีสถานที่ทำงานไม่เป็นหลักแหล่ง หมายถึง เด็กที่อาศัยอยู่กับพ่อ แม่ หรือผู้ปกครองที่เป็นผู้ใช้แรงงานที่ต้องเดินทางเปลี่ยน-แปลง โยกย้ายสถานที่ทำงานไปเรื่อย ๆ ไม่มีหลักแหล่งที่แน่นอน เช่น แรงงานก่อสร้าง ลิกะ ขักรถบรรทุก หรือทำไร่เลื่อนลอย เป็นต้น

เด็กและเยาวชนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ หมายถึง เด็กที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (ปัตตานี, ยะลา และนราธิวาส) หรือในพื้นที่ที่มีเขตติดต่อกับ 3 จังหวัดชายแดนใต้

4. กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551⁽⁴⁷⁾

พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2550⁽⁶⁾

พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546⁽⁹⁵⁾

กฎกระทรวง กำหนดเด็กที่อยู่ในสภาพที่จำเป็นต้องได้รับการสงเคราะห์ พ.ศ. 2549⁽⁴⁸⁾

ระเบียบคณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติ ว่าด้วยการรับเงิน การจ่ายเงิน การเก็บรักษาเงิน การจัดหาผลประโยชน์ และการจัดการกองทุนคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2548⁽⁴¹⁾

กฎกระทรวง ว่าด้วยการแบ่งระดับและการเทียบระดับการศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2546⁽⁵⁰⁾

5. สวัสดิการ

สวัสดิการที่เกี่ยวข้องกับเด็กพื้นที่ห่างไกล, เด็กในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ และเด็กลูกผู้ใช้แรงงานที่มีสถานที่ทำงานไม่เป็นหลักแหล่ง แบ่งเป็น 3 ด้านที่สำคัญ ได้แก่ สวัสดิการด้านการศึกษา, สวัสดิการด้านสังคมและเศรษฐกิจ และสวัสดิการด้านสุขภาพ มีดังนี้

1. สวัสดิการด้านการศึกษา

- 1.1 เงินอุดหนุนรายหัวเพิ่มเติมค่าอาหารนักเรียนประจำพักนอน⁽¹⁴³⁾
- 1.2 เงินอุดหนุนรายหัวสำหรับนักเรียนโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์⁽⁵⁷⁾
- 1.3 เงินอุดหนุนสำหรับการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย⁽⁴³⁾
- 1.4 โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน^(139, 144)

2. สวัสดิการด้านสังคมและเศรษฐกิจ

- 2.1 บ้านพักเด็กและครอบครัว และสถานรองรับ^(48, 49, 59, 60, 95)
- 2.2 กองทุนคุ้มครองเด็ก (เงินสงเคราะห์)⁽⁶¹⁾
- 2.3 เงินช่วยเหลือเยียวยาเด็กที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ไม่สงบในจังหวัดชายแดนใต้⁽¹⁴⁵⁾

3. สวัสดิการด้านสุขภาพ

- 3.1 หลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (บัตรทอง)⁽³⁰⁾
- 3.2 สวัสดิการรักษายาบาลข้าราชการ (บุตรคนที่ 1-3)⁽³¹⁾
- 3.3 บัตรประกันสุขภาพ สำหรับผู้ติดตามแรงงานต่างด้าว⁽³²⁾
- 3.4 กองทุนประกันสุขภาพสำหรับบุคคลที่มีปัญหาสถานะและสิทธิ⁽³³⁾

5.1 ภาพรวมการจัดสวัสดิการ

ผู้วิจัยแบ่งแผนภาพแสดงสวัสดิการของเด็กทั้ง 3 กลุ่มเป็น 3 ภาพ ดังนี้

ภาพ 27 แสดงสวัสดิการสำหรับเด็กพื้นที่ห่างไกล

ภาพ 28 แสดงสวัสดิการสำหรับเด็กถูกผู้ใช้แรงงานที่มีสถานที่ทำงานไม่เป็นหลักแหล่ง

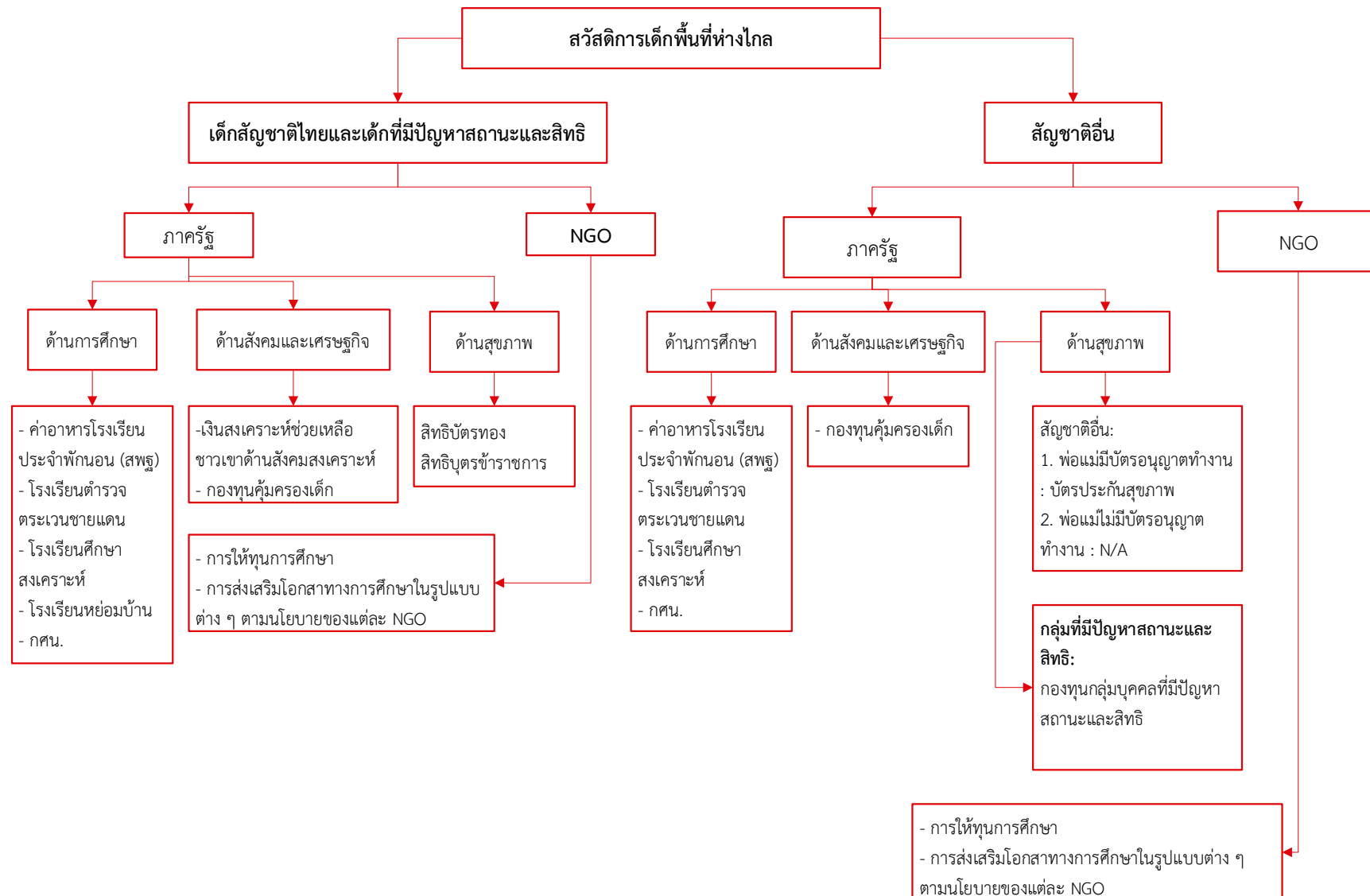
ภาพ 29 แสดงสวัสดิการสำหรับเด็กและเยาวชนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

ภาพ 27 แสดงสวัสดิการสำหรับเด็กพื้นที่ห่างไกล โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่มคือ เด็กสัญชาติไทยและเด็กที่มีปัญหาสถานะและสิทธิ และกลุ่มเด็กสัญชาติอื่นโดยเด็กทั้งสองกลุ่มจะได้รับสวัสดิการด้านการศึกษเหมือนกัน คือการเข้าศึกษาในโรงเรียนประจำพักนอนในสังกัดสพฐ. โรงเรียนสังกัดตำรวจตระเวนชายแดน (ตชด.) โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ในพื้นที่ หรือ กศน. นอกจากนี้เขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอนร่วมกับองค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย มีโครงการห้องเรียนหย่อมบ้าน ซึ่งมีลักษณะการเรียนที่แตกต่างจากระบบการศึกษาในโรงเรียนทั่วไป คือ การเน้นให้เด็กสามารถอ่านเขียนภาษาไทยและคิดเลขได้ การให้เด็กใส่ชุดประจำเผ่ามาเรียนแทนชุดนักเรียน หรือการไม่มีภารโรงเพราะเด็ก ๆ ต้องช่วยกันทำความสะอาดห้องเรียนเอง หรือบางช่วงที่มีวิชาพิเศษคือ การซ่อมแซมหุบลบภัยเนื่องจากห้องเรียนหย่อมบ้านที่อยู่ติดชายแดนไทย-พม่า ซึ่งบางครั้งอาจได้รับผลกระทบจากการสู้รบตามแนวตะเข็บชายแดน สำหรับสวัสดิการด้านสังคมและเศรษฐกิจกลุ่มเด็กสัญชาติไทยและเด็กที่มีปัญหาสถานะและสิทธิจะมีเงินสงเคราะห์ช่วยเหลือชาวเขาด้านสังคมสงเคราะห์ของกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และเงินสงเคราะห์กองทุนคุ้มครองเด็ก ส่วนเด็กสัญชาติอื่นสามารถรับเงินสงเคราะห์จากกองทุนคุ้มครองเด็กได้เท่านั้น สำหรับสวัสดิการสุขภาพจะเป็นไปตามสิทธิของพ่อแม่ ของเด็กแต่ละกลุ่มตามที่ได้มาในบทอื่น ๆ

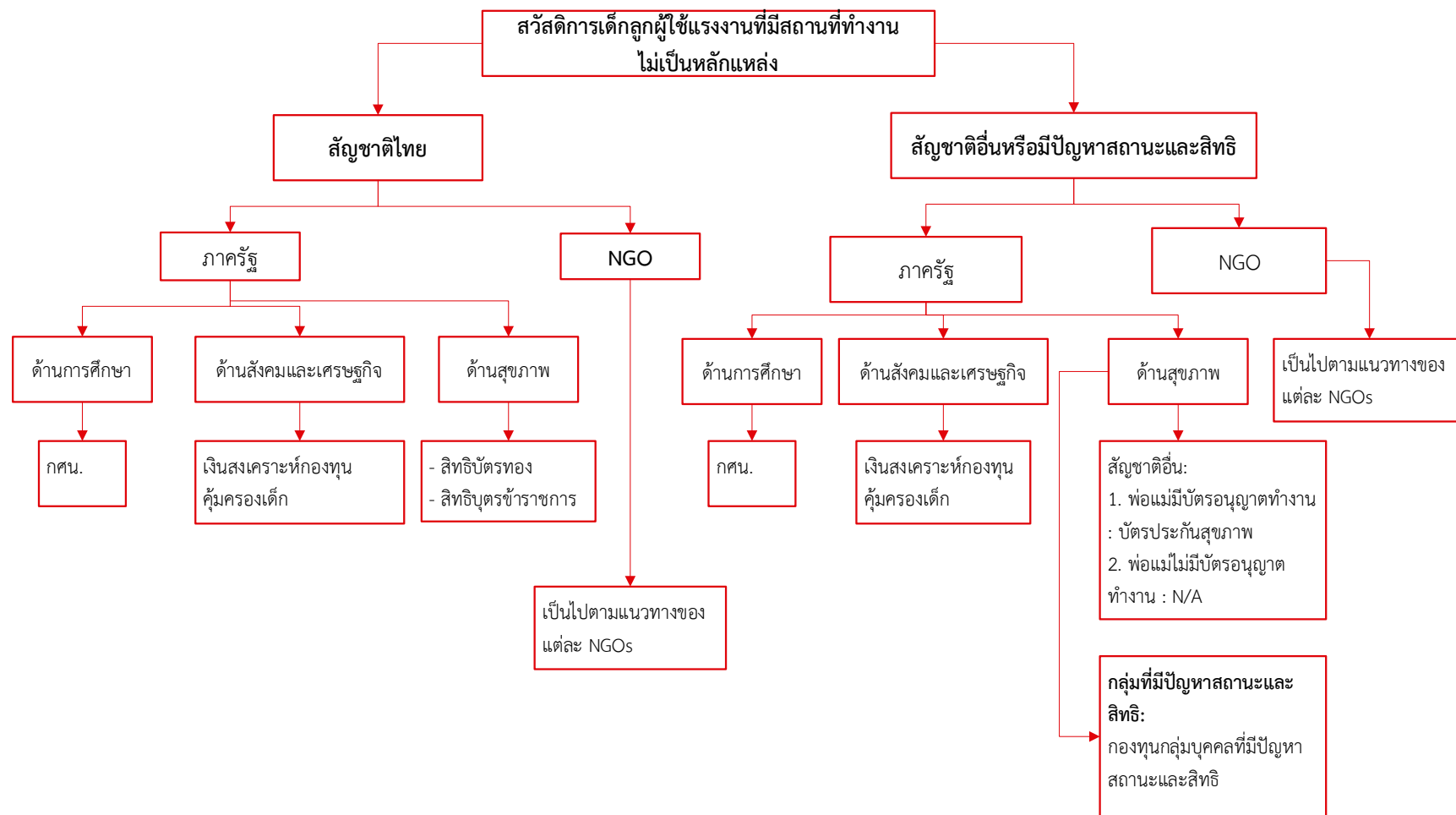
ภาพ 28 แสดงสวัสดิการสำหรับเด็กกลุ่มผู้ใช้แรงงานที่มีสถานที่ทำงานไม่เป็นหลักแหล่งซึ่งเด็กทั้ง 3 กลุ่มจะได้รับสวัสดิการด้านการศึกษา ด้านสังคมและเศรษฐกิจ ด้านสุขภาพเหมือนกัน คือ ด้านการศึกษาสำหรับกลุ่มเด็กที่ต้องเคลื่อนย้ายตามผู้ปกครองจะมีการเรียนระบบ กศน. ที่ครูคน. เพื่อเด็กด้อยโอกาสจะเข้าไปในพื้นที่เพื่อสอนหนังสือให้กับเด็ก ๆ รวมทั้งในกลุ่ม NGOs จะมีการจัดครูไปสอนให้กับเด็ก ๆ หรือบริษัทเอกชนที่จัดห้องเรียนรู้ให้กับเด็ก ๆ ในบริเวณใกล้ ๆ กับโครงการก่อสร้าง เช่น บริษัทแสนสิริ หรือบริษัทอริยา พรอพเพอร์ตี้ จำกัด (มหาชน) ที่ได้รับเริ่มโครงการตั้งแต่ปี 2558 จนปัจจุบันสามารถพาเด็ก เข้าสู่การศึกษาระบบปกติ จำนวน 24 คน แบ่งเป็นเด็กที่มีสัญชาติไทย 3 คน และเด็กสัญชาติกัมพูชา 21 คน เป็นต้น ⁽¹⁴⁶⁾ สวัสดิการด้านสังคมและเศรษฐกิจของเด็กทุกกลุ่มเหมือนกัน คือ เงินสงเคราะห์กองทุนคุ้มครองเด็กกรณีครอบครัวมีสภาพยากลำบาก ขัดสน สามารถยื่นเรื่อง ที่ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงมนุษย์จังหวัด ส่วนสวัสดิการด้านสุขภาพเป็นไปตามสิทธิของเด็กแต่ละสัญชาติ และเด็กที่มีปัญหาสถานะและสิทธิจะได้รับสวัสดิการผ่านกองทุนบุคคลที่มีปัญหาสถานะและสิทธิ

ภาพ 29 แสดงสวัสดิการสำหรับเด็กและเยาวชนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวมีสถานการณ์ความไม่สงบมาอย่างต่อเนื่องยาวนาน มีเด็กในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์จำนวนมาก บางส่วนเป็นเด็กพิการ บางส่วนเป็นเด็กกำพร้าขาดพ่อหรือแม่ หรือขาดทั้งพ่อและแม่จากเหตุการณ์ความไม่สงบ ภาครัฐจึงได้มีการจัดตั้งศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอบต.) ขึ้นเพื่อปฏิบัติการเชิงรุกทั้งในส่วนของความมั่นคง และเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ดังกล่าว โดยไม่ได้แบ่งแยกสัญชาติ หรือสถานะทางสัญชาติของเด็ก แต่หลักการสำคัญในการได้รับเงินเยียวยา คือ ผู้ได้รับผลกระทบจะต้องได้รับการรับรองจาก 3 ฝ่าย คือ ทหาร ตำรวจ และผู้นำท้องถิ่น หากไม่ได้รับการรับรองก็จะมีสิทธิได้รับเงินเยียวยาดังกล่าว เช่นกัน นอกเหนือจากนั้นพื้นที่ชายแดนใต้ ส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม และมีการใช้ภาษาท้องถิ่นในการติดต่อสื่อสาร รวมทั้งมีโรงเรียนปอเนาะที่จะสอนวิชาการควบคู่ไปกับการสอนศาสนาอิสลาม จากเหตุผลที่กล่าวมาทำให้สวัสดิการด้านการศึกษาของภาครัฐที่จัดให้กับเด็กในพื้นที่ เช่น โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ หรือโรงเรียนตชด. ครูต้องมีวิธีการสอนให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่นของพื้นที่ และได้รับการพัฒนาทักษะในด้านการให้คำปรึกษา เยียวยาจิตใจนักเรียน ส่วนเด็กพิการที่มีจำนวนมากในพื้นที่ ประมาณ 5,000 คน ทำให้ศูนย์การศึกษาพิเศษในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ เป็นชุดสวัสดิการที่สำคัญที่จะช่วยเด็กพิการให้ได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่อง และฟื้นฟูสมรรถภาพให้กับเด็ก ซึ่งภาครัฐได้จัดงบประมาณสนับสนุนทั้งการจ้างบุคลากร และอุปกรณ์ที่ใช้ในการพัฒนาฟื้นฟูสมรรถภาพผ่าน ศอบต. เช่นกัน

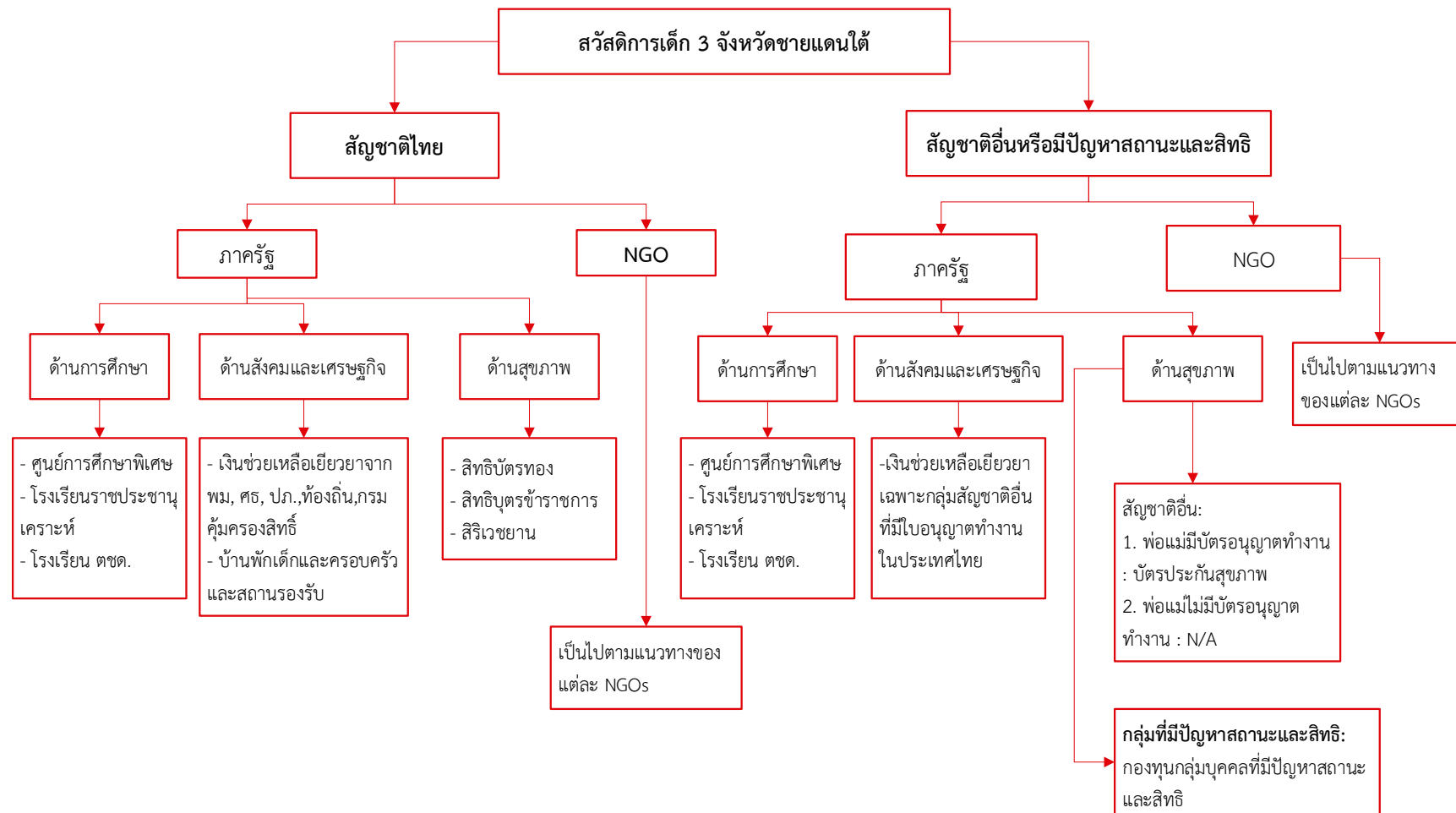
นอกจากนั้น ทีมสหวิชาชีพของเครือข่ายสาธารณสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ มีการจัดทำโครงการรณรงค์บริการคนพิการเคลื่อนที่ชื่อ “สิริเวทยาน” ซึ่งรณรงค์นี้ช่วยให้เด็กพิการที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกล หรือผู้ปกครองไม่มีเวลานำเด็กมาส่งที่สถานพยาบาลเพื่อพัฒนาฟื้นฟูสมรรถภาพร่างกาย ได้รับบริการการฟื้นฟูสมรรถภาพร่างกายอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งเด็กที่เป็นผู้ป่วยติดเตียงก็จะได้บริการจากโครงการนี้เช่นเดียวกัน และนี่คือสวัสดิการด้านสุขภาพ ที่เด็กในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้จะได้รับเพิ่มเติมจากสิทธิหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าสำหรับเด็กสัญชาติไทย หรือสิทธิบัตรประกันสุขภาพ และสิทธิกองทุนบุคคลที่มีปัญหาสถานะและสิทธิของเด็กสัญชาติอื่น และเด็กกลุ่มที่มีปัญหาสถานะและสิทธิ

ภาพ 27 สวัสดิการดูแลเด็กพื้นที่ห่างไกล

ภาพ 28 สวัสดิการดูแลเด็กลูกผู้ใช้แรงงานที่มีสถานที่ทำงานไม่เป็นหลักแหล่ง

ภาพ 29 สวัสดิการดูแลเด็กและเยาวชนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้

5.2 การจัดสวัสดิการตามช่วงอายุของเด็ก

ตาราง 27 แสดงการจัดสวัสดิการให้เด็กพื้นที่ห่างไกลตามช่วงวัย สำหรับสวัสดิการด้านการศึกษา แบ่งเด็กเป็น 2 กลุ่มช่วงวัย คือ กลุ่มเด็กแรกเกิด - อายุ 2 ปี ซึ่งยังไม่ได้รับสวัสดิการด้านการศึกษา และกลุ่มอายุ 3 - 18 ปี จะได้รับสวัสดิการด้านการศึกษา คือโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน และค่าอาหารโรงเรียนประจำพักนอน ที่สังกัดสพฐ. ส่วนสวัสดิการด้านสังคมและเศรษฐกิจ และสวัสดิการด้านสุขภาพจะได้รับในทุกช่วงวัยเหมือนกัน โดยสวัสดิการด้านสังคมและเศรษฐกิจ กลุ่มเด็กสัญชาติไทยและกลุ่มเด็กที่มีปัญหาสถานะและสิทธิ จะสามารถขอรับเงินสงเคราะห์ครอบครัว และเงินสงเคราะห์ช่วยเหลือชาวเขาด้านสังคมสงเคราะห์ และเงินสงเคราะห์จากกองทุนคุ้มครองเด็กได้ แต่เด็กสัญชาติอื่นจะได้รับเงินสงเคราะห์จากกองทุนคุ้มครองเด็กเท่านั้น ส่วนสวัสดิการด้านสุขภาพจะได้รับสิทธิตามสถานะสัญชาติของเด็กแต่ละคน

ตาราง 28 แสดงการจัดสวัสดิการสำหรับเด็กกลุ่มผู้ใช้แรงงานที่มีสถานที่ทำงานไม่เป็นหลักแหล่ง สำหรับสวัสดิการด้านการศึกษา แบ่งเด็กเป็น 2 กลุ่มช่วงวัยคือ กลุ่มเด็กแรกเกิด - อายุ 2 ปี ซึ่งยังไม่ได้รับสวัสดิการด้านการศึกษา และกลุ่มอายุ 3 - 18 ปี จะได้รับสวัสดิการด้านการศึกษา คือ กศน. (สำหรับเด็กด้อยโอกาส) ครูอาสาสมัคร NGOs และศูนย์การเรียนรู้จากบริษัทเอกชนต่าง ๆ ส่วนสวัสดิการด้านสังคมและเศรษฐกิจ และสวัสดิการด้านสุขภาพจะได้รับในทุกช่วงวัยเหมือนกัน

ตาราง 29 แสดงการจัดสวัสดิการสำหรับเด็กและเยาวชนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ สำหรับสวัสดิการด้านการศึกษา แบ่งเด็กเป็น 2 กลุ่มช่วงวัยคือ กลุ่มเด็กแรกเกิด - อายุ 2 ปี ได้รับสวัสดิการเกี่ยวกับศูนย์การศึกษาพิเศษ เนื่องจากในพื้นที่มีเด็กพิการจากสถานการณ์ความไม่สงบจำนวนมาก และกลุ่มอายุ 3 - 18 ปี จะได้รับสวัสดิการด้านการศึกษา คือ โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ และโรงเรียนตชด. ส่วนสวัสดิการด้านสังคมและเศรษฐกิจ เด็กและครอบครัวจะได้รับเงินเยียวยาจาก คอบต. ซึ่งเป็นเงินที่ได้รับจัดสรรมาจากหน่วยงานต่าง ๆ ดังนี้ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด สำนักงานยุติธรรมจังหวัด (ผู้แทนกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ) และท้องถิ่นจังหวัด และสวัสดิการบ้านพักเด็กฯ และสถานรองรับต่าง ๆ กรณีเด็กกำพร้า หรือเด็กที่ต้องการความคุ้มครองเนื่องสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ และสวัสดิการด้านสุขภาพที่เด็กทุกคนจะได้รับตามสิทธิแล้ว มีโครงการที่ดูแลเด็กพิการที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกล หรือมีความยากลำบากในการเดินทางมาสถานพยาบาล คือ โครงการสิริเวชยาน เป็นรถโมบายเคลื่อนที่ เข้าไปช่วยเหลือฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการ และดูแลเด็กที่เป็นผู้ป่วยติดเตียง

ตาราง 27 การจัดสวัสดิการเด็กพื้นที่ห่างไกลตามช่วงวัย

กลุ่มเด็ก	ช่วงอายุ	สวัสดิการด้านการศึกษา	สวัสดิการด้านสังคมและเศรษฐกิจ		สวัสดิการด้านสุขภาพ
			สัญชาติไทยหรือมีปัญหาทางสถานะฯ	สัญชาติอื่น	
เด็กพื้นที่ห่างไกล	เด็กแรกเกิด – 2 ปี	N/A	- เงิน	-	สัญชาติไทย
	เด็กอายุ 3 – 6 ปี	- โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์	สงเคราะห์ช่วยเหลือ	กองทุนคุ้มครองเด็ก	- สิทธิบัตรทอง
	เด็กอายุ 7 – 12 ปี	- โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน	ชาวเขาด้านสังคม		- สิทธิบัตรข้าราชการ คนที่ 1-3
	เด็กอายุ 13 – 15 ปี	- ค่าอาหารโรงเรียนประจำ	สงเคราะห์		สัญชาติอื่น
	เด็กอายุ 16 – 18 ปี	- ที่พักนอน	- กองทุนคุ้มครองเด็ก		- พ่อแม่มีใบอนุญาตทำงาน: บัตรประกันสุขภาพ
					- พ่อแม่ไม่มีใบอนุญาตทำงาน: N/A
					กลุ่มมีปัญหาสถานะและสิทธิ
					- กองทุนบุคคลที่มีปัญหาสถานะและสิทธิ

ตาราง 28 การจัดสวัสดิการให้เด็กกลุ่มผู้ใช้แรงงานที่มีสถานที่ทำงานไม่เป็นหลักแหล่งตามช่วงวัย

กลุ่มเด็ก	ช่วงอายุ	สวัสดิการด้านการศึกษา	สวัสดิการด้านสังคมและเศรษฐกิจ	สวัสดิการด้านสุขภาพ
เด็กกลุ่มผู้ใช้แรงงานที่มีสถานที่ทำงานไม่เป็นหลักแหล่ง	เด็กแรกเกิด – 2 ปี	N/A	- เงินสงเคราะห์กองทุนคุ้มครองเด็ก	สัญชาติไทย
	เด็กอายุ 3 – 6 ปี	- กศน. (สำหรับเด็กด้อยโอกาส)		- สิทธิบัตรทอง
	เด็กอายุ 7 – 12 ปี	- ครูอาสา องค์กร NGOs		- สิทธิบัตรข้าราชการ คนที่ 1-3
	เด็กอายุ 13 – 15 ปี	- ศูนย์การเรียนรู้จากบริษัทเอกชน		สัญชาติอื่น
	เด็กอายุ 16 – 18 ปี			- พ่อแม่มีใบอนุญาตทำงาน: บัตรประกันสุขภาพ
				- พ่อแม่ไม่มีใบอนุญาตทำงาน: N/A
				กลุ่มมีปัญหาสถานะและสิทธิ
				- กองทุนบุคคลที่มีปัญหาสถานะและสิทธิ

ตาราง 29 การจัดสวัสดิการให้เด็กในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ ตามช่วงวัย

กลุ่มเด็ก	ช่วงอายุ	สวัสดิการด้านการศึกษา	สวัสดิการด้านสังคมและเศรษฐกิจ		สวัสดิการด้านสุขภาพ
			สัญชาติไทยและเด็กสัญชาติอื่นที่พ่อแม่มีบัตรอนุญาตทำงาน	สัญชาติอื่นที่พ่อแม่ไม่มีใบอนุญาตทำงาน และกลุ่มเด็กที่มีปัญหาสถานะและสิทธิ	
เด็กในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้	เด็กแรกเกิด – 2 ปี	- ศูนย์การศึกษาพิเศษ	- เงินช่วยเหลือเยียวจากพม., ศธ. ปก., ท้องถิ่น, กรมคุ้มครองสิทธิผ่านศอบต.	บ้านพักเด็กและครอบครัวและสถานรองรับ	- โครงการสิริเวชยาน สัญชาติไทย - สิทธิบัตรทอง - สิทธิบุตร ข้าราชการ คนที่ 1-3 สัญชาติอื่น - พ่อแม่มีใบอนุญาตทำงาน: บัตรประกันสุขภาพ - พ่อแม่ไม่มีใบอนุญาตทำงาน: N/A กลุ่มมีปัญหาสถานะและสิทธิ - กองทุนบุคคลที่มีปัญหาสถานะและสิทธิ
	เด็กอายุ 3 – 6 ปี	- โรงเรียนราชประชานุเคราะห์			
	เด็กอายุ 7 – 12 ปี	- โรงเรียน ตชด.			
	เด็กอายุ 13 – 15 ปี		- บ้านพักเด็กและครอบครัว และสถานรองรับ		
	เด็กอายุ 16 – 18 ปี				

6. กระบวนการดูแลเด็กพื้นที่ห่างไกล เด็กถูกผู้ใช้แรงงานที่มีสถานที่ทำงานไม่เป็นหลักแหล่ง และเด็กในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

แบ่งเป็นแผนภาพต่าง ๆ ดังนี้

ภาพ 30 แสดงกระบวนการช่วยเหลือเด็กพื้นที่ห่างไกล

ภาพ 31 แสดงกระบวนการช่วยเหลือเด็กถูกผู้ใช้แรงงานที่มีสถานที่ทำงานไม่เป็นหลักแหล่ง

ภาพ 32 แสดงกระบวนการช่วยเหลือเด็กและเยาวชนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

ภาพ 30 แสดงกระบวนการช่วยเหลือเด็กพื้นที่ห่างไกล คือ เด็กสามารถเลือกเรียนในโรงเรียนแบบไป-กลับ ได้แก่ โรงเรียนตชด., กศน. และโรงเรียนห้อยบ้าน หากสามารถเดินทางไปกลับมาโรงเรียนได้ หรือโรงเรียนประจำพักนอนได้แก่ โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ และโรงเรียนประจำพักนอน เพื่อให้ให้นักเรียนที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกล ไม่สามารถเดินทางไปกลับเพื่อมาโรงเรียน ได้รับสวัสดิการพักอาศัยในโรงเรียน เพื่อรับการศึกษา

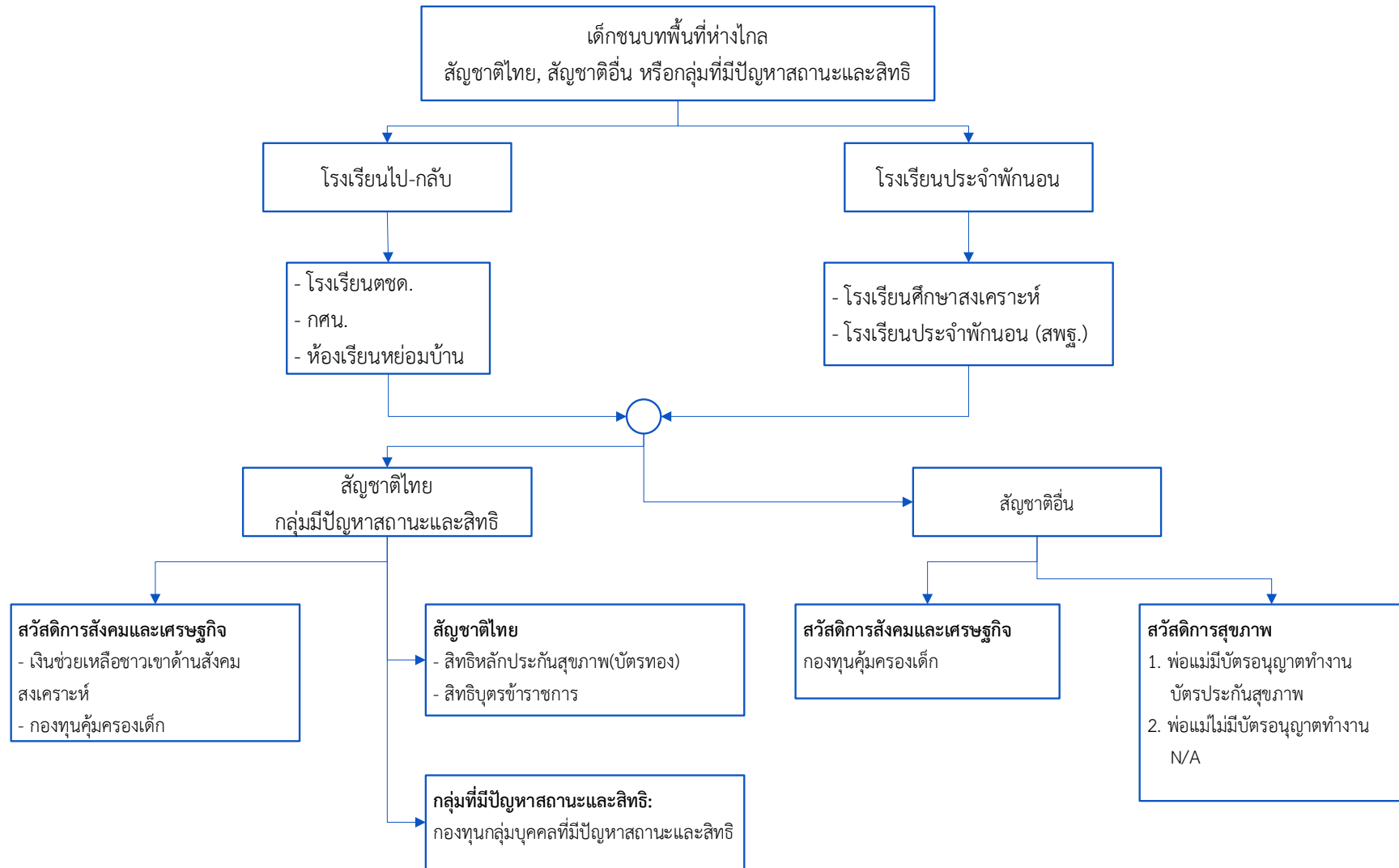
อย่างต่อเนื่อง นักเรียนสามารถเลือกเรียนในโรงเรียนเหล่านี้ได้ทั้งหมด และส่วนใหญ่โรงเรียนเหล่านี้จะมีการสอนทักษะในการประกอบอาชีพให้กับเด็ก ๆ เพิ่มเติม เช่น ทักษะด้านเกษตรกรรม คหกรรม หรือทักษะทางการซ่อมแซมอุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อให้เด็กเหล่านี้เมื่อสำเร็จการศึกษาสามารถนำความรู้ไปประกอบอาชีพสามารถพึ่งพาตนเองได้ต่อไป แต่หากครอบครัวมีความขัดสน หรือต้องการความช่วยเหลือฉุกเฉิน สำหรับเด็กสัญชาติไทยและเด็กที่มีปัญหาสถานะและสิทธิสามารถยื่นเรื่องขอเงินสงเคราะห์ที่สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด (พมจ.) ได้ ส่วนสิทธิด้านการรักษาพยาบาลจะได้รับสิทธิตามสถานะและสัญชาติของพ่อแม่

ภาพ 31 กระบวนการช่วยเหลือลูกแรงงานที่ทำงานไม่เป็นหลักแหล่ง ที่มีความโดดเด่นคือด้านการศึกษาที่หลายหน่วยงานเล็งเห็นว่า ลูกแรงงานที่ทำงานไม่เป็นหลักแหล่งจะทำให้เด็กอาจจะหลุดออกจากระบบการศึกษา เนื่องจากต้องย้ายตามพ่อแม่ ผู้ปกครองไปทำงานยังสถานที่ต่าง ๆ ดังนั้น กศน. จึงจัดครู กศน. ที่ดูแลเด็กด้อยโอกาสไปในพื้นที่แคมป์คนงานก่อสร้าง หรือสถานที่ที่ผู้ใช้แรงงานทำงานเป็นช่วง ๆ ตามฤดูกาล เพื่อสอนหนังสือให้กับลูกของผู้ใช้แรงงาน ซึ่งรวมถึงองค์กรอิสระต่าง ๆ (NGOs) ที่มีการจัดสวัสดิการในลักษณะเดียวกัน นอกเหนือจากนั้นบริษัทเอกชนที่ประกอบธุรกิจก่อสร้าง ยังสร้างศูนย์การเรียนรู้ของบริษัท เพื่อให้ลูกของผู้ใช้แรงงาน ได้มีพื้นที่ในการศึกษาเล่าเรียน โดยคุณครูและเมื่อแรงงานต้องย้ายสถานที่ในการปฏิบัติงาน ลูก ๆ ของแรงงานก็จะได้เข้าเรียนต่อเนื่องที่ศูนย์การเรียนรู้ฯ และบางส่วนก็กลับเข้าสู่ระบบการศึกษาแบบปกติ เช่น ลูกแรงงานก่อสร้างของบริษัทอริยา พรอพเพอร์ตี้ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในหัวข้อภาพรวมสวัสดิการส่วนสวัสดิการด้านสังคมและเศรษฐกิจ ของเด็กกลุ่มนี้หากครอบครัวมีความขัดสน ต้องการเงินสงเคราะห์สามารถยื่นขอรับการสงเคราะห์จากกองทุนคุ้มครองเด็กได้ ส่วนสวัสดิการด้านสุขภาพจะได้รับตามสิทธิ และสถานะทางสัญชาติของพ่อแม่ ผู้ปกครอง

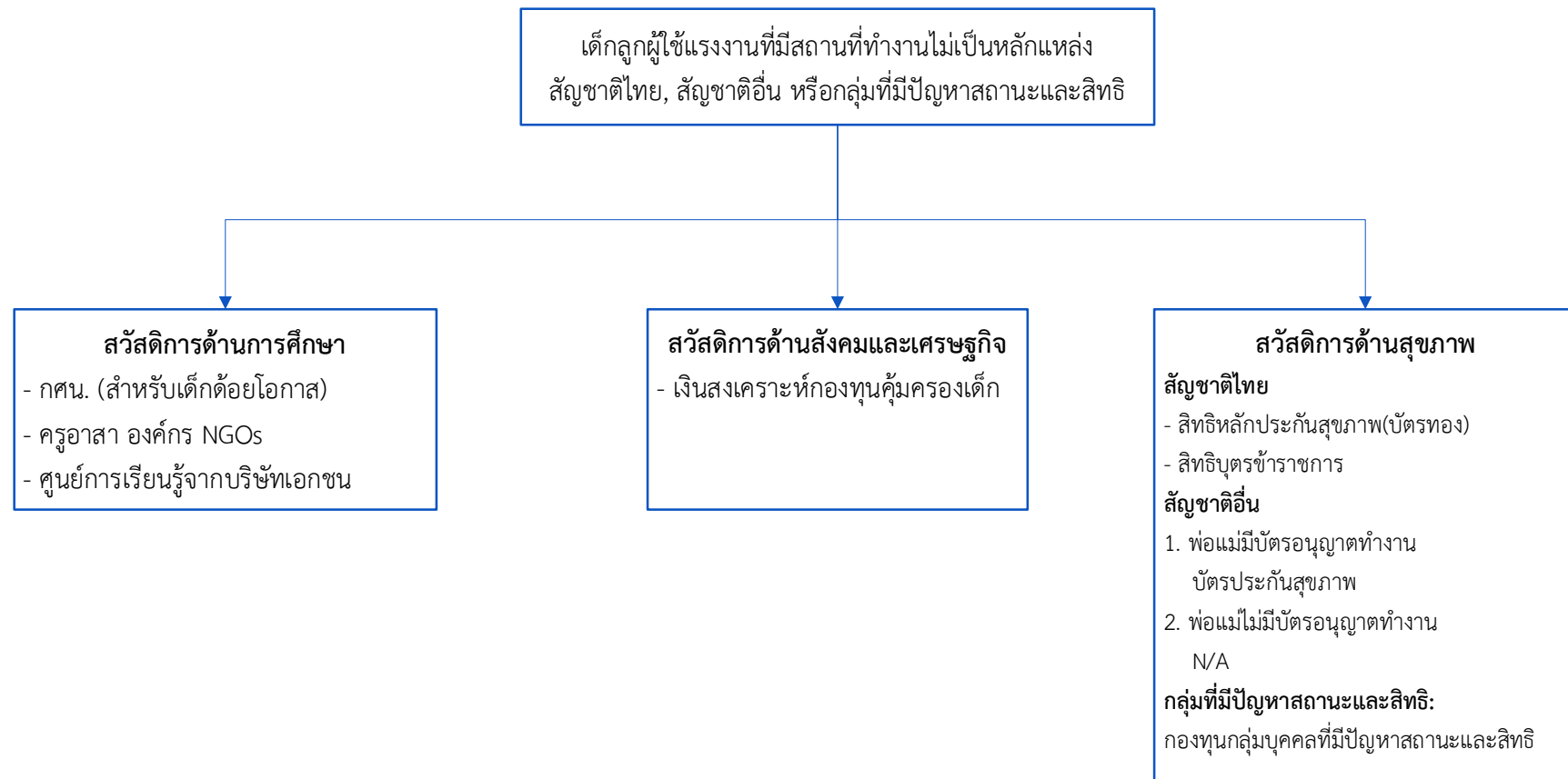
ภาพสุดท้าย ภาพ 32 กระบวนการช่วยเหลือเด็กและเยาวชนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ เบื้องต้นจะอธิบายถึงกระบวนการได้รับเงินเยียวยาจากเหตุการณ์ความไม่สงบ เพราะเป็นหลักการสำคัญที่จะช่วยให้เด็กที่ได้รับผลกระทบได้มีโอกาสศึกษา มีค่าใช้จ่ายในการดำรงชีพ และไม่หลุดออกจากระบบการศึกษา ดังนั้นหากเด็กหรือครอบครัวของเด็กมีบุคคลที่เสียชีวิต หรือได้รับความบาดเจ็บ หรือมีทรัพย์สินเสียหายจากเหตุการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนใต้ สามารถยื่นขอรับการสงเคราะห์ได้ที่ คอบต. เมื่อยื่นเรื่องแล้วต้องรอการพิจารณารับรองจาก 3 ฝ่ายคือทหาร ตำรวจ และผู้นำชุมชน หากได้รับการรับรองจากทั้ง 3 ฝ่าย ก็จะได้รับเงินเยียวยาทันที 100 % แต่หากได้รับการรับรอง 2 ใน 3 ก็จะเข้าสู่กระบวนการสอบสวนโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจ และภายหลังสอบสวนพบว่าเป็นการเสียชีวิตหรือบาดเจ็บ หรือสูญเสียทรัพย์สินจากเหตุการณ์ความไม่สงบก็จะได้รับเงินสงเคราะห์จนครบ 100 % ในขั้นตอนนี้ แต่ถ้าไม่ได้รับการยืนยัน ผู้ที่ได้รับผลกระทบฯ สามารถยื่นเรื่องต่อศาลเพื่อให้พิจารณาตัดสิน หากศาลพิจารณาแล้วเห็นว่าการเสียชีวิตหรือบาดเจ็บเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ฯ ก็จะสั่งให้ คอบต. จ่ายเงินเยียวยาให้ผู้ยื่นเรื่อง 100 % อย่างไม่ชักช้า

ประเด็นการช่วยเหลือต่อมา จากการอ่านข้อมูลรายงานสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ในรายงานประจำปี 2561 ของ คอบต. เหตุการณ์ความไม่สงบฯ ทำให้มีเด็กหลายคนพิการหรือกลายเป็นเด็กกำพร้า ซึ่งมีหลักการช่วยเหลือเหมือนกันกลุ่มเด็กพิการในบทที่ 5 คือ เด็กจะต้องได้รับการช่วยเหลือเบื้องต้นจากศูนย์การศึกษาพิเศษ เพื่อทำแผนการเรียนเฉพาะรายบุคคล ก่อนแล้วจึงเข้าสู่การเรียนร่วม โรงเรียนศึกษาพิเศษหรือโรงเรียนเฉพาะกลุ่มความพิการต่อไป และโครงการสิริเวชยาน ซึ่งเป็นความร่วมมือของสถานพยาบาลในพื้นที่ พร้อมทั้งได้รับงบประมาณสนับสนุนจาก คอบต. ในการจัดรถโมบายเคลื่อนที่ เพื่อเข้าไปบริการเด็กพิการที่ผู้ปกครองไม่สามารถนำมาที่โรงพยาบาลได้ หรือเด็กที่เป็นผู้ป่วยติดเตียง ซึ่งรถโมบายนี้จะมีทีมหมอ พยาบาล

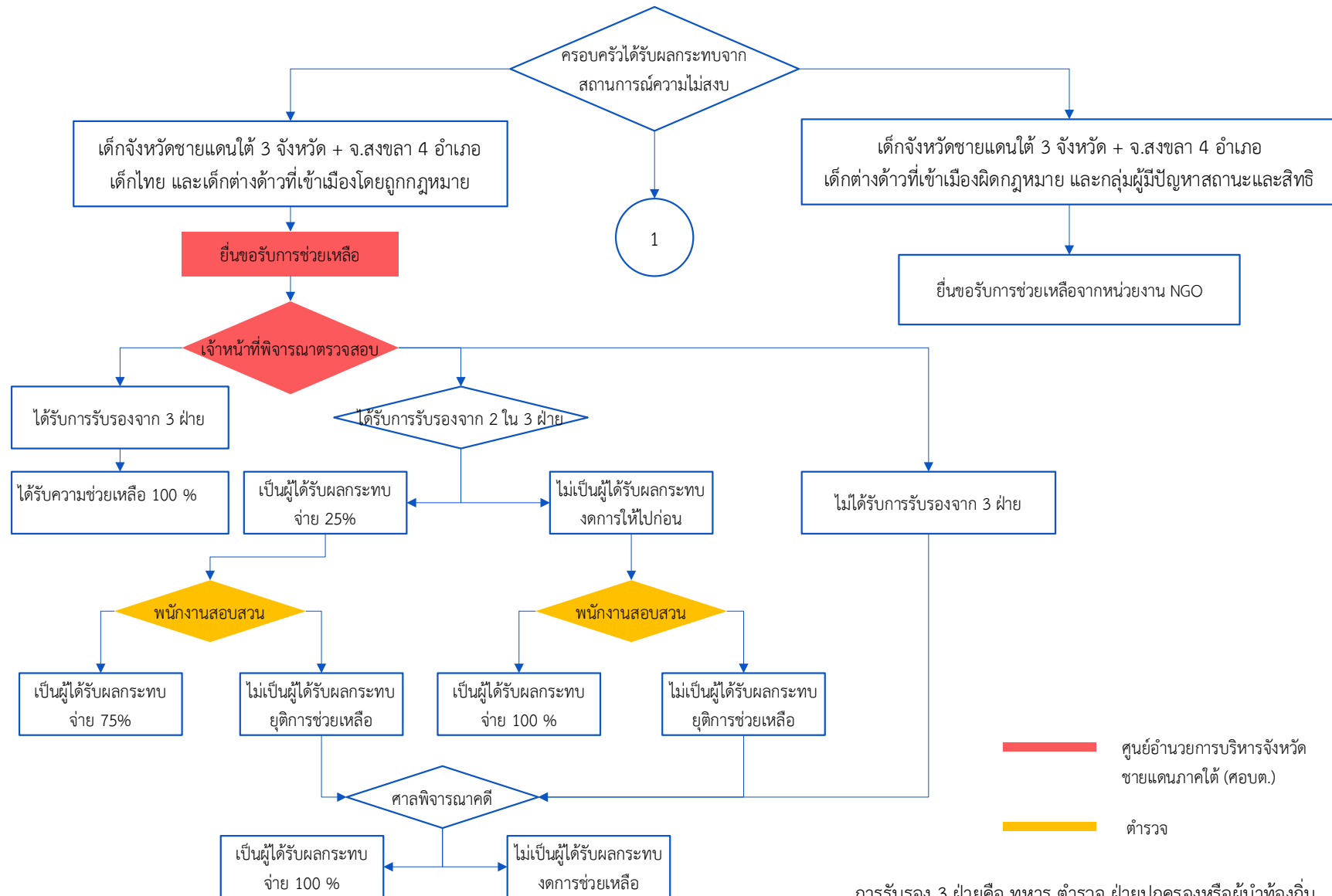
นักบำบัด นักจิตวิทยาเข้าไปพบปะ พูดคุย และฟื้นฟูสมรรถภาพให้กับเด็กพิการ และกลุ่มเด็กกำพร้าที่มีอยู่จำนวนมาก เช่นเดียวกัน เด็กพิการสามารถขอรับความช่วยเหลือจากบ้านพักเด็กฯ ในกรณีที่ไม่มีพ่อแม่ หรือผู้ปกครองดูแล หรือที่พักอาศัยได้รับเสียหายอยู่ระหว่างการปรับปรุงฟื้นฟู รวมทั้งบ้านพักขององค์กรอิสระ (NGOs) ในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ เช่นเดียวกัน ส่วนด้านการศึกษาเด็กสามารถเข้าเรียนที่โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ โรงเรียน ตชด. หรือ กศน.ได้

ภาพ 30 กระบวนการช่วยเหลือเด็กพื้นที่ห่างไกล

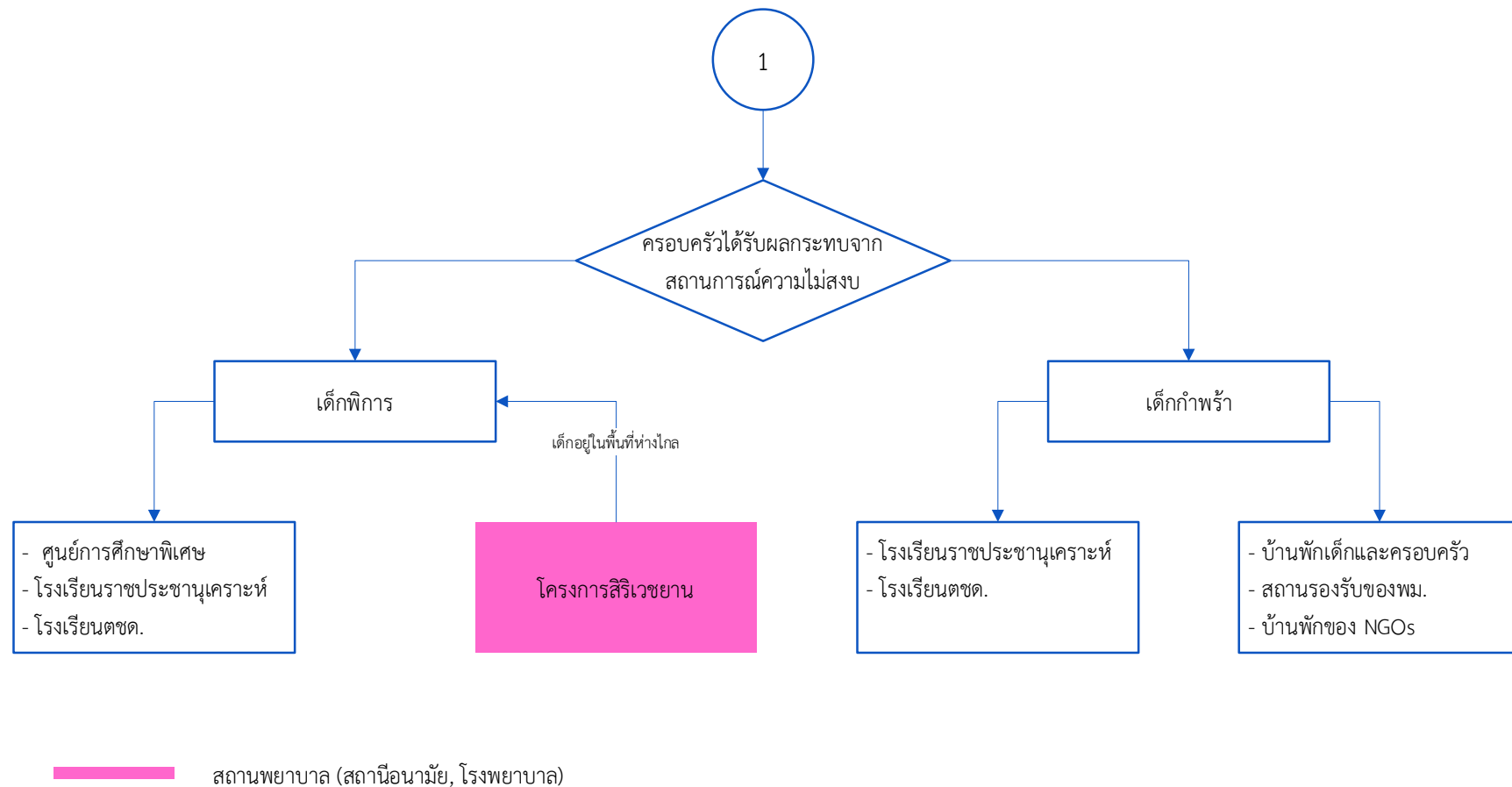

ภาพ 31 กระบวนการช่วยเหลือเด็กกลุ่มผู้ใช้แรงงานที่มีสถานที่ทำงานไม่เป็นหลักแหล่ง

การรับรอง 3 ฝ่ายคือ ทหาร ตำรวจ ฝ่ายปกครองหรือผู้นำท้องถิ่น

ภาพ 32 กระบวนการช่วยเหลือเด็กในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้

ภาพ 32 กระบวนการช่วยเหลือเด็กและเยาวชนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ (ต่อ)

7. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- **สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน**
อาคาร สพฐ. 5 ชั้น 8 กระทรวงศึกษาธิการ ถนนราชดำเนินนอก เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 10300
โทรศัพท์ 02-288-5515 สายด่วน 1579 E-mail: smart@obecmail.obec.go.th
- **สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย**
ถนนราชดำเนินนอก แขวงวังจันทน์เกษม เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300
สายด่วน 1660
- **กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน**
1279 อาคารจุลละพราหมณ์ ถนนพหลโยธิน แขวงพญาไท เขตพญาไท กรุงเทพฯ 10400
E-mail: bpp.webmaster8@gmail.com
- **ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้**
60 ถนนสุขยางค์ ตำบลสะเตง อำเภอเมือง จังหวัดยะลา 95000
โทรศัพท์ 073-203872 หรือ 1880 สายด่วน ศอ.บต. (โทรฟรีทั่วประเทศ)
- **สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ**
เลขที่ 120 หมู่ 3 ชั้น 2-4 อาคารรวมหน่วยงานราชการ ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ
80 พรรษา ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร 10210
โทรศัพท์ 02-141-4000 สายด่วน 1330 โทรสาร 02-143-9730-1
Website: www.nhso.go.th
- **กองทุนประกันสุขภาพคนต่างด้าวและแรงงานต่างด้าว**
กองเศรษฐกิจสุขภาพและหลักประกันสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข
88/20 ถนนติวานนท์ นนทบุรี 11000 โทรสาร 02-590-1567
Website: <http://fwf.cfo.in.th/>
- **กองทุนประกันสุขภาพผู้มีปัญหาสถานะและสิทธิ**
กองเศรษฐกิจสุขภาพและหลักประกันสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข
88/20 ถนนติวานนท์ นนทบุรี 11000 โทรสาร 02-590-1567
Website: <https://state.cfo.in.th/>

8. แบบฟอร์มสวัสดิการที่เกี่ยวข้อง

1. สวัสดิการด้านการศึกษา

❖ เงินอุดหนุนรายหัวสำหรับนักเรียนโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์⁽⁵⁷⁾

- ใบสมัครสำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1
- ใบสมัครสำหรับระดับชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษา
- คำรับรองของผู้บริหารสถานศึกษาที่อยู่ใกล้กับภูมิลำเนาของเด็ก
- ใบตรวจสอบประวัตินักเรียน
- แบบตอบยืนยันการเข้าเรียนในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์

1.3 เงินอุดหนุนสำหรับการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย⁽⁴³⁾

- ต.น.01 - ใบลงทะเบียนผู้สมัครเรียนหลักสูตรการจัดการศึกษาต่อเนื่อง
- ต.น.04 - หนังสือแจ้งขอเปิดสอนการศึกษาต่อเนื่อง
- ต.น.06 - บัญชีลงเวลาของผู้เรียนการจัดการศึกษาต่อเนื่อง
- ต.น.07 - แบบประเมินผลการจัดการศึกษาต่อเนื่อง
- ต.น.09 - ทะเบียนผู้จบหลักสูตรการจัดการศึกษาต่อเนื่อง
- ต.น.10 - แบบประเมินความพึงพอใจ
- ต.น.11 - ใบสำคัญผู้ผ่านการฝึกอบรม
- ต.น.12 - แผนการจัดการเรียนรู้
- ต.น.13 - แบบสำรวจความต้องการเรียนรู้การศึกษาต่อเนื่อง
- ต.น.14 - ใบสมัครผู้เรียนหลักสูตรการจัดการศึกษาต่อเนื่อง
- ต.น.15 - แบบเขียนหลักสูตรต่อเนื่อง
- ต.น.16 - บันทึกขออนุญาตจัดตั้งกลุ่มและเปิดสอนการศึกษาต่อเนื่อง
- ต.น.20 - ใบสำคัญรับเงิน
- ต.น.21 - แบบคำขอรับเงินผ่านธนาคาร
- ต.น.22 - แบบติดตามผู้เรียนหลังจบหลักสูตรการศึกษาต่อเนื่อง
- ต.น.23 - แบบเขียนโครงการฝึกอบรม
- ต.น.24 - แบบขออนุมัติดำเนินการจัดโครงการฝึกอบรมประชาชน
- ต.น.26 - รายงานผลการจัดการศึกษาต่อเนื่อง
- ต.น.27 - ประกาศศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ
- ต.น.28 - บันทึกข้อความว่าด้วยความร่วมมือการจัดการเรียนรู้รายบุคคล
- ต.น.29 - แผนที่ สถานที่จัดกิจกรรมการจัดการศึกษาต่อเนื่อง
- ต.น.30 - บันทึกการนิเทศการศึกษาต่อเนื่อง

2. สวัสดิการด้านสังคมและเศรษฐกิจ

- ❖ บ้านพักเด็กและครอบครัว และสถานรองรับ^(48, 49, 59, 60, 95)
 - ใบตรวจรับเอกสารที่เกี่ยวข้องกับตัวเด็ก
 - แบบบันทึกข้อมูลการตรวจประเมินร่างกายเบื้องต้น
 - ใบตรวจรับทรัพย์สินของผู้รับบริการ
 - ภาพถ่ายแรกรับ
 - การคัดแยกเด็กรายใหม่เข้าอาคารที่พัก
 - ประวัติเด็ก
 - หนังสือขอความร่วมมือแจ้งความกรณีเด็กหลบหนี
 - แผนพัฒนาเด็กรายบุคคล
 - ใบแจ้งบุคคลที่ห้ามเข้าเยี่ยมเด็กหรือกรณีอื่น ๆ
 - แบบประเมินการเพิ่มคุณค่าในตนเอง
 - แบบฟอร์มการตักเตือนเด็ก
 - คำขอเยี่ยมเด็ก
 - แบบแสดงความจำนงขอรับเด็กกลับไปอุปการะ
 - บันทึกข้อตกลง
 - แบบขออนุญาตนำเด็กกลับชั่วคราว
- ❖ เงินช่วยเหลือเยียวยาเด็กที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ไม่สงบในจังหวัดชายแดนใต้⁽¹⁴⁵⁾
 - จขต. 1 เอกสารรับรองแพทย์
 - จขต. 2 เอกสารรับรองความบกพร่อง
 - บันทึกคำให้การของผู้ร้องเรียนหรือร้องทุกข์

3. สวัสดิการด้านสุขภาพ

- ❖ หลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (บัตรทอง)⁽³⁰⁾
 - แบบคำร้องลงทะเบียนเลือกหน่วยบริการหรือเปลี่ยนแปลงหน่วยบริการประจำสิทธิหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ
- ❖ สวัสดิการรักษายาบาลข้าราชการ (บุตรคนที่ 1-3)⁽³¹⁾
 - ใบเบิกเงินสวัสดิการเกี่ยวกับการรักษายาบาล
- ❖ บัตรประกันสุขภาพ สำหรับผู้ติดตามแรงงานต่างด้าว⁽³²⁾
 - ใบรับรองแพทย์ตรวจสุขภาพคนต่างด้าว/แรงงานต่างด้าว
 - แบบลงทะเบียนบัตรประกันสุขภาพคนต่างด้าว/แรงงานต่างด้าว
 - คำร้องขอคืนเงินค่าประกันสุขภาพคนต่างด้าว/แรงงานต่างด้าว
 - คป.01 กรณีผู้ประกันสุขภาพดำเนินการด้วยตนเอง
 - คป.02 กรณีมอบอำนาจให้บุคคลอื่นดำเนินการแทน
 - คป.03 หนังสือมอบอำนาจ
 - คำร้องขอย้ายหน่วยบริการประกันสุขภาพคนต่างด้าว/แรงงานต่างด้าว

- กรณีผู้ประกันสุขภาพดำเนินการด้วยตนเอง
- กรณีมอบอำนาจให้บุคคลอื่นดำเนินการแทน
- ❖ กองทุนประกันสุขภาพสำหรับบุคคลที่มีปัญหาสถานะและสิทธิ⁽³³⁾
 - แบบลงทะเบียน/เปลี่ยนสถานพยาบาลของผู้ที่มีปัญหาสถานะและสิทธิ

เอกสารอ้างอิง

1. รศ.ดร.สมพงษ์ จิตระดับ และดร.อัญมณี บุญเชื้อ. หลักสูตรสิทธิเด็กและการวางแผนท้องถิ่นเพื่อเด็กและเยาวชน. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์วิจัยและพัฒนานวัตกรรมการศึกษาเพื่อเด็กและผู้มีความต้องการพิเศษ; 2551.
2. นวลตา อากาศพะกุล. อิทธิพลของการเลี้ยงดูเด็กและการสนับสนุนทางสังคมต่อการกระทำผิดของเด็กในภาคใต้ตอนล่าง. สงขลานครินทร์เวชสาร. 2546; 54.
3. กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน. รายงานการดำเนินงานของรัฐต่อสาธารณะรายปี ประจำปีงบประมาณ 2562. กรุงเทพฯ; 2562.
4. กรมกิจการเด็กและเยาวชน. รายงานการพัฒนาเด็กและเยาวชน ประจำปี 2560. 2561; 4. สืบค้นจาก https://www.dcy.go.th/webnew/upload/download/file_th_20181211144021_1.pdf.
5. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. สถานการณ์และปัญหาของเด็กและเยาวชนในท้องถิ่น. 2013.
6. พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2550. 2550.
7. กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ. ขอบเขตการจัดสวัสดิการของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
8. คณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ. แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ ฉบับที่ 12. แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564. กรุงเทพฯ: พิมพ์ที่ เจ.เอส.การพิมพ์; 2561.
9. กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ. แผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (2562-2566), 2562. สืบค้นจาก http://www.rlpd.go.th/rlpdnew/images/rlpd_16/plan/plan4.pdf.
10. ราชกิจจานุเบกษา. พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก 2546. สืบค้นจาก https://www.dcy.go.th/webnew/upload/regulation/regulation_th_20170105023516_1.pdf.
11. สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. พระราชบัญญัติการพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. 2562. 2562. สืบค้นจาก <http://web.krisdika.go.th/data/ebook/thailaw/10-2562.pdf>.
12. พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2550 (ฉบับที่ 1), 2550.
13. กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กส. กฎกระทรวง ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการจดทะเบียนเป็นองค์กรเอกชนหรือองค์กรชุมชนด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2553. 2553. สืบค้นจาก <http://law.m-society.go.th/law2016/law/view/510>.
14. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กส. ระเบียบกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ว่าด้วยการให้ความช่วยเหลือหรือสนับสนุนแก่องค์กรเอกชน หรือองค์กรชุมชน พ.ศ. 2552. 2552. สืบค้นจาก <http://law.m-society.go.th/law2016/law/view/370>.
15. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กส. ระเบียบกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ว่าด้วยหลักเกณฑ์การลงทะเบียนของกลุ่มเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2551. 2551. สืบค้นจาก <http://law.m-society.go.th/law2016/law/view/302>.

16. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กส. ระเบียบกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ว่าด้วยมาตรฐานการดำเนินงานขององค์กรเอกชนหรือองค์กรชุมชน พ.ศ. 2552. 2552. สืบค้นจาก <http://law.m-society.go.th/law2016/law/view/449>.
17. กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน. กฎกระทรวง กำหนดแนวทางการพิจารณาว่าการกระทำใดเป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็กหรือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อเด็ก พ.ศ. 2549. 2555. สืบค้นจาก <https://bit.ly/2VwY0LO>.
18. กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน. กฎกระทรวง กำหนดมาตรฐานขั้นต่ำในการอุปการะเลี้ยงดูอบรมสั่งสอนและพัฒนาเด็กที่อยู่ในความปกครองดูแล พ.ศ. 2549. 2555. สืบค้นจาก <https://bit.ly/2wAHEjp>.
19. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กส. กฎกระทรวง กำหนดความประพฤติของนักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. 2548. สืบค้นจาก <http://kormor.obec.go.th/kod/kod042.pdf>.
20. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการลงโทษนักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. 2548.
21. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. ระเบียบกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ว่าด้วยการลงโทษเด็ก พ.ศ. 2548. 2551. สืบค้นจาก <http://law.m-society.go.th/law2016/law/view/21>.
22. สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. พระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. 2545. 2545. สืบค้นจาก <http://web.krisdika.go.th/lawChar.jsp?head=3&item=3&process=showTitleOfLaw&id=2&group=%A1&lawCode=%A1113>.
23. สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. พระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545. 2545. สืบค้นจาก <http://web.krisdika.go.th/data/law/law2/%CB29/%CB29-20-2545-a0001.pdf>.
24. สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. สืบค้นจาก <https://person.mwit.ac.th/01-Statutes/NationalEducation.pdf>.
25. สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2562. สืบค้นจาก http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2562/A/057/T_0049.PDF.
26. สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ศ. กฎกระทรวง ว่าด้วยการแบ่งระดับและประเภทการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2546. สืบค้นจาก <http://backoffice.onec.go.th/uploaded/Category/Laws/PDF/0301-d.pdf>.
27. สร้อยแก้ว คำมาลา. เด็ก G นักเรียนไร้สัญชาติ กับความหวังสิทธิขั้นพื้นฐานด้านสาธารณสุข. มติชนสุดสัปดาห์. 2560.
28. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. รายงานการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่ไม่มีสัญชาติไทยและบุตรหลานแรงงานข้ามชาติในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด; 2561. หน้า 96.
29. สำนักบริการการทะเบียน กรมการปกครอง. การเกิด. สืบค้นจาก <http://www.bora.dopa.go.th/CallCenter1548/index.php/menu-population/13-service-handbook/population/9-population-bd>.

30. สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ. คู่มือบริหารกองทุนหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2562 2562. สืบค้นจาก <http://www.uckkpho.com/index.php/download/finish/48-62/630-2562/0>.
31. กรมบัญชีกลาง. คู่มือสวัสดิการรักษายาบาลข้าราชการ 2553. สืบค้นจาก https://home.kku.ac.th/praudit/law/07_medical_fee/22_Medical_guide_government%20officer_CGD_2553.pdf.
32. กระทรวงสาธารณสุข. การตรวจสุขภาพและประกันสุขภาพแรงงานต่างด้าว 2562. สืบค้นจาก shorturl.at/ipEGZ.
33. กระทรวงสาธารณสุข กส. กองทุนประกันสุขภาพสำหรับบุคคลที่มีปัญหาสถานะและสิทธิ. กรุงเทพฯ 2561.
34. กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. รายงานประจำปี 2562. 2562.
35. สำนักงานราชกิจจานุเบกษา. พระราชบัญญัติกองทุนเสมอภาคทางการศึกษา 2561. 2561. สืบค้นจาก <http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2561/A/033/1.PDF>.
36. สำนักงานราชกิจจานุเบกษา. พระราชบัญญัติกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา พ.ศ. 2560. 2560. สืบค้นจาก <http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2560/A/012/1.PDF>.
37. สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551. 2551. สืบค้นจาก <http://www.krisdika.go.th/librarian/getfile?sysid=572855&ext=htm>.
38. กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ. พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2550. 2550. สืบค้นจาก <https://bit.ly/3kVcill>.
39. สำนักงานราชกิจจานุเบกษา. พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546. 2546. สืบค้นจาก https://www.dcy.go.th/webnew/upload/regulation/regulation_th_20170105023516_1.pdf.
40. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. กฎกระทรวงกำหนดเด็กที่อยู่ในสภาพที่จำต้องได้รับความคุ้มครองสวัสดิภาพ พ.ศ. 2549. 2551. สืบค้นจาก <http://law.m-society.go.th/law2016/law/view/7>.
41. ระเบียบคณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติ ว่าด้วยการรับเงิน การจ่ายเงิน การเก็บรักษาเงิน การจัดหาผลประโยชน์ และการจัดการกองทุนคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2548, 2551.
42. สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ศ. กฎกระทรวง ว่าด้วยการแบ่งระดับและการเทียบระดับการศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2546. สืบค้นจาก <http://backoffice.onec.go.th/uploaded/Category/Laws/PDF/0301-e.pdf>.
43. สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2555. 2555. สืบค้นจาก <http://www.lertchaimaster.com/doc/ManualOperatingUpdate2555.pdf>.
44. สำนักข่าวแนวหน้า. ทองพูล บัวศรี ความเข้าใจและให้โอกาส ลดปัญหาเด็กเร่ร่อน 2562. สืบค้นจาก <https://www.naewna.com/likesara/445526>.

45. สำนักงานราชกิจจานุเบกษา. พระราชบัญญัติส่งเสริมพัฒนาและคุ้มครองสถาบันครอบครัว พ.ศ. 2562. 2562. สืบค้นจาก http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2562/A/067/T_0171.PDF.
46. สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. พระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในการแพ่งเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิควบคุมดูแลเด็ก พ.ศ. 2555. 2555. สืบค้นจาก <http://web.krisdika.go.th/data/law/law2/%A4116/%A4116-20-2556-a0001.htm>.
47. พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551, 2551.
48. กฎกระทรวง กำหนดเด็กที่อยู่ในสภาพที่จำเป็นต้องได้รับการสงเคราะห์, ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 123/ตอนที่ 84 ก/หน้า 15/ 2549.
49. ระเบียบกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ว่าด้วย วิธีการดำเนินงานของสถานแรกรับ สถานสงเคราะห์ สถานคุ้มครองสวัสดิภาพ และสถานพัฒนาและฟื้นฟู พ.ศ. 2547, 2547.
50. กฎกระทรวง ว่าด้วยการแบ่งระดับและการเทียบระดับการศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2546.
51. สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กที่เกิดโดยอาศัยเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์ พ.ศ.2558. 2558. สืบค้นจาก <http://web.krisdika.go.th/lawChar.jsp?head=3&item=3&process=showTitleOfLaw&id=2&group=%A4&lawCode=%A4120&linkID=headLaw>.
52. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. พระราชบัญญัติการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม พ.ศ. 2553. สืบค้นจาก <http://law.m-society.go.th/law2016/law/view/524>.
53. กฎกระทรวง ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2543) ออกตามความในพระราชบัญญัติการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม พ.ศ. 2522.
54. ระเบียบคณะกรรมการการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการขอขยายระยะเวลาการดำเนินการจดทะเบียน รับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมในกรณีมีพฤติการณ์พิเศษ พ.ศ. 2554.
55. ระเบียบคณะกรรมการการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการเตรียมความพร้อมในการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม พ.ศ. 2554.
56. ชลาทิพย์ ปุณณะบุตร. มุมมองในการเก็บค่าธรรมเนียมการดำเนินการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมระหว่างประเทศ. 2556. สืบค้นจาก http://www.dsdw2016.dsdw.go.th/doc_pr/20131008101139.pdf.
57. สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. แนวปฏิบัติการรับนักเรียนสำหรับโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ ปีการศึกษา 2562 กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษาสำหรับผู้ด้อยโอกาส. 2562.
58. กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. โครงการทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูง ปี 2563 สำหรับสถานศึกษาสายอาชีพ 2563. สืบค้นจาก <https://www.eef.or.th/notice/22563/>.
59. กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน. กฎกระทรวง กำหนดเด็กที่อยู่ในสภาพที่จำเป็นต้องได้รับความคุ้มครองสวัสดิภาพ พ.ศ. 2549. 2555. สืบค้นจาก <https://bit.ly/2RxKUUC>.
60. กรมกิจการเด็กและเยาวชน. คู่มือการปฏิบัติงานของสถานรับรองเด็ก 2561. สืบค้นจาก https://dcy.go.th/webnew/upload/download/file_th_20201702140655_1.pdf.

61. สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. คู่มือการปฏิบัติงานกองทุนคุ้มครองเด็ก. สืบค้นจาก <http://www.oic.go.th/FILEWEB/CABINFOCENTER28/DRAWER042/GENERAL/DATA0000/00000118.PDF>.
62. กรมกิจการเด็กและเยาวชน. การดำเนินงานครอบครัวอุปถัมภ์. คู่มือการดำเนินงานครอบครัวอุปถัมภ์.
63. กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. คู่มือการปฏิบัติงานครอบครัวทดแทน. กรุงเทพฯ.
64. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา. การรับสมัครเด็กเพื่อคัดเลือกเป็นตัวแทนจังหวัดเข้ารับการอบรมในสถาบันเพาะกล้าคุณธรรม 2560. สืบค้นจาก <https://bit.ly/3hgT8em>.
65. วิทยาศาสตร์วิจัยและนวัตกรรม. ประกาศกระทรวงศึกษา เรื่องกำหนดประเภทและหลักเกณฑ์ของคณพิการทางการศึกษา พ.ศ. 2552. 2552.
66. ประกาศกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เรื่องประเภทและหลักเกณฑ์ความพิการ (ฉบับที่ 2), 2555.
67. พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551.
68. พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550.
69. มูลนิธิอนุเคราะห์คนพิการ. พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2556 (ฉบับที่ 2) 2556. สืบค้นจาก <http://www.fwc1954.org/ModLaw-1.pdf>.
70. กฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการให้คนพิการมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา พ.ศ. 2550.
71. กฎกระทรวง ว่าด้วยการจัดการศึกษาเฉพาะทาง พ.ศ. 2547.
72. กฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการจัดสรรงบประมาณทางการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2545.
73. สำนักงานบริหารงานการศึกษาพิเศษ. โรงเรียนเฉพาะความพิการ. 2545
74. กระทรวงศึกษาธิการ. แนวทางการดำเนินงานตามโครงการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษา ตั้งแต่ระดับอนุบาลจนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2562. 2562. สืบค้นจาก <https://bit.ly/2XVonnX>.
75. สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. การปฏิบัติงานหน่วยบริการของศูนย์การศึกษาพิเศษ. คู่มือการปฏิบัติงานหน่วยบริการของศูนย์การศึกษาพิเศษ พ.ศ. 2560.
76. สำนักงานการศึกษาพิเศษ. คู่มือหลักสูตรสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษระยะแรกเริ่มของศูนย์การศึกษาพิเศษ ฉบับปรับปรุง. กรุงเทพฯ ; 2558.
77. กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ. บัตรประจำตัวคนพิการ 2561. สืบค้นจาก <http://dep.go.th/Content/View/1337/2>.
78. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. แนวปฏิบัติสำหรับคนพิการหรือผู้ปกครองในการขอยืมสิ่งอำนวยความสะดวกและสื่อทางการศึกษาตามกฎหมายกระทรวงฯ 2551. สืบค้นจาก <http://gtech.obec.go.th/document/newmanual2018.pdf>.
79. คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี. ข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ของคนพิการ. สืบค้นจาก https://med.mahidol.ac.th/health_service/th/km/15feb2018-1335.

80. กลุ่มวิจัยและพัฒนาสื่อเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกทางการศึกษาสำหรับคนพิการ. คู่มือการขอรับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา. 2561.
81. กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. ศูนย์บริการคนพิการ 2559. สืบค้นจาก http://www.dla.go.th/upload/template/tempNews/2016/11/40208_1.pdf.
82. กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ. การรับคนพิการเข้าสถานคุ้มครอง 2561. สืบค้นจาก <http://www.dep.go.th/Content/View/1341/2>.
83. วินัดดา ปิยะศิลป์. คู่มือการตรวจประเมิน วินิจฉัยและแนวทางการช่วยเหลือเด็กพิการ. สมาคมกุมารแพทย์แห่งประเทศไทย. 2558.
84. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. รายชื่อโรงเรียนเฉพาะความพิการ 2561 สืบค้นจาก <http://special.obec.go.th/doc2561/รายชื่อสถานศึกษา%2018-01-2561.pdf>.
85. กรมควบคุมโรค. โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ 2562. สืบค้นจาก <http://www.oic.go.th/FILEWEB/CABINFOCENTER28/DRAWER068/GENERAL/DATA0000/00000275.PDF>.
86. กองนวัตกรรมและวิจัย. สถานการณ์โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ในประเทศไทย 2562. สืบค้นจาก <http://www.oic.go.th/FILEWEB/CABINFOCENTER28/DRAWER068/GENERAL/DATA0000/00000275.PDF>.
87. กรมควบคุมโรค. การคาดประมาณเอชไอวีสำหรับ ปี 2543-2558 ใช้ AEM และการคาดประมาณการเอชไอวีสำหรับปี 2559 และ 2560 ใช้ Thailand Spectrum- AEM รายงานความก้าวหน้าของประเทศไทย ในการป้องกันแก้ไขปัญหาเอดส์ พศ.2561 2561. หน้า 1.
88. สำนักโรคเอดส์โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์. กระทรวงสาธารณสุข. พฤติกรรมทางเพศของเยาวชน 2559. สืบค้นจาก <http://e-library-aidssti.ddc.moph.go.th/lib/pdf/59535bb7af3b8.pdf>.
89. โรงพยาบาลบำรุงราษฎร์. ความรู้เกี่ยวกับเอชไอวีและเอดส์. 2559. สืบค้นจาก <https://bit.ly/2B1Hvrm>.
90. สำนักอนามัยเจริญพันธุ์. กระทรวงสาธารณสุข. สถานการณ์แม่วัยใสในประเทศไทย. แนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาคาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น สำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตาม พรบ.การป้องกันและแก้ไขปัญหาคาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พ.ศ. 2559. 2559.
91. กระทรวงสาธารณสุข. อัตราการคลอดของเยาวชน. รายงานการเฝ้าระวังการตั้งครรภ์แม่วัยรุ่น พ.ศ. 2561.
92. สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. อัตราการคลอดของหญิงอายุ 10 – 14 ปี และ 15-19 ปี. 2562.
93. สำนักงานอนามัยการเจริญพันธุ์. สถานการณ์การอนามัยเจริญพันธุ์ในวัยรุ่นและเยาวชน 2560. สืบค้นจาก <https://www.rsathai.org/contents/14357>.
94. สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. พระราชบัญญัติการป้องกันและแก้ไขปัญหาคาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พ.ศ.2559. 2559. สืบค้นจาก <http://web.krisdika.go.th/data/law/law2/%A1158/%A1158-20-2559-a0001.htm>.
95. พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546. 2546.

96. กรมกิจการเด็กและเยาวชน. คู่มือการปฏิบัติงานโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด ตามมติคณะรัฐมนตรี 26 มีนาคม 2562. กรุงเทพฯ; 2562.
97. กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ. แนวทางและมาตรการจ่ายเงินอุดหนุน 2561. สืบค้นจาก http://61.19.50.68/dsdw/doc_pr/20180320132401.pdf.
98. เทศบาลตำบลโนนทอง. เบี้ยยังชีพผู้่วยเอดส์. 2560. สืบค้นจาก <http://nonthong.go.th/public/allowancetext/data/index/menu/239>.
99. สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ. คู่มือผู้ใช้สิทธิหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ 2561.
100. สภาวิชาชีพ. ความรุนแรงในเด็กและเยาวชน : ตั้งใจหรือแค่พลั้งเผลอ 2562. สืบค้นจาก <http://www.craniofacial.or.th/aggressiveness-in-youth.php>.
101. สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. เด็กนักเรียนกับการถูกล่วงละเมิดทางเพศ. กรุงเทพฯ 2561.
102. กระทรวงแรงงาน. รายงานสถานการณ์การใช้แรงงานเด็กในรูปแบบที่เลวร้าย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2560. 2560.
103. สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 10 สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. คู่มือการพัฒนาระบบคุ้มครองช่วยเหลือเด็กและเยาวชนชาติพันธุ์ในพื้นที่สูงที่ตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์. นันทนาการนตการพิมพ์: กรุงเทพฯ.
104. กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน. คู่มือและแนวทางการปฏิบัติงานด้านแรงงานเด็กในรูปแบบสหวิชาชีพ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เทพเพ็ญวานิชย์.
105. พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550, 2550.
106. สำนักงานราชกิจจานุเบกษา. พระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด พ.ศ. 2561. 2561. สืบค้นจาก <http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2561/A/012/32.PDF>.
107. สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีค้ามนุษย์ พ.ศ. 2559. 2559. สืบค้นจาก <http://web.krisdika.go.th/data/law/law2/%C781/%C781-20-2559-a0001.htm>.
108. สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553. 2553. สืบค้นจาก <http://web.krisdika.go.th/data/law/law2/%C803/%C803-20-2553-a0001.pdf>.
109. สำนักงานคดีค้ามนุษย์. พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ฉบับที่ 2 (2558) 2558. สืบค้นจาก <http://www.caht.ago.go.th/images/law/Anti%20TIPs%20BE2558V2.pdf>.
110. สำนักงานคดีค้ามนุษย์. พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2560 2560. สืบค้นจาก <http://www.caht.ago.go.th/images/law/TIP%20Acts%20Edition%203.pdf>.
111. พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551, 2551.
112. กฎกระทรวง ยกเว้นค่าธรรมเนียมการทำงานของคนต่างด้าวซึ่งเป็นผู้เสียหายจากการกระทำ ความผิดฐานค้ามนุษย์หรือพยานในความผิดตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้า

- มนุษย์ พ.ศ. 2551. 2560. สืบค้นจาก https://www.doe.go.th/prd/assets/upload/files/alien_th/33b18e4077f7741edd8c858e93f1bfc7.pdf.
113. พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546, 2546.
114. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. กฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการว่ากล่าวตักเตือน ทำทัณฑ์บนและจัดให้เด็กทำงานบริการสังคมหรือทำงาน สาธารณประโยชน์ พ.ศ. 2549. 2551.
115. กฎกระทรวง กำหนดเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำผิด พ.ศ. 2549, 2549.
116. กฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการจัดระบบงานและกิจกรรมในการแนะแนว ให้คำปรึกษาและฝึกอบรมแก่นักเรียน นักศึกษา และผู้ปกครอง พ.ศ. 2548, 2549.
117. ระเบียบกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ว่าด้วย วิธีการให้การสงเคราะห์เด็ก พ.ศ. 2547, 31 ธันวาคม 2547.
118. ระเบียบคณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติ ว่าด้วยวิธีการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่ต้องหาว่า กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดแต่อาญายังไม่ถึงเกณฑ์ต้องรับโทษทางอาญา พ.ศ. 2551 และ พ.ศ. 2555.
119. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กส. ระเบียบคณะกรรมการคุ้มครองเด็ก แห่งชาติ ว่าด้วยวิธีการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำผิด พ.ศ. 2553 [Available from: <http://www.djop.go.th/images/djopimage/protection1.pdf>.
120. ระเบียบคณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติ ว่าด้วยวิธีการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่ถูกทารุณกรรม หรือถูกเลี้ยงดูโดยมิชอบ พ.ศ. 2548 และ พ.ศ. 2552, (2552).
121. สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทน และ ค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2559 (ฉบับที่ 2). สืบค้นจาก <http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2559/A/074/1.PDF>.
122. กฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และอัตราในการจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2546 และ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2559.
123. ระเบียบคณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยใน คดีอาญา ว่าด้วยการยื่นคำขอ และวิธีพิจารณาคำขอ ค่าตอบแทน ค่าทดแทนและค่าใช้จ่าย พ.ศ. 2559.
124. พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541, 2541.
125. พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539.
126. พระราชบัญญัติ คนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 (ฉบับที่ 1).
127. พระราชบัญญัติ คนเข้าเมือง พ.ศ. 2523.
128. พระราชบัญญัติ คนเข้าเมือง พ.ศ. 2542.
129. สำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยคดีอาญา. คู่มือปฏิบัติงานตาม พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544: กรุงเทพฯ.
130. กระทรวงยุติธรรม. การคุ้มครองพยานในคดีอาญา 2555. สืบค้นจาก http://www.rlpd.go.th/rlpdnew/images/rlpd_6/2560/awareness_for_people/witness_rlpd_PDF.pdf.

131. กระทรวงยุติธรรม. สิทธิของพยานในคดีอาญา 2555. สืบค้นจาก <http://www.rlpd.go.th/rlpdnew/2012-06-20-10-26-09>.
132. สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. การคุ้มครองพยานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546. กรุงเทพฯ : 2560.
133. คณะทำงานจัดทำคู่มือฯ. คู่มือสำหรับทนายความ เรื่องการให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์. กรุงเทพฯ.
134. และกลุ่มหญิงสู้ชีวิต ม. คู่มือการเข้าถึงความยุติธรรมของผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์. กรุงเทพฯ: บริษัท บิ๊ก ไทน์ จำกัด; 2561. หน้า 54.
135. หนึ่งหยั แรงผลสัมฤทธิ์. คู่มือการปฏิบัติงานล่าม เพื่อการคุ้มครองช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์. กรุงเทพฯ: บริษัท ไอเนอร์จี สตูดิโอ จำกัด; 2560.
136. กองนิติการ. พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติม พ.ร.บ.ป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 และ พ.ศ. 2562. 2562. สืบค้นจาก <http://legal.labour.go.th/2018/attachments/article/318/20190501160725142.pdf>.
137. กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน. กำหนดจำนวนเงิน หลักเกณฑ์ และวิธีการให้การสงเคราะห์แก่เด็กและเยาวชนยากจน และเด็กและเยาวชนด้อยโอกาสที่ถูกดำเนินคดี 2548. สืบค้นจาก <http://www2.djop.go.th/app/download/upload/download-13-1381374817.pdf>.
138. กรมกิจการเด็กและเยาวชน. คู่มือปฏิบัติและข้อตกลงร่วมกัน เรื่อง การคุ้มครองและช่วยเหลือเด็กในภาวะเสี่ยงและเป็นผู้เสียหายจากการละเมิด ละเลยทอดทิ้ง แสวงประโยชน์ และความรุนแรง. กรุงเทพมหานคร 2560.
139. โพสต์ทูเดย์. ดชด.ร่วมมือกับ กสศ.ลดเหลื่อมล้ำโรงเรียนในสังกัดทำได้แล้ว 218 แห่ง. โพสต์ทูเดย์. 2562. สืบค้นวันที่ 23 กรกฎาคม 2562.
140. ยูนิเซฟ. สร้างสรรค์อนาคตประเทศไทย เกื้อหนุนชีวิตเด็กในแคมป์ก่อสร้าง. กรุงเทพฯ: 2560.
141. จิตรภิมรย์ศรี ศ. อัลกอริทึมของความแปรปรวนในความรุนแรง 15 ปีชายแดนใต้/ปาตานี. politics, Thai Politics. 2562.
142. NEWS TP. เด็กกำพร้า เหตุความไม่สงบชายแดนใต้พุ่ง 1 หมื่นคน: กรุงเทพฯ; 2562. สืบค้นจาก <https://news.thaipbs.or.th/content/276924>.
143. การศึกษาเปรียบเทียบ การบริหารจัดการโรงเรียนพักนอนของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์กับโรงเรียนพักนอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 34. 2559.
144. กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. ขั้นตอนการดำเนินงานโครงการจัดสรรเงินอุดหนุน. 2563.
145. ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้. แนวทางการช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบและผู้เสียหายจากเหตุการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ 2562. สืบค้นจาก <http://www.sbpac.go.th/?p=47642>.
146. หนังสือพิมพ์ประชาชาติธุรกิจ. อาริยา อุ่มลูกหลานแรงงาน ผุดศูนย์เรียนรู้ในสถานที่ก่อสร้าง: กรุงเทพฯ; 2561. สืบค้นเมื่อ 8 มิถุนายน 2561. จาก <https://www.prachachat.net/csr-hr/news-171185>.
147. กรมการปกครอง. คู่มือปฏิบัติงานการทะเบียนราษฎร. กรุงเทพฯ2558.

148. ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดระนอง. การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในคดีอาญาตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว. จังหวัดระนอง: กลุ่มงานบริการประชาชนและประชาสัมพันธ์ -.

ภาคผนวก ก. แนวปฏิบัติการแจ้งเกิดสำหรับเด็กที่เกิดในประเทศไทย

1. การแจ้งเกิดตามพระราชบัญญัติทะเบียนราษฎร⁽¹⁴⁷⁾

พระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 กำหนดหลักการเรื่องการแจ้งเกิดของเด็กทุกคนที่เกิดในราชอาณาจักรไทย ไม่ว่าจะเป็นบุตรของคนสัญชาติไทย หรือเป็นบุตรของคนต่างด้าวที่เข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมายหรือเป็นบุตรของผู้หลบหนีเข้าเมือง ถ้ามีคนเกิดผู้มีหน้าที่แจ้งเกิด ได้แก่ บิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือเจ้าบ้านที่เด็กเกิด แล้วแต่กรณี ต้องแจ้งเกิดต่อนายทะเบียนผู้รับแจ้ง ณ สำนักทะเบียนอำเภอหรือสำนักทะเบียนท้องถิ่นแห่งท้องที่ที่เด็กเกิด หรือจะแจ้งต่อนายทะเบียนผู้รับแจ้งแห่งท้องที่อื่นที่บิดา มารดาหรือผู้ปกครองโดยชอบด้วยกฎหมายของเด็กที่เกิดนั้นมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านก็ได้ โดยนายทะเบียนต้องรับแจ้งการเกิดและออกสูติบัตรให้ผู้แจ้งตามข้อเท็จจริงเท่าที่จะสามารถทราบได้

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

- พระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534
- กฎกระทรวง (2535) ออกตามความในพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534
- กฎกระทรวง กำหนดให้คนต่างด้าวปฏิบัติเกี่ยวกับการทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2548
- กฎกระทรวง กำหนดให้คนซึ่งไม่มีสัญชาติไทย ปฏิบัติเกี่ยวกับการทะเบียนราษฎร และกำหนดอัตราค่าธรรมเนียม พ.ศ. 2551

พระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534 มาตรา 18 เมื่อมีคนเกิดให้แจ้งการเกิดดังต่อไปนี้

1. คนเกิดในบ้าน ให้เจ้าบ้านหรือบิดา หรือมารดาแจ้งต่อนายทะเบียนผู้รับแจ้งแห่งท้องที่ที่คนเกิดในบ้านภายในสิบห้าวัน นับแต่วันเกิด

2. คนเกิดนอกบ้าน ให้บิดาหรือมารดาแจ้งต่อนายทะเบียนผู้รับแจ้งแห่งท้องที่ที่คนเกิดนอกบ้าน หรือแห่งท้องที่ที่จะพึงแจ้งได้ ภายในสิบห้าวันนับแต่วันเกิด ในกรณีจำเป็นไม่อาจแจ้งได้ตามกำหนด ให้แจ้งภายหลังได้แต่ต้องไม่เกินสามสิบวันนับแต่วันเกิด

การแจ้งตาม (1) และ (2) ให้แจ้งตามแบบพิมพ์ที่ผู้อำนวยการทะเบียนกลางกำหนดพร้อมทั้งแจ้งชื่อคนเกิดด้วย

มาตรา 20 เมื่อมีการแจ้งการเกิดตามมาตรา 18 มาตรา 19 มาตรา 19/1 ทั้งกรณีของเด็กที่มีสัญชาติไทย หรือเด็กที่ไม่มีสัญชาติไทยโดยการเกิดตามกฎหมายว่าด้วยสัญชาติให้นายทะเบียนผู้รับแจ้งรับแจ้งการเกิด และออกสูติบัตรเป็นหลักฐานแก่ผู้แจ้งโดยมีข้อเท็จจริง เท่าที่สามารถจะทราบได้

สำหรับการแจ้งเกิดของเด็กที่ไม่มีสัญชาติไทย โดยการเกิดตามกฎหมายว่าด้วยสัญชาติให้นายทะเบียนผู้รับแจ้งออกสูติบัตรให้ตามแบบพิมพ์ที่ผู้อำนวยการทะเบียนกลางกำหนดโดยให้ระบุสถานที่เกิดไว้ด้วย คนซึ่งไม่มีสัญชาติไทย ในกฎกระทรวงกำหนดให้คนซึ่งไม่มีสัญชาติไทย ปฏิบัติเกี่ยวกับการทะเบียนราษฎรและกำหนดอัตราค่าธรรมเนียม พ.ศ. 2551 หมายถึง

1. คนต่างด้าวซึ่งได้รับอนุญาตให้มีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง และมีใบสำคัญถิ่นที่อยู่หรือใบสำคัญประจำตัวคนต่างด้าว และบุตรที่เกิดในไทย และไม่ได้สัญชาติไทย
 2. คนต่างด้าวซึ่งได้รับการผ่อนผัน ให้อยู่ในราชอาณาจักรเป็นกรณีพิเศษ เฉพาะรายจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง และบุตรที่เกิดในไทยและไม่ได้สัญชาติไทย
 3. คนต่างด้าวซึ่งได้รับอนุญาต ให้เข้ามาอยู่ในไทยเป็นการชั่วคราว ตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมืองและบุตรที่เกิดในไทย และไม่ได้สัญชาติไทย
 4. คนต่างด้าวที่เข้ามาอยู่ในราชอาณาจักร โดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง และบุตรที่เกิดในไทย และไม่ได้สัญชาติไทย
- ข้อ 3 เมื่อมีคนซึ่งไม่มีสัญชาติไทยเกิดหรือตาย ให้บุคคลตามมาตรา 18 หรือตามมาตรา 21 แห่งพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2531 แจ้งการเกิดหรือการตาย แล้วแต่กรณี

2. ประเภทสูติบัตร แบบพิมพ์การทะเบียน

2.1 ประเภทสูติบัตร

- ท.ร. 1 คือ สูติบัตรสำหรับคนที่สัญชาติไทยและแจ้งการเกิดภายในกำหนด
- ท.ร. 1/1 คือ หนังสือรับรองการเกิดใช้สำหรับโรงพยาบาลหรือสถานพยาบาล
- ท.ร. 1 ตอนหน้า คือ ใบรับแจ้งการเกิด
- ท.ร. 2 คือ สูติบัตรสำหรับคนที่มีสัญชาติไทยและแจ้งการเกิดเกินกำหนด
- ท.ร. 3 คือ สูติบัตรสำหรับคนที่ไม่สัญชาติไทย
- ท.ร. 03 คือ สูติบัตรสำหรับบุตรแรงงานต่างด้าว

2.2 แบบพิมพ์การทะเบียนราษฎร

- ท.ร. 13 คือ ทะเบียนบ้านใช้สำหรับคนที่เข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมายแต่อยู่ในลักษณะชั่วคราวหรือ เข้าเมืองโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง
- ท.ร. 14 คือ ทะเบียนบ้านใช้สำหรับคนที่มีสัญชาติไทย และคนต่างด้าวที่มีใบสำคัญประจำตัวคนต่างด้าว
- ท.ร. 31 คือ แบบคำร้องทั่วไป
- ท.ร. 38/1 คือ ทะเบียนราษฎรของคนต่างด้าว
- ท.ร. 38ก คือ ทะเบียนราษฎรที่ใช้สำหรับบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียนราษฎรหรือไร้รัฐ

รายการจัดทำสูติบัตรและทะเบียนประวัติบุคคลซึ่งไม่มีสัญชาติไทยตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร

รหัสบิดา	รหัสมารดา	รหัสบุตร	สูติบัตร	ประเภททะเบียน
8	6/7/0/00/ไม่มี	7	ท.ร.3	ท.ร.13 ของบิดา
6/7/0/00/ไม่มี	8	7	ท.ร.3	ท.ร.13 ของมารดา
6/7	6/7	7	ท.ร.3	ท.ร.13 ของบิดา/มารดา
6/7	0/00/ไม่มี	7	ท.ร.3	ท.ร.13 ของบิดา
0/00/ไม่มี	6/7	7	ท.ร.3	ท.ร.13 ของมารดา
พาสปอร์ต	พาสปอร์ต	7	ท.ร.3	ทะเบียนบ้านกลาง ท.ร.13
00 (ไม่ขาด)	00 (ไม่ขาด)	00	ท.ร.03	ท.ร.38 บิดา/มารดา
00 (ไม่ขาด)	00 (ขาด)	00	ท.ร.03	ท.ร.38 ของบิดา
00 (ขาด)	00 (ไม่ขาด)	00	ท.ร.03	ท.ร.38 ของมารดา
00 (ขาด)	00 (ขาด)	0	ท.ร.031	ทะเบียนประวัติกลาง ท.ร.38
00 (ขาด)/ไม่มี	0	0	ท.ร.031	ท.ร.38 ของมารดา
0	00(ขาด)/ไม่มี	0	ท.ร.031	ท.ร.38 ของบิดา
0	0	0	ท.ร.031	ท.ร.38 บิดา/มารดา
ไม่มี	ไม่มี	0	ท.ร.031	ทะเบียนประวัติกลาง ท.ร.38

ข้อมูลอ้างอิงจาก หนังสือสำนักทะเบียนกลางที่ มท0309.1/ว.8 ลงวันที่ 17 ก.พ. 2552

หมายเหตุ

- เมื่อมีการเกิดแล้วต้องออกหนังสือรับรองการเกิด (ท.ร. 1/1) เพื่อไปขอทำสูติบัตร (ท.ร. 1) เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาการไร้สถานะทางทะเบียนของผู้ที่อยู่ในไทย ไม่ว่าจะคนไทยหรือคนไม่มีสัญชาติไทย ทั้งเรื่องการรับแจ้งเกิด การจัดทำเอกสารทะเบียนราษฎร ควรให้บุคคลที่เกี่ยวข้องติดต่อรับใบสูติบัตรจากนายทะเบียนแล้วนำมายืนยันก่อนการจำหน่ายทารกแรกเกิด

- ทารกแรกเกิดที่ไม่ใช่สัญชาติไทย หลังจากทำใบสูติบัตรแล้วต้องทำหนังสือผ่านแดนกับทางสำนักงานตำรวจตรวจคนเข้าเมืองเพื่อจะสามารถอยู่ในประเทศไทยและผ่านแดนเพื่อออกนอกประเทศได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย

- กรณีไม่ทราบชื่อบิดา หรือไม่ทราบว่าบิดาเป็นผู้ใดสามารถออกใบรับรองการเกิด (ท.ร. 1/1) โดยไม่ต้องระบุชื่อบิดา

- กรณีชาวต่างชาติหรือคนไทยที่ไม่ได้เข้ารับการคลอดและไม่มีบันทึกเวชทะเบียนในโรงพยาบาลไม่สามารถออกใบรับรองการเกิด (ท.ร.1/1) แนะนำให้ติดต่อนายทะเบียนตามระเบียบ กรณีเกิดนอกสถานพยาบาล หรือระเบียบการแจ้งการเกิดเกินกำหนด

3. ขั้นตอนและวิธีการแจ้งเกิดกรณีต่าง ๆ

- 3.1 เด็กเกิดในบ้าน (อาคารมีบ้านเลขที่ รวมถึงสถานพยาบาล)
- 3.2 เด็กเกิดนอกบ้าน
- 3.3 เด็กในสภาพแรกเกิดหรือเด็กไร้เดียงสาซึ่งถูกทอดทิ้ง

3.4 เด็กเร่ร่อนหรือเด็กที่ไม่ปรากฏบุพการีหรือบุพการีทอดทิ้ง ซึ่งอยู่ในการอุปการะของหน่วยงานของรัฐหรือหน่วยงานเอกชนที่จดทะเบียนตามกฎหมายโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการช่วยเหลือเด็ก

3.5 การแจ้งการเกิดเกินกำหนดของผู้มีสัญชาติไทย

3.6 การแจ้งการเกิดเกินกำหนดของผู้ซึ่งไม่มีสัญชาติไทยที่เกิดในราชอาณาจักร

3.7 การอุทธรณ์คำสั่งนายอำเภอ กรณีไม่สามารถยืนยันสถานะการเกิดและสัญชาติของเด็กในสภาพแรกเกิด หรือเด็กไร้เดียงสา ซึ่งถูกทอดทิ้งหรือเด็กเร่ร่อน หรือเด็กที่ไม่ปรากฏบุพการี หรือบุพการีทอดทิ้ง

3.1 เด็กเกิดในบ้าน (อาคารที่มีบ้านเลขที่ รวมถึงสถานพยาบาล)

ผู้แจ้ง ได้แก่ บิดา มารดา หรือเจ้าบ้านที่เด็กเกิด หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจากบิดา มารดาหรือเจ้าบ้าน

ระยะเวลาการแจ้ง ภายใน 15 วันนับแต่วันเกิด

สำนักทะเบียนที่แจ้งการเกิด สำนักทะเบียนอำเภอหรือสำนักทะเบียนท้องถิ่น แห่งท้องที่ที่เด็กเกิด หรือสำนักทะเบียนอำเภอหรือสำนักทะเบียนท้องถิ่นแห่งท้องที่ที่บิดา มารดาหรือผู้ปกครองโดยชอบด้วยกฎหมายมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน

ขั้นตอนการแจ้ง กรณีแจ้ง ณ สำนักทะเบียนแห่งท้องที่ที่เด็กเกิด

1. ผู้แจ้งแสดงหลักฐานต่อนายทะเบียน ได้แก่

- (1) บัตรประจำตัวผู้แจ้ง และบัตรประจำตัวของบิดา มารดา (ถ้ามี)
- (2) สำเนาทะเบียนบ้าน หรือสำเนาทะเบียนประวัติของบิดา มารดา (ถ้ามี)
- (3) สำเนาทะเบียนบ้านฉบับเจ้าบ้านที่จะเพิ่มชื่อเด็กที่เกิด
- (4) หนังสือรับรองการเกิดตามแบบ ท.ร. 1/1 ที่ออกให้โดยโรงพยาบาลหรือ สถานพยาบาลที่เด็กเกิด (กรณีเด็กเกิดในสถานพยาบาล)
- (5) ใบรับแจ้งการเกิดตามแบบ ท.ร. 1 ตอนหน้า (กรณีแจ้งเกิดกับกำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน)
- (6) หนังสือมอบหมาย (ถ้ามี)

2. นายทะเบียน

- (1) ตรวจสอบความถูกต้องของหลักฐานของผู้แจ้ง
- (2) ตรวจสอบรายการบุคคลของเด็กที่แจ้งเกิดกับฐานข้อมูลการทะเบียนราษฎรว่าเด็กมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านแห่งอื่นหรือไม่
- (3) ลงรายการในสูติบัตร ท.ร. 1 สำหรับเด็กที่ได้สัญชาติไทย ท.ร. 3 สำหรับเด็กซึ่งไม่ได้สัญชาติไทย หรือ ท.ร. 031 สำหรับเด็กที่เป็นบุตรของคนต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง
- (4) เพิ่มชื่อในทะเบียนบ้านและสำเนาทะเบียนบ้านฉบับเจ้าบ้านที่เด็กเกิด (ท.ร. 14 หรือ ท.ร. 13 แล้วแต่กรณี) หรือทะเบียนประวัติ (ท.ร.38) กรณีบุตรของคนต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง
- (5) สูติบัตร ตอนที่ 1 และหลักฐานประกอบการแจ้งคืนให้ผู้แจ้ง

3. กรณีเด็กเกิดและได้รับสูติบัตร ท.ร. 1 หรือ ท.ร. 3 เป็นคนในท้องที่ให้นายทะเบียนเพิ่มชื่อในทะเบียนบ้าน ท.ร. 14 หรือ ท.ร. 13 ของบิดา มารดา หากบิดา มารดาไม่มีชื่อในทะเบียนบ้าน ให้เพิ่มชื่อในทะเบียนบ้านกลางของสำนักทะเบียน ให้เพิ่มชื่อในทะเบียนบ้านกลาง (ท.ร.14 หรือ ท.ร.13) ของสำนักทะเบียนแล้วแต่กรณี แล้วให้แนะนำผู้แจ้งดำเนินการแจ้งการย้ายที่อยู่เด็กที่เกิดใหม่ไปยังภูมิลำเนาที่บิดา

มารดาหรือผู้ปกครองโดยชอบด้วยกฎหมายอาศัยอยู่ ถ้าเด็กที่เกิดและได้รับสูติบัตร ท.ร.031 หรือ ท.ร.03 ให้นายทะเบียนเพิ่มชื่อในทะเบียนประวัติ ท.ร.38 หรือ ท.ร.38 ของบิดา มารดา แต่ถ้าบิดา มารดาไม่มีทะเบียนประวัติให้เพิ่มชื่อเด็กในทะเบียนประวัติของสำนักทะเบียน

ขั้นตอนการแจ้ง กรณีแจ้ง ณ สำนักทะเบียนแห่งท้องที่อื่น

1. **ผู้แจ้ง** ได้แก่ บิดา หรือมารดา หรือผู้ปกครองโดยชอบด้วยกฎหมายของเด็กที่เกิด หรือผู้ได้รับมอบหมายจากบิดา มารดา หรือผู้ปกครองแสดงหลักฐานต่อนายทะเบียนได้ แก่

- (1) บัตรประจำตัวผู้แจ้ง และบัตรประจำตัวของบิดา มารดา (ถ้ามี)
- (2) สำเนาทะเบียนบ้านที่ปรากฏชื่อบิดา มารดา หรือผู้ปกครองของเด็กที่เกิด
- (3) หนังสือรับรองการเกิด (ท.ร. 1/1) ที่ออกให้โดยโรงพยาบาลหรือสถานพยาบาลที่เกิดเกิดหรือผลการตรวจดีเอ็นเอที่ตรวจพิสูจน์จากหน่วยงานของรัฐหรือสถาบันที่มีความน่าเชื่อถือ ซึ่งแสดงความสัมพันธ์การเป็นบิดามารดาของเด็กที่เกิดอย่างใดอย่างหนึ่ง
- (4) หนังสือมอบหมาย (ถ้ามี)
- (5) พยานบุคคลอย่างน้อย 2 คน

2. นายทะเบียน

- (1) ตรวจสอบความถูกต้องของหลักฐานของผู้แจ้ง
- (2) ตรวจสอบรายการบุคคลของเด็กที่แจ้งเกิดกับฐานข้อมูลการทะเบียนราษฎรว่าเด็กมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านแห่งอื่นหรือไม่
- (3) สอบสวนผู้แจ้งให้ทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสาเหตุที่ไม่แจ้งการเกิด ณ สำนักทะเบียนแห่งท้องที่ที่เด็กเกิด ประวัติของเด็กที่เกิดและสถานที่อยู่ปัจจุบันของเด็ก และบิดา มารดา หรือผู้ปกครองที่ชอบด้วยกฎหมาย
- (4) สอบสวนพยานบุคคลให้ทราบประวัติของเด็กที่แจ้งเกิด และบิดา มารดา
- (5) เมื่อเห็นว่าเด็กที่เกิดเป็นผู้ที่เกิดในราชอาณาจักร โดยยังไม่ได้แจ้งการเกิด และมีภูมิลำเนาอาศัยอยู่กับบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง ซึ่งมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตท้องที่ให้ออกสูติบัตร (ท.ร.1 หรือ ท.ร.3 แล้วแต่กรณี)
- (6) เรียกเก็บค่าธรรมเนียม 20 บาท
- (7) เพิ่มชื่อเด็กที่เกิดในทะเบียนบ้านและสำเนาทะเบียนบ้านฉบับเจ้าบ้าน (ท.ร.14 หรือ ท.ร.13 แล้วแต่กรณี)
- (8) มอบสูติบัตร ตอนที่ 1 พร้อมทั้งหลักฐานประกอบการแจ้งคืนให้ผู้แจ้ง

3.2 เด็กเกิดนอกบ้าน

ผู้แจ้ง ได้แก่ บิดา หรือมารดา หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจากบิดา มารดา

ระยะเวลาการแจ้ง ภายใน 15 วันนับแต่วันเกิด เว้นแต่กรณีมีเหตุจำเป็นให้แจ้งภายหลังได้แต่ต้องไม่เกิน 30 วันนับแต่วันเกิด

สำนักทะเบียนที่แจ้งการเกิด สำนักทะเบียนอำเภอหรือสำนักทะเบียนท้องถิ่น แห่งท้องที่ที่เด็กเกิด หรือสำนักทะเบียนอำเภอหรือสำนักทะเบียนท้องถิ่นแห่งท้องที่ที่บิดา มารดาหรือผู้ปกครองโดยชอบด้วยกฎหมายมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน

ขั้นตอนการแจ้ง กรณีแจ้ง ณ สำนักทะเบียนแห่งท้องที่ที่เกิด

1. ผู้แจ้งแสดงหลักฐานต่อนายทะเบียน ได้แก่

- (1) บัตรประจำตัวผู้แจ้ง และบัตรประจำตัวของบิดา มารดา(ถ้ามี)
- (2) สำเนาทะเบียนบ้าน หรือสำเนาทะเบียนประวัติของบิดา มารดา (ถ้ามี)
- (3) สำเนาทะเบียนบ้านฉบับเจ้าบ้านที่จะเพิ่มชื่อเด็กที่เกิด
- (4) ใบรับแจ้งการเกิดตามแบบ ท.ร. 1 ตอนหน้า (กรณีแจ้งเกิดกับกำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน)
- (5) หนังสือมอบหมาย (ถ้ามี)

2. นายทะเบียน

- (1) ตรวจสอบความถูกต้องของหลักฐานของผู้แจ้ง
- (2) ตรวจสอบรายการบุคคลของเด็กที่แจ้งเกิดกับฐานข้อมูลการทะเบียนราษฎร
- (3) ลงรายการในสูติบัตร ท.ร. 1 สำหรับเด็กที่ได้สัญชาติไทย ท.ร. 3 สำหรับเด็กซึ่งไม่มีสัญชาติไทย หรือ ท.ร. 031 สำหรับบุตรของคนต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง หรือ ท.ร.03 สำหรับบุตรของแรงงานต่างด้าว 3 สัญชาติ
- (4) เพิ่มชื่อในทะเบียนบ้านและสำเนาทะเบียนบ้านฉบับเจ้าบ้านที่เกิด (ท.ร. 14 หรือ ท.ร. 13) หรือทะเบียนประวัติ (ท.ร.38 หรือ ท.ร.38 ก.) โดยปฏิบัติเช่นเดียวกับการเกิดเด็กเกิดในบ้าน
- (5) สูติบัตร ตอนที่ 1 และหลักฐานประกอบการแจ้งคืนให้ผู้แจ้ง
- (6) กรณีเด็กที่เกิดเป็นคนต่างท้องที่ ให้แนะนำผู้แจ้งการเกิดให้แจ้งย้ายที่อยู่เด็กเกิดใหม่ไปยัง

ขั้นตอนการแจ้ง กรณีแจ้ง ณ สำนักทะเบียนแห่งท้องที่อื่น

1. ผู้แจ้ง ได้แก่ บิดา หรือมารดา หรือผู้ปกครองโดยชอบด้วยกฎหมายของเด็กที่เกิด หรือผู้ได้รับมอบหมายจากบิดา มารดา หรือผู้ปกครองแสดงหลักฐานต่อนายทะเบียนได้ แก่

- (1) บัตรประจำตัวผู้แจ้ง และบัตรประจำตัวของบิดา มารดา (ถ้ามี)
- (2) สำเนาทะเบียนบ้านที่ปรากฏชื่อบิดา มารดา หรือผู้ปกครองของเด็กที่เกิด
- (3) หนังสือรับรองการเกิด (ท.ร. 1/1) ที่ออกให้โดยโรงพยาบาลหรือสถานพยาบาลที่เกิดเกิดหรือผลการตรวจดีเอ็นเอที่ตรวจพิสูจน์จากหน่วยงานของรัฐหรือสถาบันที่มีความน่าเชื่อถือ ซึ่งแสดงความสัมพันธ์การเป็นบิดามารดาของเด็กที่เกิดอย่างใดอย่างหนึ่ง
- (4) พยานบุคคลอย่างน้อย 2 คน
- (5) หนังสือมอบหมาย (ถ้ามี)

2. นายทะเบียน

- (1) ตรวจสอบความถูกต้องของหลักฐานของผู้แจ้ง
- (2) ตรวจสอบรายการบุคคลของเด็กที่แจ้งเกิดกับฐานข้อมูลการทะเบียนราษฎรว่าเด็กมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านแห่งอื่นหรือไม่
- (3) สอบสวนผู้แจ้งให้ทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสาเหตุที่ไม่แจ้งการเกิด ณ สำนักทะเบียนแห่งท้องที่ที่เกิดเกิด ประวัติของเด็กที่เกิดและสถานที่อยู่ปัจจุบันของเด็ก และบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง
- (4) สอบสวนพยานบุคคลให้ทราบประวัติของเด็กที่แจ้งเกิด และบิดา มารดา

- (5) เมื่อเห็นว่าเด็กที่เกิดเป็นผู้ที่เกิดในราชอาณาจักร โดยยังไม่ได้แจ้งการเกิด และมีภูมิลำเนาอาศัยอยู่กับบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง ซึ่งมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตท้องที่ให้ออกสูติบัตร (ท.ร.1 หรือ ท.ร.3 แล้วแต่กรณี)
- (6) เรียกเก็บค่าธรรมเนียม 20 บาท
- (7) เพิ่มชื่อเด็กที่เกิดในทะเบียนบ้านและสำเนาทะเบียนบ้านฉบับเจ้าบ้าน (ท.ร.14 หรือ ท.ร.13 แล้วแต่กรณี)
- (8) มอบสูติบัตร ตอนที่ 1 พร้อมทั้งหลักฐานประกอบการแจ้งคืนให้ผู้แจ้ง

3.3 เด็กในสภาพแรกเกิดหรือเด็กไร้เดียงสาซึ่งถูกทอดทิ้ง

เด็กที่แจ้งการเกิด ต้องมีอายุต่ำกว่า 7 ปีบริบูรณ์

ผู้แจ้ง ได้แก่ เจ้าหน้าที่ของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ที่รับตัวเด็กไว้

ระยะเวลาการแจ้ง ภายใน 15 วันนับแต่วันเกิด นับแต่วันที่รับตัวเด็กไว้ (กฎหมายไม่ได้กำหนดไว้)

สำนักทะเบียนที่แจ้งการเกิด สำนักทะเบียนอำเภอหรือสำนักทะเบียนท้องถิ่นแห่งท้องที่ที่หน่วยงานของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ที่รับตัวเด็กนั้นไว้ตั้งอยู่

ขั้นตอนการแจ้ง กรณีแจ้ง ณ สำนักทะเบียนแห่งท้องที่ที่เด็กเกิด

1. ผู้แจ้งแสดงหลักฐานต่อนายทะเบียน ได้แก่

- (1) บัตรประจำตัวผู้แจ้ง
- (2) สำเนาทะเบียนบ้านของสถานสงเคราะห์หรือสถานที่ที่เรียกชื่อเป็นอย่างอื่นซึ่งรับตัวเด็กที่ขอแจ้งการเกิดไว้
- (3) บันทึกการรับตัวเด็กซึ่งจัดทำโดยพนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจ หรือเจ้าหน้าที่ของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ที่รับตัวเด็กจากผู้พบเด็ก
- (4) หลักฐานการรับตัวเด็กของหน่วยงานที่รับตัวเด็กไว้
- (5) รูปถ่ายของเด็ก ขนาด 2 นิ้ว จำนวน 2 รูป
- (6) หลักฐานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับตัวเด็กทั้งพยานเอกสารและวัตถุพยาน (ถ้ามี)

2. นายทะเบียน

- (1) ตรวจสอบความถูกต้องของหลักฐานของผู้แจ้งแสดง
- (2) ตรวจสอบรายการบุคคลในฐานข้อมูลการทะเบียนราษฎรว่ามีกรแจ้งเกิดและรายการบุคคลของเด็กที่ขอแจ้งการเกิดในทะเบียนบ้านแห่งอื่นหรือไม่
- (3) สืบสวนผู้แจ้งและพยานบุคคลที่เกี่ยวข้องให้ทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประวัติของเด็ก และบิดา มารดา
- (4) ออกใบรับแจ้งการเกิด (ท.ร.100) ให้กับผู้แจ้งการเกิด
- (5) ตรวจสอบความสมบูรณ์ของประเด็นการสืบสวนพยานบุคคลและรวบรวมหลักฐาน พร้อมเสนอความเห็นไปยังนายอำเภอท้องที่ภายใน 60 วันนับแต่วันที่รับแจ้งการเกิด โดยให้สรุปความเห็นพร้อมระบุเหตุผลประกอบว่าบุคคลที่ขอแจ้งการเกิดเป็นผู้ที่เกิดในราชอาณาจักร

หรือไม่ เป็นผู้มิมีสัญชาติไทย หรือไม่ได้สัญชาติไทยหรือไม่สามารถยืนยันสถานะการเกิดและสัญชาติของเด็ก

- (6) นายอำเภอต้องพิจารณาและแจ้งผลผลให้นายทะเบียนทราบภายใน 30 วัน
- (7) กรณีผลการพิจารณาระบุว่า เด็กที่แจ้งเกิดในราชอาณาจักรและเป็นผู้มีสัญชาติไทยให้นายทะเบียนออกสูติบัตร ท.ร.1 หรือ ท.ร. 2 แล้วแต่กรณีให้แก่ผู้แจ้งโดยลงรายการเกี่ยวกับเด็กบิดาและมารดาเท่าที่ทราบ
- (8) ถ้าผลการพิจารณาระบุว่าเด็กที่แจ้งเกิด เป็นผู้ที่เกิดในราชอาณาจักรและไม่ได้รับสัญชาติไทยให้ออกสูติบัตร ท.ร.3 ให้แก่ผู้แจ้งโดยลงรายการเกี่ยวกับเด็กบิดา และมารดา เท่าที่ทราบ
- (9) เพิ่มชื่อเด็กเข้าในทะเบียนบ้าน ท.ร.14 หรือ ท.ร.13 ของสถานสงเคราะห์แล้วแต่กรณี
- (10) กรณีนายอำเภอแจ้งผลการพิจารณาว่าเด็กที่แจ้งการเกิดไม่ได้เกิดในราชอาณาจักรและไม่ได้รับสัญชาติไทยหรือไม่อาจพิสูจน์สถานะการเกิดและสัญชาติของเด็กได้ให้นายทะเบียนจัดทำประวัติ (ท.ร.38 ก.) ให้เด็กเป็นบุคคลประเภท 0 โดยใช้เลขที่บ้านของสถานสงเคราะห์

3.4 เด็กเร่ร่อนหรือเด็กที่ไม่ปรากฏบุพการีหรือบุพการีทอดทิ้ง ซึ่งอยู่ในการอุปการะของหน่วยงานของรัฐหรือหน่วยงานเอกชนที่จดทะเบียนตามกฎหมายโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการช่วยเหลือเด็ก
เด็กที่จะแจ้งการเกิด ต้องมีอายุไม่เกิน 18 ปี

ผู้แจ้ง ได้แก่ หัวหน้าหน่วยงานของรัฐหรือหน่วยงานเอกชนที่สงเคราะห์ช่วยเหลือเด็กตามรายชื่อหน่วยงานที่กระทรวงมหาดไทยประกาศกำหนดหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย

ระยะเวลาการแจ้ง ภายใน 15 วันนับแต่วันเกิด นับแต่วันที่ได้รับตัวเด็กไว้อุปการะหรือสงเคราะห์ (กฎหมายไม่ได้กำหนดไว้)

สำนักทะเบียนที่แจ้งการเกิด สำนักทะเบียนอำเภอหรือสำนักทะเบียนท้องถิ่นแห่งท้องที่ที่หน่วยงานที่อุปการะหรือสงเคราะห์เด็กตั้งอยู่

ขั้นตอนการแจ้ง กรณีแจ้ง ณ สำนักทะเบียนแห่งท้องที่ที่เด็กเกิด

1. ผู้แจ้งแสดงหลักฐานต่อนายทะเบียน ได้แก่

- (1) บัตรประจำตัวผู้แจ้ง
- (2) สำเนาทะเบียนบ้านของหน่วยงานที่ให้การอุปการะหรือสงเคราะห์เด็ก
- (3) หลักฐานการรับตัวเด็กของหน่วยงานที่ดูแลหรืออุปการะเด็ก
- (4) รูปถ่ายของเด็ก ขนาด 2 นิ้ว จำนวน 2 รูป
- (5) หนังสือมอบอำนาจ (ถ้ามี)
- (6) หลักฐานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับตัวเด็กทั้งพยานเอกสารและวัตถุพยาน (ถ้ามี)

2. นายทะเบียน

- (1) ตรวจสอบความถูกต้องของหลักฐานของผู้แจ้งแสดง
- (2) ตรวจสอบรายการบุคคลในฐานข้อมูลการทะเบียนราษฎรว่ามีการแจ้งเกิดและรายการบุคคลของเด็กที่ขอแจ้งการเกิดในทะเบียนบ้านแห่งอื่นหรือไม่

- (3) สอบสวนผู้แจ้งและพยานบุคคลที่เกี่ยวข้อง ให้ทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประวัติของเด็ก และบิดา มารดา
- (4) ออกใบรับแจ้งการเกิด (ท.ร.100) ให้กับผู้แจ้งการเกิด
- (5) ตรวจสอบความสมบูรณ์ของประเด็นการสอบสวนพยานบุคคลและรวบรวมหลักฐาน พร้อมเสนอความเห็นไปยังนายอำเภอท้องที่ภายใน 60 วันนับแต่วันที่รับแจ้งการเกิด โดยให้สรุปความเห็นพร้อมระบุเหตุผลประกอบว่าบุคคลที่ขอแจ้งการเกิดเป็นผู้เกิดในราชอาณาจักรหรือไม่ เป็นผู้มีสัญชาติไทย หรือไม่ได้สัญชาติไทยหรือไม่สามารถยืนยันสถานะการเกิดและสัญชาติของเด็ก
- (6) นายอำเภอต้องพิจารณาและแจ้งผลผลให้นายทะเบียนทราบภายใน 30 วัน
- (7) กรณีผลการพิจารณาระบุว่า เด็กที่แจ้งเกิดในราชอาณาจักรและเป็นผู้มีสัญชาติไทยให้นายทะเบียนออกสูติบัตร ท.ร.1 หรือ ท.ร. 2 แล้วแต่กรณีให้แก่ผู้แจ้งโดยลงรายการเกี่ยวกับเด็กบิดาและมารดาเท่าที่ทราบ
- (8) ถ้าผลการพิจารณาระบุว่าเด็กที่แจ้งเกิด เป็นผู้ที่เกิดในราชอาณาจักรและไม่ได้รับสัญชาติไทยให้ออกสูติบัตร ท.ร.3 ให้แก่ผู้แจ้งโดยลงรายการเกี่ยวกับเด็กบิดา และมารดา เท่าที่ทราบ
- (9) เพิ่มชื่อเด็กเข้าในทะเบียนบ้าน ท.ร.14 หรือ ท.ร.13 ของสถานสงเคราะห์แล้วแต่กรณี
- (10) กรณีนายอำเภอแจ้งผลการพิจารณาว่าเด็กที่แจ้งการเกิดไม่ได้เกิดในราชอาณาจักรและไม่ได้รับสัญชาติไทยหรือไม่อาจพิสูจน์สถานะการเกิดและสัญชาติของเด็กได้ให้นายทะเบียนจัดทำประวัติ (ท.ร.38 ก.) ให้เด็กเป็นบุคคลประเภท 0 โดยใช้เลขที่บ้านของหน่วยงานที่สงเคราะห์
- (11) กรณีเด็กที่อยู่ในสงเคราะห์หรืออุปการะของบุคคลหรือหน่วยงานเอกชนที่ไม่ปรากฏชื่อตามประกาศกระทรวงมหาดไทยให้นายทะเบียนอำเภอ หรือนายทะเบียนท้องถิ่น ยกคำร้องขอแจ้งการเกิด และแนะนำผู้ร้องให้ยื่นคำร้องขอเพิ่มชื่อในทะเบียนบ้านกรณีเด็กอนาถาตามระเบียบสำนักทะเบียนกลางว่าด้วยการจัดทำทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2535 ข้อ 98

3.5 การแจ้งเกิดเกินกำหนดของผู้มีสัญชาติไทย

ผู้แจ้ง

1. บิดา มารดา หรือผู้ปกครอง กรณีบุคคลที่จะแจ้งการเกิดยังไม่บรรลุนิติภาวะ
2. ผู้ที่ยังไม่ได้แจ้งการเกิดแจ้งด้วยตนเอง กรณีบรรลุนิติภาวะแล้ว

ระยะเวลาการแจ้ง ตั้งแต่วันพ้นกำหนด 15 วัน นับแต่วันที่เกิด

สำนักทะเบียนที่แจ้งการเกิด

- 1 สำนักทะเบียนอำเภอหรือสำนักทะเบียนท้องถิ่นแห่งท้องที่ที่เกิด หรือ
- 2 สำนักทะเบียนอำเภอหรือสำนักทะเบียนท้องถิ่นอื่นที่บิดา มารดา หรือผู้ปกครองโดยชอบด้วยกฎหมายมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน

ขั้นตอนการแจ้ง

1. ผู้แจ้งแสดงหลักฐานต่อนายทะเบียน ได้แก่
 - (1) บัตรประจำตัวของผู้แจ้ง (กรณีที่ไม่ได้แจ้งการเกิดให้กับตัวเอง)

- (2) บัตรประจำตัวหรือใบสำคัญประจำตัวคนต่างด้าวของบิดา มารดา หรือผู้ปกครองของเด็ก (ถ้ามี)
- (3) สำเนาทะเบียนบ้าน (ท.ร.14) ที่มีชื่อบิดา มารดา หรือผู้ปกครองของเด็ก (ถ้ามี)
- (4) รูปถ่ายของเด็กขนาด 2 นิ้ว จำนวน 2 รูป
- (5) หนังสือมอบหมายให้แจ้งการเกิดแทน (ถ้ามี)
- (6) หนังสือรับรองการเกิด ตามแบบ ท.ร. 1/1 (กรณีเด็กเกิดในสถานพยาบาล)
- (7) ผลการตรวจดีเอ็นเอ (กรณีแจ้งเกิดต่างสำนักทะเบียน และไม่มีหนังสือรับรองการเกิด)

2. นายทะเบียน

- (1) ตรวจสอบหลักฐานต่าง ๆ ของผู้แจ้ง
- (2) กรณีที่นายทะเบียนที่รับแจ้ง มิใช่ นายทะเบียนแห่งท้องที่ที่บุคคลนั้นเกิด ให้ นายทะเบียน ตรวจหนังสือรับรองการเกิด (ท.ร.1/1) หรือผลการตรวจดีเอ็นเอ ที่ตรวจพิสูจน์จากหน่วยงานของรัฐหรือสถาบันที่มีความน่าเชื่อถือซึ่งแสดงความสัมพันธ์การเป็นบิดาหรือมารดาของบุคคลที่เกิด และสำเนาทะเบียนบ้านที่ปรากฏชื่อบิดา มารดาหรือผู้ปกครองของคนที่เกิดซึ่งต้องเป็นทะเบียนบ้านในเขตท้องที่สำนักทะเบียนที่แจ้งเกิด
- (3) ตรวจรายการบุคคลในฐานข้อมูลการทะเบียนราษฎรว่ามีการแจ้งการเกิดและมีรายการบุคคลของคนที่เกิดในทะเบียนบ้านแห่งอื่นหรือไม่
- (4) เปรียบเทียบปรับ กรณีการแจ้งเกิดภายใน 1 ปี นับแต่วันที่พ้นระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดให้แจ้ง (15 วัน หรือ 30 วันแล้วแต่กรณี)
- (5) ออกใบรับแจ้งการเกิด (ท.ร.100) ให้กับผู้แจ้งการเกิด
- (6) ถ้าเด็กที่ขอแจ้งเกิดมีอายุตั้งแต่ 7 ปีขึ้นไปให้รวบรวมหลักฐานและเสนอความเห็นไปยังนายอำเภอท้องที่ภายใน 60 วันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งการเกิดเพื่อพิสูจน์สถานะการเกิดและสัญชาติ โดยให้สรุปความเห็นพร้อมระบุเหตุผลประกอบว่าบุคคลที่ขอแจ้งการเกิดเป็นผู้เกิดในราชอาณาจักรหรือไม่และเป็นผู้มีสัญชาติไทย หรือไม่ได้สัญชาติไทยหรือไม่สามารถยืนยันสถานะการเกิดและสัญชาติของผู้ที่เกิด
- (7) กรณีการแจ้งการเกิดสำหรับเด็กที่มีอายุไม่เกินเจ็ดปีบริบูรณ์ในวันที่ยื่นคำร้อง ให้ นายทะเบียนอำเภอหรือนายทะเบียนท้องถิ่น พิสูจน์สถานะการเกิดและสัญชาติของเด็กที่เกิดแทนนายอำเภอ
- (8) ถ้าผลการพิจารณาสถานะการเกิด และสัญชาติปรากฏว่าบุคคลที่แจ้งการเกิดเป็นผู้ที่เกิดในราชอาณาจักรและเป็นผู้มีสัญชาติไทยให้นายทะเบียนออกสูติบัตร (ท.ร. 2) ให้แก่ผู้แจ้ง
- (9) เพิ่มชื่อบุคคลที่เกิดเข้าในทะเบียนบ้าน (ท.ร.14) หรือทะเบียนบ้านกลาง (ท.ร.14) แล้วแต่กรณี
- (10) ถ้าผลการพิจารณาปรากฏว่าบุคคลที่แจ้งการเกิดไม่ได้เกิดในราชอาณาจักรและไม่ได้สัญชาติไทยหรือไม่อาจพิสูจน์สถานะการเกิดและสัญชาติของบุคคลดังกล่าวได้ ให้ นายทะเบียนจัดทำทะเบียนประวัติ (ท.ร.38 ก) ให้บุคคลนั้นเป็นบุคคลประเภท 0 โดยใช้เลขที่บ้านของบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง
- (11) กรณีแจ้งต่อนายทะเบียนแห่งท้องที่อื่นซึ่งมิใช่ท้องที่ที่บุคคลนั้นเกิดต้องเก็บค่าธรรมเนียมการแจ้งการเกิดต่างท้องที่ ฉบับละ 20 บาท

3.6 การแจ้งเกิดเกินกำหนดของผู้ซึ่งไม่มีสัญชาติไทยที่เกิดในราชอาณาจักร

ผู้แจ้ง

1. บิดา มารดา หรือผู้ปกครอง กรณีบุคคลที่จะแจ้งการเกิดยังไม่บรรลุนิติภาวะ
2. ผู้ที่ยังไม่ได้แจ้งการเกิดแจ้งด้วยตนเอง กรณีบรรลุนิติภาวะแล้ว

ระยะเวลาการแจ้ง ตั้งแต่วันพ้นกำหนด 15 วัน นับแต่วันที่เกิด

สำนักทะเบียนที่แจ้งการเกิด

- 1 สำนักทะเบียนอำเภอหรือสำนักทะเบียนท้องถิ่นแห่งท้องที่ที่เกิด หรือ
- 2 สำนักทะเบียนอำเภอหรือสำนักทะเบียนท้องถิ่นอื่นที่บิดา มารดา หรือผู้ปกครองโดยชอบด้วยกฎหมายมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน

ขั้นตอนการแจ้ง

1. ผู้แจ้งแสดงหลักฐานต่อนายทะเบียน ได้แก่

- (1) บัตรประจำตัวของผู้แจ้ง (กรณีที่ไม่ได้แจ้งการเกิดให้กับตัวเอง)
- (2) บัตรประจำตัวหรือใบสำคัญประจำตัวคนต่างด้าวของบิดา มารดา หรือผู้ปกครองของเด็ก (ถ้ามี)
- (3) สำเนาทะเบียนบ้าน (ท.ร.14 หรือ ท.ร.13) ที่มีชื่อบิดา มารดา หรือผู้ปกครองของเด็ก (ถ้ามี)
- (4) รูปถ่ายของเด็กขนาด 2 นิ้ว จำนวน 2 รูป
- (5) หนังสือมอบหมายให้แจ้งการเกิดแทน (ถ้ามี)
- (6) หนังสือรับรองการเกิด ตามแบบ ท.ร. 1/1 (กรณีเด็กเกิดในสถานพยาบาล)
- (7) ผลการตรวจดีเอ็นเอ (กรณีแจ้งเกิดต่างสำนักทะเบียน และไม่มีหนังสือรับรองการเกิด)

2. นายทะเบียน

- (1) ตรวจสอบหลักฐานต่าง ๆ ของผู้แจ้ง
- (2) กรณีที่นายทะเบียนที่รับแจ้ง มิใช่นายทะเบียนแห่งท้องที่ที่บุคคลนั้นเกิด ให้นายทะเบียนตรวจหนังสือรับรองการเกิด (ท.ร.1/1) หรือผลการตรวจดีเอ็นเอ ที่ตรวจพิสูจน์จากหน่วยงานของรัฐหรือสถาบันที่มีความน่าเชื่อถือซึ่งแสดงความสัมพันธ์การเป็นบิดาหรือมารดาของบุคคลที่เกิด และสำเนาทะเบียนบ้านที่ปรากฏชื่อบิดา มารดาหรือผู้ปกครองของคนที่เกิดซึ่งต้องเป็นทะเบียนบ้านในเขตท้องที่สำนักทะเบียนที่แจ้งเกิด
- (3) ตรวจรายการบุคคลในฐานข้อมูลการทะเบียนราษฎรว่ามีการแจ้งการเกิดและมีรายการบุคคลของคนที่เกิดในทะเบียนบ้านแห่งอื่นหรือไม่
- (4) เปรียบเทียบปรับ กรณีการแจ้งเกิดภายใน 1 ปี นับแต่วันที่พ้นระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดให้แจ้ง (15 วัน หรือ 30 วันแล้วแต่กรณี)
- (5) ออกใบรับแจ้งการเกิด (ท.ร.100) ให้กับผู้แจ้งการเกิด
- (6) ถ้าเด็กที่ขอแจ้งเกิดมีอายุตั้งแต่ 7 ปีขึ้นไปให้รวบรวมหลักฐานและเสนอความเห็นไปยังนายอำเภอท้องที่ภายใน 60 วันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งการเกิดเพื่อพิสูจน์สถานะการเกิดและสัญชาติ โดยให้สรุปความเห็นพร้อมระบุเหตุผลประกอบว่าบุคคลที่ขอแจ้งการเกิดเป็นผู้เกิด

- ในราชอาณาจักรหรือไม่และเป็นผู้มีสัญชาติไทย หรือไม่ได้สัญชาติไทยหรือไม่สามารถยืนยันสถานะการเกิดและสัญชาติของผู้ที่เกิด
- (7) กรณีการแจ้งการเกิดสำหรับเด็กที่มีอายุไม่เกินเจ็ดปีบริบูรณ์ในวันที่ยื่นคำร้อง ให้นายทะเบียนอำเภอหรือนายทะเบียนท้องถิ่น พิสูจน์สถานะการเกิดและสัญชาติของเด็กที่เกิดแทนนายอำเภอ
 - (8) ถ้าผลการพิจารณาสถานะการเกิด และสัญชาติปรากฏว่าบุคคลที่แจ้งการเกิดเป็นผู้ที่เกิดในราชอาณาจักรและเป็นผู้ไม่มีสัญชาติไทยให้นายทะเบียนออกสูติบัตร (ท.ร. 3) ให้แก่ผู้แจ้ง
 - (9) เพิ่มชื่อบุคคลที่เกิดเข้าในทะเบียนบ้าน (ท.ร.13) หรือทะเบียนบ้านกลาง (ท.ร.13) แล้วแต่กรณี
 - (10) ถ้าผลการพิจารณาปรากฏว่าบุคคลที่แจ้งการเกิดไม่ได้เกิดในราชอาณาจักรและไม่ได้สัญชาติไทยหรือไม่อาจพิสูจน์สถานะการเกิดและสัญชาติของบุคคลดังกล่าวได้ ให้นายทะเบียนจัดทำทะเบียนประวัติ (ท.ร.38 ก) ให้บุคคลนั้นเป็นบุคคลประเภท 0 โดยใช้เลขที่บ้านของบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง
 - (11) กรณีแจ้งต่อนายทะเบียนแห่งท้องที่อื่นซึ่งมิใช่ท้องที่ที่บุคคลนั้นเกิดให้เรียกเก็บค่าธรรมเนียม

3.7 การอุทธรณ์คำสั่งนายอำเภอ กรณีไม่สามารถยืนยันสถานะการเกิดและสัญชาติของเด็กในสภาพแรกเกิด หรือเด็กไร้เดียงสา ซึ่งถูกทอดทิ้งหรือเด็กเร่ร่อน หรือเด็กที่ไม่ปรากฏบุพการี หรือบุพการีทอดทิ้ง

1. นายทะเบียนอำเภอหรือนายทะเบียนท้องถิ่น

เมื่อได้รับแจ้งการเกิดของเด็กในสภาพแรกเกิดหรือเด็กไร้เดียงสาซึ่งถูกทอดทิ้ง หรือเด็กเร่ร่อน หรือเด็กที่ไม่ปรากฏบุพการี หรือบุพการีทอดทิ้งและได้ตรวจสอบความถูกต้องของพยานเอกสารและความครบถ้วนสมบูรณ์ของประเด็นการสอบสวนพยานบุคคลแล้ว ให้รวบรวมหลักฐานพร้อมเสนอความเห็นและเหตุผลประกบว่าเด็กที่ขอแจ้งการเกิดเป็นผู้เกิดในราชอาณาจักรหรือไม่ และเป็นผู้มีสัญชาติไทยหรือไม่ได้สัญชาติไทยหรือไม่สามารถยืนยันสถานะการเกิดและสัญชาติของเด็กผู้นั้นไปยังนายอำเภอท้องที่ที่สำนักทะเบียนนั้นตั้งอยู่ภายใน 60 วันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งการเกิด

2. นายอำเภอ

พิจารณาสถานะการเกิดและสัญชาติของเด็ก และแจ้งผลการพิจารณาให้นายทะเบียนอำเภอหรือนายทะเบียนท้องถิ่นทราบภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับความเห็นจากนายทะเบียนอำเภอหรือนายทะเบียนท้องถิ่น

3. กรณีนายอำเภอแจ้งนายทะเบียนอำเภอหรือนายทะเบียนท้องถิ่นจัดทำทะเบียนประวัติและออกเลขเอกสารแสดงตน (บัตรประจำตัวบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน) ให้เด็กไว้ตามระเบียบสำนักทะเบียนกลางว่าด้วยการสำรวจและจัดทำทะเบียนสำหรับบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน พ.ศ. 2548

4. นายทะเบียนอำเภอหรือนายทะเบียนท้องถิ่นมีหนังสือแจ้งความเห็นของนายอำเภอให้ผู้แจ้งการเกิดทราบภายใน 7 วัน นับแต่วันที่ได้รับความเห็นของนายอำเภอ โดยในหนังสือนั้นอย่างน้อยต้องประกอบด้วย

- เหตุผลของความเห็น
- ข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ
- ข้อกฎหมายที่อ้างอิง
- ข้อพิจารณาและข้อสนับสนุนในการใช้ดุลยพินิจ
- สิทธิในการยื่นเรื่องต่อนายทะเบียนอำเภอหรือนายทะเบียนท้องถิ่นเพื่อขอพิสูจน์

สถานะการเกิด และสัญชาติของเด็กอีกครั้งหนึ่ง

5. ผู้แจ้งการเกิด

การอุทธรณ์คำสั่งของนายอำเภอต้องทำเป็นหนังสือโดยระบุข้อโต้แย้งและข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายที่อ้างอิงประกอบด้วย

6. เมื่อนายอำเภอได้รับคำอุทธรณ์ของผู้แจ้งการเกิดแล้ว ให้พิจารณาคำอุทธรณ์โดยไม่ชักช้า แต่ต้องไม่เกิน 30 วันนับแต่วันที่ได้รับอุทธรณ์

7. กรณีเห็นด้วยกับคำอุทธรณ์ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วนให้แก้ไขคำสั่งแก่นายทะเบียนอำเภอหรือนายทะเบียนท้องถิ่นแก้ไขเปลี่ยนแปลงรายการทะเบียนราษฎรและหลักฐานทะเบียนราษฎรของเด็กที่แจ้งการเกิดให้ถูกต้อง

8. กรณีไม่เห็นด้วยกับคำอุทธรณ์ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วนให้ส่งเอกสารที่เกี่ยวข้อง และรายงานความเห็นพร้อมเหตุผลไปยังนายทะเบียนจังหวัดหรือนายทะเบียนกรุงเทพมหานคร แล้วแต่กรณีภายใน 3 วันนับแต่วันที่การพิจารณาอุทธรณ์เป็นที่ยุติ

9. นายทะเบียนจังหวัดหรือนายทะเบียนกรุงเทพมหานคร ต้องพิจารณาคำอุทธรณ์ให้แล้วเสร็จภายใน 30 วันนับแต่วันที่ได้รับรายงานจากนายอำเภอกรณีจำเป็นไม่อาจพิจารณาให้แล้วเสร็จภายในเวลาดังกล่าวได้ให้นายทะเบียนจังหวัดหรือนายทะเบียนกรุงเทพมหานครมีหนังสือแจ้งให้ผู้อุทธรณ์ทราบก่อนครบกำหนดเวลาดังกล่าว และในการนี้ขยายระยะเวลาพิจารณาอุทธรณ์ออกไปได้อีกไม่เกิน 30 วันนับแต่วันที่ครบกำหนดเวลา

10. การพิจารณาของนายทะเบียนจังหวัดหรือนายทะเบียนกรุงเทพมหานคร อาจแต่งตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงานเฉพาะกิจซึ่งประกอบด้วยผู้มีความรู้ความสามารถทางการสังคม สงเคราะห์ สังคมวิทยา มานุษยวิทยา การพินิจคุ้มครองเด็ก และด้านอื่น ๆ ร่วมเป็นกรรมการหรือคณะทำงานเพื่อเสนอความเห็นหรือให้คำปรึกษาแก่นายทะเบียนจังหวัดหรือนายทะเบียนกรุงเทพมหานครด้วยก็ได้

11. กรณีนายทะเบียนจังหวัดหรือนายทะเบียนกรุงเทพมหานครพิจารณาเห็นว่าหลักฐานของผู้แจ้งการเกิดสามารถยืนยันสถานะการเกิดและสัญชาติของเด็กที่แจ้งเกิดได้ให้นายอำเภอและนายทะเบียนอำเภอ หรือนายทะเบียนท้องถิ่นทราบภายใน 3 วันนับแต่วันที่การพิจารณาเรื่องดังกล่าวเป็นที่ยุติ

12. ให้นายทะเบียนอำเภอ หรือนายทะเบียนท้องถิ่นดำเนินการแก้ไขเปลี่ยนแปลงรายการทะเบียนราษฎรและหลักฐานทะเบียนราษฎรของเด็กที่แจ้งการเกิดให้เป็นไปตามความเห็นของนายทะเบียนจังหวัดหรือนายทะเบียนกรุงเทพมหานคร แล้วแต่กรณี

13. กรณีนายทะเบียนจังหวัดหรือนายทะเบียนกรุงเทพมหานครเห็นด้วยกับความเห็นหรือคำสั่งของนายอำเภอซึ่งเห็นว่าไม่สามารถยืนยันสถานะการเกิด และสัญชาติของเด็กได้ ให้แจ้งนายทะเบียนอำเภอหรือนายทะเบียนท้องถิ่น เพื่อแจ้งคำวินิจฉัยดังกล่าวเป็นหนังสือให้ผูุ้ธรณ์ทราบภายใน 3 วันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งจากนายทะเบียนจังหวัดหรือนายทะเบียนกรุงเทพมหานครแล้วแต่กรณีโดยในหนังสือให้ระบุเหตุผลซึ่งอย่างน้อยประกอบด้วย

- ข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ
- ข้อกฎหมายที่อ้างอิง
- ข้อพิจารณาและข้อสนับสนุนในการใช้ดุลยพินิจ
- สิทธิในการยื่นคำฟ้องและระยะเวลาการยื่นคำฟ้องต่อศาลปกครองไว้ในหนังสือแจ้งด้วย

ภาคผนวก ข.

การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในคดีอาญา ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชน⁽¹⁴⁸⁾

1. ตรวจสอบอายุ ของผู้ต้องหาหรือจำเลยขณะกระทำผิด

- หากผู้กระทำผิดมีอายุไม่เกินสิบปีบริบูรณ์ในวันที่กระทำผิดผู้นั้นจะไม่ถูกดำเนินคดีอาญา ไม่ว่าในศาลเยาวชนและครอบครัว หรือศาลจังหวัดหรือศาลแขวง แต่จะได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็ก
- หากผู้ต้องหาหรือจำเลยอายุครบสิบแปดปีบริบูรณ์ในวันที่กระทำผิดคดี จะไม่อยู่ในเขตอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัว แต่จะอยู่ในเขตอำนาจของศาลจังหวัดหรือศาลแขวง แล้วแต่กรณี

2. ขั้นตอนและสิทธิของเด็กหรือเยาวชน

ในชั้นจับกุม

2.1 เมื่อเด็กหรือเยาวชนถูกจับกุม (ไม่ได้มอบตัวต่อพนักงานสอบสวน)

- สิทธิในการได้รับแจ้งจากเจ้าหน้าที่ผู้จับเกี่ยวกับการแจ้งข้อกล่าวหาและสิทธิตามกฎหมายให้เด็กหรือเยาวชนทราบ และต้องนำตัวเด็กหรือเยาวชนไปที่ทำการของพนักงานสอบสวนทันที แต่หากเป็นกรณีความผิดอาญาที่โทษอย่างสูงตามกฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกิน 5 ปี เจ้าพนักงานผู้จับจะสั่งให้บิดา มารดา ผู้ปกครองหรือบุคคลหรือผู้แทนองค์การที่เด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยเป็นผู้นำตัวเด็กหรือเยาวชนไปที่ทำการของพนักงานสอบสวนก็ได้
- เด็กหรือเยาวชน ที่ถูกจับมีสิทธิติดต่อ สื่อสาร ปกป้องหาหรือกับบิดา มารดา ผู้ปกครองหรือบุคคลหรือผู้แทนองค์การที่เด็กหรือเยาวชน อาศัยอยู่ด้วยทราบเท่าที่ไม่เป็นอุปสรรคต่อการจับกุมและอยู่ในวิสัยที่ทำได้
- ไม่ให้ศาลรับฟังถ้อยคำของเด็กหรือเยาวชนในชั้นจับกุมเป็นพยานเพื่อพิสูจน์ความผิด แต่อาจรับฟังเป็นคุณหรือเป็นประโยชน์ได้
- สิทธิในการที่จะได้รับการนำตัวไปศาลเยาวชนหรือครอบครัวที่มีเขตอำนาจเพื่อ “ตรวจสอบการจับกุม” ภายในยี่สิบสี่ชั่วโมงนับแต่เวลาที่เด็กหรือเยาวชนไปถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวน ผู้รับผิดชอบหรือพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบอาจมอบตัวเด็กหรือเยาวชนให้บิดา มารดา ผู้ปกครองของเด็กหรือเยาวชนหรือบุคคลหรือผู้แทนองค์การที่เด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยและสั่งให้บุคคลดังกล่าวพาเด็กหรือเยาวชนไปศาลเยาวชนหรือครอบครัวภายในยี่สิบสี่ชั่วโมงก็ได้

2.2 เมื่อเด็กหรือเยาวชนถูกเรียกมา ส่งตัวมาหรือเข้าหาพนักงานสอบสวนเอง (ไม่ได้มีการจับกุม)

- ไม่ต้องตรวจสอบการจับกุม

3. ขั้นตอนและสิทธิของเด็กหรือเยาวชน

ในขั้นสอบสวน

- สิทธิในการได้รับการสอบถามจากพนักงานสอบสวนในเบื้องต้นเกี่ยวกับประวัติและรายละเอียดของครอบครัวจากเด็กหรือเยาวชน
- ได้รับการแจ้งข้อกล่าวหาให้บิดา มารดา ผู้ปกครองของเด็กหรือเยาวชนหรือบุคคลหรือผู้แทนองค์กรที่เด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยทราบ
- เด็กหรือเยาวชนที่ถูกจับมีสิทธิติดต่อ สื่อสาร ปกป้องหรือกับบิดา มารดา ผู้ปกครองหรือบุคคลหรือผู้แทนองค์กรที่เด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยและมีสิทธิขอล่ามภาษาที่ตนสื่อสารได้
- สิทธิที่จะให้มีที่ปรึกษากฎหมายของเด็กหรือเยาวชนร่วมอยู่ในการแจ้งข้อกล่าวหาและสอบปากคำด้วยทุกครั้ง โดยบิดา มารดา ผู้ปกครอง บุคคลหรือผู้แทนองค์กรซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยจะเข้าร่วมรับฟังการสอบสวนดังกล่าวด้วยก็ได้
- ได้รับการแจ้งสิทธิที่จะไม่ให้การหรือให้การก็ได้ และถ้อยคำของเด็กหรือเยาวชนอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้

4. การตรวจสอบการจับ โดยศาลเยาวชนและครอบครัว

- ศาลจะตรวจสอบว่าเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดหรือไม่และการจับชอบด้วยกฎหมายหรือไม่
- ศาลอาจปล่อยตัวเด็กหรือเยาวชนให้กลับไปอยู่กับบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลหรือผู้แทนองค์กรที่เด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยในระหว่างพิจารณาคดี หรือศาลอาจพิจารณอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวโดยทำสัญญาประกัน
- หากการกระทำของเด็กหรือเยาวชนมีพฤติการณ์ร้ายแรงหรือมีเหตุสมควรประการอื่น ศาลอาจมีคำสั่งให้ควบคุมตัวไว้ที่สถานพินิจในระหว่างพิจารณาคดี ทั้งนี้เด็กหรือเยาวชนนั้นสามารถขออนุญาตปล่อยชั่วคราวต่อศาลได้

5. กระบวนการฟ้องคดีและการพิจารณาคดี

ที่ศาลเยาวชนและครอบครัว

- สิทธิที่จะได้รับการยื่นฟ้องจากพนักงานอัยการในสามสิบวันนับแต่วันที่ถูกจับหรือ วันที่มาพบพนักงานสอบสวนเอง แล้วแต่กรณี กรณีจำเป็นพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการอาจยื่นคำร้องผิดฟ้องได้อีกครั้งละไม่เกินสิบห้าวัน ไม่เกินสองครั้ง (รวมเป็นหกสิบวัน) แต่หากโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกเกินห้าปีไม่ว่าจะมีโทษปรับหรือไม่ก็ตาม ศาลอาจอนุญาตให้ผิดฟ้องได้อีกครั้งละไม่เกินสิบห้าวัน ไม่เกินสองครั้ง (รวมเป็นเก้าสิบวัน) แต่ต้องมีการไต่สวนพยานหลักฐานจนเป็นที่พอใจแก่ศาลว่ามีเหตุจำเป็นหากพ้นระยะเวลาพนักงานอัยการไม่มีอำนาจฟ้องเว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากอัยการสูงสุด
- สิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองไม่เปิดเผยหรือนำประวัติการกระทำความผิดอาญาของเด็กหรือเยาวชนไปพิจารณาให้เป็นผลร้ายแก่เด็กหรือเยาวชนนั้น เว้นแต่เป็นการใช้ประกอบดุลพินิจของศาลเพื่อกำหนดวิธีการสำหรับเด็กหรือเยาวชน

- สิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองห้ามมิให้บันทึกภาพ แพร่ภาพ หรือบันทึกเสียง แพร่เสียงของเด็กหรือเยาวชนหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องหรือโฆษณาข้อความที่อาจทำให้บุคคลอื่นรู้จักเด็กหรือเยาวชนนั้น หรือโฆษณาข้อความเกี่ยวกับการกระทำความผิด หรือสถานที่อยู่ สถานที่ทำงาน หรือสถานศึกษาของเด็กหรือเยาวชนนั้นเว้นแต่กระทำเพื่อประโยชน์ทางการศึกษาโดยได้รับอนุญาตจากศาลหรือเพื่อประโยชน์ของทางราชการ
- เมื่อศาลเยาวชนและครอบครัวรับฟ้อง ศาลจะแจ้งให้ผู้อำนวยการสถานพินิจและพิบาล มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลซึ่งเด็กและเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยทราบถึงวันและเวลาดำเนินพิจารณาของศาลโดยไม่ชักช้า ในกรณีที่ศาลเห็นสมควร ศาลจะเรียกให้บุคคลดังกล่าวมาฟังการพิจารณาด้วยก็ได้
- สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาเป็นการลับ และเฉพาะบุคคลที่เกี่ยวข้องกับคดีเท่านั้นมีสิทธิเข้าฟังการพิจารณาคดีได้
- สิทธิที่จะมีที่ปรึกษา หากไม่มีที่ปรึกษากฎหมาย ศาลจะแต่งตั้งที่ปรึกษากฎหมายให้โดยไม่มีค่าใช้จ่าย
- สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาพิพากษา และลงโทษหรือเปลี่ยนโทษหรือใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนให้เหมาะสมกับตัวเด็กหรือเยาวชนและพฤติการณ์เฉพาะเรื่อง แม้เด็กหรือเยาวชนนั้นจะได้กระทำความผิดร่วมกัน

ภาคผนวก ค.

การดำเนินคดีอาญากับเด็กและเยาวชน

คดีอาญาเด็กและเยาวชน⁽¹⁰⁸⁾ หมายถึง คดีอาญาที่เด็กและเยาวชนตกเป็นผู้ถูกกล่าวหาและคดีจะต้องพิจารณาพิพากษาโดยศาลเยาวชนและครอบครัว ซึ่งการดำเนินคดีอาญาที่เด็กและเยาวชนตกเป็นจำเลย จะถือเอาอายุเด็กหรือเยาวชนในวันที่กระทำความผิดได้เกิดขึ้นเป็นสำคัญ และเป้าหมายในการดำเนินคดีฯ มีสาระสำคัญ 2 ประการคือ 1) เพื่อพิสูจน์ว่าเด็กหรือเยาวชนเป็นผู้กระทำความผิดต่อกฎหมายหรือไม่ และ 2) เพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมต่อการแก้ไข บำบัด และปกป้องสวัสดิภาพเด็กและเยาวชน ดังนั้นบทบัญญัติในพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 จึงมีมาตรการที่จะหลีกเลี่ยง การฟ้องคดี การดำเนินกระบวนการพิจารณาพิพากษาเหมือนกับคดีธรรมดา แต่เปลี่ยนเป็นการคุมประพฤติแทนการฟ้องคดี การลงโทษจำคุก หรือใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัย หรือการจัดทำแผนฟื้นฟูให้เด็กเฉพาะรายแทนการลงโทษ

1. โครงสร้างขององค์กรและบุคคลในองค์กรในคดีอาญาเด็กและเยาวชน

1) ผู้พิพากษาและองค์คณะพิจารณาพิพากษา

กฎหมายว่าด้วยศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว กำหนดให้ศาลเยาวชนและครอบครัวต้องมีทั้งผู้พิพากษา (ผู้พิพากษาอาชีพ) และผู้พิพากษาสมทบ ซึ่งองค์คณะพิจารณาพิพากษา จะแตกต่างกับศาลปกติทั่วไป เพราะศาลปกติทั่วไปจะมีผู้พิพากษาอย่างน้อยสองคน แต่สำหรับศาลเยาวชนและครอบครัว ต้องมีผู้พิพากษา(ผู้พิพากษาอาชีพ) ไม่น้อยกว่า 2 คน และผู้พิพากษาสมทบอีก 2 คนซึ่งอย่างน้อยคนหนึ่งต้องเป็นสตรี

2. คุณสมบัติของบุคคลที่จะเป็นผู้พิพากษาสมทบ

- 1) มีอายุไม่น้อยกว่า 35 ปีบริบูรณ์
- 2) มีหรือเคยมีบุตร หรือเคยอบรมเลี้ยงดูเด็ก หรือเคยทำงานเกี่ยวกับการสงเคราะห์หรือคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก เยาวชน หรือครอบครัว เป็นเวลาไม่น้อยกว่า 3 ปี
- 3) มีคุณสมบัติที่จะเป็นข้าราชการศาลยุติธรรมได้ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม เว้นแต่พื้นฐานความรู้ซึ่งต้องไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า หรือเคยเป็นผู้พิพากษาสมทบ
- 4) มีความสุขุม รอบคอบ ทัศนคติ อัจฉริยะ และความประพฤติเหมาะสมแก่การพิจารณาคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัว
- 5) ไม่เป็นข้าราชการหรือผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานของรัฐ ข้าราชการการเมือง สมาชิกสภาหรือทนายความ

ผู้พิพากษาสมทบ ก่อนเข้ารับตำแหน่งต้องได้รับการอบรมความรู้และผ่านการทดสอบในเรื่องเจตนารมณ์และการพิจารณาคดีของศาลเยาวชนฯ ความรู้เกี่ยวกับจิตวิทยา การสังคมสงเคราะห์ การให้คำปรึกษาแนะนำ และการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก เยาวชนและครอบครัวก่อน โดยจะมีวาระดำรงตำแหน่งคราวละ 3 ปี เมื่อครบวาระอาจจะแต่งตั้งต่อได้อีกแต่ต้องได้รับการประเมินความรู้ความสามารถก่อน

3. ผู้พิพากษาในชั้นศาลอุทธรณ์และศาลฎีกา

กฎหมายกำหนดให้มีการจัดตั้งแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวขึ้นในศาลสูง เพื่อพิจารณาพิพากษาคดีที่มีอุทธรณ์จากศาลเยาวชนและครอบครัว และมีฎีกาจากศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาค แผนกคดีเยาวชนและครอบครัว

4. พนักงานอัยการ

เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งทำหน้าที่ฟ้องคดีอาญาโดยทั่วไปต่อศาล และดำเนินคดีในฐานะโจทก์ พนักงานอัยการมีอำนาจสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องคดีต่อศาล ถ้าฟ้องศาล พนักงานอัยการจะนำคำฟ้องไปยื่นต่อศาลเยาวชนและครอบครัว หลังจากนั้นก็จะทำหน้าที่ในฐานะเป็นโจทก์และดำเนินการทั้งหลายตามที่กฎหมายบัญญัติในการพิจารณาคดีแก่เด็กและเยาวชน

5. ที่ปรึกษากฎหมาย

เนื่องจากการดำเนินคดีแก่เด็กและเยาวชนไม่มีลักษณะที่เป็น การต่อสู้กันระหว่างคู่ความสองฝ่าย แต่เป็นการที่ศาลพยายามจะหาทางแก้ไขหรือสงเคราะห์เด็กหรือเยาวชน ดังนั้นกฎหมายจึงไม่ยอมให้จำเลยมีความแค้นเคือง แต่ให้จำเลยมีที่ปรึกษากฎหมายเพื่อปฏิบัติหน้าที่ทำนองเดียวกับทนายได้ในกรณีที่จำเลยไม่มีที่ปรึกษากฎหมาย ก็ให้ศาลแต่งตั้งที่ปรึกษากฎหมายให้ เว้นแต่เด็กหรือเยาวชนนั้นแจ้งแก่ศาลว่าไม่ต้องการที่ปรึกษา หรือศาลเห็นว่าไม่มีความจำเป็นแก่คดีที่จะต้องตั้งที่ปรึกษา ศาลจะไม่ตั้งที่ปรึกษากฎหมายให้แก่เด็ก ⁽¹⁰⁸⁾

6. ผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

ในคดีอาญาเด็กและเยาวชน ผู้อำนวยการสถานพินิจมีบทบาทที่สำคัญในการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชน เพราะเมื่อพนักงานสอบสวนรับตัวเด็กหรือเยาวชนที่ถูกจับมาแล้วต้องแจ้งให้ผู้อำนวยการสถานพินิจที่เด็กและเยาวชนนั้นอยู่ในเขตอำนาจเพื่อดำเนินการตามมาตรา 82 ดังนี้

6.1 สั่งให้พนักงานคุมประพฤติสืบเสาะข้อเท็จจริงตามมาตรา 36 (1) เว้นแต่ในคดีอาญาซึ่งมีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ แต่ถ้าเห็นว่าการสืบเสาะไม่จำเป็นแก่คดี จะสั่งงดการสืบเสาะนั้นได้ แล้วแจ้งให้พนักงานสอบสวนทราบ

6.2 ทำรายงานในคดีที่มีการสืบเสาะเพื่อแสดงข้อเท็จจริงตามมาตรา 36 (1) และแสดงความเห็นเกี่ยวกับสาเหตุแห่งการกระทำความผิดของเด็กหรือเยาวชนแล้วส่งรายงานและความเห็นไปยังพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ แล้วแต่กรณี และถ้ามีการฟ้องร้องเด็กหรือเยาวชนต่อศาลให้เสนอรายงานและความเห็นนั้นต่อศาลพร้อมทั้งความเห็นเกี่ยวกับการลงโทษ หรือการใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนด้วย

6.3 ในกรณีเด็กหรือเยาวชนอยู่ในความควบคุมของสถานพินิจ ให้เด็กหรือเยาวชนได้รับการปฏิบัติ ดังต่อไปนี้

ก. ทำความสะอาดร่างกายและเปลี่ยนเครื่องแต่งกาย

ข. ให้แพทย์ตรวจสภาพร่างกายและสภาพจิตใจในเบื้องต้น และถ้าเห็นสมควรให้จิตแพทย์ตรวจสภาพจิตด้วย

ค. ถ้าปรากฏว่าเด็กหรือเยาวชนเจ็บป่วย ซึ่งควรได้รับการรักษาพยาบาลก่อนดำเนินคดี ให้มีอำนาจสั่งให้ได้รับการรักษาพยาบาลในสถานพินิจหรือสถานพยาบาลอื่นตามที่เห็นสมควร ในกรณีนี้ให้แจ้งพนักงานสอบสวน หรือพนักงานอัยการที่เกี่ยวข้องด้วย

นอกเหนือจากนั้น ในคดีอาญาเด็กและเยาวชน ผู้เสียหายไม่มีอำนาจฟ้อง หากผู้เสียหายต้องการฟ้องคดี ต้องได้รับอนุญาตจากผู้อำนวยการสถานพินิจ ซึ่งภายหลังสืบเสาะและสอบสวนแล้ว ผู้อำนวยการฯ ไม่อนุญาตให้ผู้เสียหายฟ้อง ผู้เสียหายจะร้องต่อศาลขอให้สั่งอนุญาตก็ได้ ในกรณีเช่นนี้ ให้ศาลเรียกผู้อำนวยการฯ มาสอบถามแล้วสั่งตามที่เห็นสมควร รวมถึงการถอนฟ้อง ศาลต้องแจ้งให้ผู้อำนวยการสถานพินิจทราบก่อนการถอนฟ้อง หากผู้อำนวยการฯ เห็นว่าควรให้มีการคุ้มครองประพฤติดีกและเยาวชน เพื่อสวัสดิภาพและอนาคตของเด็กและเยาวชน ก็ให้เสนอความเห็นต่อศาล เพื่อให้ศาลพิจารณาได้

7. เจ้าพนักงานและพนักงานสอบสวน

โดยปกติคือ ตำรวจซึ่งอยู่ในสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ซึ่งมีบทบาททั้งเป็นผู้จับ ควบคุม และสอบสวนเด็กและเยาวชน แต่เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิเด็กหรือเยาวชน กฎหมายบัญญัติ ห้ามมิให้เจ้าพนักงานผู้จับเด็กหรือเยาวชน หรือพนักงานสอบสวนจัดทำให้มี หรือยินยอมให้มีการถ่ายภาพ หรือบันทึกภาพเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดเว้นแต่เพื่อประโยชน์ในการสอบสวน รวมทั้งเป็นผู้รวบรวมสำนวนการสอบสวน และรายงานของผู้อำนวยการสถานพินิจ นำส่งให้แก่พนักงานอัยการเพื่อสั่งคดี

8. การสอบสวนคดีอาญาเด็กและเยาวชน

การสอบสวนครอบคลุม 2 ประเด็นสำคัญคือ การรวบรวมพยานหลักฐานและ การให้มาตรการบังคับ ซึ่งในการรวบรวมพยานหลักฐานจะไม่มีแตกต่างกับการสอบสวนคดีธรรมดา แต่ในส่วนการให้มาตรการบังคับนั้นมีความแตกต่าง ดังนี้

1. ห้ามจับกุมเด็กที่ต้องหาว่ากระทำความผิด ยกเว้น เป็นการกระทำความผิดซึ่งหน้า มีหมายจับ หรือคำสั่งของศาล

2. ห้ามควบคุม คุมขัง กักขัง คุมความประพฤติ หรือใช้มาตรการอื่นใดที่เป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพของเด็กหรือเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิดหรือเป็นจำเลย เว้นแต่มีหมายหรือคำสั่งศาล หรือเป็นการคุมตัวเท่าที่จำเป็นเพื่อดำเนินการตามมาตรา 69 มาตรา 70 หรือมาตรา 72

3. เมื่อจับกุมเด็กหรือเยาวชน เจ้าหน้าที่ต้องแจ้งแก่เด็กและเยาวชนว่าเขาต้องถูกจับ และแจ้งข้อกล่าวหาทั้งหมดตามที่กฎหมายให้ทราบ หากมีหมายจับให้แสดงต่อผู้ถูกจับ และนำตัวผู้ถูกจับไปยังที่ทำการของพนักงานสอบสวนในท้องที่ที่ถูกจับทันที

4. ถ้าขณะจับกุมมีบิดา มารดา ผู้ปกครอง บุคคลหรือผู้แทนองค์การซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยในขณะนั้น ให้เจ้าพนักงานผู้จับแจ้งเหตุการณ์แห่งการจับกุมให้บุคคลดังกล่าวทราบ หากเป็นความผิดที่อัตราโทษอย่างสูงให้จำคุกไม่เกินห้าปี สามารถให้บุคคลนั้นเป็นผู้นำตัวเด็กหรือเยาวชนไปยังที่ทำการของพนักงานสอบสวนได้ แต่ถ้าขณะนั้นไม่มีบุคคลดังกล่าวอยู่กับผู้ถูกจับ ให้เจ้าพนักงานแจ้งให้บุคคลดังกล่าวคนใดคนหนึ่งทราบถึงการจับกุมโดยเร็วเท่าที่จะทำได้ และหากเด็กหรือเยาวชนที่ถูกจับต้องการติดต่อสื่อสารหรือปรึกษาหารือกับบุคคลเหล่านั้น ซึ่งไม่เป็นอุปสรรคต่อการจับกุม ให้เจ้าพนักงานดำเนินการประสานงานติดต่อโดยเร็ว

5. การจับกุมและควบคุมเด็กหรือเยาวชนต้องกระทำโดยละมุนละม่อม ไม่เป็นการประจานเด็กหรือเยาวชน และห้ามใช้วิธีการควบคุมเกินกว่าที่จำเป็นเพื่อป้องกันการหลบหนีหรือเพื่อความปลอดภัยของเด็กหรือเยาวชนผู้ถูกจับหรือบุคคลอื่น และไม่ให้ใช้เครื่องพันธนาการใด ๆ แก่เด็ก เว้นแต่มีความจำเป็น

6. หากเด็กกระทำผิดเป็นครั้งแรก ให้พนักงานสอบสวนหรือเจ้าพนักงานนั้นเรียกเด็ก บิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลหรือผู้แทนองค์การซึ่งเด็กและเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยในขณะนั้น มาว่ากล่าว ตักเตือน ถ้าเด็กสำนึกในการกระทำหรือ ผู้ปกครองสามารถดูแลเด็กได้ ให้งดการสอบสวนและปล่อยตัวไป หากต้องควบคุมตัวเด็กเพื่อการคุ้มครองสวัสดิภาพ ต้องดำเนินการคุ้มครองภายในเวลา 24 ชม. นับแต่เวลาที่เด็กหรือเยาวชนมาถึงที่ทำการสอบสวน

7. ก่อนส่งตัวผู้ถูกจับให้พนักงานสอบสวนในท้องที่ ให้เจ้าพนักงานผู้จับทำบันทึกการจับกุม โดยแจ้งข้อกล่าวหาและรายละเอียดเกี่ยวกับเหตุแห่งการจับให้ผู้ถูกจับทราบ โดยห้ามไม่ให้ถามคำให้การผู้ถูกจับ ถ้าขณะทำบันทึกมีบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลหรือผู้แทนองค์การซึ่งเด็กและเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยในขณะนั้น ต้องกระทำต่อหน้าบุคคลดังกล่าว และจะให้ลงลายมือชื่อเป็นพยานด้วยก็ได้

8. การสอบสวนเด็กหรือเยาวชน ต้องกระทำในสถานที่เหมาะสมไม่ปะปนกับผู้ต้องหาอื่น ใช้ภาษาที่เด็กเข้าใจง่าย ถ้าไม่เข้าใจภาษาไทยต้องจัดหาล่าม หรือเทคโนโลยีอำนวยความสะดวกสำหรับเด็กพิการ หรือติดต่อบิดา มารดา ผู้ปกครอง หากเด็กร้องขอ

9. ถ้อยคำของเด็กหรือเยาวชนในชั้นจับกุม มิให้ศาลรับฟังเป็นพยานเพื่อพิสูจน์ความผิดของเด็กและเยาวชนแต่ศาลอาจนำมาฟังเป็นคุณแก่เด็กหรือเยาวชนได้

9. การสังคดีของพนักงานอัยการ

การสังคดีอาญาเด็กและเยาวชนของพนักงานอัยการเป็นไปทำนองเดียวกับคดีธรรมดา แต่หากความผิดมีอัตราโทษอย่างสูงไม่เกิน ห้าปี เมื่อผู้อำนวยการสถานพินิจพิจารณาโดยคำนึงถึงอายุ ประวัติ ความประพฤติ สถิติปัญหา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะจิต นิสัย อาชีพ ฐานะ ตลอดจนสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน และพฤติการณ์ต่าง ๆ แห่งคดีแล้ว เห็นว่าเด็กหรือเยาวชนอาจกลับตนเป็นคนดีได้โดยไม่ต้องฟ้อง และเด็กยินยอมที่จะอยู่ในความควบคุมของสถานพินิจ ให้ผู้อำนวยการฯแจ้งความเห็นไปยังพนักงานอัยการ พนักงานอัยการเห็นชอบ ให้มีอำนาจสั่งไม่ฟ้องเด็กหรือเยาวชนนั้นได้

10. การฟ้องคดีอาญาเด็กและเยาวชน

การฟ้องคดีอาญาเด็กและเยาวชนตามปกติเป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการ ส่วนผู้เสียหายนั้นกฎหมายห้ามฟ้อง เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากผู้อำนวยการสถานพินิจ ทั้งนี้เพราะเป้าหมายของการดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชน คือ การอบรมสั่งสอนและแก้ไขปรับปรุงตัวเด็กและเยาวชนซึ่งเป็นภารกิจของรัฐ การฟ้องคดีโดยผู้เสียหายมุ่งประสงค์ที่การลงโทษ กรณีนี้จึงไม่สมควรให้อำนาจผู้เสียหายอย่างเต็มที่ในการฟ้องคดีเช่น คดีธรรมดา และในการที่ผู้อำนวยการสถานพินิจจะพิจารณาอนุญาตให้ผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาเด็กและเยาวชนหรือไม่นั้น จะพิจารณาถึงวัตถุประสงค์ในการฟ้องคดีของผู้เสียหายด้วยว่าสอดคล้องกับพื้นฐานความคิดหรือเป้าหมายของการดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชนหรือไม่ด้วย

การฟ้องคดีอาญาเด็กและเยาวชนต้องฟ้องภายใน 30 วันนับแต่วันที่เด็กหรือเยาวชนถูกจับกุม แต่ถ้าไม่อาจฟ้องได้ทันได้ภายในกำหนดเวลาต้องขอผิดฟ้องต่อศาล และเมื่อพ้นระยะเวลาที่จะฟ้องได้ การฟ้องจะทำได้ก็ต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากอัยการสูงสุดหรือพนักงานอัยการซึ่งอัยการสูงสุดมอบหมาย

11. การพิจารณาคดี

เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชน คือการอบรมสั่งสอนและแก้ไขปรับปรุงเด็กหรือเยาวชน การพิจารณาคดีอาญาเด็กและเยาวชนจึงเป็นไปดังนี้

1. การควบคุมเด็กหรือเยาวชนในระหว่างพิจารณาให้ควบคุมไว้ยังสถานพินิจ หรือที่อื่นในทำนองเดียวกัน
2. ตามปกติห้ามใช้เครื่องพันธนาการแก่เด็กในระหว่างเวลาที่จำเป็นต้องควบคุมเด็กไว้เพื่อการพิจารณา
3. การพิจารณาคดีอาญาเด็กและเยาวชนเป็นเรื่องของความร่วมมือของทุกฝ่าย ฉะนั้นศาลจึงมีอำนาจบังคับให้ผู้อำนวยการสถานพินิจ บิดา มารดา ผู้ปกครองหรือบุคคลที่เด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยมานั่งฟังการพิจารณาคดีด้วยได้
4. ก่อนการชี้ขาดตัดสินคดี ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนมีอำนาจเรียกจำเลยมาสอบถามเป็นการเฉพาะตัว เพื่อหยั่งทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับข้อหาและสาเหตุแห่งการกระทำผิด บุคลิกลักษณะ ท่วงที วาจา และอื่น ๆ ซึ่งเป็นประโยชน์ในการพิจารณาพิพากษาคดีได้ แต่ต้องกระทำในห้องที่เหมาะสมซึ่งไม่ใช่ห้องพิจารณาคดีนั้น
5. การพิจารณาต้องใช้ห้องที่มีใช้ห้องพิจารณาคดีธรรมดา และถ้าจำเป็นต้องใช้ห้องพิจารณาคดีธรรมดาก็ต้องไม่ปะปนกับการพิจารณาคดีธรรมดา
6. การพิจารณาคดีต้องกระทำโดยลับ
7. วิธีการในการพิจารณาคดีเด็กและเยาวชนมีอีกหลากหลายรูปแบบตาม พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว มาตรา 109

12. การพิพากษาคดีอาญาเด็กและเยาวชน

ในคดีอาญาทั่วไปเมื่อเสร็จการพิจารณาแล้วจะต้องพิพากษาเสมอ แต่สำหรับคดีอาญาเด็กและเยาวชนศาลอาจไม่มีคำพิพากษา และมีคำสั่งให้ปล่อยตัวจำเลยชั่วคราวหรือให้ส่งตัวจำเลยไปควบคุมไว้ยังสถานพินิจชั่วคราว หรือให้ใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนไปพลางก่อนได้

การอ่านคำพิพากษามustต้องกระทำเป็นการลับ ซึ่งแตกต่างจากคดีธรรมดาที่ต้องกระทำโดยเปิดเผย และถ้าหากกระทำได้ กฎหมายให้ศาลเรียกบิดา มารดา ผู้ปกครองหรือบุคคลซึ่งจำเลยอาศัยมาฟังคำพิพากษาด้วย คำพิพากษาหรือคำสั่งคดีอาญาเด็กและเยาวชนอาจมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับโทษหรือวิธีการสำหรับเด็กได้ ถ้าปรากฏข้อเท็จจริงแก่ศาลเอง หรือรายงานจากผู้อำนวยการสถานพินิจ หรือผู้ปกครองโรงเรียน หรือศูนย์ฝึก หรือคำร้องของบิดา มารดา ผู้ปกครองหรือบุคคลซึ่งเด็กอาศัยอยู่หรือสถาบันทางจิต ว่าพฤติการณ์ที่เกี่ยวกับสภาวะและสภาพแวดล้อมของเด็กหรือเยาวชนนั้นเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นหรือเลวลง หากการแก้ไขเปลี่ยนแปลงทำให้เด็กหรือเยาวชนได้รับโทษหนักขึ้น เด็กหรือเยาวชนมีสิทธิอุทธรณ์ ฎีกา คำพิพากษาหรือคำสั่งที่เปลี่ยนแปลงได้

อย่างไรก็ตาม ระยะเวลาที่ศาลจะกำหนดเงื่อนไขให้เด็กหรือเยาวชนปฏิบัติต้องไม่เกินกว่าเวลาที่เด็กหรือเยาวชนอายุครบยี่สิบสี่ปีบริบูรณ์ ซึ่งเจ้าหน้าที่ที่ดูแลสอดส่องและรายงานต่อศาลถึงความ

ประพจน์ของเด็กหรือเยาวชนให้ปฏิบัติตามเงื่อนไข การคุมประพจน์ได้แก่ พนักงานคุมประพจน์หรือพนักงานสังคมสงเคราะห์ที่ผู้อำนวยการสถานพินิจมอบหมาย

กรณีที่เด็กหรือเยาวชนฝ่าฝืนเงื่อนไขที่ศาลกำหนด ศาลมีอำนาจออกหมายเรียกผู้นั้นมาตักเตือน หรือส่งตัวไปกักหรืออบรม หรือฝึกอบรมในสถานพินิจ หรือศูนย์ฝึกอบรม เป็นเวลาไม่เกินหนึ่งปีได้แต่ต้องไม่เกินกว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นมีอายุครบยี่สิบสี่ปีบริบูรณ์

คณะผู้จัดทำ
คู่มือสวัสดิการและการดูแลเด็กด้อยโอกาสในประเทศไทย
ภายใต้โครงการพัฒนาชุดสวัสดิการเพื่อการดูแลเด็กและเยาวชนด้อยโอกาส (แรกเกิด-18 ปี)

บรรณาธิการ	
ศ.ดร.นพ.ศุภสิทธิ์ พรรณารุโณทัย	มูลนิธิศูนย์วิจัยและติดตามความเป็นธรรมทางสุขภาพ
ที่ปรึกษา	
ผศ. โสภา อ่อนโอภาส	นักวิชาการอิสระ
	เลขาธิการสภาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ (2556-2562)
นางอรนุช ชัยชาญ	พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดพิษณุโลก
ผู้เขียน	
ผศ.ดร.พุดตาน พันธุ์เณร	คณะบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์และการสื่อสาร มหาวิทยาลัยนเรศวร
นายอดิพันธ์ สุวัฒน์เมฆินทร์	มูลนิธิศูนย์วิจัยและติดตามความเป็นธรรมทางสุขภาพ
นางสาวชญธิกา สุวรรณิน	มูลนิธิศูนย์วิจัยและติดตามความเป็นธรรมทางสุขภาพ
ผู้ออกแบบและจัดรูปเล่ม	
นางสาวมาริษา ตรีดารา	มูลนิธิศูนย์วิจัยและติดตามความเป็นธรรมทางสุขภาพ
นางสาวละอองดาว โฉมศรี	มูลนิธิศูนย์วิจัยและติดตามความเป็นธรรมทางสุขภาพ
นายวรุตม์ มุขแจ้ง	มูลนิธิศูนย์วิจัยและติดตามความเป็นธรรมทางสุขภาพ
นายณรงค์ศักดิ์ สมจรรย์	มูลนิธิศูนย์วิจัยและติดตามความเป็นธรรมทางสุขภาพ
สนับสนุนโดย	
กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา	

สนับสนุนโดย

กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา
ชั้น 13 ถนนพหลโยธิน แขวงสามเสนใน

เขตพญาไท กรุงเทพฯ 10400

E-mail : contact@eef.or.th

โทรศัพท์ 02-079-5475

โทรสาร 02-619-1812

จัดทำโดย

มูลนิธิศูนย์วิจัยและติดตามความเป็นธรรม
ทางสุขภาพ

173/113 หมู่ 7 ถ.พิษณุโลก-นครสวรรค์

ต.ท่าโพธิ์ อ.เมือง จ.พิษณุโลก 65000

โทรศัพท์และโทรสาร 055-261-109

